

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NACHBAR

DIE ZUSAMMENARBEIT

Sichere Zukunft im gesicherten Raum

von Bruno Saekel, Berlin

Ein Land richtet sich ein, so könnte man vielleicht mit einem kurzen Satz die wirtschaftspolitische Bewegung kennzeichnen, von der gegenwärtig Dänemark erfaßt ist. Aber, das klingt nach Nothandlungen, nach einer wohl unter dem Zwange der Verhältnisse vorgenommenen, doch nicht als vorhaltende Aenderung des „Weltbildes“ verstandenen Umstellung. Einrichtung — das sind etwa auch Verbrauchsrationierungen, von denen jeder hofft, ja um des Sinnes der Volkswirtschaft willen hoffen muß, daß sie nur eine vorübergehende Erscheinung sein werden. Was sich heute in Dänemark vollzieht, ist jedoch Teil des tiefgreifenden Wandlungsprozesses, in dem sich Europa auf dem Wege zu einer neuen Form befindet. Kontinentaleuropa ohne England könnte man das Ziel nennen, ein politischer Aspekt zunächst, dessen wirtschaftliche Seiten aber um so gewichtiger sind, je mehr ein Land bisher in das System der Weltwirtschaft, genauer des von Großbritannien beherrschten Ausschnittes der Weltwirtschaft, eingepaßt war.

Von hier aus ist es zu verstehen, daß die wirtschaftlichen Gegenwarts- und Zukunftserörterungen in Dänemark so stark von Außenhandelsfragen beherrscht sind, daß der Außenhandel eigentlich den Kern aller Diskussionen abgibt, selbst wenn sie sich um die binnenwirtschaftliche Gestaltung drehen. Dieses Land war seiner Lage nach schon in den Frühzeiten des zwischenstaatlichen Güteraustausches zu einer bedeutenden Handelsstellung berufen, von den verkehrspolitischen Voraussetzungen aus betrachtet damals mehr als heute, da die Ostsee gegenüber den Ozeanen geradezu zu einem Binnenmeer „zusammengeschrumpft“ ist. Wenn trotz dieser Aenderung der Voraussetzungen Dänemark auch in der modernen Wirtschaft in einem außergewöhnlichen Maße mit dem internationalen Güteraustausch verknüpft geblieben ist, dann ist dies mit einer starken Abhängigkeit der Nationalwirtschaft von den Konjunkturbewegungen der Weltmärkte erkauft worden. Der britische Frühlingspeck ist das Symbol hierfür. Hier entwickelte sich ein starkes Transit- und reines Handelsgebi-

Gesandter von Renthe-Fink:

„Der Weg i

„Zu den Ländern, die infolge ihrer Lagebruch zur neuen europäischen Ordnung zwangsweise unser nächster nördlicher Nachbar Dänemark. daß die Frage, wie sich die Zukunft Dänemarks Volk heute lebhaft bewegt. Ich begrüße es daherausgabe, die Dänemark gewidmet ist, der deutsche in die aktuellen Probleme und in die verschie Wenn auch noch vieles im Fluß ist, so ist doch für dänischen Regierung vom 8. Juli der Weg bere die politische und wirtschaftliche Neuordnung u Aufgabe, seinen Platz in einer notwendigen u deutschland zu finden.“

Sonnabend, 3. August 1940

DÄNEMARK MIT DEUTSCHLAND

st gewiesen“

nd ihrer wirtschaftlichen Struktur von dem Um-
ufig besonders stark berührt werden, gehört auch
ist unter diesen Umständen nicht zu verwundern,
hs im neuen Europa gestalten wird, das dänische
daß die „Berliner Börsen-Zeitung“ in einer Sonder-
en Oeffentlichkeit Gelegenheit gibt, einen Einblick
enen politischen Strömungen Dänemarks zu tun.
die künftige Entwicklung durch die Erklärung der
s gewiesen. In dieser Erklärung bejaht Dänemark
er Führung Deutschlands und macht es sich zur
l gegenseitig aktiven Zusammenarbeit mit Groß-

Rundtved ink

Den danske Regerings Program *)

Al Udenrigsminister Erik Scavenius

Danmarks ny Regering er gaaet til sit Arbejde med en fast og klar udenrigspolitisk Linie trukket op for sig og med enig Beslutsomhed overfor den Række store og i Sandhed vanskelige Opgaver, der taarner sig op for den. Jeg har ved min Tiltræden klarlagt vor og Danmarks udenrigspolitiske Linie, og da BERLINER BÖRSEN-ZEITUNGS Læsere har Førstehaandskendskab til disse Udtalelser, behøver jeg ikke at gentage dem. De er Udtryk for mit Lands Vilje til og Ønske om — indenfor de Rammer som Danmarks økonomiske og kulturelle Muligheder afstikker — at yde det mest positive og loyale Samarbejde i den Nyskabelse af det kontinentale Europa under Tysklands Førerskab, som det sidste Aarti's politiske Begivenheder og de sidste 10 Maaneders militære Udvikling har skabt Grundlaget for.

Der er næppe noget af det europæiske Fastlands Folk, for hvem Opbygningen af det ny Europa rejser relativt større og vanskeligere Opgaver af økonomisk og social Karakter, end for det danske Folk. En dybtgaaende Omstilling af hele dets økonomiske Liv, en total Omplacering af dets Markedsmuligheder baade for Eksport og for Import er den klare Konsekvens af den Opbygning af et kontinental-europæisk Storrøm, som allerede er i fuld Gang, og som forhaabentlig allerede de nærmeste Aar vil bringe til økonomisk Blomstring. Men en saadan Omlægning af et Erhvervsliv, der gennem Menneskealdre har ligget i et fast Leje, — knyttet til bestemte Markeder, som nu forsvinder eller i alt Fald mister en væsentlig Del af deres Betydning, indrettet med stor teknisk Kunnen og et højt udviklet økonomisk System paa en bestemt Produktion, skabt paa en lang Række Forudsætninger, som nu alle eller næsten alle radikalt ændres, — kræver hos den Befolkning, hvor den skal foregaa, en klar og bevidst Vilje til ikke alene at tilpasse sig, men at yde det mest positive og beredvillige Medarbejde. Hos Regeringen og hos Folkets ledende Personligheder kræver det baade Viljen og Evnen til

De så det ske

UNDER
BESÆTTELSEN

»Bevar ro og orden«

*Per Eilstrup
Lars Lindeberg*

De så
det ske

UNDER
BESÆTTELSEN

»Bevar ro og orden«

Forlaget Union

*Smudsomslagets billede viser Christian den 10.
under en af sine faste rideture i hovedstaden.
Majestæten kigger demonstrativt bort fra
et par hilsende medlemmer af Værnemagten*

DE SÅ DET SKE UNDER BESÆTTELSEN

»Gå til modstand«

er sat med Intertype Baskerville
hos Refo Sats, København.

Trykt hos Les Presses Saint-Augustin S. A., Bruges,
indbundet hos Desoer S. A., Liege.

Grafisk tilrettelægning: Freddy Pedersen

Redaktion: Evan Bogan

© by Lademann Forlagsaktieselskab, Copenhagen 1969

Printed in Belgium

*»Hvad nåede vi ved den under Besættelsen
førte forhandlingspolitik? Svaret kan ikke gives
kortere og klarere end med de ord, som
Kong Christian rettede til mig, da jeg den
5. maj 1945 blev modtaget i afskedsaudiens:
- Vi opnåede da, at København ikke
blev bombarderet, og at landet ikke blev ødelagt.«*

Erik Scavenius, stats- og udenrigsminister

Den sorte alvor fløj over tagene

9. april 1940.

»Da man blev vækket den morgen af de lavtflyvende bombemaskiner – da vågnede man. Husene sitrede af motorstøjen, man hang i vindueskarme og udover altaner og stirrede op på de mørke fly med de malede kors på vingerne. Krigen gik henover en. Virkeligheden var på vingerne. Den sorte alvor fløj sin tunge flugt over hustagene. Og selv når de kredsende maskiner ikke kunne ses, var de der dog endnu. Luften i hver baggård og hver villahave rystede af propellernes pres, hele byen sitrede som en resonansbund.

Og der stod frk. Jensen på altanen i blomstret natkjole og med bare fødder. Fru Nielsen i nr. 4 lå med papillotter om natten. Grosserereren havde sribet pyjamas, og den gamle rentier lod sig se i laksefarvede underbukser. Man så hinanden i dybt negligé. I mere end én forstand følte man sig afklædt den morgen...

Man vil komme til at huske det. Det vil komme til at tale til ens underbevidsthed. Det kan tænkes, at en flyvemotors støj eller fint aprilvejr af en bestemt slags om mange år vil komme til at fremkalde momentvise uhyggefølelser, som man ikke selv forstår – pirke ved et dybt kompleks, komplekset, der opstod, da man fik et chok i sjælen ved at vågne op til en virkelighed, der føltes som et mareridt.«

Sådan oplevede forfatteren Knud Sønderby den tyske besættelse af Danmark. Sådan oplevede de fleste danske den.

Mere end 1000 tyske fly var på
vingerne om morgenen den 9. april,
og de fleste af dem,
transportmaskinerne til Norge,
passerede Danmark flere gange i
løbet af dagen

Dä for Dänemark

En blyantrettelse på et maskinskrevet dokument havde afgjort Danmarks skæbne den 29. februar 1940.

Under kodenavnet »Weserübung« havde den tyske overkommando på Hitlers ordre udarbejdet planer for et felttog mod Norge. Danmark skulle oprindeligt kun være trædesten for de tyske angrebsstyrker. Til det formål anså tyskerne en besættelse af Nordjylland for tilstrækkelig, og de gik ud fra, at danskerne ad diplomatisk vej kunne overtales til at affinde sig med en sådan begrænset krænkelse af landets suverænitet.

Blyantrettelsen ændrede planen.

Tyskerne besluttede at besætte hele Danmark.

Den 5. marts blev general von Kaupisch udpeget som leder af operationerne mod Danmark, og han fik stillet en styrke på ca. 38.000 mand til sin rådighed:

198. division (14.500 mand og 4.400 heste) under kommando af generalmajor Röttig fik til opgave at erobre Sjælland og besætte Østfyn.

En forstærket bataillon skulle sejle nord om øen, gå i land i København og besætte Kastellet.

Divisionens hovedstyrke og staben skulle landsættes i Korsør, samtidig med at en mindre styrke gik i land i Gedser.

Et enkelt kompagni skulle besætte Nyborg.

170. division (15.000 mand og 4.500 heste) under kommando af generalmajor Witte havde ordre til at gå over Sønderjyllands grænse og rykke nordpå gennem Østjylland.

Mindre styrker skulle gå i land i Mommark på Als,

i Assens, i Middelfart og Snoghøj (for at sikre Lillebæltsbroen) og i Århus. Endvidere skulle Esbjerg besættes fra søsiden.

11. motoriserede skyttebrigade (8.800 mand) under kommando af oberst Angern havde ordre til at overskride grænsen ved Tønder og i ilmarch rykke nordpå til Ålborg.

40. kampvognsafdeling skulle støtte fremrykningen i Jylland.

1. faldskærmsjægerregiment skulle nedkaste tropper på flyvepladsen i Ålborg og ved Masnedøfortet (for at sikre Storstrømsbroen).

Hertil kom specialafdelinger, som var fordelt på de forskellige kampgrupper.

Luftwaffes 10. flyverkorps stillede en eskadrille bombefly, tre jagereskadriller og et antal transportfly til rådighed for foretagendet. Flyene skulle angribe flyvepladsen i Værløse og nedkæmpe det danske flyvevåben, støtte landstyrkernes fremrykning og i øvrigt »demonstrere« over København.

Marinen sørgede for de nødvendige krigs- og transportskibe.

Endelig skulle en gruppe af den hemmelige afdeling »Brandenburg« i civil gå over grænsen et par timer før de regulære tropper og sikre, at bl. a. jernbaneviadukten ved Padborg ikke blev sprængt i luften. Det kom til at koste tre danske grænsegendarmers livet den 9. april, at de overraskede de tyske agenter netop da invasionen begyndte.

Foreløbig blev planerne bevaret som en dyb hemmelighed. Kun få vidste besked.

Kaptajn A. Brugger, 391. regiment under 170. division, fortæller:

»Regimentet lå i nærheden af Bremen. Udrustningen blev kompletteret, og tiden blev brugt til afpudsning af uddannelsen. Regimentet var krigsberedt. Men ingen vidste, hvad der skulle ske. Som det altid sker i den slags situationer, opstod de mest afsindige rygter om, hvor regimentet skulle sættes ind. Mand og mand imellem blev alle muligheder drøftet. På Danmark tænkte ikke et menneske.«

*Tyske tropper går ombord i
troppetransportskib i Kiel den
8. april 1940*

3.) Die Besetzung Norwegens und der ²⁰Nordspitze Jütlands und damit die militärische Beherrschung des Skagerraks und der skandinavischen Westküste durch Deutschland wird zu einer vollständigen Blockade der Nord- und Ostseestaaten durch England führen. Damit wird der über See nach Westen laufende Außen-

*Tysk Mauser-gevær, model 98,
værnemagtssoldatens standardvåben*

Tysk maskinpistol

Let tysk rekylgevær

Tysk officerspistol, Parabellum

Spionerne arbejdede

Blandt passagererne i den sene eftermiddagsmaskine fra Berlin den 4. april 1940, ankomst Kastrup lufthavn kl. 19.40, var to mænd, der begge rejste i hemmeligt ærinde.

Den ene, legationssekretær Schön fra den danske ambassade i Berlin, rejste som kurér. I sin aflåede mappe havde han den første alvorlige advarsel om at tyskerne forberedte et overfald på Danmark.

Den anden, major Glein, chef for 308. regiments 1. bataillon, rejste som spion. Han havde til opgave at indsamle oplysninger til brug for det tyske angreb.

Udenfor lufthavnsbygningen tog de to mænd hver sin taxa og kørte ind til byen.

Legationssekretær Schön kørte til Østre Allé 2, udenrigsminister Munchs privatbolig, for at aflevere det brev, han havde med fra den danske gesandt i Berlin, kammerherre Zahle.

Schön fortæller:

»Ministeren ville straks have permitteret mig, men jeg bad ham læse beretningen først, idet jeg bemærkede, at der kunne være noget deri, som han ønskede at spørge mig om. Da ministeren havde læst beretningen, rejste han sig op og bød mig farvel uden at sige et eneste ord om, hvad han havde læst. Da jeg påny stod i Østre Allé, følte jeg mig noget forstemt. Jeg havde svært ved at forstå, at en udenrigsminister i en så alvorlig situation ikke havde ét spørgsmål at stille til den, der havde forladt Berlin blot få timer forinden. Jeg gik langsomt ned til Trianglen for at tage en linie 3 for at køre ud til Frederiksberg, hvor jeg skulle tilbringe aftenen hos min familie.«

Munch noterer i sin dagbog:

»Om aftenen ved 7-8 tiden kom legationssekretær Schön fra Berlin til mig hjemme med indberetning af samme dag fra Z. Den gik ud på, at i marineattachékredse i Berlin mente man at have efterretninger om tyske planer om snarligt angreb på Danmark, Norge, Holland og Belgien. Jeg tog straks ud til Stauning, og vi tog derefter til Amalienborg, hvor vi forelagde indberetningen for kongen.«

Advarslen stammede fra en gruppe officerer omkring den tyske efterretningstjenestes chef, admiral Canaris, der var en bitter modstander af nazismen. I håb om, at Hitler ville blive styrtet, hvis Weserübung blev en fiasko, røbede de planerne.

Advarslen nåede – ad omveje – den danske marineattaché ved gesandtskabet i Berlin, kommandørkaptajn Kjølens, som straks afsendte sit brev til den danske udenrigsminister.

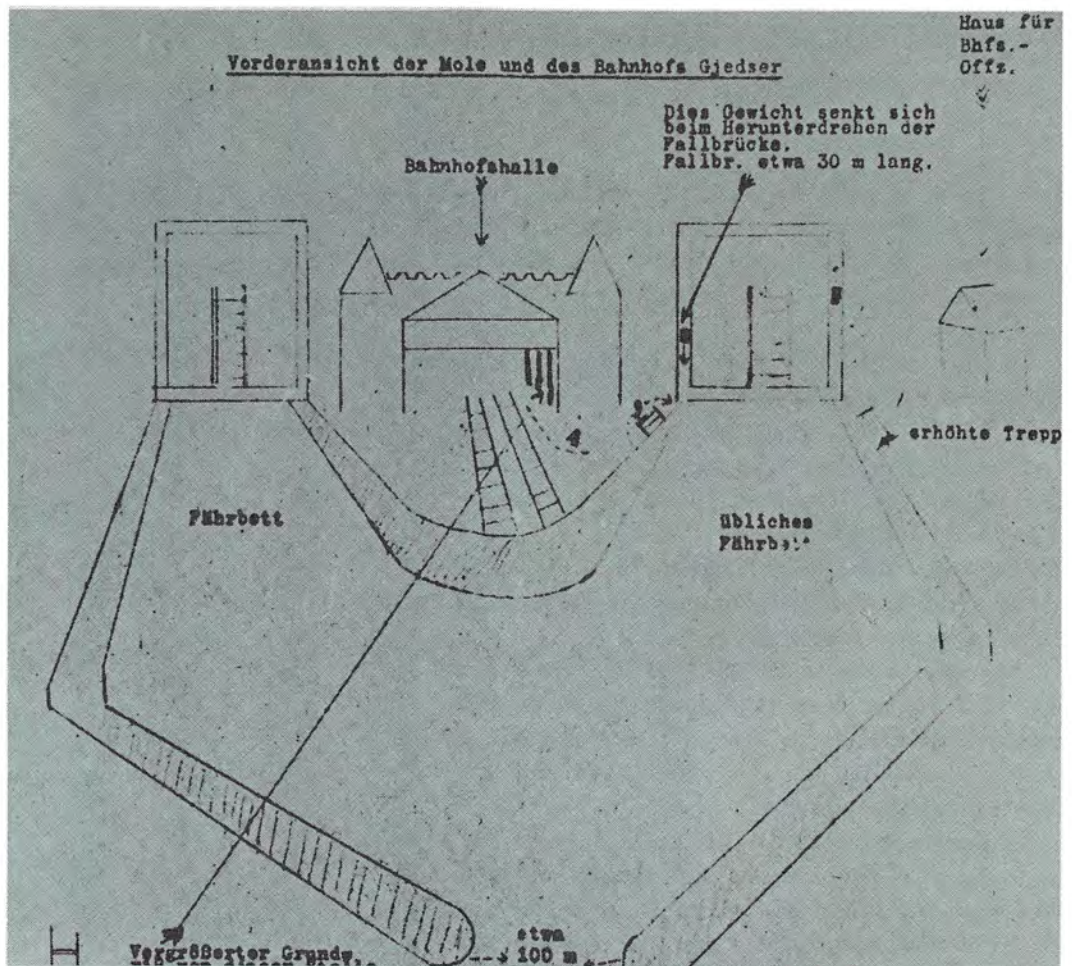
Det var ikke første gang, der kom advarsler fra gesandtskabet i Berlin. Det blev heller ikke sidste gang. Men i København nægtede man at tro på dem.

Også de danske journalister i Berlin havde bemærket, at der var noget i gære. I telegrammerne til deres aviser hjemme søgte de at indflette så tydelige advarsler som muligt. I Jacob Kronikas telegram til Nationaltidende, som bladet bragte den 8. april, var advarslen ikke til at tage fejl af

Kastrup lufthavn, hvortil spionen og manden, der advarede, ankom med samme maskine

Allerede den 30. marts havde tyskerne haft en spion i Gedser for at besigtige havnen. Det var meningen at overføre den tyske landgangsstyrke med de ordinære tyske færger på W-dag. Med rapporten om besøget i Gedser fulgte denne skitse over havnen

Major Glein var taget ind på Palace Hotel på Rådhuspladsen, hvor han indskrev sig i hotelbogen som Amtsrat.

Allerede samme aften tog han ud til Frihavnen og gik en tur på Lange-linie. Næste dag spadserede han ind på Kastellet, besigtigede anlægget og faldt i snak med en dansk sergent, som over et glas øl i messen fortalte den tyske turist, hvad han ønskede at vide og bagefter viste ham rundt.

I sin rapport om turen skrev Glein:

»Da jeg havde set alt, hvad der havde betydning for mig, tog jeg afsked med sergenten og kørte med sporvogn til Amalienborg, hvor jeg så slots-vagten trække op. Umiddelbart derefter begav jeg mig til mit hotel og gjorde mig klar til hjemrejsen.«

Majoren var i Berlin samme aften kl. 19.30.

Han var tilfreds med, hvad han havde set og mente nok, han kunne klare den opgave, der var blevet betroet ham på W-dag.

Det var ham og hans bataillon, der skulle optræde som Hitlers »repræsen-tative styrke« i den danske hovedstad, den mest dristige operation i den samlede plan for Danmarks besættelse.

Han havde kun ét ønske, da han vendte tilbage til Berlin. Han ville sætte pris på, at der stod folk parat på Langelinie til at tage imod trosserne, når hans skib lagde til. Og han bad om, at de fremskaffede en lastbil til transport af bataillonens radiosender til Kastellet.

Det blev ordnet.

Af den tyske luftattaché i København, oberst Petersen.

Jeg kunne se dem i min kikkert

Fra september 1939, da Tyskland overfaldt Polen, havde efterretningstjenesten haft en mand posteret ved grænsen for at overvåge militære bevægelser på transportnettet i den del af Nordtyskland, som lå Danmark nærmest.

I marts 1940 indløb de første foruroligende meldinger om tyske troppekonzentrationer i området.

Ritmester Hans Lunding, der overtog efterretningstjenestens grænsevagt 1. april, kunne et par dage efter fortælle, at de tyske tropper havde sat sig i bevægelse.

De marcherede mod nord.

Fiskebilchauffør Lauritz Tjellesen, der den 7. april var på vej til Hamburg med et parti fisk, stødte på de tyske tropper syd for Rendsburg:

»Jeg måtte køre i 3. gear hele tiden. Det var næsten ikke til at komme frem. Nogle steder var en bil gået i stykker, og så bugtede hele strømmen udenom og blokerede hele vejen, så det ikke var til at komme forbi, når man skulle den modsatte vej.

Jeg var flere gange af og gav mig i snak med soldaterne. Jeg ville høre, hvor de skulle hen, men de ville ikke rigtig ud med sproget. Engang var der en, der sagde: »Vi skal til Mecklenburg for at tage kartofler op«. Jeg svarede: »Så er det en forkert retning, I kører, og en sær årstid, I er ude på.«

Da jeg næste dag kom tilbage til grænsen, blev jeg standset af de danske gendarmere, som skulle høre, om jeg havde set noget, og jeg måtte ind på kontoret og fortælle alt, hvad jeg vidste. Lidt senere blev jeg standset af færdselspolitiet. De ville ikke undersøge noget; de ville også have at vide, hvad jeg havde set syd for grænsen.«

Samme dag kunne Hans Lunding give efterretningstjenesten detaljerede meldinger om de tyske troppers antal og udrustning, og tilfældet spillede ham nok en betydningsfuld oplysning i hænde:

»En af de mænd, jeg havde sendt sydpå kom ind i en automobilforretning i Rendsburg et sted mellem kl. 11 og kl. 14, og mens han var der, kom en tysk Feldwebel ind i butikken og spurgte, om batteriet til hans vogn snart var færdigt.

Det var det ikke – desværre. Men så slog feldwebelen sin handske i disken og bandede: »Jeg skal have det batteri, for vi skal over grænsen klokken fire.«

Det var meldingen til mig. Det var en fremragende oplysning, selv om jeg ikke kunne vide, om det var klokken fire om eftermiddagen eller næste morgen.

Der var stille ved grænsen i timerne fra midnat til dagry den 9. april

Dette meldte jeg kl. 14 til generalstaben, og jeg var naturligvis spændt, da klokken nærmede sig 16.

Der skete ingenting.

Ved 17-tiden kunne jeg meddele, at tåten af den tyske troppekolonne var rykket ind i Flensburg og at der var udstillet forposter omkring forstaden Wasserleben et par kilometer syd for Kobbemølle toldsted.

Jeg kunne se dem i min kikkert fra Skomagerhus ved Kollund.«

Nu er de her

Kaptajn i grænsegendarmeriet A. Malling-Jacobsen i Kruså fortæller:

»Jeg mener aldrig i mit liv at have oplevet så stille timer, som i tiden fra midnat til daggry den 9. april. Ikke en vind rørte sig og ikke en lyd hørtes, med opmærksomheden skærpet til det yderste stirrede vi spændt mod syd.

Umiddelbart efter kl. 4 syntes jeg, at der var uro i luften. Uden nærmere at undersøge rigtigheden heraf, gik jeg til telefonen for at ringe til Søgård og fik forbindelsen. Jeg spurgte: »Er det dig?« og nævnede adjutantens navn, og nåede lige at høre et »Ja«, da en overgendarm kom springende ind til mig og råbte: »Nu er de her ude på vejen«. Jeg beordrede ham ud, låste døren, slukkede lyset og genoptog siddende under skrivebordet min afbrudte samtale med adjutanten, idet jeg spurgte: »Er du der endnu?« på hvilket der blev svaret: »Ja, ja«, hvorpå jeg meldte: »Vi er overrumplet, toldstationen er taget«. Jeg hørte adjutanten gentage: »Overrumplet«. Jeg afbrød straks: »Ja, overrumplet, er du klar over, at det er alvor, dødsens alvor, se nu at komme ud deroppe«. Hertil svarede han »Javel«, og jeg afbrød samtalen med et »Slut.«

Klokken var da 4.17.

Soldaterne i Søgård blev straks alarmeret og rykkede ud for at indtage deres stillinger langs grænsen.

Omtrent samtidig blev garnisonen i Tønder alarmeret. Grænsegendarmerne i Sæd havde set tyske soldater ved grænsebommen og straks meldt det til Tønder kaserne. Soldaterne rykkede ud og indtog stillinger nord for byen.

I de følgende timer blev de i alt 3.300 danske soldater, der stod i Sønderjylland, angrebet over alt.

Kampene kostede 11 af dem livet, mens 20 blev såret.

Tyskernes tab af menneskeliv er aldrig blevet offentliggjort, men det skal ikke have været mindre end danskernes.

Hertil kom 13 ødelagte tyske panservogne af forskellig type, en kanon og et større antal biler og motorcykler.

Danskerne skød godt den morgen.

Alle der kom sydfra blev spurgt om, hvad de havde set

Tysk kompliment

Kaptajn ved infanteriregiment 391 (170. div.) A. Brugger fortæller:

»Da vi nåede Sølsted, blev der åbnet ild mod os. Vor modstander havde besat en bakke og indrettet sig til forsvar. Stillingen var godt valgt. Foran var der ingen dækning og forsvareren havde et kilometerdybt skudfelt.

Den forreste bataillon udviklede straks et skyttekompagni på begge sider af vejen og trådte an til angreb. Men ilden var så stærk, at det ikke var muligt at trænge frem. Ved hjælp af den sædvanlige taktik: vekslen mellem bevægelse og ild, således at de fremrykkende grupper fik ildstøtte af de i stilling liggende soldater, kunne vi kun langsomt vinde terræn, da den fjendtlige stilling kun bød ringe mål for vor ild. Tyngdepunktet i forsvaret var tilsyneladende en vejspærring tværs over vejen. Der havde fjenden en eller flere maskinkanoner, hvis kaliber vi skønnede til 20 mm. Disse våben standsede os. En underofficer blev hårdt såret af et brystskud til højre for vejen. Regiments-

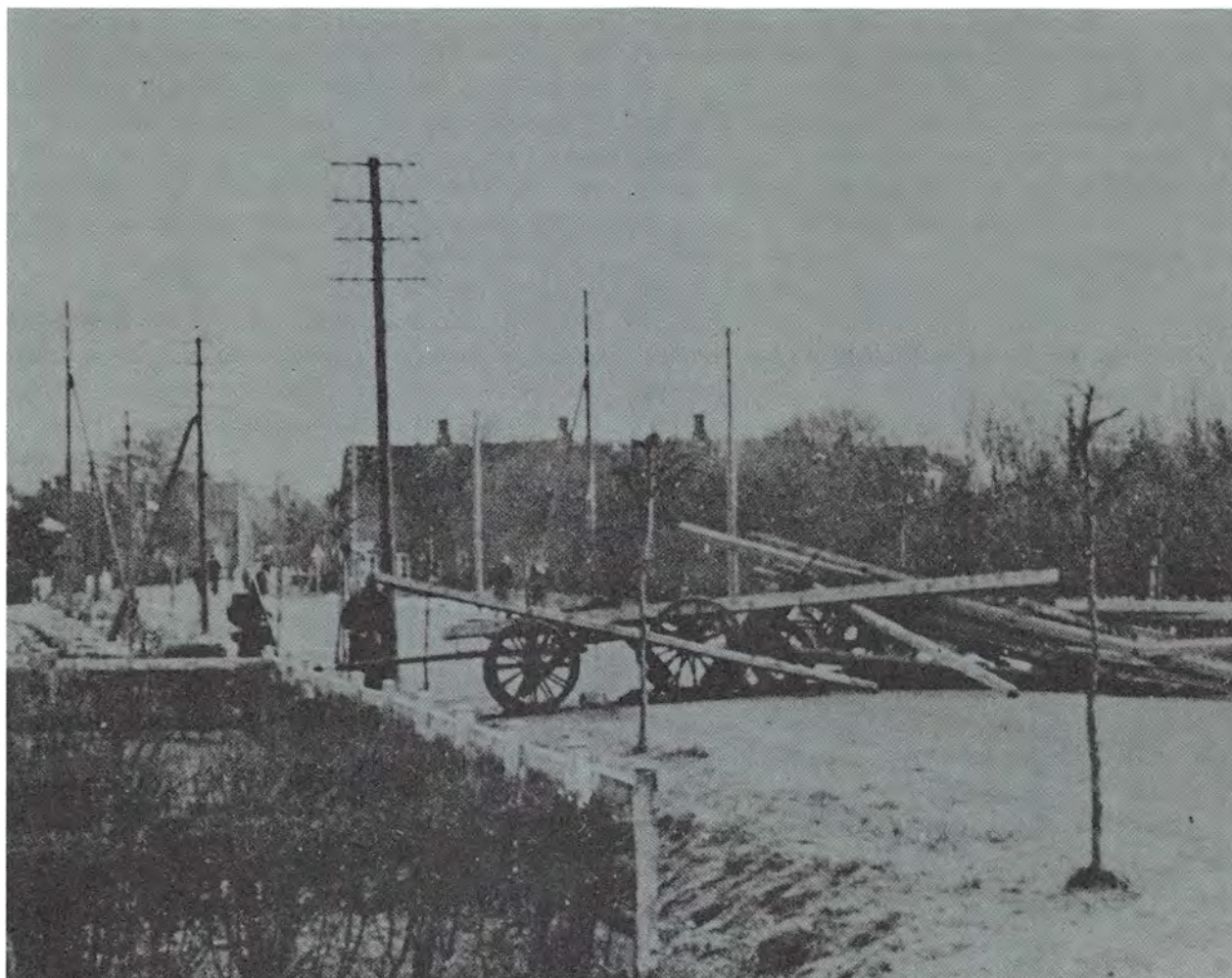
kommandøren befalede indsættelse af tunge infanterivåben, og samtidig gav han et kompagni ordre til at omgå den fjendtlige stilling mod vest. Fortroppen blev imens liggende i sin stilling. Vi ville undgå unødige tab og afvente begivenhederne. Men så hørtes pludselig en susen i luften. Bogstavelig talt ud af skyerne angreb to fly den fjendtlige stilling.

Da vi nu rykkede frem, faldt ingen skud mere. Vi nåede den fjendtlige stilling, men fandt ikke andet end bunker af tomme patronhylstre. Modstanderen havde trukket sig tilbage i nordlig retning.

Hvis man vil bedømme fægtningen sagligt og nøgternt, må man sige, at det her lykkedes en lille enhed på måske kun 50 mand at opholde et krigsstærkt regiment på ca. 3000 mand næsten en time. Og denne modstand havde sikkert holdt længere, hvis ikke de to fly så uventet havde grebet ind.«

Tyske tropper syd for Tønder om morgenen den 9. april

De danske soldater standsede en vogn med planker for at bruge den som vejspærring ved Bredebro. »I skal lægge plankerne på plads igen«, sagde kusken til dem

Korporal 541 Bisgaard, der lå med sin 20 mm kanon i Sølsted, fortæller:

»Ca. 500 m væk kom to kampvogne og bagefter nogle motorcyklister. Jeg kommanderede »skyd«, og det første skud ramte en panservogn, som kørte i grøften. Vognen bagved denne blev ligeledes ramt, hvorefter den trak sig tilbage, men ved flere træffere blev den stående i en skrå stilling. Flere af vore skud prellede af og røg op i taget på et hus bagved. Kanon-skytten var meget ked af, at han var nødt til at ødelægge det pæne hus.

Nu kom flyverne, og kuglerne begyndte at smelde omkring os. Det var ikke så rart. De kom igen flere gange, og hver gang skød de på os. Det blev for hedt, kaptajnløjtnanten kommanderede os tilbage til Bredebro.«

Kornetelev 318 Rasmussen fortæller:

»I Bredebro gik trefodsgeværet i stilling ca. 50 m syd for vejspærringen i en have ved vejen. Mens vi lå her og ventede, kom styrken fra Sølsted tilbage, og nogen tid efter – jeg ved ikke hvorlænge – åbnede fjenden ild. Et øjeblik efter kørte den første panservogn op til spærringen, og vi blev afvæbnet.«

Nu vil jeg fanden banke mig ha' en smøg

Sergent J. Løvgreen var gået i stilling i utkanten af landsbyen Bredevad med en 20 mm kanon og en rekylgeværgruppe.

Tyske panservogne og infanteri angriber. Han åbner ild og sætter tre panservogne ud af spillet. Også danskerne lider tab. Ved rekylgeværet bliver to mand dræbt og en såres, bag kanonen såres to.

Sergenten sender senere fra sin seng på sygehuset i Tønder en beretning om kampens forløb til sine forældre:

»Vi skyder, den første panservogn går i grøften lige over for os, den næste får to skud, så – svigtende udkast. Men panservogn nr. 2 havde fået nok, den røg i grøften lige bag nr. 1. Men der var stadig en tilbage. Vi nåede lige at få kanonen til skud, da den var en halv snes meter fra os, så fik den alt, hvad vi kunne nå at give den. Det var også nok. Den havde nær smadret et hus lige bag ved os, da den brasede ind ad døren uden at lukke op først.

Da det var overstået, rejste korporalen (Larsen) sig op på knæ, fiskede sin pibe op og sagde: »Nu vil jeg fanden banke mig ha' mig en smøg«. »Så kan du få ild derovre«, svarede jeg og pegede på panservogn nr. 2, der var ved at dreje sit maskingevær om mod os. »Fy for satan«, sagde Larsen, og så lå han på maven igen. Kanonen kunne vi ikke dreje derover, vi prøvede at plaffe ham ned med karabinerne, men kuglerne prellede af.

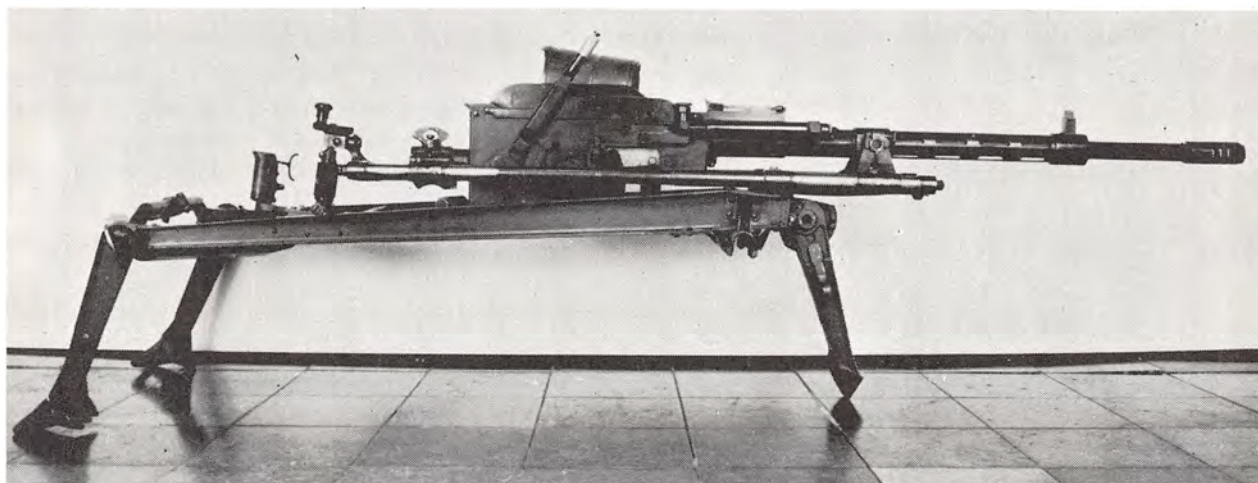
Nu kan I jo spørge Axel, hvordan han vil synes om at ligge og glo ind i munden på et maskingevær på 20 meters afstand, og så var det jo endda tildels den korte afstand, der reddede os. Larsen fik lige sagt til

mig: »By-by Løvgreen, nu skrider vi«, så begyndte fyren at spytte kugler en halv meter over hovedet på os. Panservognen hældede for meget, så han kunne ikke få maskingeværet til at pege langt nok nedad, og på grund af den korte afstand var spredningen for lille. Pludselig vrælede Larsen: »Hvorfor helvede rammer du ikke, din idiot«, og skulle lige til at springe op, men jeg fik ham jo omgående trukket ned igen.

Så siger jeg: »Hallo Larsen, nu går vi«, og så begyndte jeg at krybe baglæns væk fra det ubehagelige naboskab, idet jeg begyndte at trække i Larsens fødder, indtil han var klar over, hvad meningen var. Ligesom vi var ved at nå i dækning ved huset, begyndte resten af det tyske pansertog at blusse løs på os med maskingeværer og fodfolkskanoner, så der var »tyk« luft, som Larsen sagde. Og så sprang der en granat lige ved siden af os. Larsens højre skulder blev flået (dog kun kødsår), og jeg fik omtrent over det hele. Noget i venstre tinding (vi havde kun motorhjelme på), noget under venstre øje, en lille splint gennem næsen, noget i nakken, i venstre overarm, i venstre lår og endelig en lille onskabsfuld dævel af en splint, den gik ind i højre has og på langs gennem hele mit skønt-formede højreben. På den tur opførte den sig nærmest som en løbsk rundsav, idet den flænsede alt, hvad den kom i nærheden af.

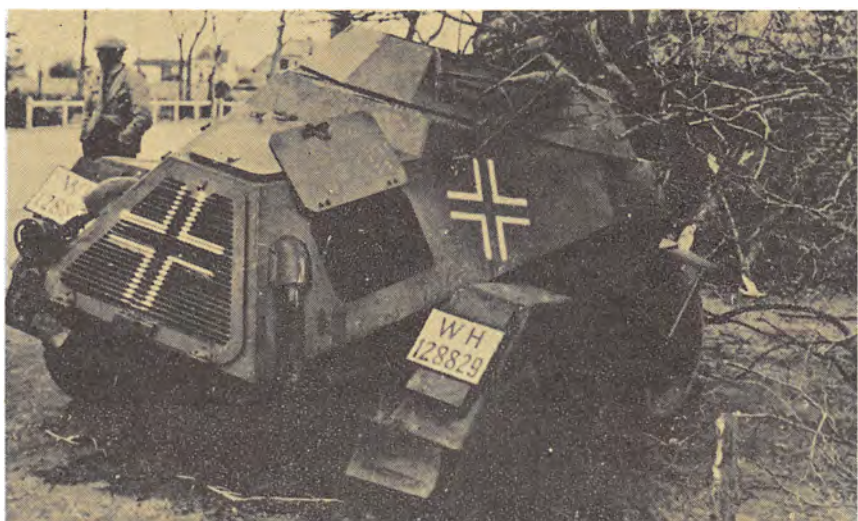
Nå, vi kom ind i huset, der var tomt, og lidt efter kom skytte og hjælper fra kanonen. De havde ligget lidt fra os og var tilredt ligesom vi.«

20 mm dansk kanon som den, der satte de tre tyske kampvogne ud af spillet ved Bredevad

Den ene...

den anden...

og den tredje ødelagte kampvogn ved Bredevad

Oberfeldwebel Peter Paulus, der havde kommandoen over tre panservogne og en cyklistdeling, fortæller:

»Næppe var vi kommet over grænsen, før en motorordonnans kom farende nordfra og råbte, at danskerne netop havde ødelagt tre panservogne, og at der var flere faldne.

Danskerne satte sig altså til modværge.

Vi fik en mærkelig fornemmelse i maven. Bag hvert hegn, hver busk kunne panserværnet lure på os. De behøvede kun at vente på, at vi kom indenfor skudhold. Så ville det være ude med os.

Vi kørte langsomt fremad.

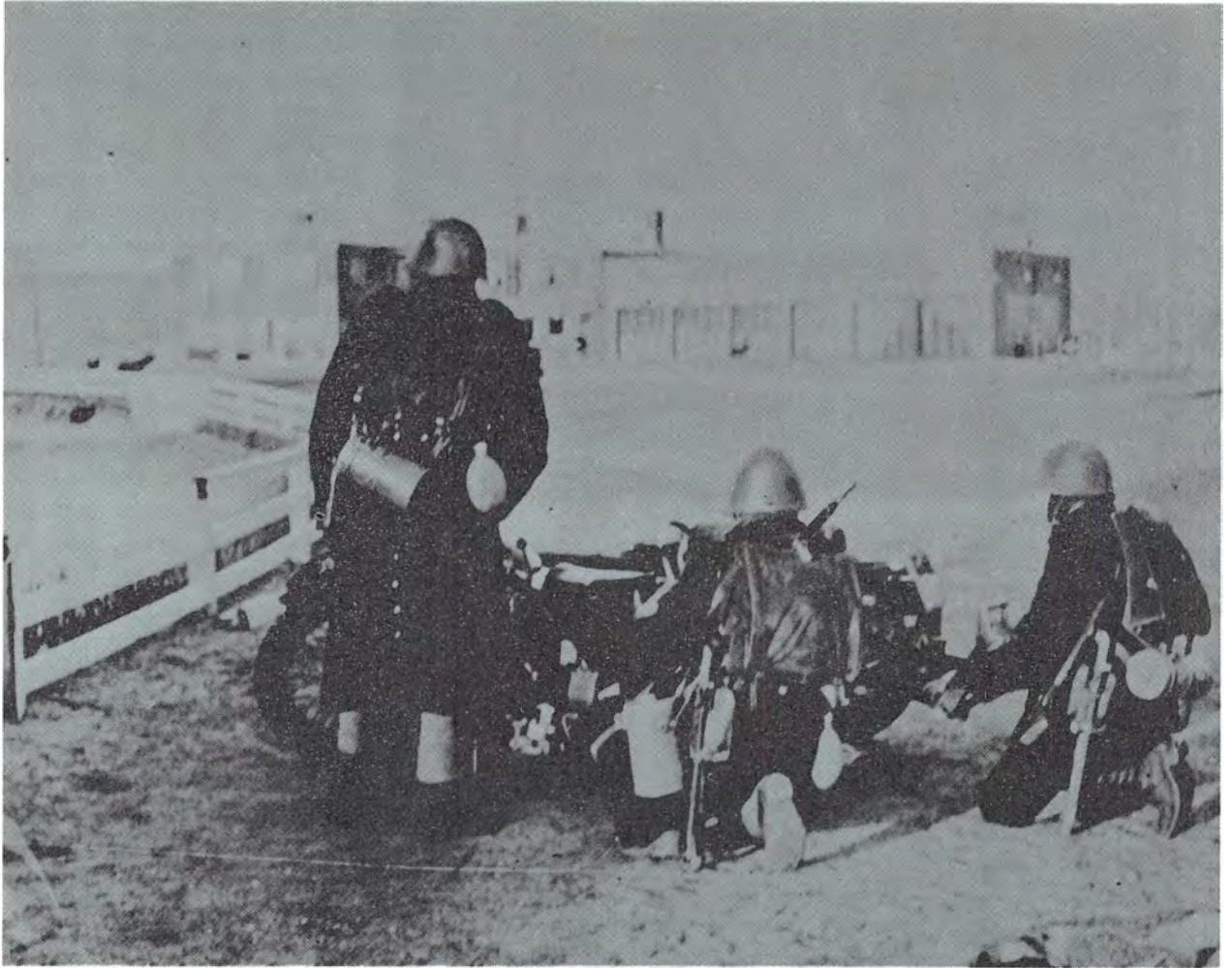
Så nåede vi en lille landsby, der kun bestod af få huse. Midt på vejen stod en ødelagt panservogn, en anden lå i grøften. Afstanden var ca. 600 meter. Jeg prøvede at stedfæste den fjendtlige panserværnsstilling i min kikkert, men jeg kunne ikke finde den.

Vi lukkede lugerne og kørte langsomt frem. Cyklisterne fik ordre til at sidde af og rykke frem gennem terrænet på begge sider af vejen.

Der lød et par skud. Jeg gjorde holdt og brugte atter kikkerten. Da jeg så et par civile komme ud fra et af landsbyens huse og blive stående på vejen, gik jeg ud fra, at faren måtte være drevet over, og jeg gav igen ordre til fremrykning.

Der faldt ikke flere skud, og vi kom uskadte ind i landsbyen. Det viste sig, at danskerne havde indstillet skydningen og overgivet sig, da en anden tysk panserafdeling nærmede sig byen østfra.«

Det er ikke det rene pap

Den ene af afværgedelingsens to kanongrupper i vejstjernen i Abenrå den 9. april. Korporal Villy Larsen, der står oprejst ved kanonen, fortæller:

»Vi gik i stilling bag et transformatorårn og fjernede en bjælke fra rækværket, så vi fik frit skudfelt. Et øjeblik efter kan det nok være, jeg kom ned på maven, for pludselig kom der en byge foran os og lidt efter en bagved. Vi skød selvfølgelig også, men vi lå jo temmelig udækket trods transformatoren, og de var ved at skyde sig ind på os. Så måtte vi væk«

Menig 307 Arne Vilhelm Hansen, fortæller:

»Min deling gik i stilling 3 km syd for Søgård ved Lundtoftebjerg.

Da tyskerne var ca. 800 meter fra os, fik vi ordre til at åbne ilden, dog kun som varselskud; men da tyskerne straks besvarede ilden med maskingeværer, indledtes kampen.

Jeg vil gerne indrømme, at de første minutter var man ikke meget værd, man tænkte på sin familie, det var jo heller ikke så rart at høre kuglerne pibe om ørerne; men for mit vedkommende fortog dette sig.

Af mine kammerater i delingen blev kun én lettere såret i den ene arm. Han var kanonskytte, men der var straks en anden, der sprang til og fortsatte skydningen. Han forstod at tage situationen med ro. Da han ramte en tysk tank med et 20 mm projektil og det prellede af, udrød han på sit brede jysk: »Det er ikke det rene pap, de kører med dernede«.

Delingen holdt stillingen ved Lundtoftebjerg i ca. 15 minutter. Da tyskerne kørte flere tanks frem, kunne vi ikke holde stand længere.«

Minutter efter at de danske soldater havde trukket sig tilbage, skramlede de tyske kampvogne gennem vejstjernen i Åbenrå videre nordpå. Den næste modstand ventede i Haderslev

Tilbagetrækningen fra Lundtoftebjerg foregik på reglementeret måde, først kanonerne og dernæst rekylgeværet. Vi havde lidt besvær med at få rekylgeværet tilbage, da vi kun var to mand; men vi fik trukket det ned i en lavning, så der ingen fare var for at blive ramt. Værre var det, da vi opdagede, at vi havde glemt to magasintasker og en vekselpibe. Jeg løb tilbage og hentede det glemte.«

Afværgeledningen kørte nordpå og gik først i stilling igen syd for Åbenrå.

Delingsføreren, sergent Sv. Aage Bundgaard, fortæller:

»Ved ankomsten til Åbenrå satte vi begge kanoner i stilling i vejstjernen i byens sydkant. Ca. femten minutter senere åbnede vi ilden mod en tysk styrke, der kørte frem ad havnevejen.

En mælkedreng, der sammen med en del andre civile stod i nærheden af min ene kanon, blev ramt af et tysk projektil og styrtede til jorden. Vi havde endda i forvejen advaret de civile.

Da vi ikke kunne skyde gennem de tyske tanks og selv stod midt på vejen i den tyske ild, så vi ingen anden udvej end at gå tilbage til Haderslev.«

Kanonen med 100 procents tab

Garnisonen i Haderslev var gået i stilling bag kanalen i byens sydkant, hvor den afventede tyskernes ankomst.

En 37 mm kanon var placeret foran stillingen på hjørnet af Hertug Hans Gade. Den stod foran en kalket væg og var synlig på lang afstand.

Besætningen bestod af gruppeføreren, kornet Vesterby, skytten 305 Hansen, samt hjælperne 308 Bonde, 313 Hansen og 391 Berthelsen, som fortæller:

»Da vi ingen morgenmad havde fået, fik vi lov at gå ind til beboerne i gaden og drikke kaffe. Folk var meget venlige overfor os, og vi blev beværtet på bedste måde. Her var vi, til vi blev afbrudt af råb nede fra gaden. Vi løb hen til vinduet, og vi kunne forstå, at fjenden var set. Vi greb vore hjelme og geværer, styrtede ned ad trapperne og kom hurtigt på plads ved kanonen. Omtrent samtidig slog maskingeværkuglerne ind i væggen bag os. Vi fik øje på de fjendtlige kampvogne, der beskød os. Skytten tøg roligt sigte og afyrede det første skud.

Kornet Vesterby, der stod på højre side af kanonen, blev ramt af et fjendtligt projektil og faldt om. Han slæbte sig i dækning, men var på dette tidspunkt dødeligt såret.

Vi lå i en forfærdelig kugleregner, men vi var alligevel meget rolige, og skytten afgav næste skud.

Jeg faldt ned af kanonen ved dette skud, og da jeg kravlede på plads igen, gik der en kugle igennem min feltflaske, så vandet løb ud.

Derefter blev 313 ramt i skinnebenet, så benet brækkede, og kuglen fortsatte ned i hælen, hvor den blev siddende. Desuden blev han ramt i højre skulder og lår. Han blev slæbt i dækning og var ukampdygtig.

Jeg fik en kugle gennem højre fod, jeg mærkede det knap nok, men jeg var klar over det.

Så afgav vi tredje skud, og omtrent samtidig blev 305 dødeligt såret, 308 fik en kugle gennem venstre arm, og jeg fik en i højre lår.

305 slæbte sig i dækning, og jeg indtog hans plads.

Så blev 308 ramt af nogle splinter, antagelig fra skjoldet på kanonen. En af splinterne ramte ham i højre øje, men ikke i selve øjeæblet. Han fik slæbt sig i dækning, og jeg var blevet ene tilbage.

Hvis nogen spørger mig, hvorfor jeg ikke sørgede for at komme i dækning; kan jeg ikke svare derpå, men jeg blev ved kanonen, måske i håb om, at jeg selv kunne skyde eller, ja, jeg ved ikke, jeg var ikke dengang så hårdt såret som mine kammerater.

Kort efter blev jeg ramt af et strejfskud i højre hånd, og lidt efter af en kugle, der gik ind i højre arm lige over albuen, den fortsatte ned gennem leddet og gik ud lige under albuen.

Jeg var nu udelukket fra at komme i dækning og havde kun at håbe på, at kuglerne ville gå udenom mig, men jeg fik endnu en, den femte og sidste, en pansergranat i skulderen. Den ramte heldigvis ikke knoglen, men den lavede et stort kødsår.

Kampvognene kørte nu ned mod spærringen ved Sønderbro. Pludselig lød der et brag, og jeg så vor gode kanon blive fuldstændig ødelagt af en kampvogn, der kørte imod den. Jeg betragter det som et mirakel, at jeg ikke ved samme lejlighed blev fuldstændig mæsakreret.

Hvad der herefter skete, ved jeg ikke meget om.«

Der var sket det, at ordren om at opgive al modstand var nået frem fra København, al skydning blev indstillet, og garnisonen overgav sig.

Klokken var da 8.10.

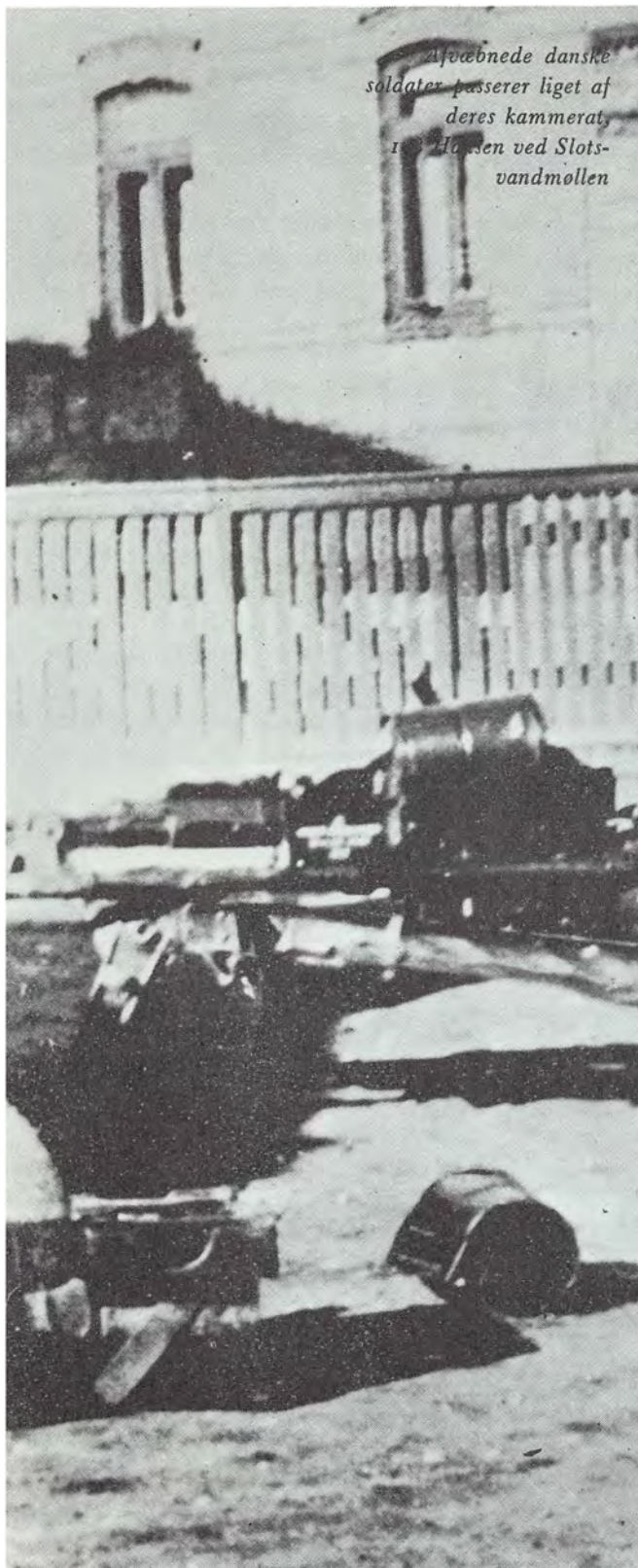
Børnene, der var på vej til skole, kiggede nysgerrigt på den 37 mm kanon og de fem danske soldater på hjørnet af Abenråvejen og Hertug Hans Gade. Lidt senere var kanonen knust og alle fem mand hårdt såret, deraf de to dødeligt. Også en civilist, Johan Heinrich Henning, blev såret, da det gik løs. De danske soldater havde haft det største besvær med at genne folk væk

37 mm kanonen efter kampen, gennemhullet af kugler og kvast under en tysk kampvogn. Inden det kom så vidt havde den sat tre tyske kampvogne ud af spillet

Alt var trist og mørkt

Afjæbnede danske
soldater passerer liget af
deres kammerat,
108 Hansen ved Slots-
vandmøllen

Bag en spærring af tipvogne ved Sønderbro lå korporalelev 76 Petersen med sin 20 mm kanon. Han fortæller:

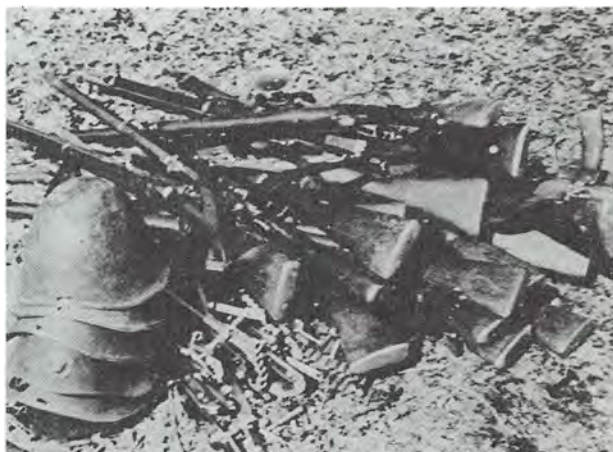
»Tyskerne åbnede ilden på en afstand af 100 m, og det gik varmt til. Kuglerne fløjtede om ørerne på os, og man fik en mærkelig fornemmelse i kroppen. Men det var kun et øjeblik. Så var tanken kun om at forsvare sig.

Min kammerat, 108 Hansen, ved siden af mig blev ramt i armen og blødte stærkt. Da han hævede sig lidt, blev han ramt i hjelmen og fik hovedet flænget. Det var et trist syn, som jeg aldrig glemmer, at se sin kammerat blive dræbt, og han havde tilmed kone og et barn.«

Kort efter nåede ordren om at indstille al modstand frem fra København, og garnisonen overgav sig.

Korporaleleven husker:

»Vi måtte aflevere geværer og patroner. 108 lå i en stor blodpøl. Alt var trist og mørkt.«

Efter afjæbningen

108 Hansens
gennemskudte
hjelm

Willkommen

De tyske soldater behøvede ikke at spørge om vej op gennem Sønderjylland. Hjemmetyskere optrådte som vejvisere. Og bortset fra fortroppen, som havde været i kamp, fik de indtryk af, at de var velkomne i Danmark.

Johannes Isenthal, menig i et værkstedskompagni, der overskred grænsen fire timer efter de første kampgrupper, fortæller:

»Nordslesvigerne modtog os venligt med små hagekorsflag. Jeg havde et overordentligt godt indtryk af den danske befolkning. Den forholdt sig særdeles disciplineret, og der var ikke tale om nogen fjendtlig holdning.«

Hjemmetyskerne i Hoptrup viftede også med hagekorsflag, da de tyske tropper drog forbi. Pludselig blev der fra en af de tyske vogne råbt: »Væk med hagekorset« – på dansk.

Soldaten, der råbte, var den dansksindede sydslesviger, ungdomssekretær Frederik Petersen.

Han fortæller:

»Jeg skulle vælge, enten at blive afleveret i en flensborgsk kaserne som en soldat, der havde nægtet at gøre sin pligt, og som derfor måtte tage sin straf for ulydighed, eller tage med over Danmarks grænse for muligvis at komme til at kæmpe mod mine egne landsmænd. Resultatet blev et kompromis. Jeg valgte at tage med over mit lands grænse. Men ikke som sol-

dat, der skulle kæmpe. Derimod som tolk. Og således blev det.«

I Kværs bevogtede bevæbnede hjemmetyskere fangne danske soldater, og det var ikke det eneste sted, hjemmetyskerne havde fundet våbnene frem den morgen.

En dansk motorcykelafdeling fra 4. bataillons 4. kompagni var under kamp sluppet fra tyskerne og var ad biveje kørt nordpå for at finde en ny dansk forsvarslinie.

Menig 308 Jacob Andersen fortæller:

»Vore maskiner var ved at løbe tør. Vi kørte ind på en tankstation og sagde, at vi skulle have benzin. Men vi kunne ikke betale kontant. Manden ved tanken fik at vide, at han kunne få en forskrivning og siden hente penge hos forsvaret. Han var meget modvillig og vægrede sig.

Tilfældigt ser jeg mod det hus, manden var kommet ud af, og opdager en anden, som var ved at lægge et jagtgevær i stilling i et vindue. Ja, sgu.

Jeg tog rekylgeværet og drejede det om mod ham, og det var mærkeligt at se, så hurtigt han forsvandt under øjenhøjde.

Så fik vi fyldt vore tanke, som vi havde bedt om, og tankmanden fik sin skrivelse.«

Bevæbnede hjemmetyskere bevogter afvæbnede danske soldater i Kværs

Uniformeret hjemmetysker viser tyske tropper vej i veikryds ved Abenrå

Hjemmetyskerne gav de tyske tropper en varm velkomst – her i Abenrå

En tysk journalist fra »Hamburger Fremdenblatt«, der fulgte 198. division den 9. april, skrev:

»Alt går så gnidningsløst som et urværk. Panserspejderne er ilet forud; de er ikke stødt på nævneværdig modstand. Nu følger vi efter dem over grænsen. Vejbommen er åben, de tyske grænseembedsmænd hilser.

I landsbyerne står befolkningen på vejene. Fra gårdene, der ligger afsides fra færdselsårenerne, er mange kommet på cykel og ser de tyske kolonner drage forbi. Man ser det på deres ansigter, hvilket indtryk vor værnemagt gør på dem. Deres holdning er hverken fjendtlig eller venlig. De ser på det og lader det dermed være nok. Vore troppers disciplin aftvinger dem agtelse og bortjager mangen ængstelig tanke, som kan være opstået hos dem ved engelske rædselsberetninger. Og da så højtalere og plakater meddeler dem, hvilket formål den tyske indmarch egentlig har, er de fuldstændig beroligede og går snart igen til deres arbejde, som om intet var sket.

Men i mange landsbyer hilser tyskerne glade vore soldater. Gammel og ung, mænd og kvinder, står ved vejene og vinker til os, råber os et »heil« imøde og ser på os med strålende øjne, lykkelige over atter en gang at se tyske soldater.«

OPROP!

Til Danmarks Soldater og Danmarks Folk!

Uten Grund og imot den tyske Regjerings og det tyske Folks oprigtige Ønske, om at leve i Fred og Venskab med det engelske og det franske Folk, har Englands og Frankrigets Magthavere ifjor i September erklæret Tyskland Krigen.

Deres Hensigt var og blir, efter Mulighet, at treffe Afgjørelser paa Krigsskuepladser som ligger mere afsides og derfor er mindre farlige for Frankriget og England, i det Haab, at det ikke vilde være mulig for Tyskland, at kunde optræde stærkt nok imot dem.

Af denne Grund har England blandt andet stadig krænket Danmarks og Norges Neitralitet og deres territoriale Farvand.

Det forsøkte stadig at gjøre Skandinavien til Krigsskueplads. Da en yderlig Anledning ikke synes at være givet efter den russisk-finnske Fredsslutning, har man nu officielt erklæret og truet, ikke mere at taale den tyske Handelsflaates Seilads indenfor danske Territorialfarvand ved Nordsjøen og i de norske Farvand. Man erklærte selv at vilde overta Politiopsigten der. Man har tilslut truffet alle Forberedelser for overraskende at ta Besiddelse af alle nødvendige Støt punkter ved Norges Kyst. Aarhundredes største Krigsdriver, den allerede i den første Verdenskrig til Ulykke for hele Menneskeheden arbeidende Churchill, uttalte det aapent, at han ikke var villig til at la sig holde tilbake af »legale Afgjørelser eller neitrale Rettigheder som staar paa Papirlapper«.

Han har forberedt Slaget mot den danske og den norske Kyst. For nogen Dager siden er han blit utnævnt til foransvarlig Chef for hele den britiske Krigsføring.

4.

Tyskernes flyveblad på grundlag af hvilket Svend Carstensen dikterede sin reportage til »New York Times«

De tyske »opropp« i rendestenen

Verden fik besked

»TYSKE TROPPER OKKUPERER KØBENHAVN STOP FARVEL«

Damen, der ekspederede på telegrafanlægget, modtog telegrammet forretningsmæssigt, men da hun gentog det, brast hun i gråd.

Via dette telegram fik verden besked om, hvad der var sket i Danmark i morgentimerne.

Tre minutter efter, at det var sendt, besatte tyske tropper hovedpostkontoret.

Telegrammet var til »New York Times«.

Afsender: Herman Dedichen, vikarierende korrespondent til det amerikanske blad.

Han havde om natten opholdt sig på »Politiken«s redaktion og var tidligt om morgenen kørt en tur for at se, hvad der skete i byen. Undervejs var han ved at køre ind i en afdeling tyske soldater.

Hans telegram var imidlertid ikke det eneste, »New York Times« fik fra Danmark den morgen.

Bladets egentlige korrespondent i Danmark, Svend Carstensen, havde dagen i forvejen været i Sønderjylland for at lave en radioudsendelse om arbejdet på Rømø-dæmningen. Om aftenen var han taget ind på Grand Hotel i Åbenrå, og her blev han tidligt næste morgen vækket med besked om, at tyske tropper var gået over grænsen.

Carstensen kørte nordpå til Kolding og samlede undervejs et eksemplar af tyskernes grønne »Oprop« op.

Han fortæller:

»Et halvt års tid tidligere havde jeg haft en radiooverspilning af nogle plader fra forstærkerstationen i Kolding og var dengang blevet modtaget på det venligste af postmesteren, som bestyrede stationen og havde budt på eftermiddagskaffe i sit hjem i postbygningens øverste etage. Nu ville skæbnen, at jeg mødte postmesteren på trappen ned fra privatlejligheden og kunne forebringe mit ærinde.

»Stationen er skam lukket, eller rettere ikke åbnet endnu,« sagde han, »men vent lidt, jeg kan skaffe Dem ind til forstærkerstationen, derfra kan De måske nå frem til Fredericia.«

Igen et held – den vagthavende var den samme, som havde eftermiddagsvagten hin eftermiddag, da jeg på tjenestens vegne havde været i Kolding, og hvor vi i ventetiden, til radiofoniliniere kom i orden, førte en hyggelig passiar. Nu i denne morgen var han hjælpsomheden selv, fik meget hurtigt etableret forbindelse til Fredericia, hvor – held over alle held – min gode,

gamle ven fra radiofoniens første dage, telegrafbestyrer Svend Jørgensen selv var til stede.

Svend Jørgensen er så meget telegrafmand, at han tilfulde forstår sportsmomentet i journalistikken – det at komme først frem med nyheden. Og her var det jo mere end en sport; det gjaldt at give verden besked og helst så udførlig underretning som muligt om den tyske militærmaskines overfald på et lille næsten værgeløst land.

»Det går desværre ikke,« sagde telegrafbestyreren, »jernetæppet er faldet, du. Vore linier til London og Paris blev kappet klokken 5 i morges.«

»Jamen, du må gøre noget, det er det vigtigste telegram i mit liv. Du må prøve.«

»Umuligt, du, der er ikke noget at gøre – jo, vent lidt, der er forresten en ganske lille chance. Hold forbindelsen.«

Svend Jørgensen kom igen:

»Jeg har fundet en vej, bare diktér.«

Og med skiftende damer ved modtagerbordet, ny dame for hvert tyvende ord, med telegrafassistenten punchende meddelelsen stykkevis ord for ord over maskinotelegrafens strimmel afleveres så uden forberedelse, uden andet grundlag end den lille grønne flyveblads-seddel fra kl. 7.22 til kl. 8.03 det telegram, som skulle blive hovedartiklen på »New York Times« sensationelle forsider denne morgen, da dette blad ene af alle i verden bragte den fuldstændige beretning om invasionen i Danmark.«

På grund af tidsforskellen kunne »New York Times« nå at få nyheden om tyskernes besættelse af Danmark med i sin morgenudgave, der gik i trykken kl. 0.30, og i en senere udgave bragte avisen Svend Carstensens reportage fra Sønderjylland

Dagens lokale nyhed

Aalborg Stiftstidende bragte om eftermiddagen den 9. april en stort opsat reportage om dagens lokale begivenhed: den tyske besættelse af Danmark.

Det var både første og sidste gang under krigen, at en dansk avis kunne skrive den slags beretninger. Når det kunne lade sig gøre i Ålborg, skyldtes det, at censuren endnu ikke var etableret.

Reporteren fra Aalborg Stiftstidende beskrev, hvordan han om morgenen var blevet vækket af en fjern motorbrummen, og snart fløj bølge efter bølge af tyske fly ind over byen:

»Med ét blev der helt hvidt i luften omkring maskinerne, og akkurat som man havde blæst til en kæmpemæssig fandens mælkebøtte. Som hvide dun drysede faldskærme ned. Kun et lille øjeblik var de synlige i den disede morgenluft, så forsvandt de ned over flyvepladsen.

Ingen kunne længere være i tvivl. Der var landsat tyske soldater fra maskinerne.«

Nu landede tyske transportmaskiner med infanteri ombord, og reporteren fra Stiftstidende var på pletten.

»Aalborg Stiftstidende«s medarbejder havde en samtale med den vagthavende, kaptajn Seffers. Så snart han hørte, at vi kom fra en dansk avis, spurgte han interesseret om, hvilket blad, vi repræsenterede. Da vi havde legitimeret os, var han særdeles elskværdig og præsenterede sine flyvekammerater.

På forespørgsel om vi måtte fotografere, svarede han: »Med glæde«. Kaptajnen sammenkaldte sine flyvere og lod dem fotografere i gruppe sammen med de danske civilister, som frit færdedes på pladsen.

De tyske flyvere bestræbte sig for på enhver måde at understrege, at de ønskede at blive betragtet som landets venner, og det manglede ikke på cigaretter til de omkringstående, som med interesse påhørte Stiftstidendes samtale med kaptajnen.

»Vi kommer som gode venner«, sagde kaptajn Seffers.

»Jovist, men for mig som dansk er dagen i dag dybt tragisk,« indvendte vi.

»Naturligvis,« indrømmede kaptajnen og spurgte: »Ved De, om den danske regering er indforstået?«

På dette spørgsmål var vor medarbejder ude af stand til at svare, da vi ikke har haft forbindelse med København i dag. Alt hvad vi kunne berette, var, at Ålborg tog den nye situation med ro.«

Militær nyhed

Tyske faldskærmsjægere
blandt nysgerrige ålborgensere

De Flyverne kom til Aalborg

(Fortsat fra Forsiden)

ng, nogle gumlede paa en Humpel
gbrød og snakkede med Befolkning.
der dog ikke fik Adgang til Plad-
e. De høje ranke Flyvere smilede og
tog Forsikringer om, at de var
de Fremmede (Gode Venner).

skeskaren. Derefter satte de Kursen
sydpaa og forsvandt.

»Vi kommer som gode
Venner«

de Kaptajn Soffers igen.
- Jovist, men for mig som Da-
er Dagen i Dag dybt tragisk, indver-
vi.
- Naturligvis, indrømmede K-
tajnen og tilføjede, men vi er k-
met først, og vi kommer som g-
Venner. Ved De, om den danske
gering er indforstaaet med Si-
tionen?
Paa dette Spørgsmaal var vor N-
arbejder ude af Stand til at svare.

Tyske transportfly over Ålborg

Reportagen i Stiftstidende

Besættelsen af Ålborg var ikke blot dagens store lokale historie i Stiftstidende, men tillige en militær nyhed: krigshistoriens første luftbårne operation.

Den tyske overkommando havde været betænkelig ved at anvende faldskærmsjægere under angrebet på Danmark. De skulle have været en overraskelse under den forestående offensiv på vestfronten, og tyskerne ville nødig røbe, hvad de havde i baghånden.

Men Ålborg var et vigtigt punkt i den tyske operationsplan. Hvis Luftwaffe ikke kunne bruge byens flyveplads til mellemlandning, ville angrebet på Norge næppe kunne gennemføres. Derfor måtte Ålborg besættes allerede i angrebets første fase, og det kunne kun faldskærmsjægerne klare.

Tyskerne brugte også faldskærmsjægere mod Masnedø-fortet, der med sine fire 15 cm kanoner og to ligeledes 15 cm morterer var en stærk fæstning. Men kun teoretisk. I virkeligheden bestod besætningen kun af to soldater, og de kunne ikke betjene kanonerne.

Løjtnant Alkmar von Hove fortæller:

»Første bølge flyver ind, folkene springer, lander. Det er overstået på få sekunder. På banedæmningen overfor fortet, hvis panserkupler rager truende op over volden, bliver de første maskingeværer bragt i stilling.

Den næste bølge sætter sine jægere ned knap 100 meter foran værket. Hurtigt befrier de sig for faldskærmene og bevæbnet med pistoler og håndgranater stormer de mod den fjendtlige stilling. De forskrækkede vagtposter bliver hurtigt afvæbnet, de overraskes i deres senge i vagtrummet.

På flagstangen hejses rigskrigsflaget.«

Alt går planmæssigt

Isbryderen »STETTIN« og s/s »HANSESTADT DANZIG«, der havde 308. regiments 1. forstærkede bataillon ombord, nærmede sig København ved 4-tiden.

Styrkens chef, major Glein, fortæller:

»Snart var vi i nærheden af fortet Middelgrunden. Skulle man have fået mistanke til os? Fortets stærke lyskaster havde allerede fat i os og slap os ikke. Hvor længe ville det vare, inden de svære kanoner sendte deres metalhilsen ind i vort ubeskyttede skib?

Kun et sekund kommer denne tanke. »Afdeling Glein tiltvinger sig landgang i København«, således lød ordren. Og denne ordre vil blive udført, ske hvad der vil. Er vi heldige, lykkes landgangen; har vi ikke held, dør vi en ærlig soldaterdød.

Men finder vi vor død på havet, da skal vort flag vaje over skibet, indtil det synker i bølgerne. I lyset fra det danske fort bliver rigsflaget hejst.

Fortet rører sig ikke. Snart ligger det bag os. Den danske hovedstads silhouet bliver skarpere. Langelinie dukker op.

Få minutter senere er vi fortøjet ved kajen. Landingen er lykkedes. Det sværeste er gjort. Nu ved vi, at København bliver vor.«

Forklaringen på, at de tyske skibe fik lov til at sejle uantastet forbi Middelgrunden, var enkel: mandskabet havde kun været fire dage på fortet og kunne ikke betjene kanonerne.

Vagtchefen havde givet ordre til, at der skulle affyres varselsskud, men kanonbesætningen kunne ikke få granaten anbragt i kammeret.

»Lynetten« reagerede heller ikke, selv om batteriet blev underrettet om, at tyske skibe var på vej ind i havnen. Vagtchefen troede, at fartøjerne søgte til København for at landsætte sårede fra en træfning.

Fangen dansk søofficer føres ind i Kastellet med bind for øjnene

Tyske tropper gik i land på Langelinie. Senere på dagen strømmede københavnere ud på kajen for at glo

Hagekorsflaget på pladsen foran kirken i Kastellet skulle fortælle de tyske piloter, at alt var under kontrol

Tyskerne besatte straks alle gader omkring Kastellet

Major Gleins tropper gik i land på Langelinie. Han fortæller:
 »En maskingeværdeling går i stilling for at sikre udskibningen. To stødtrope overmander politi- og toldvagten og klipper telefonledningerne over. Kort efter er bataillonens udskibet og sætter sig i march.

Inden bataillonens afmarcherer, kommer en dansk politibil kørende. Vi bringer den til standsning. De danske betjente må stige ud. »Vi hørte skud«, fortæller danskerne, »og ville telefonisk spørge vores vagt, men vi kunne ikke komme i forbindelse med den. Så besluttede vi os til personligt at undersøge, hvad der var løs. Vi tænkte, at det var skyderi mod vore kommunister«.

Alt går planmæssigt. Sydporten i Kastellet er åben, nordporten bliver sprængt. Derved får vi vor første sårede.

Vi overrumpler hovedvagten. Den vagthavende officer skyder på kompagniføreren. Et jiu-jitsugreb uskadeliggør ham. Vagtens overraskede mandskab vil løbe til geværene. For sent. Snart ligger de alle på jorden. Overmandet i nærkamp. Også telefoncentralen sætter sig til modværge. Det hjælper ikke. En håndgranat flyver gennem vinduet, en anden bagefter.

Allerede kl. 5.55 står radiosenderen operationsklar i haven til generalsboligen. Kl. 6.05 er forbindelsen med divisionsstaben i Korsør og det tyske gesandtskab i hovedstaden oprettet. Kl. 6.10 vajer det tyske rigsflag fra Kastellet.«

Major Gleins 2. kompagni havde fået ordre til at besætte gaderne omkring Kastellet. Da soldaterne rykkede op gennem Amaliegade mod Amalienborg, mødte de modstand.

Meget snart fik de danske styrker dog ordre til at indstille kampen.

En følelse af skam

Livgardens vagtstyrke på Amalienborg stod parat, da de første tyske soldater dukkede op i Amaliegade.

Garder 50 Agger fortæller:

»En maskingeværgruppe kom op ad gaden og begyndte at skyde. Samtidig kom de første flyvemaskiner. Kaptajnen råbte til os: »Fald ned. Skyd«. Vi smed os omgående og besvarede ilden. Jeg var lige kommet ned, da jeg blev såret. Jeg blev liggende, og efter et kvarter hjalp min kammerat, 315 Berthelsen, mig op og ind i kronprinsens palæ; idet han bukkede sig ned for at hjælpe mig, blev han såret i låret.«

I residenspalæet drøftede kongen og kronprinsen imens situationen med statsminister Stauning, udenrigsminister Munch, forsvarsminister Alsing Andersen og de to værnschefer, generalmajor Prior og viceadmiral Rechnitzer.

En god times tid tidligere var udenrigsministeren blevet vækket i sit hjem. Den tyske gesandt ønskede omgående en samtale med ham. Gesandten meddelte, at tyske tropper i dette øjeblik rykkede ind i Danmark for at besætte landet. Tyske fly ville om kort tid være over København, og de ville få ordre til at bombe byen, medmindre den danske regering indstillede al modstand og underkastede sig besættelsen.

Munch sagde, at han foreløbig kun kunne protestere mod den neutralitetskrænkelse, som havde fundet sted. Svar kunne han ikke give, før de tyske krav havde været forelagt kongen.

Gesandten erklærede sig indforstået og gik.

Drøftelserne på Amalienborg varede et kvarterstid. De endte med kapitulation. Klokken var 6.

General Prior fortæller:

»Vi gik ud. En dyb følelse af sorg, bitterhed og skam greb mig. Man opfordrede mig til at standse skydningen på slotspladsen, men det kunne jeg ikke formå mig selv til. Imidlertid standsede kongens adjutant kampen.«

I mellemtiden var endnu en garder, 284 Garmer, blevet såret af et skud gennem lungen. Han fortæller:

»Umiddelbart før ambulancens ankomst kom Hans Majestæt ned og hilste på mig. Heldigvis kunne jeg endnu ligge ret, omend ikke særlig godt.«

Tyske bombemaskiner over Amalienborg om morgenen den 9. april

Færgen gik planmæssigt kl. 10.05

Som den eneste danske officer nægtede oberst Helge Bennike, chef for 4. regiment, at adlyde, da han pr. telefon modtog ordren om kapitulation.

Han gik ud fra, at Sverige var blevet angrebet samtidig med Danmark, og da han regnede med, at svenskerne endnu kæmpede, ville han slutte sig til den svenske hær med sine folk.

Han fortæller:

»Kl. 8.45 nåede jeg med regimentsstabens officerer Helsingør Havn. Af opslag ved færgelejet fremgik det, at den første færge ville afgå kl. 10.05.

Færgen kom og lagde sig på plads i færgelejet, og vi drøftede, hvorvidt det ville være rigtigt at forberede skibsføreren på, hvad der forestod; men vi undlod det dog. Man kunne ikke være sikker på, at han ikke for at blive fritaget for ansvaret ville telefonere til København for at indhente forholdsordre, og den ville sikkert gå os imod.

Kl. 9.30 ankom sekondløjtnant Krogh til havnen med melding om, at 11. bataillons 1. kompagni nu var nået Helsingør og stod umiddelbart syd for byen. Jeg sendte ham tilbage med den ordre, at kompagniet skulle ankomme til stationen præcis kl. 10, ikke et minut før og ikke et minut senere, og på slaget kom kompagniet i marchkolonne ind på pladsen mellem havnen og stationen med kaptajn Gabel-Jørgensen i spidsen og 11. bataillons fane, båret af løjtnant Lauritzen, udfoldet på højre fløj af forreste gruppe.

Marchen fortsattes hen forbi stationsbygningen, og ud for færgelejet blev der kommanderet »svingning til venstre«, hvorefter hele kompagniet uden standsning marcherede ud på færgen.

Toldere og politi kom til for at blande sig i denne uregelmæssighed, der var jo hverken tale om told- eller paseftersyn, og de forsøgte at protestere; men de blev uden videre skubbet til side af den marcherende kolonne. Selv gik jeg med hånden på pistolskæftet rede til at sætte pistolen for brystet af enhver, der ville lægge os hindringer i vejen.

Så snart vi var om bord, befalede jeg skibsføreren til at kaste los med det samme, og jeg er ham tak skyldig for hans forståelse og hjælpsomhed. Han efterlod alle de jernbanevogne, som han skulle have haft med til Sverige, på havnepladsen i Helsingør og sørgede for, at færgen kom til at gå planmæssigt kl. 10.05.

Vi sejlede ud af havnen, terningerne var kastet.

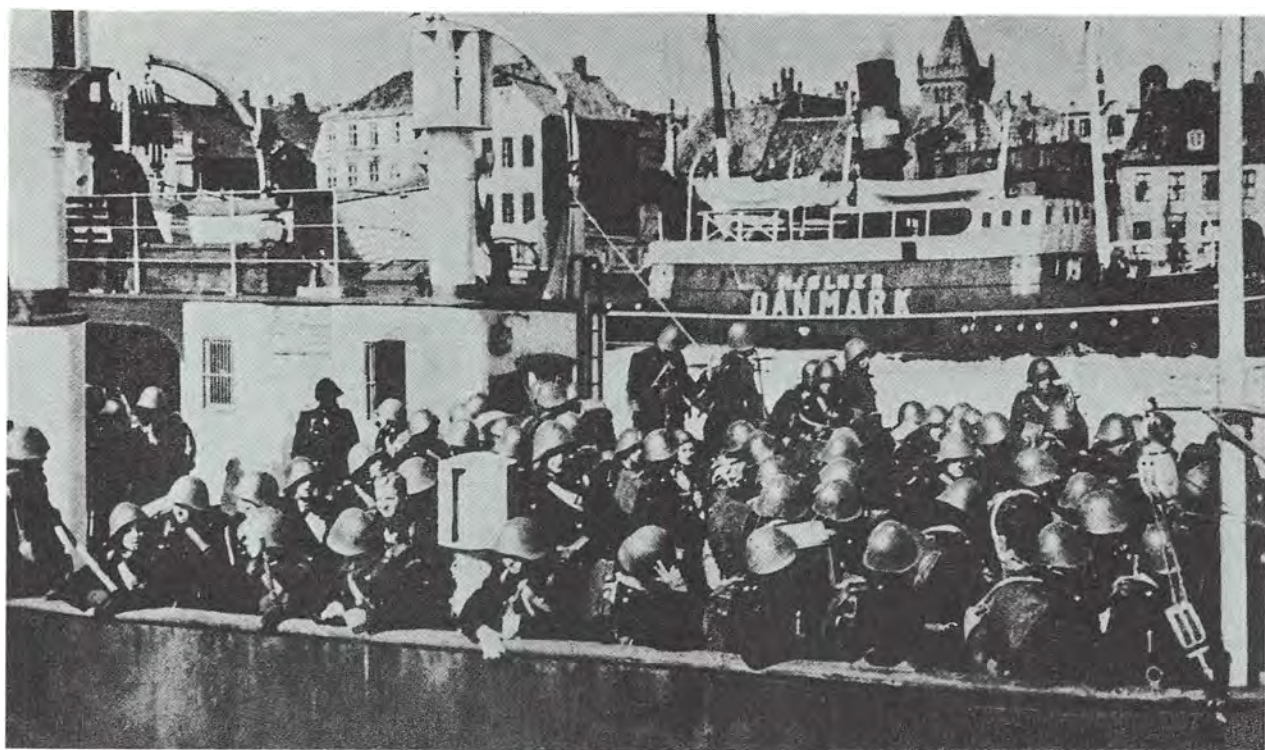
Vi kunne hverken se tyske krigsskibe eller flyvemaskiner; men motorlarm hørtes alligevel i det fjerne, og for en sikkerheds skyld blev styrken anbragt i flyver-skjul under promenadedækkene.

Jeg var meget spændt på, hvorledes mandskabet ville tage situationen. Der var ikke antydning af uvilje eller forsagthed; tværtimod var det tydeligt at se, hvordan ansigterne lyste op. »Det var dog dejligt, at der blev gjort noget«, var der en, der sagde. Og da situationen i sin helhed gik op for dem, var der en af mandskabet, der råbte: »Obersten leve«, hvilket blev besvaret med kraftig hurra-råb.

Obersten og hans folk kom ikke i krig i Sverige, som stadig var neutralt. Styrken blev afvæbnet, ført til kasernen i Hålsingborg og senere sendt hjem til Danmark igen.

Bataillonsfanen var med på turen til Sverige

11. bataillons 1. kompagni ombord på færgen til Hålsingborg

Det danske kompagni marcherer til kasernen i Hålsingborg for at blive afvæbnet

Morgenandagten fra Vor Frue Kirke i København transmitteredes som normalt efter morgengymnastikken den 9. april. Andagtens hovedsalme indeholdt disse strofer:

»Han har i denne nat
med engleskare
mit hus og hjem omsat,
at ingen fare
har mig og mine ramt i nogen måde.«

Pressesekretær i radioen, Chr. Bruno Christensen, fortæller:

»Lidt før kl. 8 blev døren til kontrolrummet knaldet op, og to tyske soldater i feltmæssig udrustning brusede ind, idet de råbte: »Deutsche Wehrmacht hier«. Kort efter kom flere civile tyskere tilstede og speaker C. F. Schönning fik pålagt den tunge pligt at læse general Kaupischs proklamation op for det danske folk. Tyskerne havde placeret et par mænd med revolvere i speakerstudiet, men Schönning erklærede sig ude af stand til at læse op, hvis de skulle blive derinde, og så gik de ud på gangen.«

Senere oplæstes en proklamation fra kongen, som opfordrede befolkningen til værdig optræden overfor besættelsesmagten.

»Ro og orden bør præge landet«, hed det i kongens budskab.

Havde lytterne stillet ind på BBC havde de kunnet høre en opfordring af en nogen anden karakter. En stemme opfordrede på dansk alle danske skibe til at søge allieret havn, så skibene kunne blive stillet til disposition for de allieredes krigsførelse mod Tyskland.

Over Angleterre i København hejstes det tyske krigsflag for at markere, at chefen for de tyske tropper i Danmark, general Kaupisch havde opslået sit hovedkvarter i hotellet.

Den modstand, tyskerne havde mødt, imponerede ikke generalen. Han skrev i sin rapport:

»Den danske soldat var ikke situationen voksen et eneste sted.«

Og imens generalen således gjorde dagens indtryk op, gik hans soldater til ro i det erobrede land.

Det tyske krigsflag over Hotel d'Angleterre den 9. april

Proklamationen fra kongen og statsministeren blev klæbet op overalt den 9. april

Sådan er danskeren

<p>1). Erkundung: Ortschaft (s. auch Anfang dieses Abschnitts)</p>		
<p>Wie Sie der Bürgermeister (Pfarrer, Lehrer)?</p>	<p>är duh borgermestern (prästen, lärern)?</p>	<p>Er De borgermestern (presten, læreren)?</p>
<p>Wie Sie alle Schränke (Kasten) ist die Kasse? Wieviel Kronen sind darin?</p>	<p>ohpne alle skohp (kasser) hvor är kassen? hvor mange kruhnur inneholler den?</p>	<p>Åpne alle skap (kasser) Hvor er kassen? Hvor mange kroner innehåller den?</p>
<p>Schreiben Sie die Zahl hier auf. Wie Sie noch mehr Geld? Wie beschlagnahme die Gelder</p>	<p>skrihw tallet härpoh har duh ännüh mere penger? je beslaglägger pengene</p>	<p>Skriv tallet herpå Har De endnu mere penger? Jeg beslaglegger pengene</p>

De tyske soldater havde inden angrebet på Danmark fået udleveret en parlor, hvis forfatter tilsyneladende ikke rigtig havde fattet, at de tyske tropper var sendt til Danmark som landets venner

DIREKTIVER FOR OPTRÆDEN UNDER PERSONLIGT SAMKVEEM MED DEN DANSKE BEFOLKNING:

Ethvert medlem af Wehrmacht må være sig bevidst, at han ikke betræder fjendeland, men at tropperne er rykket ind i Danmark for at beskytte landet og dets beboere. Derfor skal følgende overholdes:

1. Danskeren har en stærk nationalitetsbevidsthed. Desuden føler det danske folk sig beslægtet med de skandinaviske folk.

2. Danskeren er frihedselskende og selvbevidst. Han afviser enhver tvang og vil ikke underordne sig. Han har ingen sans for militær tugt og autoritet. Altså: Befal lidet, råb ikke op – det fylder ham kun med modvilje og er uden virkning. Giv saglig oplysning og overbevis. Munter tone opnår mere. Unødigt hårdhed og formynderi sårer selvfølelsen og skal undgås.

3. Danskeren har megen bondesnuhed og er listig, så det grænser til uoprigtighed.

4. Danskeren tænker økonomisk. Hans interesser bevæger sig hovedsagelig omkring livets materielle problemer. Derfor føler han enhver indskrænkning i sine fornødenheder som særlig hård. Altså: Undgå så vidt muligt indgreb overfor personlig ejendom. »Skaffe«, »organisere« og lign. er forbudt.

5. Danskeren elsker en hjemlig, behagelig tilværelse. Han kan vindes ved venlighed, ved små opmærksomheder og ved respekt for hans person.

6. Dette folk, der driver handel, har forkærlighed for England. Det afskyr krigen. Med få undtagelser findes ingen forståelse for det nationalsocialistiske Tysklands mål. Altså: Undgå meningsudvekslinger.

7. Mange danske forstår tysk.

- Vi fritog land og folk fra en tungere skæbne

Regeringen Stauning-Munch måtte i en offentlig erklæring påtage sig det fulde ansvar for kapitulationen. Det var oppositionens – Venstres og Konservatives – betingelse for at deltage i en samlingsregering. På Rigsdagens fællesmøde 9. april kl. 19 sagde Stauning:

»Den nuværende regering har ansvaret for den afgørelse, der blev truffet i denne dags morgen, og vi føler, at vi har handlet ud fra en ærlig overbevisning om, at vi ved afgørelsen fritog land og folk fra en tungere skæbne.«

Mødet i fællessalen på Christiansborg varede 12 minutter. Foruden Stauning talte Folketingets formand, Hans Rasmussen:

»Danmarks befolkning og ansvarlige regering må stå sammen i de dage, der forestår. Sammenhold må der til. Tvedragt må forsvinde. Nu er det Danmark, og alene Danmark, det gælder.«

Både Stauning og udenrigsminister Munch tilbød den 9. april at træde tilbage, men tilbudene blev ikke modtaget. I stedet blev tre repræsentanter for hvert af de to store oppositionspartier optaget i regeringen som »konsultative ministre«.

Bag de meget hurtige politiske beslutninger lå frykten for mulige tyske planer med den danske indenrigspolitik. Tyskerne havde ikke klart formulerede planer, men Reinhard Heydrich i Reichsicherheits Hauptamt havde udbedt sig en vurdering af mulighederne for at skabe en dansk nazistisk regering.

Konsultative ministre på Christiansborgs trappe – Christmas Møller og Fibiger

Stauning taler til rigsdagens to kamre

Gesandt Cecil von Renthe-Fink fik ved besættelsen titlen »Det tyske Riges befuldmægtigede« – men brugte den ikke gerne. Modsætninger i Berlin mellem von Ribbentrops-embedsmænd i udenrigsministeriet, »Auswärtiges Amt«, partispidserne og SS afspejledes i det tyske gesandtskab i København: Renthe-Fink måtte manøvrere forsigtigt mellem partimanden, legationsråd Gustav Meissner og SS-manden von Löw med sine forholdsvis moderate synspunkter – »samarbejde« med den danske regering, ikke for megen støtte til de danske nazister. I praksis fik DNSAP i begyndelsen af Besættelsen præcis så megen støtte, at Renthe-Fink undgik ubehageligheder i Berlin. Tyske krav til den danske regering gennemtrumfede gesandten i næsten alle tilfælde ved at true med bortfald af »løfterne af 9. april«. Renthe-Fink var karriere-diplomat og blev først nazist, da det i 1939 blev obligatorisk for tyske diplomater

Hofjægermester Jørgen Sehested, Broholm (t. v.), arbejdede i 1940 snævert sammen med SS-Sturmbannführer von Löw (t. h.) på en nazistisk magtovertagelse i Danmark med deltagelse af Landbrugernes Sammenslutning. Sehested søgte bl. a. at påvirke kongen til et »systemskifte«. von Löw, referent i SD, den politiske efterretningstjeneste, hørte til på det tyske nazi-partis radikale fløj og var bl. a. ekspert i »race- og folkesundhedsspørgsmål«. Hans »kendskab« til danske forhold stammede for størstedelen fra rapporter fra den danske partifører Frits Clausen

SS-Sturmbannführer Eberhard von Löw rapporterede:

»De betydelige nationale oppositionsgrupper er det danske nazistiske parti DNSAP og LS (Landbrugernes Sammenslutning). Nationalsocialisterne vil under Frits Clausens ledelse kunne opnå 15–20 mandater.

LS er en organisation, der har størsteparten af de danske bønder bag sig. Skønt mere fagligt end politisk indstillet har en lille, men indflydelsesrig gruppe under hofjægermester Sehested i de sidste 2–3 år søgt at føre bevægelsen ind på en revolutionær linie.

I løbet af 2–3 måneder vil den danske økonomi bryde sammen. De nationale grupper forbereder sig på denne situation, idet Clausen danner en regering udvidet med førende bønder fra LS.«

Gesandt von Renthe-Fink anbefalede en afventende tysk holdning:

»Nationalsocialisternes basis er endnu meget snæver. Den nærmeste fremtids økonomiske politik vil skabe så store vanskeligheder, at det synes bedre at belaste den nuværende regering med de ubehagelige følger heraf.«

Den afventende holdning blev valgt, men de danske nazister fik tysk løfte om øget økonomisk støtte til propaganda-arbejdet.

Byen lever i mørket sit hæmmede liv

Mørklægningen blev – efter kategorisk krav fra Værnemagten – håndhævet strengt fra første aften. Forfatteren Leck Fischer skildrer den mørklagte by:

»Som den blinde tæller skridt, må vi nu alle føle os frem, en stander rejser sig brutalt og uflytteligt foran os, og vi når i sidste øjeblik at skifte retning og undgå den. Vi har både skimtet den og følt dens faste, uflyttelige substans stråle imod os og viger udenom.

Jeg er ikke i kendte gader. Jeg har i hjernen kortlagt den nærmeste strækning til det nærmeste stoppested, men hvorfor lade sig fragte, når natten er lang nok. Byen lever i mørket sit hæmmede liv. Den er ikke nogen glemt scene-atrap. Oppe over tagene går en surrende motor og gør sceneriet til skueplads for et dødeligt spil. En svag lysstribe langt borte pirrer min nysgerrighed. Jeg går imod den.

Det er villavej og gaden i et sammenbygget kaos. Et fortidigt lysthus luder mod et svajende stakit, og fra en port dukker en mand frem, som om han løsnede sig fra en sort flade, og vi sanser pludselig hinanden og krydser vej. Jeg nåede knap at se ham, og mørket sluger hans lydløse skridt. Betydningssøgende så lydløst den mand bevægede sig. Brugte han listesko, siden jeg ikke hørte ham mere? Måske har han vendt sig og er begyndt at gå efter mig. Et idiotisk påfund af mig. Jeg må alligevel se bagud og opdager ingen mand. Men i porten, hvorfra han kom, skimter jeg et menneskepar i øm omfavning.

De står stille som støtter. Hendes ansigt er vendt op mod hans og lyser hvidligt mod en kaskets mørke lød. Det er ikke mere nødvendigt at søge skjul til sine kærtegn. Gaden giver skjul nok, og et navn åndes op mod en mund, og to mennesker føler sig som ét. Pludselig rejser store ejendomme deres mørke, uddøde facader og ligner mennesker med blindede øjne. Jeg indhenter et andet par, og nu er det mig, der er forfølgeren, og jeg rømmer mig uvilkårligt, og de viger til side, idet jeg viger forbi – ja, men jeg er altid træt, Karl, en kvindestemme hvisker, og dens nøgne, små ord, fortalt i mørke og vånede, fortæller om spirende sygdom og uoverkommeligt slid. Hun er træt og får måske først lejlighed til at sige det nu, når ingen kan se hendes ansigt, og hun ikke behøver at frygte en mands forundrede, overraskede blik. Mennesker taler bedre ud i mørket. Jeg er altid træt, Karl. Hvor nogle ord kan have deres egen tungsindige, tonende rytme: jeg er altid træt, kan du dog ikke hjælpe mig?«

Justitsministeriets propagandakontor udsendte en mørklægningsplakat, der appellerede til solidariteten...

... og de danske nazister tog motivet op

Mørklægnings-ordren gjaldt også offentlige transportmidler. End ikke gnisterne ved luftlednings-samlingerne måtte kunne ses fra luften

Politiet inviterede reportere med på mørklægnings-inspektion – så afskrækkende eksempler kunne statueres

En ung dame læser i sengen – med vinduet åbent ud til forsommernatten. Rapport og bøde

På slaget 22 flyver armbindene frem

Man lærte at indrette sig med mørklægningen. »Almindelig vigepligt« blev fastsat for fodgængere i mørket, »mørklægnings-lodsning« – af ældre medborgere – blev gjort til fri næring. 27. april fremlagdes et lovforslag om skærpelse – i mange tilfælde fordobling – af straffene for forbrydelser begået »under sådanne omstændigheder, at mørklægningen har lettet udførelsen«. Loven blev vedtaget.

Harald H. Lund fortæller om byens aften:

»Allerede et kvarterstid før mørklægnings-øjeblikket kommer mange armbind frem. Og præcis kl. 22 som på kommando flyver lærreds- og voksdugsbind, forhenværende kaffeposer og rene, nystrøgne lommeterklæder op af dametasker og herrelommer og forvandler sig til lovlydige armbind.

Københavnere i korsbånd!

På Rådhuspladsen standser en ældre dame henne ved en af bænkene. Hun har en lille hund bundet i en snor i den ene hånd og en pakke i den anden, og mens mørket er i færd med at rulle sine sorte ruller fløjl ned over mennesker og huse, løser fru Johansen op for pakken og tager en hvid, lysende beklædningsgenstand frem. Vil den ældre dame mon gøre sig i stand til natten her på Rådhuspladsen? Det viser sig at være den lille hunds mørklægnings-mavebind. Johansens kasserede unævnelige har fået ben at gå på.

Pølsemanden smiler godmodigt på sin skammel, mens han betragter scenet. Han hører slet ikke ekspres-bud Edvins bemærkning: – *Du pølsemand, det ender nok med, at du kun må sælge sorte pølser efter mørklægnings-tid, den er mægtig . . .*«

Mørklægnings-afstrikning med hvidt blev foretaget i stort omfang, og de praktiske mørklægnings-armsbind blev gjort obligatoriske

Det stod
enhver frit at supplere
armbindet med ekstra-udstyr.
F. eks. mørklægnings-sko
med bjælder ...

Fra en mode-
opvisning 1940:
mørklægningsbælte,
mørklægnings-
armbind, mørklæg-
ningsknapper,
mørklægningsstok

En pjece for
cyklister, »Kom
godt hjem« gav
anvisning på den
rette mørklægning
af cykellygter

... eller mørklægnings-stok med indlagt svagt lys
(kontakt i håndtaget)

Det tyske flak-skyts nedskød tre engelske maskiner ved Ålborg. Der var ikke givet sirenevarsel – for reglerne om luftværnstillstand var endnu ikke udarbejdet – og mange mennesker fulgte angrebet fra deres altaner

Begyndelsen til luftslaget om England strejfede Danmark i forsommeren 1940. 20. april angreb Royal Air Force de tyske fly, der var stationeret på flyvepladsen ved Ålborg. Politikens Ålborg-korrespondent sendte dette telegram – der dog af militære grunde ikke kom i avisen:

»Det begyndte ved 22-tiden med en voldsom detonation, og så blev alt stille. Politiet tog ud på flyvepladsen. Inde fra byen hørte man meget stærk skydning fra antiluftskytset omkring lufthavnen. Lyskugler blev sendt op i lange rækker, og lyskasterne spillede mod himlen.

Folk, der var gået i seng, stod op, og en del gik ud, men blev jaget væk af politiet. Det varede en halv time, så blev der roligt igen, og da der ikke var givet alarm, gik folk i seng igen.

Ved 1.30-tiden var der skydning igen, men stadig ingen luftalarm (flyvepladsen ligger 6 km fra Ålborg).

Kl. 3.15 var der skydning fra alle verdenshjørner, og inde fra sin stue kunne man høre de fremmede flyvere komme ind mod byen. Skydningen varede atter en halv time.

I dag har der været helt stille. Politiet er blevet forsynet med stålhjelme, og der er afspærret ved luft-

Luftkrig over Danmark - mange tog plads på altanen

*Engelsk let
bomber
skudt i
brand over
Ålborg...*

*... piloten
føres i
land fra
Limfjorden
af værne-
magtssoldater
(herunder)*

havnen. Der er ikke antydning af panik eller nervøsitet i byen. Folk har gået deres sædvanlige søndagsture, og der har været ualmindeligt livligt på gaderne. Kilden har fuldt hus.«

Chefen for luftbeskyttelsesområdet, politimester Bach:

»Langs havnen stod masser af mennesker, som her så at sige fra 1. parket fulgte det frygtelige skuespil, der udspillede i luften og på jorden, ligesom også adskillige personer havde taget ophold på altaner eller ved åbne vinduer. Jeg fremhæver dette i en alvorlig påmindelse om, at alle de givne forskrifter skal overholdes. Overtrædelser vil ikke blive tålt.«

I juni blev der kastet bomber mod tankanlæg ved Nyborg, i juli blev både flyvepladsen ved Ålborg og Ålborg Havn angrebet, og i august angreb RAF flyvepladsen i Røslet. Både i Ålborg og i Røslet blev tysk materiel ødelagt – og engelske maskiner skudt ned.

Tillflugtsrum af mange typer blev bygget. Den mest primitive type var dækningsgraven. Man antog, at Værnemagtens soldater brugte gravene udenfor »luftværns-tilstanden« og kaldte dem bedækningsgrave

Ca. 2.000 unge soldater-frinumre eller kasserede blev indkaldt som »civilbeskyttelsens værnepligtige« (CB), den officielle titel på »føllene«, »bivognene« eller »de blå«. De aflastede det faste ordenspoliti, der fik langt flere opgaver end staben kunne dække. Blandt de »prominente« føl sås cykelrytteren Arne W. Petersen og revykomponisten Aage Stentoft

Adlyd alle ordrer vær rolig og tab ikke modet

23. april – tre dage efter det første angreb mod Alborg – offentliggjorde Statens Civile Luftværn reglerne for forhold under luftværnstilstand:

1. To minutters stigende og faldende hyletone fra sirenerne betyder fare for luftangreb.

2. Når dette signal lyder, skal enhver straks, men besindigt, søge dækning enten i nærmeste tilflugtsrum eller kælder. Det er ikke tegn på mod at udsætte sig for fare under flyverangreb.

3. Findes der intet tilflugtsrum, må De i hvert fald søge beskyttelse inden døre. Stil Dem ikke ved vinduer, døre, i porte eller ved andre åbninger, men bag tykke indvendige vægge.

4. Hvis De bliver overrasket af flyverangreb i fri luft og ikke kan nå at søge tilflugt i et nærliggende hus, kan De beskytte Dem mod sprængstykker ved at lægge Dem fladt på jorden, helst i en grøft eller en rendesten. Skærm hovedet med armene eller med klædningsstykker, hold munden åben, stik en blyant eller en pind mellem tænderne fra mundvig til mundvig.

5. Bliv i dækning, indtil De hører signal om, at faren er forbi. Denne afvarsling sker ved en konstant høj sirenetone i to minutter.

6. Tænk i tide på, hvordan De vil beskytte Dem selv og Deres husstand hjemme. Find det sted, hvor den bedste beskyttelse er og giv Deres husstand pålæg om at gå derhen i tilfælde af luftangreb.

7. Inden De forlader Deres lejlighed for at søge ly under et luftangreb, skal alle vinduer og døre lukkes, men det tilrådes ikke at låse. Sluk for brændende gas og afbryd elektriciteten ved måleren.

8. Afgiv alle meldinger om eventuelle skader ved nærmeste politipatrulje eller politivagt.

9. Adlyd ufortøvet alle ordrer fra myndighederne. Vær rolig. Tab ikke modet. Et luftangreb behøver ikke at betyde fare for Dem eller Deres.

10. Klip disse anvisninger ud og anbring dem på et iøjnefaldende sted, f. eks. ved Deres radio.

Tilflugtsrum

Bænke og Taburetter Bordplader og Bukke omgaaende Levering

Kbh. Trævarefabr. AM. 8314

Kbh's Mørklægnings Co. Mørklægningsgardiner i alle Størrelser — Omg. Lev. V. 17 57 V.

„Lyspunkt“
Den originale selvlysende Knap.
Den bedst lysende, fremstillet efter tysk Recept. Udsalg 0,75 + 33 1/4 % til Forhandlere. Mindste Salg 1 Karton med 20 Stk. Provisionsordrer pr. Efterkrav + Porto. Central 94 84, Lokal 7.

Luftbeskyttelsesrum.
Borde, Bænke og Klapstole leveres. Konstruktion og Kvalitet er saaledes, at disse senere kan anvendes til Vaske- eller Havebænke. Forlang Tilbud.
Snedkermester O. K. Frandsen, Lupinvej 6, Gøthaab 26 32.

Til Beskyttelsesrum.
Borde, Taburetter, Bænke. Eksempelpris: 10,50 i Længde 240 cm. Specialfabrikernes Fællessalg, V. Farimagsgade 11, bag Paladstetret. PÅLæg 75 27.

KUVERTER-BREVPAPIR
Kuverter ... m. Tryk 6,85
Brevpapir 1/2 Ark „ 10,75
Fakturaer 1/2 „ 12,40
Prisen er pr. 1000 for 50 i Stk.

Ordrerhøger, Etiketter, Brochurer Leverandør til Stat og Kontorer. Største Salg i Danmark.
Polecks Trykkeri. Ved Glyptoteket 6. C. 11,701 - 11,702 - 11,721. København V.

Mørklægningsluser

leveres og opsættes efter Tilbud. Ammentorp-Schmidt, Ryesgade 60, Central 36 03, Lokal 6.

— Hvordan Pokker har de tænkt sig, at man skal faa Æggene til at blive liggende paa disse Funkis-Reder?

Vi havde heldigvis lige fået kaffemærker

Efter hovedstadens første luftangreb natten til søndag den 7. juli blev det konstateret, at nogle af sirenerne ikke lød højt nok.

En husvagt på Christianshavn led den tort at blive vækket af beboere – han skulle have vækket. – Jeg sover meget let og for åbne vinduer. Men det var ikke til at høre, der blev givet varsling, sagde han dagen efter til Berlingske Tidende.

En dame i en ejendom i Nørrebrogade:

»Vi havde heldigvis lige fået de nye kaffemærker. Da det hele var ovre, trøstede vi os med en kop kaffe. Vi inviterede naboerne med ind og dækkede kaffebord i entreen, da vi på grund af de lyse nætter ikke har mørklagt i lejligheden.

Vi blev lidt underlige, da sirenerne hylede, og det kneb også lidt med at finde briller og tøfler.«

Inspektøren i »Strandborg« – 125 familier – på Strandvejen:

»Ikke ét eneste af de mange børn så meget som fældede en tåre eller klynkede. Det var en yderst forskelligartet påklædning, folk mødte op i. Nogle kom i pyjamas, andre i badekåber – de fleste optrådte i en blanding af natdragt og dagligtøj.«

Telefondirektør Michaelsen:

»Folk ringede først til myndighederne og spurgte, om der var flyvervarsling. Når de fik dette bekræftet, ringede de til venner og bekendte for at erfare, om disse nu søgte til tilflugtsrummene. Og bagefter, da varslingen var forbi, udvekslede de indtryk vedrørende deres oplevelser. Det kan vi ikke have.«

Brandvæsenet blev under og efter den første flyvervarsling alarmeret i 14 tilfælde: chok, besvimelser og fald ned ad trapper. Ingen kom alvorligt til skade.

Det foruroligede myndighederne, at flyvervarslingerne ikke altid blev taget med den fornødne alvor. Undertiden sås kun ejendommens kvinder og børn i tilflugtsrummene. Husfædrene blev oppe for at se, hvad der skete ...

... og enkelte demonstrerede helt åbenlyst deres mangel på forståelse af situationens alvor

Husvagt-Uniformen

Anbefalet af Husvagt Organisationen

ogsaa paa Konto

Original Model „Protector“

Spar paa Deres eget Tøj og anskaf den nye ideelle Uniform i prima Stof. Vi leverer den i flere Farver med Epauletter, blanke Knapper og Armbind. — Det tager eet Minut for Dem at tage den paa og een Dag for os at sy den.

Prisen er **68** Kr.

Den faas kun hos os

— og De kan se den i vor Udstilling ved Indgangen

Carl Jacobsen & Co

Nørre Farimagsgade 64
III. af Vendersgade 12

I alle større ejendomme udpegedes en husvagt, ofte viceværten. Det påhvilede ham at sørge for, at alle beboere kom i beskyttelsesrum ved luftalarm — samt om muligt at slukke opståede brande med sand, der stod parat i kasser på øverste etage. De københavnske husvagter sluttede sig hurtigt sammen i en organisation og fik kreeret en uniform med epauletter, blanke knapper og armbind (til venstre). Husvagter mødtes regelmæssigt — oftest på kommunale skoler — og trænede, bl. a. i brug af gasmasker (herover)

Naar Sirenen lyder!

En praktisk Taske, der kan rumme alt det, De savner, naar De sidder i Beskyttelsesrummet, f. Eks.:

Thermoflaske - Madkasse - Bog og uden paa: Luftværnslygten. Hav Tasken hængende ved Sengen, saa De lige kan snuppe den, naar Sirenen lyder.

Pris for Tasken i imprægneret Sejldug

Kr. 4.-

I Tilflugtsrummet!

En Sovepose af ren Krøluld, glimrende at sidde eller ligge i under Opholdet i Beskyttelsesrummet. Den er meget varmere end et Tæppe og fylder sammenrullet ikke ret meget. Pris for Soveposen er

Kr. 15.-

Folk er blevet kældertrætte

Luft-
alarm i
Køge ...

... og i
Odense,
midt
under et
afdans-
ningsbal

Dragt til Kælderen

Praktisk Ensemble beregnet paa hastig Eveakuering

23. juli skrev Politiken:

»I nat havde København sin syvende luftalarm, og det var meget småt med kælderbesøget, efter at man havde været i kælderen de foregående nætter. Det almindelige ræsonnement er: der sker såmænd ikke noget. Det er i mindre grad helte-posituren, som spiller ind. Folk er simpelthen blevet »kældertrætte«. Flere og flere bliver deroppe under alarmer, hvilket ikke kan noksom påtales.«

Hvis man havde lyst og råd, kunne man møde i tilflugtsrummet moderigtigt påklædt

Ikke kun bomber, der faldt fra himlen

Friheden vil sejre – nedkastet ved København

Der kommer en dag – for nazismen – nedkastet på Fyn

Mens danskere sad i tilflugtsrum, kastede britiske fly tons af papir ned over landet – tysksproget propaganda, henvendt til Værnemagtens soldater. Det var det tyske feltgendarmeri magtpåliggende at få alle flyvebladene fjernet, inden flyvervarslingen blev afblæst, og der kom folk på gaden igen.

Under en britisk overflyvning blev tyske militære installationer på Amager angrebet – og det var tyskernes mening, de skulle angribes. Ved Kongelundsvejen havde Værnemagtens camouflage-eksperter anlagt en »flyveplads« med en formation kampfly, bygget op af brædder og planker, og mellem Kastrup lufthavn og Dragør var opført et fort monteret med trækanoner og træsoldater.

De britiske fly dykkede ned over anlæggene og kastede træstykker mod dem.

Han skal bruge kanonføde – nedkastet i Sydjylland

Man samlede sig om kongen

Kongens person fik en ny, dybere betydning for mange. Den 11. april genoptog den 69-årige Christian X sine morgenrideture i København, og den ridende konge blev et nationalt symbol, et samlingsmærke.

Berlingske Tidende foretog et rundspørge: Hvad betyder Danmarks konge for Dem? Her er svarene:

Student Jørgen Lund:

»Kongen er vort samlingspunkt i denne situation. Vi ser noget stort i ham, sådan som han er. Men vi ser ham også som udtryk for landets gamle traditioner.«

Tilskærer Viggo Kjærbo:

»Han har vel nok hele folket med sig. Danske arbejdere har altid haft det godt med den konge, og man må ønske, han kan få lov til at blive ved med at være den, der bestemmer.«

Skoledreng Poul:

»Jo, jeg er godt tilfreds med kong Christian – og det er mine kammerater også allesammen. Det er godt, at vi har ham til at ride ud og hilse på alle mennesker lige fra mælkedrenge til baroner – eller hvad man nu skal kalde dem.«

Frisørinde Edel Christensen:

»Han betyder for mit danske sind det samme som solen for mit sunde helbred. Når jeg møder Hans Majestæt om morgenen på sin ridetur, strømmer der en uforståelig stærk varme og glæde igennem mig.«

Cyklebud Gunnar Nielsen:

»Han er en mand, der kun vil det gode, altså. Jeg traf ham sidste år i sommerferien nede hos min tante i Nykøbing Falster til 400 års jubilæet. Han er vel nok et rigtigt mandfolk.«

Under de daglige rideture blev kongen overvåget af to cyklende politifolk, afgivet af den politiske afdeling på Politigården. Det var Alfred Halsby og Anders Christensen. På Politigården kaldte man dem »prinserne«

Den lille prinsesse med de blå øjne

16. april udsendte kronprinsesse Ingrids accouchør denne meddelelse:

»Hendes kongelige Højhed kronprinsesse Ingrid nedkom tirsdag kl. 10.10 med en velskabt datter. Moder og barn befinder sig vel.«

Frederik VIII's palæ, Amalienborg 16. april 1940

Erik Rydberg

*Fra gavebordet
på Amalienborg:
trøje, hue og
kørepose med
kongeligt mono-
gram og et
husflids-
dukkehus*

Professor Rydberg havde opholdt sig på Amalienborg et døgn sammen med overjordemoderen ved Rigshospitalets fødeafdeling A, frk. Jenny Jacobsen og sygeplejerske Karen Wermuth. Da professoren forlod slottet, oplyste han:

»Den lille prinsesse vejer 3.300 gram. Kronprinsesse Ingrid var en usædvanlig tapper og udholdende patient og lagde fra fødselens første øjeblik mod og udholdenhed for dagen, skønt fødslen ingeni lunde var let for hende. Den lille prinsesse er et yndigt barn og har som alle nyfødte blå øjne. Jeg har lov at sige, at både kronprinsesse Ingrid og kronprins Frederik var strålende lykkelige.«

Glansbilleder med kongefamilien havde højeste bytteværdi. Den lille pige med dukken er prinsesse Elisabeth, kongens første barnebarn

Bad kongen om at bruge sin ret

Officiel fotografiering af den lille prinsesse. Med sin mor...

...og med sin bedstefar

Kongens person fik også ny politisk betydning. I betydende kredse, navnlig erhvervskredse, arbejdede man med planer om en regering, udpeget af kongen og bestående af »en særlig kreds af indflydelsesrige mænd«.

I konsul N. J. Haustrups hjem, Skovløkke, på Fyn lagdes i maj grunden til en sådan kreds, der »i en kritisk situation skulle stå til rådighed for kongen«. Ved et senere, stiftende møde vedtog ca. 40 »indflydelsesrige« enstemmigt dagsordenens punkt 1: »Deltagerne erklærer sig villige til at gøre en indsats for Danmarks genrejsning«. Kongen skulle holdes underrettet gennem kredsens sekretær, dr. med. G. C. Neve, der var studenterkammerat med kabinetssekretæren, men kredsen gik til i strid om motiver og metoder.

En anden kreds nåede længere. Den bestod af bl. a. ingeniørerne Knud Højgaard, Per Kampmann og Jørgen Saxild, skibsreder A. P. Møller, dr. phil. Vilh. la Cour, fhv. præsident Holger Andersen og fhv. minister Niels Høst. Overvejelserne i denne kreds blev senere forelagt kongen skriftligt:

»Det er vor pligt at rette nærværende allerunderdanigste henvendelse til Deres Majestæt i bevidstheden om den ubetingede tillid til, tro på og hengivenhed for vor konge, som næres af *hele* det danske folk.«

»Under de alvorligste tider, vort land gennemlevede, var det landets konge, der måtte gribe ind.«

»Sagen er den, at vi ikke kan tillægge politikernes bedømmelse af den foreliggende situation virkelig betydning. De har efter vor opfattelse kun særlige forudsætninger for at bedømme de kræfter, som de selv har skabt og hvoraf deres indflydelse afhænger, nemlig det gamle skolede partimaskineri og den dertil hørende organiserede vælgerhær.«

»Efter Grundlovens paragraf 13 udnævner og afskediger kongen sine ministre. Denne bestemmelse er fra grundloven af 5. juni, § 19, uforandret gået over i alle senere forfatninger. At denne bestemmelse i sin oprindelse er udtryk for en kongemagten tilkommende reel og ikke blot formel beføjelse, vil ikke kunne bestrides.«

»Den omstændighed, at den ønskede regeringsform giver regeringen en øget uafhængighed, så den ikke må være bundet af tidligere tiders mere eller mindre demagogiske ord og løfter, kan Tyskland ikke tænkes at have noget imod. Tværtimod. Navnlig de socialdemokratiske partiers ideologi er jo netop den, der er tyskerne mest imod. Og vi kan tænke os muligheden af, at den omstændighed, at det just er dem, der behersker regeringen, kan fremskynde indgrebene, katastrofen.«

Kredsen nåede ikke sit erklærede mål, et ministerium ledet af ØKs direktør, prins Axel. Men kravet om i det mindste at få u-politiske elementer i regeringen havde stor bredde i det politiske højre i 1940.

Ingeniør Knud Højgaard kom til at lægge navn til de anti-parlamentariske strømninger i finans-kredsene. Forargelsen over den såkaldte Højgaardkreds var stor blandt politikere, og den blev ikke mindre, da Højgaard i et interview udtalte, at parlamentarismen havde spillet fallit. De helt unge og de socialt understøttede – bl. a. de gamle – burde ikke have stemmeret. Bitterheden var voksende i store kredse. Pristalsreguleringen af lønningerne var netop afskaffet – det var Venstres betingelse for ikke at sprænge regeringen af 10. april

Nu frem til kamp mod demokratiet

De danske nazister havde fremgang i 1940. Tilgangen til Dansk National-Socialistisk Arbejder-Parti kulminerede efter det tyske stormløb mod Holland og Belgien og Frankrigs kapitulation. I juli 1940 fik DNSAP godt 1200 nye medlemmer.

DNSAP havde ved krigsudbruddet i efteråret 1939 ca. 6.000 medlemmer, i løbet af Besættelsen voksede medlemstallet til omkring 23.000. Ved valget i 1939 opnåede partiet tre folketingsmandater for 31.032 stemmer.

Med denne styrke stiledede partiet straks efter Besættelsen mod en magtovertagelse ved statskup, støttet af Værnemagten.

Partiets program var i det væsentlige kopieret efter det tyske forbillede – fører-princippet, antisemitismen – men hævdede en dansk-national holdning, til forskel fra f. eks. det tyske mindretals naziparti, NSDAP-N. I 1933 blev den tidligere konservative læge Frits Clausen, Bovrup, partiets fører.

Redaktør Jacob Kronika fortæller:

»Jeg mindes fra drengeårene »tykke Frits« – det hed han allerede dengang – fra Åbenrå. Hele skolen vidste, at han var dansk. Og Frits lagde an på at hele skolen skulle vide dette. Jeg har set få, der med så åben pande og ubøjelig fasthed i en preussisk-tysk-slesvigsk-holstensk skole til enhver tid i enhver situation har bekendt kulør.«

Ingeborg Refslund Thomsen fortæller:

»Kort efter den 9. april kom Frits mismodig ind til en skolekammerat i Åbenrå, der sagde: »Frits, smid nu hele skidtet, benyt lejligheden straks, smid det.« Men Frits svarede på tysk med de ord af troldmandens lærling, som vi havde lært i skolen: »Åh du, ånderne, jeg maned, kan jeg ej få bort.«

Og så tog det hus i helvede med Frits.«

Partifører Clausen var døbt Frits med s, men stavede med forkærlighed Fritz med z. Læserne skulle tænke på »Den tyske Fritz«, 1. verdenskrigs betegnelse for den tyske soldat. Hans spiritus-trang havde formodentlig nogen indflydelse på statskup-forsøgene i 1940. Under en middag hos en fremtrædende dansk erhvervsmand, direktør Knud Styhr – holdt for Frits Clausen på Renthe-Finks opfordring – drøftedes de foreliggende muligheder for en u-parlamentarisk regering, men Frits Clausen kunne ikke deltage i forhandlingerne. Han var fuld, da han kom, og under middagen drak han så meget, at man ikke kunne føre en samtale med ham, sagde værten

Omraade 1's Kampsang.

VORT Fædreland er stædt i Sorg og Nød,
thi Folket mangler baade Arbejd' og Brød.
Vor Ungdom jages bort til Sydens Sand,
skönt nok af alt i vort herlige Land.

: Ja frem — til Kamp mod Demokratiet :
Omraade 1 marcherer taktfast frem for Folk og Fører.

Hør, Lurerne gjalder over By og Land
og kalder til Samling baade Kvinde og Mand.
Til Vagt og Værn at staa om Jord og Hjem,
fra Hus og Gaard møder alle nu frem.

: Ja frem — til Kamp mod Demokratiet :
Omraade 1 marcherer taktfast frem for Folk og Fører.

Se, Fanerne hæves overalt mod Sky,
og Ungdommen samles nu fra Land og By.
De fylkes alle i Frits Clausens Hør
og mod Forræderne rettes Gevær.

: Ja frem — til Kamp mod Demokratiet :
Omraade 1 marcherer taktfast frem for Folk og Fører.

Nu fremad marcherer vi med faste Tramp,
et nyt og bedre Danmark gjælder vor Kamp.
Vi hærdes og trænes til Mænd af Staal,
og snart oprinder vort krævende Maal.

: Nu frem — til Kamp mod Demokratiet :
Omraade 1 marcherer taktfast frem for Folk og Fører.

Jes Friis

SA-korpset var DNSAPs stormtropper. Oprindeligt betød forkortelsen »Sportsafdelingen«, men efter Besættelsen ændredes betydningen ved fører-ordre til »Storm-afdeling«

De danske nazisters muligheder forringedes stærkt af den indbyrdes rivalisering. Wilfred Petersens konkurrerende parti »Dansk Socialistisk Parti« rasede mod DNSAP og Frits Clausen og yndede at offentliggøre navne på DNSAP-medlemmer, der var tidligere straffede. Det var også Wilfred Petersens parti, der udsendte arket »Sprællemænd Fritz«

Eksercits, parader og appeller var væsentlige punkter på DNSAPs opdragelsesprogram

Først sang de kampsange, så græd de

Nazisternes første aktioner var rettet mod det gældende forbud mod offentlige møder og demonstrationer. 30. juni kl. 19.30 forlod en procession på ca. 1.000 nazister højskolehjemmet i Roskilde. Processionens bagtrop bestod af et halvt hundrede tyske soldater, garnisoneret i byen. Ved sammenstødet med det danske politi blev to betjente såret af bajonetsik og en overbetjent af slag og spark.

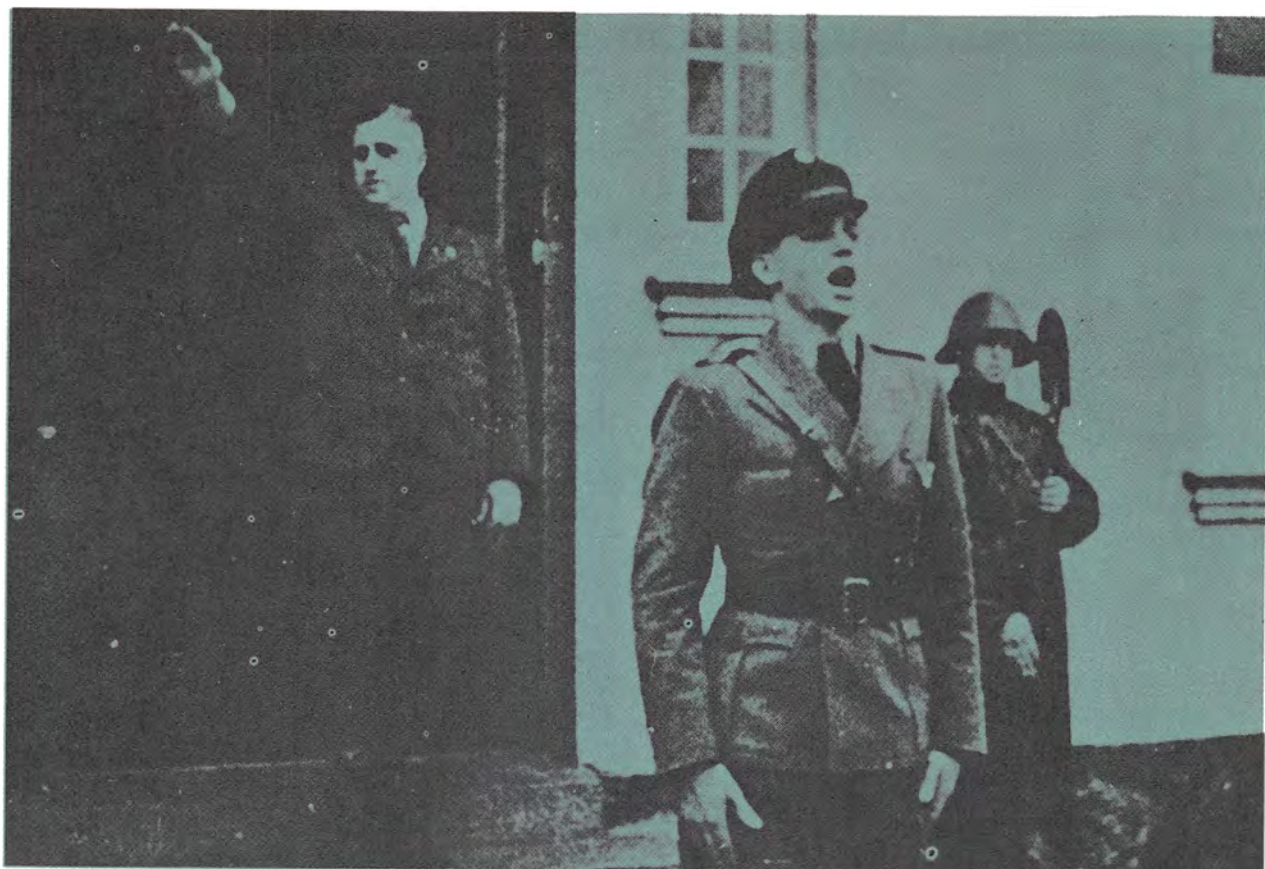
To dage senere vandt politiet slaget. DNSAP havde planlagt en cyklistdemonstration gennem København til Rådhuspladsen, hvor partiføreren skulle mønstre styrken. En talstærk politistyrke anholdt 155 demonstranter og førte dem til Politigården og Vestre Fængsel. Ud på natten blev der givet ordre om, at Frits Clausen og andre partiledere ikke måtte anholdes.

Politiassistent Roland Olsen fortæller:

»I cellerne på Politigården og i Vestre Fængsel sad de 3 eller 4 i hver celle – det var hidtil ukendt dengang. I løbet af natten blev der etableret fire dommer-vagter for at behandle sagerne. Først på natten genlød Politigården af kampsange fra de anholdte, men hen på morgenen græd flere og flere, da de fik at vide, at de ikke kunne komme på arbejde som sædvanlig. Politistyrken satte den nat 6.000 stykker smørrebrød til livs og drak 3.000 pilsnere, men det meste af byens politi var også i funktion hele natten.«

De cyklende nazi-demonstranter lod sig føre fra Trianglen til Rosenvængets Politistation. Senere blev de mere dristige

Efter loven om aflevering af alle våben havde DNSAP midlertidigt indført et spade-eksercitsreglement:

»Kammerater! Det har altid gennem tiderne været frimænds ret at bære våben, en ret som i øjeblikket er taget fra os. Den ret agter vi nationalsocialister atter at indføre, og begyndelsen er gjort, idet vi foreløbig anvender spader. Derfor må enhver SA-mand behandle sin spade som sit personlige våben, som det er en ære at bære, men som samtidig forpligter. En SA-mands spade må altid være blankpudset og indsmurt i olie. Ved at betragte SA-mandens våben får man et indtryk af hans karakter som politisk soldat«

I kampen mod mødeforbudet påberåbte nazisterne sig Grundloven som her i partiets blad Fædrelandet

»VOR KLID ER LÆSETID!
Den senere Tids Begivenheder tyder formode, at en vis Mand
læser Grundloven som en vis Jøden Mand læser Bibelen —!»

Kongen eller Stauning, der bestemte?

3. juli var Stauning til det sædvanlige onsdagsmøde på Amalienborg. Kongen nævnte overfor statsministeren, at der i nogle kredse var ønske om at skifte udenrigsminister dr. Munch ud med Erik Scavenius, der havde været udenrigsminister i den radikale regering under 1. verdenskrig.

5. juli forelagde Stauning kongen en ny ministerliste, de fire samarbejdende regeringspartier var enedes om, en Stauning-Munch regering med 12 medlemmer. Ministerlisten var allerede offentliggjort i radioen og i morgenbladene.

Men kongen afviste ministerlisten. Hvis en ny regering skulle dannes, ønskede han at imødekomme ønskerne om »sagkundskab udefra«. Kongen pegede igen på Erik Scavenius.

Krisen var en kendsgerning, men den blev holdt indenfor Christiansborgs og Amalienborgs mure. Mandag den 8. juli udnævnte kongen et ministerium, der var-efter hans ønske. Udenrigsminister blev Erik Scavenius.

I dagene omkring kongens indgriben i regeringsforhandlingerne følte partiernes forhandlere sig truet af en overhængende fare for et tysk-støttet nazistisk kup.

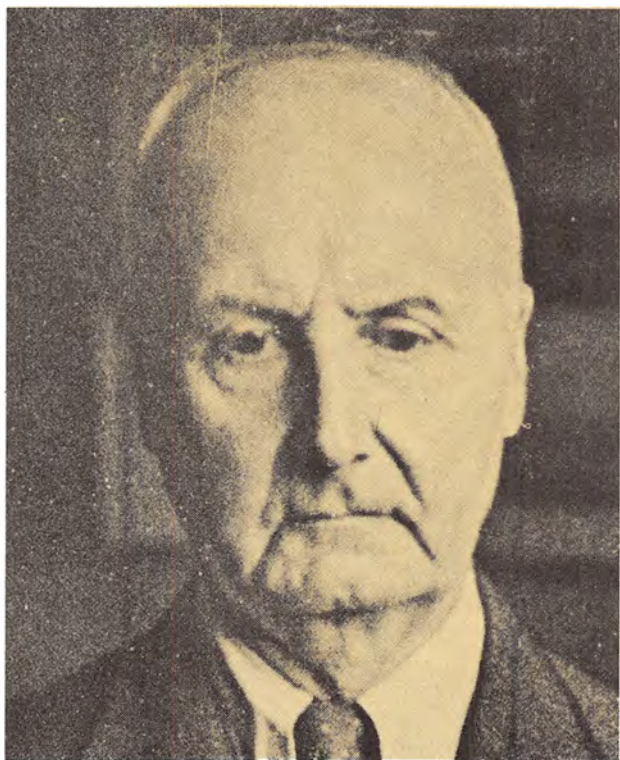
17. juni indgik Landbrugernes Sammenslutning officielt samarbejdet med DNSAP, Bondepartiet »og alle opbyggende kredse i vort folk« med det sigte »at afløse det bestående partipolitiske system«. En massiv medlemsudvandring fra LS svækkede den nye erhvervs-nazistiske front, men det var svært at vurdere, hvor megen tysk støtte der var bag kravene om at give plads for »den ny tids mænd«.

2. juli reagerede Christiansborg. Der blev nedsat et permanent samarbejdsudvalg – nimandsudvalget – af to medlemmer fra hvert af de fire gamle partier og ét fra Retsforbundet.

Man tillagde – også i politiker-kredse – Erik Scavenius mottoet »Vi er alt for få her i landet, der kan lide at være upopulære«. Den 63-årige diplomat, der som udenrigsminister havde lempet landet gennem 1. verdenskrig, ansås for at være fuldstændig ligeglad med, hvad man mente om ham. Stauning sagde, da det blev bebrejdet ham, at hans udenrigsminister var tyskvenlig:
– Han er overhovedet ikke venlig.
Scavenius talte om »stemningstilbedere« og »verbalhelte« blandt ministerkollegerne. Folke- og landsting kaldte han under ét »sognerådet«

Regeringen Stauning-Scavenius. Foruden Scavenius blev der »udefra« hentet statsadvokat Harald Petersen, justitsminister (nr. 1 fra venstre) og Gunnar Larsen, bestyrelsesformand og direktør for F. L. Smidth-cement-koncernen, trafikminister (nr. 4 fra højre)

Forhandlingerne om en ny regering havde stået på hele juni. Da situationen var i hårdknude efter kongens afvisning af den endelige ministerliste, fik Stauning helt frie hænder. Både han og dr. Munch havde efter onsdags-samtalen med kongen forsøgt at overtale Scavenius, som vægrede sig.

Lørdag den 6. juli indvilligede Scavenius, der i løbet af fredagen havde haft nogle møder med kongen.

Christmas Møller, der blev handelsminister i den nye regering, fortæller om regeringsdannelsen:

»Jeg tror betydningsfulde, måske navnlig ikke-politiske kredse har ment at Scavenius var god til at forhandle med tyskerne og har fundet sangbund for denne betragtning på høje steder.

Han er den mest udprægede junker, som nogensinde har tjent i dansk politik. Han er en radikal aristokrat, for man var nu engang radikal, da han var ung.

Man kunne på forhånd vide, at han ofte overfor tyske krav ville være den slettest tænkelige danske talsmand, fordi det ikke interesserede ham en døjt, om de blev opfyldt eller ej. Blot tingene blev klaret igennem.«

Scavenius mente, den politiske ministerliste, kongen havde afvist, var en manøvre fra Staunings side, en manøvre, der skulle gøre det af med fagpolitikernes

modstand mod en regering med »fagfolk« på de mest udsatte poster. Scavenius skriver:

»Man besluttede at give Stauning frie hænder til at sammensætte ministeriet. Hermed var Stauning, der også af den tyske gesandt var advaret mod dannelsen af et rent parlamentarisk ministerium, nået derhen hvor han formentlig hele tiden har villet nå, hvorved må erindres, at han allerede . . . flere dage før han forelagde kongen sin rent politiske liste, havde ventileret muligheden for dannelsen af et ministerium med netop den karakter, som ministeriet af 8. juli fik.«

»Regeringsomdannelsen blev således gennemført nøjagtig efter den plan som Stauning havde klar . . . Det mellemkommende intermezzo med forslag om et ministerium alene bestående af politikere og med bibeholdelse af dr. Munch kan derfor næppe betragtes som andet end en manøvre.«

Det nazistiske statskup var ikke så overhængende under krisen, som politikerne frygtede – og Frits Clausen håbede. Allerede 20. juni telegraferede Renthe-Fink til Berlin:

»Efter min opfattelse skal vi ved dannelsen af den nye regering indtage en afventende holdning, da vi jo til enhver tid er i stand til at få en regering, der ikke passer os, til at falde. De danske national-socialister får således lejlighed til at udbygge deres position.«

Slået med forbavselse og beundring

Den nye udenrigsminister indledte sin virksomhed med en erklæring, der chokerede. Den blev godkendt af regeringen på det første ministermøde den 8. juli, og slutningen lød sådan:

»Ved de store tyske sejre, der har slået verden med forbavselse og beundring, er en ny tid oprundet i Europa, der vil medføre en nyordning i politisk og økonomisk henseende under Tysklands førerskab. Det vil være Danmarks opgave herunder at finde sin plads i et nødvendigt og gensidigt aktivt samarbejde med Stortyskland. Det danske folk stoler på, at det i den nye europæiske ordning vil kunne bevare sin selvstændighed, og det håber at vinde forståelse for sin egenart og for sin traditionelle fredelige politiske og sociale udvikling.«

Erklæringen gav iøvrigt udtryk for dansk taknemlighed for den tyske flådes beskyttelse under 1. verdenskrig – nu var denne opgave overladt til hæren og Luftwaffe.

To dage senere talte Scavenius og Renthe-Fink om sagen – de to fagdiplomater havde kendt hinanden længe, og Renthe-Fink havde advaret Scavenius mod at gå ind i regeringen. Den tyske gesandt refererede Scavenius således:

»Hvis Danmark vil udøve nogen indflydelse på udformningen af sin skæbne, kan dette kun ske i snævrere føling med Tyskland. Naturligvis ligger det i Tysklands magt at indsætte en anden regering, men

en sådan som blot kan få en brøkdel af folket bag sig, vil ikke blive betragtet som dansk. Den må støttes af de tyske bajonetter. Der er ingen tvivl om, at også i Danmark vil en indre omstilling fuldbyrdes.«

16. juli sendte Scavenius Udenrigsministeriets direktør O. C. Mohr til Berlin. Sammen med gesandt Zahle skulle han overrække erklæringen officielt. Det tyske udenrigsministerium greb chancen. Ambassadør von Ritter skrev til Ribbentrop:

»Den danske regerings initiativ er efter mit skøn en betydningsfuld kendsgerning, der kan udnyttes politisk. En sådan første traktat (om Danmarks indlemmelse i det tyske stor-rum) på grundlag af den danske regerings initiativ vil være betydningsfuld såvel i forholdet til Norge, Holland, Belgien og Luxembourg som også almenpolitisk.«

30. juli var Ritter i København med en næsten fuldt udarbejdet plan til en told- og møntunion. Men forhandlingerne trak i langdrag, og det lykkedes at få dem stillet i bero. Det viste sig, at også betydende tyske erhvervskredse var imod dem.

Et par måneder senere havde de mislykkede forhandlinger fremkaldt en dansk-tysk tillidskrise. I den samme periode svingede stemningen i officielle kredse mere og mere over til fordel for Frits Clausen. DNSAP fik godkendt sin propagandaplan for efteråret – og godkendelsen var ledsaget af en bevilling på 541.621 kr.

Regeringen mørklagde totalt told- og møntunion-forhandlingerne. Meddelelser om forhandlingerne, der blev ført af trafikminister Gunnar Larsen i Berlin, blev duplikeret og udsendt som kædebrev – en forløber for en illegal presse. Regeringen ville udsende et dementi »Ansvarløse personer har bragt urigtige oplysninger«, men dementiet blev standset i det tyske udenrigsministerium, der havde fået det til godkendelse. Statssekretær von Weizsäcker fandt det for tåbeligt

1) Dansk tysk Erhvervsfællesskab.
2) Dansk Tysk Toldunion (Toldsatser Tyske) Tyskland oppebærer Toldindtagterne der fordeles efter Befolkningstal.
3) Møntunion (Mark indføres i Danmark)
4) Tyske Statsborgere sidestilles med danske Statsborgere.
5) I Danmark indføres kooperativ Forfatning.
6) Tyskland udfører alle vore politiske og Handelspolitiske Forhandlinger (Gesanter og Konsuler)
7) Danmark opsiger alle sine løbende Handelsaftaler straks.
8) Traktaten er uopsigelig fra dansk Side.
Anbefalet af Udenrigsminister Erik Scavenius og Trafikminister Gunnar Larsen
MEN: afvist af Kongen paa Grund af de den 9 April modtagne Løfter og trufter Aftaler, derefter har Kongen personlig skrevet til Hitler og dermed er Sagen stillet i Bero.
Ovennævnte 8 Punkter er af Udenrigsministeren Scavenius efter Forhandlinger

★ POLITIKENS
VESTFRONT
 Landkort

med Grænser samt Siegfried- og Maginotlinjen angivet i rødt. Kortet omfatter ogsaa Holland og Belgien. Alle strategisk vigtige Punkter tydeligt angivet. Format: 52x61 cm. . . . Pris: **25 Øre**

Faas hos alle Boghandlere og i de fleste Kiosker

Byer i Øjeblikket er indviklede, er de største, maaske det største Slag

*Antwerpen
 sommeren 1940
 - vi var slået
 med forbauselse
 og beundring*

*Siden Danmarks
 besættelse
 havde Tyskland
 kastet Stor-
 britannien væk
 fra kontinentet
 og underlagt
 sig Norge,
 Holland, Belgien
 og Frankrig.
 Hitler beherskede
 Europa
 fra Nordkap til
 Pyrenæerne.
 Billedet er fra
 Bouillon nær
 Sedan sommeren 1940*

De sidste dages hellige

Mange fandt hurtigt ud af at indrette sig efter de nye forhold. I august skabtes – efter nogle møder i Udenrigsministeriet – en ny forening »som praktisk kan optage til forhandling en lang række opgaver med hensyn til forbindelsen mellem de to lande«.

Dansk-Tysk Forening fik ca. 1400 medlemmer og et repræsentantskab af ledende skikkelser fra etaterne, erhvervs-grenene og åndslivet. På Scavenius' opfordring overtog generaldirektør P. Knutzen, DSB, formandsposten. I åbningsforedraget, holdt både i Berlin og København, opstillede generaldirektøren statsbarnernes organisation med »det absolutte enkeltmandsstyre« som en model for det folkefællesskab, der var ved at vokse frem i Danmark, fremmet af de store begebenheder siden 1. september 1939. Foredraget sluttede:

»Danske er vi, danske var vore forfædre, så langt historien rækker tilbage, og danske bliver vi ved med at være. I sammenligning med Tysklands millioner kun et lille folk, men det er sig stærkt bevidst som folk,

og vi byder nu vor store tyske broder hånden til kulturelt og økonomisk samarbejde på gensidighedens grundlag.«

1.000 medlemmer fyldte Palæets store sal, da foredraget blev holdt ved det første medlemsmøde. Filmen »Danmark i farver« blev vist, og efter mødet samledes adskillige af deltagerne til smørebrød på Hotel d'Angleterre.

»Folkelig« støtte måtte Dansk-Tysk Forening give afkald på. Foreningen opnåede en enestående upopularitet – man kaldte medlemmerne »de sidste dages hellige«.

I august udsendte Indenrigsministeriet en instruks til amtspændene om det ønskelige i at pleje selskabelig omgang med Værnemagtens officerer og civile tyske embedsmænd.

Samtidig undersøgte Scavenius mulighederne for at fortsætte den ordensdekoration af førende tyske personligheder, som var blevet indledt før krigen.

Program for en kammeratskabsaften for Roskildes borgere i den tyske garnison

5. Kompanie im 9. andert Bunkilde.
KAMMERATSCHAFTS-ABEND
in Verbindung mit der Bevölkerung
Roskildes.
AM SONNABEND DEN 13. JULI 1940
in Bjordvilla.
M i t t e r a k t e n :
Konzert- und Tanz-Kapelle: Ostenfeldt.
Die Kompaniekapelle unter Leitung
des Soldaten Hans Martens.
Der Soldatenchor unter Leitung des
Soldaten Albert Dammann und Soldaten
der Kompanie.
BEGYNDEN: 17 UHR.
Unkosten-Betrag 25 Øre

3. Kompanie im 9. andert Bunkilde.
KAMMERATSCHAFTS-ABEND
i forbindelse med Roskildes Be-
folkning
LØRDAG DEN 13. JULI 1940.
i Bjordvilla.
Medvirkende:
Konzert- og Danseorkester: Ostenfeldt.
Kompaniorkesteret under Ledelse
af Soldat Hans Martens.
Soldaterkoret under Ledelse af
Soldat Albert Dammann og Soldater
fra Kompaniet.
Begynder kl. 17.
Ende 7
Betrag 25 Øre. Sluttes ?

P R O G R A M .
Begynder kl. 19 1/2.

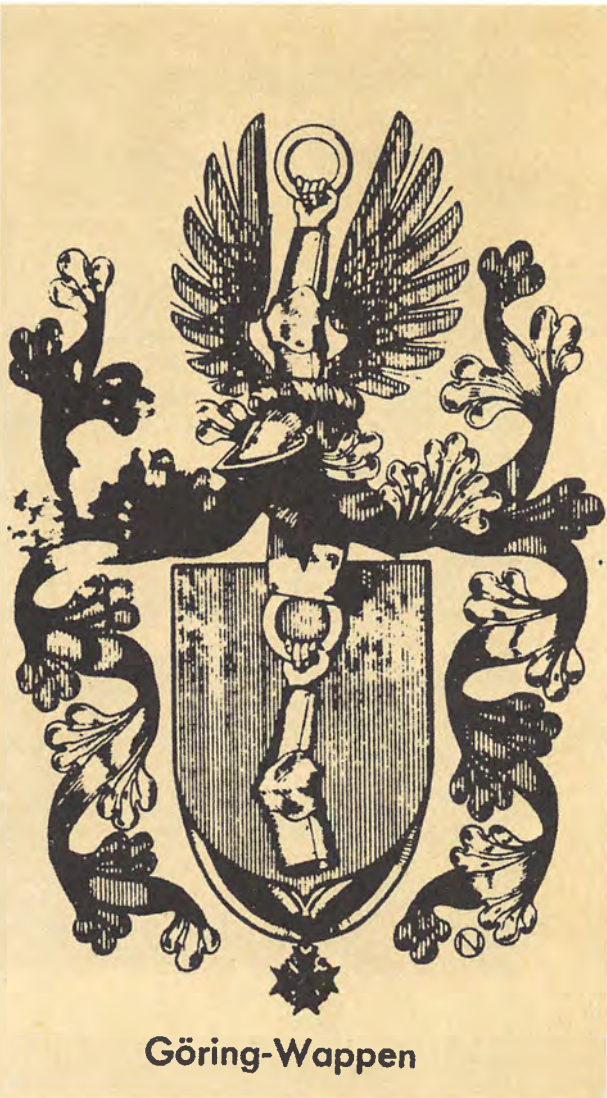
Ostenfeldts Orkester.
sungen af Soldaterkoret.
Kompani-Orkesteret
Soldaterne Burmeister og
Denig.
Dobbelkvartet.
Ostenfeldts Orkester
Ulitz, Melchinger.
Kompani-Orkesteret
Soldat Burmeister
Soldat Gutzahn
Soldat Griese.
Schneider og Frue
Danstombola
Samlet Ledelse ved Gefreiter Weidt.

1. Marsch
2. Velkomstmæle af Kompanichefen.
3. a) O Deutschland hoch in Ehren
b) Lied der Landeschützen
c) Horch, was kommt von drussen rein
d) Ein Jäger aus Kurpfalz
4. a) Rosemarie
b) Heiler die Feurie
5. Sächsische Loreley
6. a) Am Brunnen vor dem Tore
b) De Welt is rein so suchen
7. Konzert
8. Recitation
9. a) Elbäinischer Bauerntanz
b) Fräulein Gloria
c) Grün, ist die Heide
10. Des Sängers Fluch
11. Humoristisk Skædeleg
12. "

EKSTRA: Artistisk musikalsk Akt

BILLETTER 4 ØS GULDE TIL FORANSLAGTE UNDERHOLDNING KAN HVER PAA KON-
TANT.

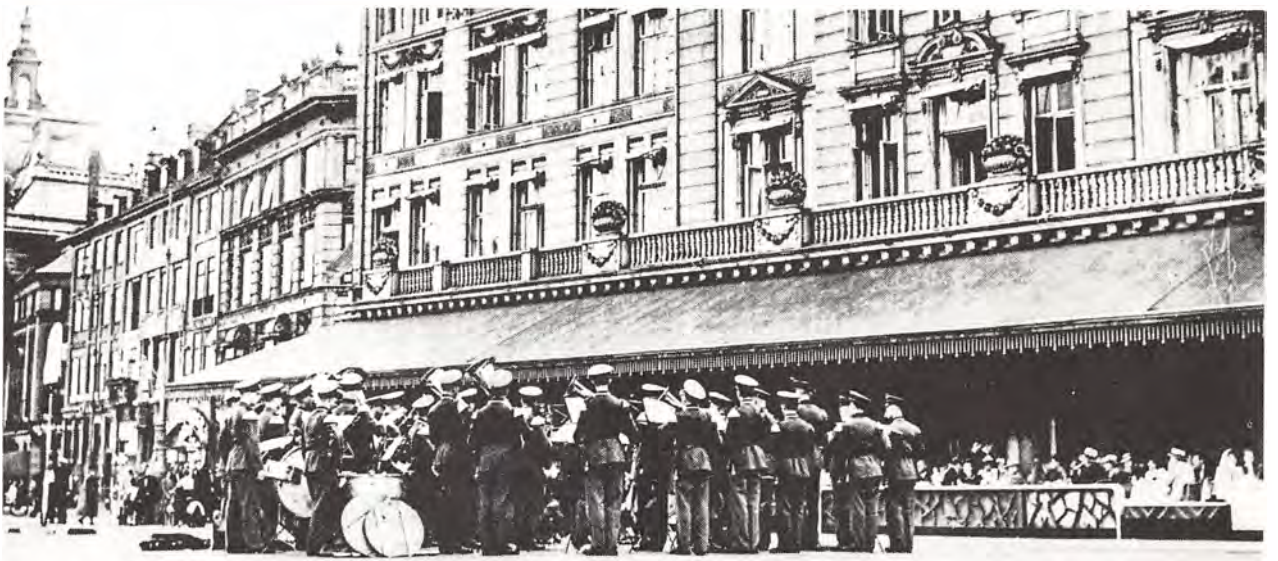
E

Göring-Wappen

Rigsmarskal Göring havde allerede før krigen fået Dannebrogordenens storkors med brillanter, og under Besættelsen pressede Danmark på for at få Ribbentrop til at modtage samme orden. Ribbentrop lod forstå, at modtagelsen var en gestus fra hans side – han ønskede at blive ridder af elefanten. Både Görings våbenskjold og Ribbentrops skulle efter reglerne ophænges i Frederiksborg Slotskirke, men den tyske protokolchef lod forstå, at man ventede en »berigtigelse«. »Rangmæssig ligestilling mellem rigsmarskallen og rigsudenrigsministeren og en eller anden yngre prins af et fyrstehus er ikke ganske på sin plads«, skrev han. En række tyske embedsmænd modtog kommandørkorset af 1. og 2. grad

Det kneb med at bibringe befolkningen den ønskede forståelse af tingene. Tysk-danske sportskampe måtte opgives – på grund af »upassende optræden« fra danske tilskuernes side, og de turnerende tyske militærorkestre havde svært ved at få tilhørere. Efter denne koncert foran Hotel d'Angleterre i København rapporterede garnisonskommandanten: »Sandsynligvis på grund af en eller anden underjordisk indflydelse er folkestemningen endnu ikke nået til den rette forståelse«

Vi kunne stadig sælge mad

Der var god afsætning på danske fødevarer, både indenlands og udenlands.

Besættelsen afskar os fra ca. 60 pct. af vor førkrigs-eksport, men i hvert fald landbrugsvarerne lod sig dirigere sydpå. I efteråret 1940 blev der lagt loft over hjemmemarkedspriserne på smør og flæsk, da priserne var nået op på det dobbelte af førkrigs-niveauet. Men eksportpriserne steg stadig.

Tyskernes køb blev ført på den clearing-konto, der havde eksisteret gennem trediverne. Nationalbanken havde bange anelser og sikrede sig statsgaranti for sit tilgodehavende hos tyskerne. Det voksede støt.

EXTRA-SPECIALITET	
Westfalsk Landskinke m. Purløg	55
Berliner-Cervelat	45
Berliner-Salami	45
Thüringer-Leverpølse	45
Med Fedt eller Smør	

En tysk embedsmand i Danmark ville have dette sortiment med på sin orlov i riget, men kom ikke længere end til tolden

Værnemagtens kredit-beviser skulle af Nationalbanken indløses til kurs 200

Berliner Börsen-Zeitung Sonnabend, 3. August 1940

NACHBAR DÄNEMARK

DIE ZUSAMMENARBEIT MIT DEUTSCHLAND

Sichere Zukunft im gesicherten Raum
von Bruno Sackel, Berlin

Ein Land richtet sich ein, so könnte man vielleicht mit einem kühnen Satz die wirtschaftspolitische Bewegung kennezeichnen, von der gegenwärtig Dänemark erfüllt ist. Aber, das klingt nach Nothaandlungen, nach einer wohl unter dem Zwange der Verhältnisse vorgenommenen, doch nicht als variierende Änderung des „Weltbildes“ verstandenen Umstellung, Einrichtung — das sind etwa auch Verbrauchsrationierungen, von denen jeder hofft, je um des Sinnes der Volkswirtschaft willen hoffen muß, daß sie nur eine vorübergehende Erscheinung sein werden. Was sich heute in Dänemark vollzieht, ist jedoch Teil des tiefgreifenden Wandlungsprozesses, in dem sich Europa auf dem Wege zu einer neuen Form befindet. Rechtsmitteleuropa ohne England könnte man das Ziel nennen, ein politischer Aspekt nämlich, dessen wirtschaftliche Seiten aber um so gewichtiger sind, je mehr ein Land bisher in das System der Weltwirtschaft, genauer des von Großbritannien beherrschten Ausschnittes der Weltwirtschaft, eingepaßt war.

Von hier aus ist es zu verstehen, daß die wirtschaftlichen Gegenwarts- und Zukunftserwartungen in Dänemark so stark von Außenhandelsfragen beherrscht sind, ja daß der Außenhandel eigentlich den Kern aller Diskussionen abgibt, selbst wenn sie sich um die binnenwirtschaftlichen, planwirtschaftlichen, Währungsfragen drehen.

Gesandter von Renthe-Fink:
„Der Weg ist gewiesen“

„Zu den Ländern, die infolge ihrer Lage und ihrer wirtschaftlichen Struktur von dem Umbruch zu neuen europäischen Ordnung zwangsläufig besonders stark berührt werden, gehört auch unser nächster nördlicher Nachbar Dänemark. Es ist unter diesen Umständen nicht zu verwundern, daß die Frage, wie sich die Zukunft Dänemarks in neuem Europa gestalten wird, das dänische Volk heute lebhaft bewegt. Ich begrüße es daher, daß die „Berliner Börsen-Zeitung“ in einer Sonderausgabe, die Dänemark gewidmet ist, der deutschen Öffentlichkeit Gelegenheit gibt, einen Einblick in die aktuellen Probleme und in die verschiedenen politischen Strömungen Dänemarks zu tun. Wenn auch noch vieles im Fluß ist, so ist doch für die künftige Entwicklung durch die Erklärung der dänischen Regierung vom 8. Juli der Weg bereits gewiesen. In dieser Erklärung befiehlt Dänemark die politische und wirtschaftliche Neuordnung unter Führung Deutschlands und macht es sich zur Aufgabe, seinen Platz in einer notwendigen und gegenseitig aktiven Zusammenarbeit mit Großdeutschland zu finden.“

Renthe Fink

Den danske Regerings Program
Af Udvirgminister Erik Scavenius

Dänemarks nye Regering er gået til at arbejde med en fast og klar udenrigspolitisk Linie trukket op for sig og med sig Beslutningerne overfor den itakke store og i Sandhed vanskelige opgaver, der taarner sig op for den. Jeg har ved min Tiltraeden klarlagt vor og Danmarks udenrigspolitiske Linie, og da BERLINER BÖRSEN-ZEITUNGs Læsere har Forekæmpeindsættelse til disse Udtalelser, behøver jeg ikke at gentage dem. De er Udtryk for mit Lands Vilje til og ønske om — indenfor de Rammer som Danmarks økonomiske og kulturelle Muligheder tillader — at jyske det mest positive og høje Samarbejde i den Nytteløse af det kontinentale Europa under Tysklands Førerskab, som det sidste Aar's politiske Begivenheder og de sidste to Maanedes militære Udvikling har skabt Grundlaget for.

Der er ingen tvivl om at det europæiske Fastlands Folk, for hvem Udvirgningen af det nye Europa rejser relativt store og vanskelige opgaver af økonomisk og social Karakter, ved for det danske Folk. En afgørende Omstilling af hele dets økonomiske Liv, en total Omplacering af dets Markedsmuligheder både for Eksport og for Import er den klare konsekvens af den Udvikling af et kontinentalt europæisk storm, som allerede er i fuld Gang, og som forløber sig allerede de nærmeste

Das dänische Baconschwein ist mit Gerste und Magermilch gefüttert, deshalb ist dänisches Bacon von absolut bester und gleichartiger Qualität und feinstem Wohlgeschmack.

und gibt die Garantie, daß das Fleisch absolut gesund, frisch und von jeder Krankheit frei ist.

Leicht geschnitten dänisches Bacon

Dänisches Bacon

(gesalzenes Schweinefleisch)

ist eine Qualitätsware

In allen dänischen Schweineschlachtereien wird der Gesundheitszustand der Tiere und des Fleisches von den autorisierten Tierärzten untersucht. Die staatliche Kontrollmarke ist immer den Baconseiten aufgestempelt...

Blauer Stempel

Gesund • Nahrhaft • Wohlschmeckend

Verlangen Sie immer
Produkte aus dänischem Bacon bei Ihrem Händler

Fremtrædende danske politikere, embedsmænd og erhvervsfolk bidrog til særdagen »Nabo Danmark« af Ribbentrops organ »Berliner Börsen Zeitung«. Mottoet var: »Vejen er vist« — nemlig med Danmarks bekræftelse af nyordningen under Tysklands førerskab

Officiel dansk annonce i »Nabo Danmark«

Det vidste man ikke: politiet afleverede de første til kz-lejr

I sommeren 1940 afleverede det danske politi det første hold fanger til tysk koncentrationslejr, men det vidste kun nogle få indviede.

Udenlandske statsborgere, der var flygtet fra nazismen i Tyskland eller i andre besatte lande, var prisgivet. Det var en af betingelserne for, at retsplejen i vid udstrækning kunne bevares på danske hænder.

Der blev oprettet en »Statsadvokatur for særlige Anliggender« med direkte kommandoforhold til »Innere Verwaltung« på Dagmarhus og »Abwehrstelle« på Hotel Cosmopolite. Indtil sin ministerudnævnelse i juli var statsadvokaten for København, Harald Petersen, chef for afdelingen. Han blev afløst af politiinspektør Eivind Larsen.

En politimand i afdelingen – den skulle have heddet afd. S. A., men ved nærmere eftertanke ændrede man forkortelsen til A. S. – nedskrev i efteråret 1940 sine indtryk fra den første fangetransport:

»Vi var 10 mand på holdet, de seks til at passe på, de øvrige fire var delinkventerne. Vi rejste i reserve-rede kupeer, ved skiften fra tog til færge var delinkventerne lænket sammen to og to. Dette vakte nogen opsigt. Sommerferien var lige begyndt, og over Sjælland og Fyn var der mange rejsende.

For det første havde vi Abdullah, den ægyptiske stærke mand fra Dyrehavsbakken, med. Han var lejlighedsvis lænket til en tidligere slovak, en fransk undersåt, der rejste i finsk flyveruniform. Han havde som frivillig været med både i Spanien og i Finland. Her var han blevet såret ved Petsamo, hvad hans mave og nerver ikke havde haft godt af.

Endvidere var der en tysk kommunist, der i ca. 1½ år havde levet illegalt her i landet, altså uden at være tilmeldt. Han var blevet fundet på den måde, at de tyske postcensorer havde stoppet et brev fra Tyskland til en dækadresse i Lyngby. Brevet havde et uskyldigt indhold, men ret stor linieafstand, hvorfor det blev behandlet på en særlig måde under anvendelse af en kemisk proces. Herved fremkaldtes en usynlig skrift, der var gloende rød af kommunisme.

Vi fik brevet og fandt frem til tyskeren, der dog kun angav, at han »gik for en anden« og at brevet ikke var bestemt for ham. Men samtidig nægtede han at opgive, hos hvem han havde boet det sidste år. Han er den eneste, der mig bekendt har været alene med kommissæren, der også var gestapomand. Men kom-

Overordentlige Foranstaltninger

Bekendtgørelse om Anmeldelsespligt med Hensyn til Udlændinge.

I Medfør af § 19 i Lov af 15. Maj 1875 om Tilsyn med fremmede og rejsende m. m., saaledes som denne Bestemmelse er aifattet ved § 9 i Lov Nr. 111 af 30. Marts 1940, fastsættes herved følgende:

§ 1. Enhver her i Landet værende Person, der er fyldt 16 Aar, og som ikke er i Besiddelse af dansk Indfødsret, skal — uanset hvor længe han har boet eller opholdt sig her i Landet — i Tiden fra den 6. Maj 1940 til den 22. Maj 1940 gøre Anmeldelse til Politiet om sit Ophold her.

Politiet kan fastsætte nærmere Bestemmelser om, paa hvilke Dage indenfor dette Tidsrum Anmeldelse skal ske.

§ 2. Anmeldelsen sker ved personlig Henvendelse til Politiet, i København paa Politigaarden og udenfor København paa vedkommende Politikontor.

Rejsepas, eller, hvis Rejsepas ikke findes, anden Legitimation, skal medbringes. Til Bevis for at Anmeldelsen er sket, udleveres af Politiet en Attest, der vil være at opbevare og paa Forlangende at forevise af Anmelderen. Saafremt Anmelderen medbringer Rejselegitimation, gives Attesten om den skete Anmeldelse ved en Paategning i Rejselegitimationen.

§ 3. Den, som for eller uden Vederlag huser en Udlænding, er pligtig inden Anmeldelsesfristens Udløb at forlange sig den i § 2 ommeldte Attest forevist og i Mangel heraf selv uopholdelig at gøre Anmeldelse til Politiet om den paagældende Udlændings Ophold her.

§ 4. Foranstaaende Bestemmelser kommer til Anvendelse paa alle Udlændinge, uanset om de allerede er tilmeldt Folkeregistret, og uanset om deres Ophold tidligere er anmeldt til Politiet.

Pligten til Anmeldelse til Folkeregistret i Henhold til Lov Nr. 57 af 14. Marts 1924 om Folkeregistre samt den almindelige Anmeldelsespligt med Hensyn til Udlændinge i Henhold til Justitsministeriets Bekendtgørelser Nr. 113 og 114 af 30. Marts 1940 gælder ved Siden af foranstaaende Bestemmelser.

§ 5. Overtrædelse af Bestemmelserne i denne Bekendtgørelse straffes med Bøde. Saafremt den paagældende giver vitterlig urigtige Oplysninger, kan Straffen stige til Hæfte eller Fængsel indtil 60 Dage.

Hvilket herved bringes til almindelig Kundskab med Tilføjende, at denne Bekendtgørelse træder i Kraft straks.

Justitsministeriet, den 30. April 1940.

Under Henvisning til foranstaaende meddeler Rigs-politichefen:

For Udlændinge, der bor i selve København (altsaa ikke Frederiksberg, Nordre Birk eller Søndre Birk) sker Tilmeldingen paa Politigaarden — Indgang fra Polititorvet. For at begrænse Tilstrømningen er følgende Mødetider fastsat:

munisten var ikke til at rokke, hvorfor han skulle sendes til Berlin. Her kom han i »teknisk forhør« og fortalte en hel del, således at vi fik rede på hans forhold og færden.

Den fjerde i bundtet var en stor dreng, næsten da. Han var polsk marinesoldat og var taget til fange ved Danzig. Derpå blev han anbragt i en fangelejr ved Rendsburg, men herfra flygtede han den 7. april, efter megen møje og besvær, over grænsen den 8. april, og den 9. april kom tyskerne. Så var han lige langt. Altså fire skæbner, fire typer hver for sig.

Under frokosten på Storebæltsfærgen sad »obersten« for bordenden. Et ikke helt almindeligt frokostselskab. Han ville give vin, men det fik han ikke lov til. Men han løftede alligevel sit glas og holdt en tale, verdensmand var han jo. Hele situationen – som en brutal kontrast til det danske sommerland – jo, det var ord, der gik til hjertet og som manede til eftertanke.«

Da en Udvisning fo-
strofal for Hr. Glücksmann, anmoder jeg om, under n-
den nu etablerede økonomiske Garanti, at Opholdstilladelsen -
blive midlertidigt forlænget.

Med Erhødsighed

J.H.

Det fremgaa af Sagen, at den paagældende den 18. Januar 1941
er anholdt og hensat til Foranstaltning i Medfør af Fremmedlovens
§ 14, samt at Statsadvokaten i København har bestemt, at han vil
være at udvise af Landet.
Foranlediget heraf skal man meddele, at Justitsministeriet ikke
har set sig i Stand til at ændre den af Statsadvokaten trafte Afg-
relse.
Hvilket herved meddeles.

F.M.V.
E.B.

Heft
h

Lrs. Sv. Heltberg påtog sig
sammen med ti garantier
at gå i forbøn for den polske
historiker dr. phil. Stephan
Glücksmann, der var jøde.

Heltberg fortæller:

»Glücksmann, hvis histo-
riske speciale var Baltikum,
var i juli 1939 på lovlig måde
kommet til Danmark som
deltager i et kursus. Krigen
hindrede ham i at vende
tilbage til Warszawa, hvor-
efter han opholdt sig fuldt
legalt i Danmark, idet han
holdt politiet underrettet om
sin bopæl. Den 18. januar
1941 blev han anholdt, alene
fordi han var udlænding.

Juridisk var der intet at
gøre, man kunne kun trygle
og bede. Dr. Glücksmann
blev sendt til Tyskland
samme dag, ministeriets
afslag forelå. Tre uger senere
modtog hans familie en pakke
tøj fra Auschwitz.

Meddelelsen herom blev
givet mig af dr. Glücksmanns
danske forlovede«

I august 1940 havde »særlige anliggender« behandlet godt
1600 sager, de fleste vedrørende sabotage, »spionage«
og »ophidselse«. En af sagerne angik harmonikaspiilleren fra
børnehjælpsdagen i København. Den tyske kontraspionage
sigtede ham for »forhåelse af Det tyske Riges fører«. Han
klarede frisag, kunne dokumentere, at han havde
været maskeret på den måde ved børnehjælpsdagen
de sidste 20 år. Hans hensigt med maskeringen var at
udnytte sin lighed med Chaplin

Så landsmændene måtte spytte på én

17. april 1940 skrev firmaet Wright, Thomsen og Kier kontrakt med Værnemagten om bl. a. bygning af en 100.000 kvadratmeter stor startbane i lufthavnen ved Ålborg. To måneder senere var startbanen færdig.

Ved den første henvendelse til firmaet erklærede tyskerne, at regeringen havde henvist dem. Det var rigtigt. Civilingeniør T. K. Thomsen fra firmaet blev kaldt til en samtale med Stauning i statsministerens hjem på Valeursvej, Stauning sagde, at Thomsen, der var næstformand i arbejdsgiverforeningen, ikke måtte sige nej, som firmaet Christiani og Nielsen havde gjort. Christmas-Møller bekræftede telefonisk, at det også var hans synspunkt.

Civilingeniør Thomsen fortæller:

»Jeg gjorde opmærksom på, at det ikke var rart at udføre arbejder, som jeg mente var af en sådan art, at mine landsmænd havde lov at spytte på mig. Hertil svarede statsministeren, at hvis det skulle lykkes os at føre Danmarks sag igennem det som landet nu var ude i, var der mange af os, der ville komme til at gøre ting, som landsmændene ville spytte på én for.

Jeg mente, det var forkert, regeringen havde truffet denne beslutning. Hertil svarede statsministeren arrigt, at det ikke kunne nytte, vi alle ville regere.«

Indvielsen af startbanen blev fejret med en sammenkomst, hvor ingeniør Teig-Jespersen talte:

»Dette vil gøre vort navn bekendt i hele verden, vi har skabt os et ry og takker derfor endnu en gang den tyske øvrighed og hr. Bruns som dens repræsentant i Ålborg.«

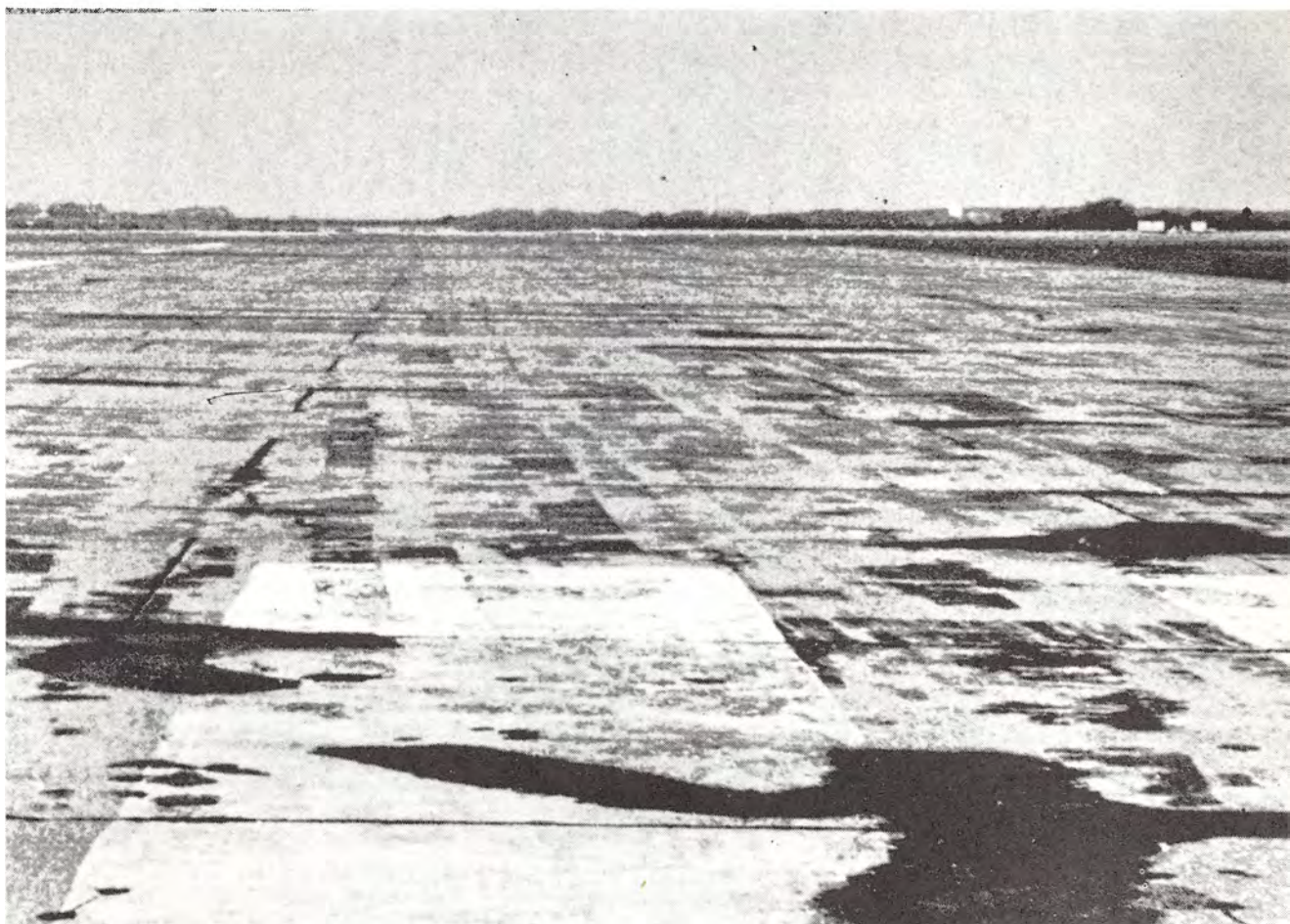
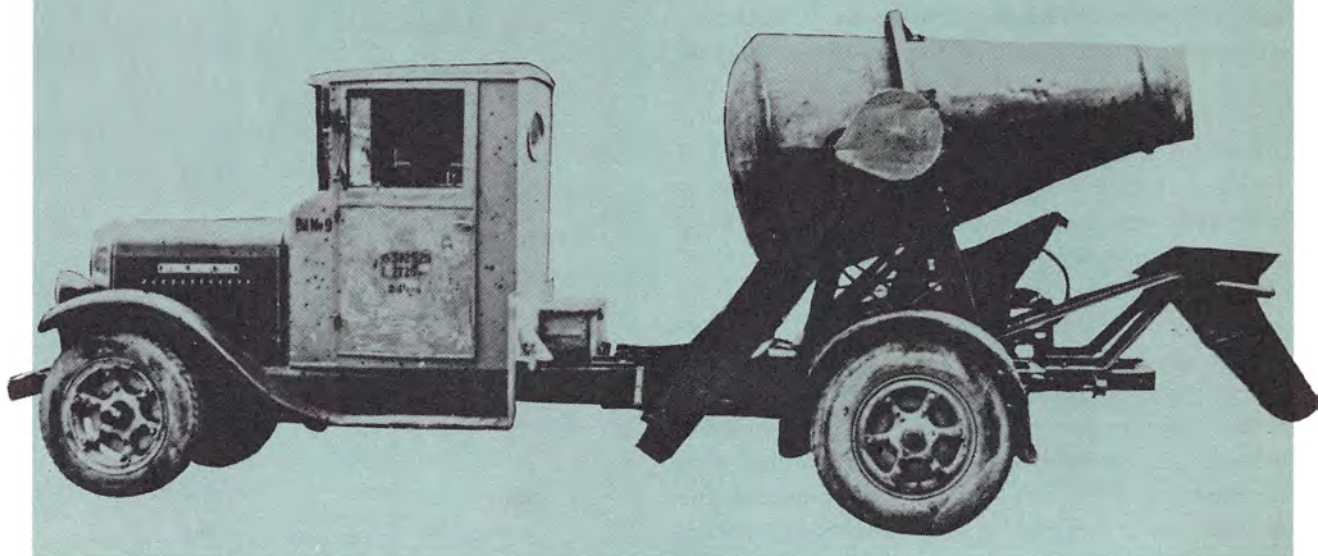
Oberbauleiter Bruns sagde:

»Vi har fået forbindelse med hinanden, to nationer har rakt hinanden hånden. Resultatet var godt, et godt samarbejde og et godt kammeratskab. Mine tyske kolleger og medarbejdere, jeg beder Dem om at rejse Dem og sammen med mig drikke på vore danske kollegers og venners vel.«

Ved to nationers samarbejde og kammeratskab fik lufthavnen i Lindholm ved Ålborg sin første beton-bane (herunder). Lufthavnen var dermed yderligere udbygget som tysk operationsbasis mod Norge

RETREten	ADGANG
DES PLATZES	PLADSEN
FOTOGRAFIEREN	FOTOGRAFIERING
VERBÖTEN	FORBUDT
DEUTSCHE WEHRMACHT	

Tvunget frivilligt med

Omkring 25.000 danske arbejdere rejste på arbejde i Tyskland i 1940. De fleste var arbejdsløse, og mange følte sig tvunget til at gå frivilligt med.

I april krævede de tyske myndigheder 6.000 danske arbejdere stillet til rådighed, det var en betingelse for kul-leverancerne til Danmark. Kravet blev hurtigt sat i vejret, og da tilgangen af frivillige ikke var stor nok, krævede tyskerne, at man skulle nægte at give understøttelse til arbejdsløse, der vægrede sig ved at rejse til Tyskland. Arbejds- og socialministeriet erklærede sig betænkelig ved en sådan ordning, men allerede 30. juli skrev ministeriet til det sociale udvalg i Horsens:

»I tilfælde, hvor den pågældende har de fornødne kvalifikationer for at overtage sådant arbejde, som anvises af de tyske arbejdsanvisningskontorer, hvor ringe udsigter til at få arbejde på anden måde må antages til at give ham opfordring til at søge beskæftigelse i Tyskland, og hvor personlige forhold ikke giver rimelig begrundelse for en vægring, må ministeriet finde, at en sådan vægring vil kunne berettige det sociale udvalg til at bestemme, at der nægtes hjælp.«

En dansk arbejder i Neumünster skriver hjem:

»Der er først og fremmest danskernes ømme punkt, maden. Det er ganske vist heller ikke det, vi er vant til, men spises kan den da. Ugens spiseseddel er som følger: Nudelsuppe, noget ækelt, vammelt, fedt stads. Det var mandag. Tirsdag makaronisuppe, der smager meget efter nudelsuppe. Onsdag gemysesuppe, torsdag gule ærter, smager ganske godt, men er jo en løjerlig ret om sommeren. Fredag en lidt ubestemmelig suppe, som jeg har en mistanke om er resterne af ugens andre supper. Lørdag vandgrød og stegte kartofler, og endelig søndag: kød. Et stykke på størrelse med et middelstort frimærke og lige så tykt samt gamle kogte kartofler, sovs og lidt kompot.

Da de unge mennesker havde fået den omgang suppe i 14 dage, blev der jo lidt mudder. Så var der lønnen. Den første uge fik vi fuld ugeløn uden spor af fradrag. Men næste uge begyndte skandalen. Da trak de nemlig fra: 8 mark for forskud – 5 mark for hjemsendelse – 10,5 mark for kost og logi – 10,5 mark i skat – 7 mark i sygekasse, forsikring m. m. – Ialt ca. 40 mark.

De fleste fik ikke andet end en tom pose. Resultatet blev en mægtig ballade, og 60 rejste hjem. Fabrikken behandlede ikke dem pænt, der ville gå.«

Lohn für Früger Jøelson II
vom 20. 6. bis 26. 7. 1940
48 Stunden . . . à 1. - RM 48.00 RM
Überstunden . . . à . . .
Sonntagsstd. . . à . . .
Tage Auslösung à . . .
+ 4 Tage Anfliegung 0.150 10.50
Auslagen 58.50 RM

Abzüge:
Lohnsteuer — RM
Kriegszuschlag —
Krankenversicherung 1.73
Erwerbslosenversicherung 1.56
Invalidenversicherung 1.20
Bürgersteuer —

Vorschuß 10.00 14.49
Bar 44.01 RM

Ernst Scheuerle.

Lønningspose for dansk tysklansarbejder. Betingelserne var: 60 timers ugentligt arbejde med en timeløn varierende mellem 57 pf og 1 mark, oftest mellem 70 og 75 pf. For gifte arbejdere et forsørgertillæg på 1-1½ mark pr. dag. Forsørgere måtte sende 125 mark hjem om måneden, ikkeforsørgere 80 mark. Omregningskurs: 1 mark = 2 kr. Men mange følte sig snydt

Kammeratskabsaften for danske arbejdere i Berlin januar 1941

*Renovations-
væsenet i
Hamburg
beskæftigede
et stort
kontingent
danske
arbejdere*

deres
g kraf-
smyn-
udtalt:
entligt,
ut det
rumme
dighe-
lyver-
der.
ouis.

FE

aaabe!

DET TYSKE ARBEJDSANVISNINGSKONTOR

MEDDELER | Tyskland findes gode Arbejdsmulighe-
der for forskellige Arbejdere, særlig for:

Byggefagsarbejdere — Byggefags Arbejdsmedhjælpere —
Jernarbejdere — Maskinarbejdere — Elektrikere —
Havnearbejdere

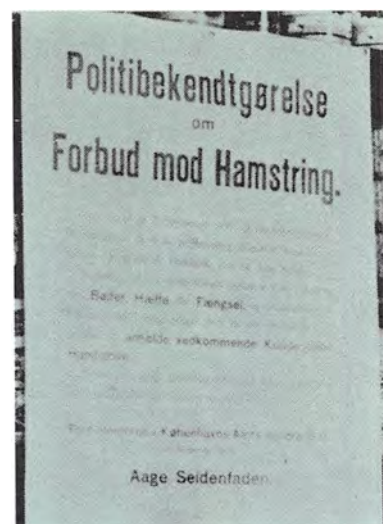
Teknikere for Maskinbygning og Elektroteknik o. s. v.

Alle skriftlige Forespørgsler besvares ved
personlig Henvendelse til Engageringskontoret

HAMMERICHSGADE 14

KONTORTID 9—17

Moralsk forkasteligt, men alligevel

Der blev udfoldet store anstrengelser for at indprente, at hamstring ikke blot var ulovlig, også moralsk forkastelig

... alligevel blev der hamstret. Her er et badeværelse fra sommeren 1940

Der blev hamstret i stor målestok i Danmark i 1940. Men risikoen var stor, der blev idømt høje bøder, og store lagre blev konfiskeret.

Da 4. politiafdeling offentliggjorde de nye hamstringsregler, erklærede afdelingen, at enhver var velkommen på politistationen, hvis man ville angive medborgere, der hamstrede. Men opfordringen rejste så megen kritik, at politiet måtte trække den tilbage.

Berlingske Tidendes »Ærbødigt« var uden at vide det profetisk, da han i 1940 skrev sin hamstrings-vise:

*»Selvom en syv-otte år
krigen skulle vare,
har jeg nok af dynevår,
der er ingen fare.
Skulle tiden blive hård,
blir det til at bære.*

*Jeg har sko til fire år,
strømper til halvfjerde.*

*Og på maden er der tænkt,
skinker, rullebove
er på rad på loftet hængt,
vi kan roligt sove.
Vi har selv med blærefedt
vores på det tørre,
der er blærer nok til lidt ind i 45.«*

Sukker, kaffe og kakao var rationeret allerede inden Besættelsen. Meget hurtigt kom rationeringen af brød, smør og margarine, og med henblik på vinteren blev der allerede i maj udstedt brændselskort.

FAMILIENS HALVE GRIS

*nedsaltet af førende Eksportfirma
med speciel Erfaring paa dette Omraade.*

Vi tilbyder at levere en halv Gris paa Deres Adresse, færdig nedsaltet og parteret, og i en dertil egnet Tønde med Saltlage. Grisen er fineste fuldvoksen, blaa-stemplet eller lurmærket. Den halve Gris har en slågtet Vægt af ca. 35 Kilo incl. Hoved og Tæer og bestaar af følgende tilskaarne Dele:

Nakkekam med Forskinke eller Bov,
Skinke,
Karbonade med Spæk,
Brystflæsk med Koge- og
Stegestrimmel.
Uden Hoved og Tæer.

Kr. 98⁰⁰

inclusive Saltetønde

frit leveret paa Deres Adresse omkr. første Halvdel af Oktober. Betaling vil være at foretage, naar Tidspunktet for Leveringen kan opgives. Hovedet er udeladt, da det efter vor Erfaring bestemt maa fraraades at nedsalte Grisehovedet sammen med de øvrige Dele.

Ovennævnte Pris gælder under Forudsætning af uforandret Flæskenotering. Vi forbeholder os at kunne annullere Levering, saafremt uforudsete Omstændigheder maatte nødvendiggøre dette.

P. & S. PLUM ^A/_S

„PLUMROSE“ EKSPORT KONSERVES

Sct. Annæ Plads 28, København K.

Central 394 - 89 70 - 92 80

I Henhold til Deres Annonce bestiller jeg her med en halv Gris som anført. Pris Kr. 98,00

Tydeligt Navn

Adresse

Kornordningen om sommeren påbed landmændene tvungen afståelse af brødkorn - og en svinepukkel opstod, da landmændene blev nødt til at skære husdyrbestanden ned. Hver husstand fik derfor tilladelse til at nedsalte en halv gris til vinterforråd. En lang række demonstrationer af nedsaltnings-teknik blev holdt for husmødrene, og der blev udfoldet store anstrengelser for at skaffe mindre-bemidlede familiefædre rentefrie lån på indtil 100 kr. til indkøb af den halve gris

Reklame for cirkusshowet 1940, hvor Willy Kierulff sang slageren »Man kan ikke rationere kærligheden«

RATIONERINGS-		
APRIL · MAJ · JUNI 1940		
Navn:		
Adresse:		
Denne Del af kortet opbevares til Brug ved eventuel Udløsing		
1940	1940	Dette Mærke giver i JUNI 1940 M Ret til Køb af 1/2 kg Sukker 1/2
2	16	
13	14	
1940	1940	Dette Mærke giver i JUNI 1940 M Ret til Køb af 1/2 kg Sukker 1/2
1040	1940	
11	12	
9	10	Dette Mærke giver i JUNI 1940 AI Ret til Køb af 1/2 kg Sukker 1/2
1940	1940	
1940	1940	Dette Mærke giver i JUNI 1940 AI Ret til Køb af 1/2 kg Sukker 1/2
7	8	
5	6	
1940	1940	Dette Mærke giver i MAJ 1940 AI Ret til Køb af 1/2 kg Sukker 1/2
1940	1940	
3	4	
1	2	Dette Mærke giver i MAJ 1940 AI Ret til Køb af 1/2 kg Sukker 1/2
0	1940	

RATIONERINGS-KORT FOR KÆRLIGHED.

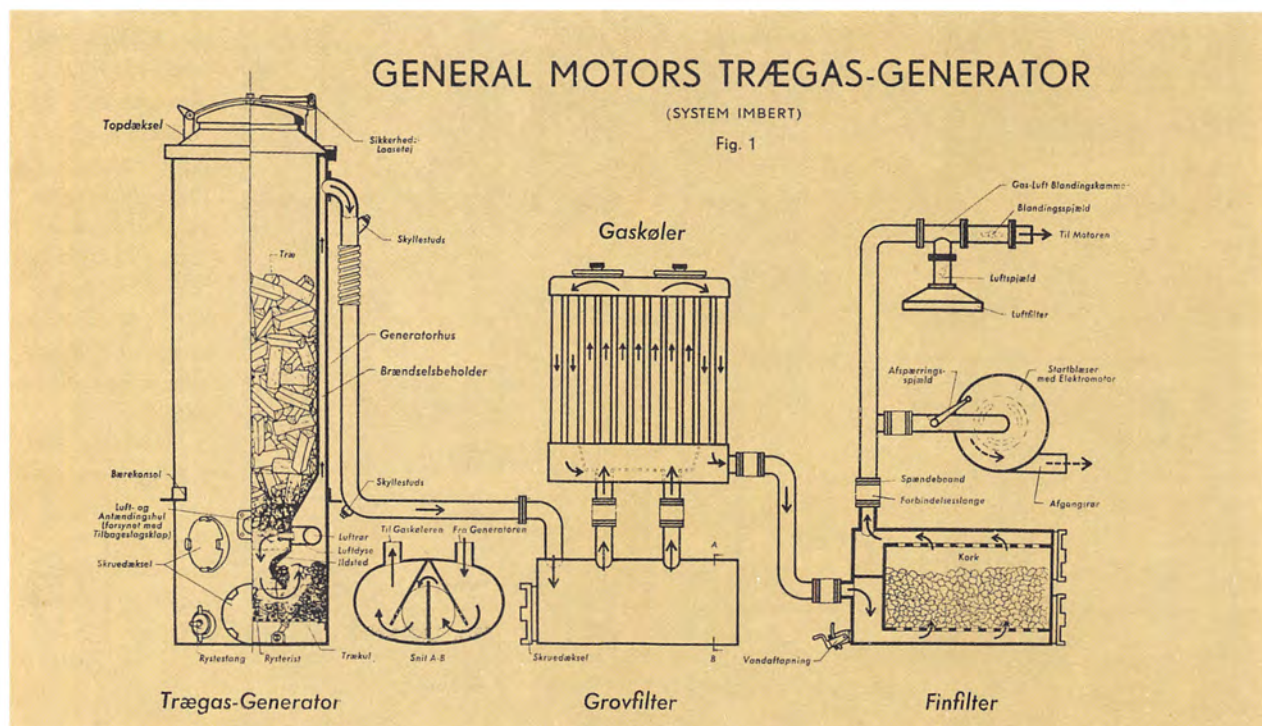
Navn:

Adresse:

Denne Del af kortet opbevares til Brug ved Udløsing af nye Kort.

 <p>Dette Mærke giver i JULI 1940 RET TIL ALLE DE KYS MAN ØNSKER</p>	<p>Dette Mærke giver i AUGUST 1940 RET TIL MANGE KYS</p>	<p>Disse Mærker giver Ret til 100.000 KYS 1940</p>
	<p>Dette Mærke giver i SEPTBR. 1940 RET TIL 10 KYS HVER DAG</p>	<p>10.000 KYS 1940</p>
	<p>Dette Mærke giver i OKTBR. 1940 RET TIL 6 KYS HVER DAG</p>	<p>ET LILLE KYS 1940</p>
		<p>ET KYS PAA KINDEN 1940</p>
		<p>ET KYS PAA HAANDEN 1940</p>
	<p>ET KYS PAA MUNDEN 1940</p>	

Altid godt tørret, småkløvet brænde

Gas-generatoren blev erhvervskørlens redning, da benzinen slap op. Man kunne få statsgaranti for lån på indtil 75 pct. af generatorens anskaffelsessum. Men generatoren gav store tekniske problemer.

Sådan skulle en generatorbil startes:

»Der rages op i trækullene, og samtidig bevæges rysteristen. Trækullene skal ligge i højde med midten af de to øverste skrue-dækse huller. Skruedækslerne spændes kraftigt til, efter at gevind og flanger først er indsmurt med en blanding af grafit og olie.

Brændselsbeholderen fyldes op med træ (altid godt lufttørret, småkløvet brænde) og påfyldningsdækslet lukkes derefter omhyggeligt til.

Luftspjældet lukkes, afspærringsspjældet til startblæseren åbnes, og blæseren sættes i gang.

Efter ca. 1/2 minuts forløb antændes trækullene med træuld, pudsetvist eller papir. *Lunten må ikke være vædet med benzin.* Når gassen er af brugbar kvalitet (brændprøve ved afgangsrøret fra startblæseren) standses blæseren, og afspærringsspjældet lukkes.

Tændingen sættes til, og der gives fuld gas. Derefter trykkes på selvstarterkontakten samtidig med, at luftspjældet åbnes så meget, at motoren går i gang.«

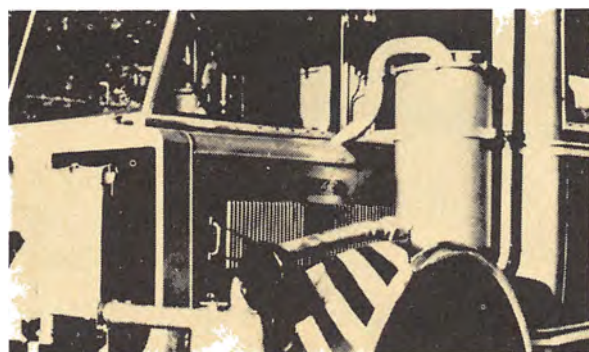
En rutebilejer i Slagelse fortæller:

»Det var altid spændende, om vi kunne klare »Georgs banke«, den stejleste bakke på ruten. Hvis der var for mange med, eller hvis brændslet var blevet for vådt, så der kom slam i filtret, gik vi i stå før toppen. Så måtte folk gå det sidste stykke selv, og jeg måtte rulle ned i frigear og tage tilløb.«

Et suge-gasanlæg. Trægassen er kulilte, suppleret med brint og metan, fremkommet ved spaltning af det uddrevne vand, tjære og eddikesyre. Både løv- og nåletræ kunne bruges til denne type, også affaldstræ, men helst ikke savsmuld og høvlspåner. 2,2-2,5 kg lufttørret bøgetræ svarede til 1 liter benzin, en fyldning til 25-30 liter

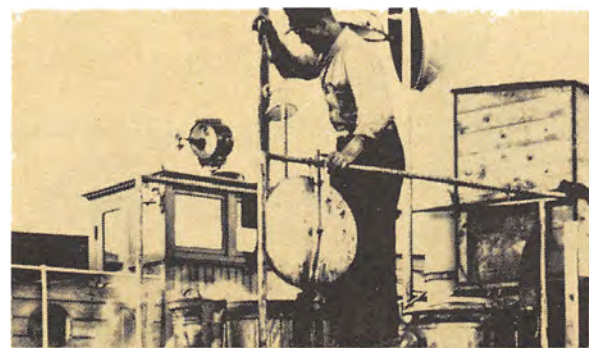
En ny industri opstod: fabrikation af generatorbrændsel. Knytnævestore, lufttørrede bøgetræstykker var det bedste til generatoren, men særlig godt blev det aldrig

Gasgenerator på strøgbusserne

... på toget til Nærum

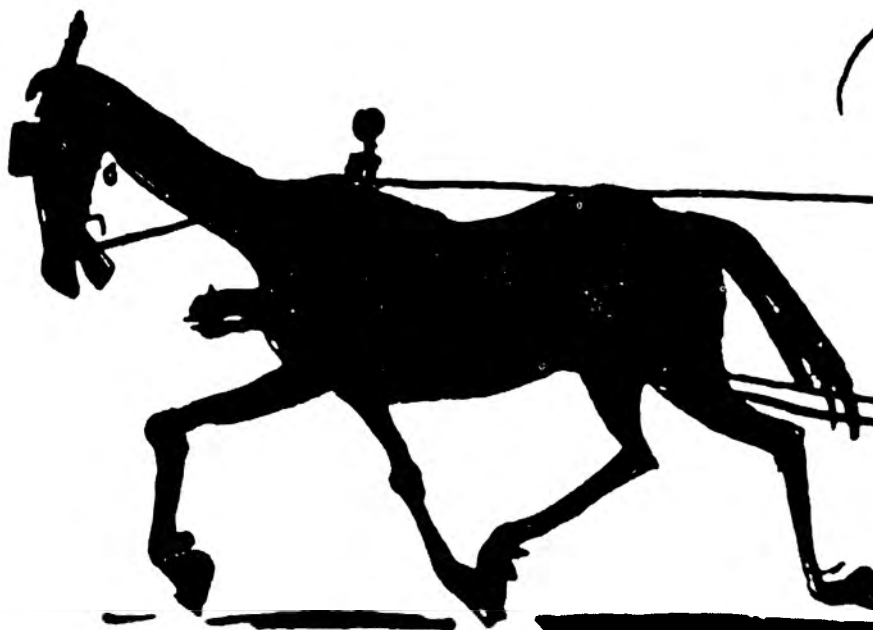
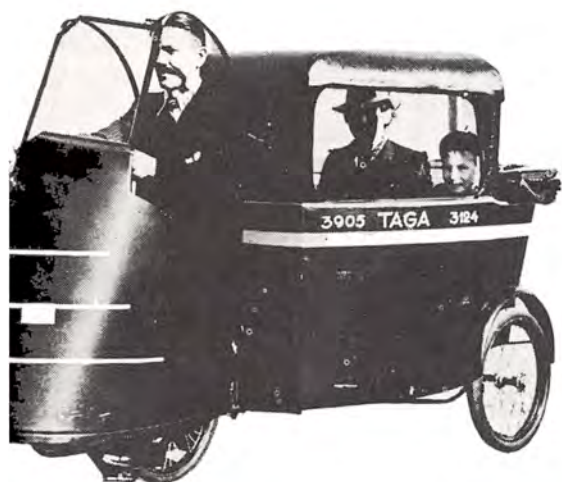
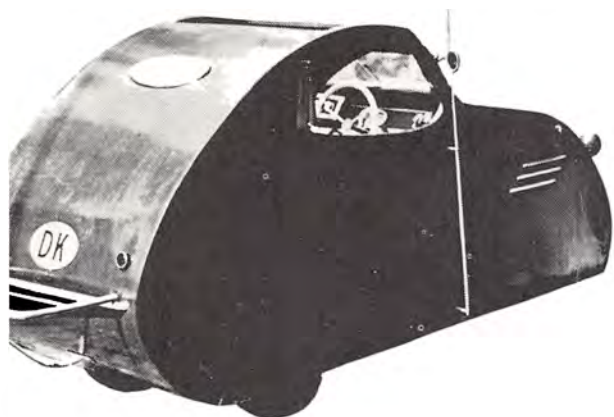
... og på færgen til Møn

... til sidst også panservognene

Med rugbrøds- og havremotorer

Opfinderen, ingeniør J. Jacobsen arrangerede sammen med politiet en udstilling af køretøjer, der ikke krævede benzin. Her er nogle af de præmierede pedal-biler

Gamle karrosser til ny værdighed, og mange spændte simpelthen heste for bilerne – dyreværnsforeningerne henstillede, at man først fjernede motoren. En tur med hestedrosken fra Rådhuspladsen i København til Femvejen kostede 20 kr.

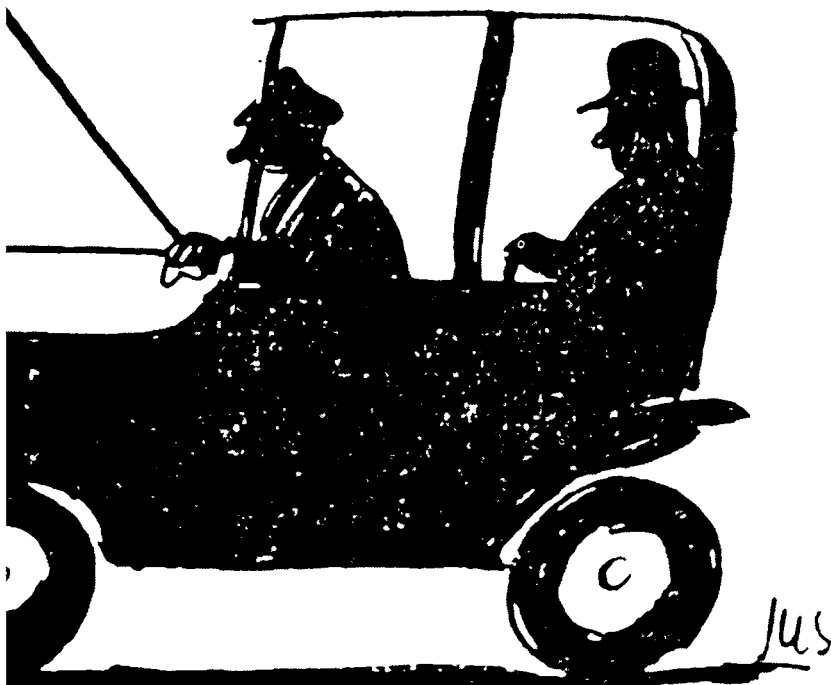
SPÆND HESTEN RIGTIGT FOR BILEN
 HERVED UDNYTTES HESTENS FULDE TRÆKKRAFT
 TRYKSÅR, OG UNØDIG ANSTRENGELSE UNDGÅS
FOR KERT

Stanger og Svingel er
 købt for det nye Vagn-
 med Parkeret Træk i
 Ringstedskov.
 Mandrup og Træk
 Hestene

RIGTIGT Stanger og Svingel sættes på Vagnen i passende
 Hestene, Stanger og Svingel ud af Pladsen af Hestene.
 Underkastet Ligt Træk for Stanger og Hestene Strøge.

**FORENINGEN TIL DYRENES BESKYTTELSE
 I DANMARK**

Grundtvig fik ny mening

Bølgen af nationalfølelse i 1940 var så stærk, at man talte om en vækkelse. Grundtvig kom til at indtage en helt central plads.

Professor Hal Koch holdt i efterårssemestret en forelæsningsrække om Grundtvig i Københavns Universitets auditorium A. Tilstømningen var den største i universitetets historie. Foredragserækken sluttede:

»Frihed er for al ånd den vigtigste vækstbetingelse. Thi liv kan ikke fremkaldes ved tvang.

Grundtvig mener, at danskerne virkelig har forstået noget af frihedens og sandhedens lys, og i kampen for frihed, sandhed og ret har vi noget at lære alle andre.« På Grundtvigs fødselsdag, den 8. september, blev Grundtvigskirken på Bispebjerg indviet. Under højmessen sagde biskop Fuglsang Damgaard:

»Grundtvig taler til det Danmark, som har været på afgrundens rand. Det må ikke gå til grunde. Det under må ske, der skænker håb og ny fremtid. Men dette under kan kun ånden øve, som levendegør.«

Det kgl. Teater opførte Kaj Munks »Egelykke« om den unge Grundtvigs vækkelse på Langeland.

I oktober stiftedes »Dansk Ungdomssamvirke«, en sammenslutning af de samarbejdende partiers ungdoms-organisationer og næsten alle de upolitiske. Hal Koch blev formand, og man vedtog denne formålsparagraf:

»At yde bistand til de danske ungdomsforeningers arbejde på et nationalt og kulturelt grundlag for derigennem at fremme ungdommens vilje til danskhed og ansvarsbevidsthed overfor fædrelandet, på dansk friheds grund at styrke samhørigheden indenfor den opvoksende slægt og skabe respekt for Danmarks historie og fortid og tillid til Danmarks fremtid.«

Nogle enkelte mente der var for mange ord og for lidt handling i »vækkelsen«. I sit tidsskrift »Det tredje standpunkt« skrev forfatteren Arne Sørensen:

»Nej, sagde Grundtvigskirken til Notre Dame i Paris, jeg blev ikke indviet. Mine sten er endnu kun sten. Mine døre er endnu kun almindeligt snedkerarbejde. Den helligånd har endnu ikke blæst på mine orgelpiber.

Jeg ved, hvordan min indvielse skulle have været. En kold formiddag, mennesker samlet i en grushob. 20 års flittigt murerarbejde sprængt til brokker på sekunder, 20 års pengeindsamling spildt omkring på en hærget plads, præster med bind om hovedet, der hvor bombesplinten havde ramt. Herrens bog i hans hånd: Herren gav, Herren tog, Herrens navn være lovet. Se, da havde jeg været Danmarks domkirke, se, da havde danskerne stået rundt om i mine murbrokker, og i deres øren havde været et sus af vinger, thi Gud var dem nær.«

Grundtvigskirken havde været under opførelse i 19 år. 1900 mennesker deltog i indvielsen på Grundtvigs fødselsdag. Dagen begyndte med gråvej, men solen brød frem, netop som ordene »Gud bevare kongen« blev udtalt. T. v.: biskop Fuglsang Damgaard og overpræsident Bülow i spidsen for præsternes procession. T. h.: biskopernes række ved indvielsen

Det radikale Politiken udskrev en konkurrence om den bedste fædrelandssang. Her er den præmierede

»Egelykke« ansås ikke for at høre til Kaj Munks betydeligste værker, men i situationen føltes skuespillet om den unge Grundtvigs »omsmeltning af attrå til ånd« aktuelt. Herover: Karin Nellemose og Bodil Ipsen, herunder: Mogens Wieth og Karin Nellemose i »Egelykke«

Her udgives i samfundets trykkeri som Folkeets tryk. Tilsendelse og forsendelse. Over-tredelse af paataler efter Lovens. Eftertryk forbydes.

DANMARK - SANGEN

Walter Bjerborg

Roligt

PIANO

Jeg har sort-nen-de He-de og hvid-nen-de San-de i Vest og i Nord,
og mod Øst og mod Syd har jeg grøn-klæd-te Stran-de om Ø og om Fjord.

I de vidt-bred-te Ag-ro bag Sko-ve-nes Ran-de staar Kor-net og gror. Jeg har
nok til jer al-le, i Mar-ker og Van-de, min Rig-dom er stor. Det er
Dan-mark, din Mo-der, der ta-ler, og lyt til mit Ord!

Danmark synger

DANSK FOLKESANG (ALSANG)

Et kan alle synges GRATIS Gennemgang af Sangene (vi skal synges 1. September) gives 2 Gange i Tids hos

* Operasangerinde Ellen Laub - Sølvgade 36
30 paa hvert Hold. Tilhaeldslear hele Daenen: Telefon Byen 0838.

Hundredtusinder trøstede sig med den nationale sangskat i sommeren 1940.

I begyndelsen af juli sang 1500 mennesker i Ålborg, ledet af pastor Axel Bang, nationale sange ved et stævne arrangeret af konditor Anker Møller. Ideen fik overvældende tilslutning.

Pastor Bang fortæller:

»Sangen »Jyden han æ stærk og sej« var sat på programmet, men Lawaetz oplyste, at den var forbudt af tyskerne på grund af vers 2:

*Føst næ dær æ nøe pofahr,
kommer jyden u aa dar;
men han goer ett ind igjen,
fa' de uhn han haa gjent hen.*

Resultatet blev, som så ofte i Danmark, et kompromis: hele sangen blev sunget, men efter første vers brød speakeren ind med et lille referat af stævnet, således at det for Det tredje Rige så farlige vers ikke kom til at lyde i æteren.«

1. september kulminerede »alsangen«. Ca. 750.000 mennesker deltog i stævner landet over. Statsradiofonien transmitterede, og kl. 18 blev stævnerne »koblet sammen«. Alle 750.000 sang sammen Grundtvigs »Morders navn er en himmelsk lyd«.

Eric Boesgaard skrev om stævnet i Fælledparken i København:

»Så kvækkede det lidt i radioen, og byens egne klokker lød ud over Fælledparken, og nu skulle ikke blot vi halvandet hundrede tusind synges, men hele Danmark sang om modersmålet, og skønt der slet ingen ting var at mærke, som var anderledes end før, så følte vistnok hver eneste, at nu var kredsen sluttet, nu var det virkelig Danmarks hjerte, der slog, og Danmarks stemme, vi hørte.

Der stod en ung mand og sang ved siden af mig, og en lille dreng hang om halsen på ham, mens en brormands snavsede drengenæve fandt sin mors slidte, lidt magre hånd, og der var endda en barnevogn med to, der så ud til at være tvillinger, ved siden af. Det var ingen smuk ung mand, ingen køn pige, som man kiggede på af den grund. Slidte i tøjet, slidte måske også i sind, men de sang om Danmark, og mand og kone og rollinger og en ramponeret barnevogn var noget smukt og gribende. Slidt på alt, var der, undtagen på kærligheden til Danmark.«

Det lille ord »al« gik ind i sproget, der arrangeredes f. eks. aldansstævner – »en times uafbrudt dans til skønne danske melodier«. Nationaltidende skrev: »Holder vi da aldrig op med at pjatte i dette land. Øjeblikket er ellers inde!«

Alsyltning

Tørsløfs Husmoder Service arrangerer gratis

Kæmpe-Syltekursus

hvortil alle interesserede Husmødre indbydes.
Første Kursus begynder Mandag den 11. August Kl. 14 og fortsættes derefter foreløbig hver Mandag og Tirsdag Kl. 14 i

Borups Højhøle, Frederiksholms Kanal 24.

Der undervises i alle moderne Syltemetoder, saavel Kogsyning som Raasyming og Sytning uden Sukker med ATAMON, Marmeladekogning paa 10 Minutter med MELATIN, Henskyning i Glasvin, rent sagt alt, hvad der interesserer en moderne Husmoder. — Kursus ledes af de kendte Husholdningslærere: Forstanderinde Fru Kirsten Nuttemøller og Fruen Trolle Christensen.

De bør ogsaa deltage!

Alle er hjertelig velkomne!!

Kursus er gratis!

Opkræftbeløbet 25 Øre.

Bentli Plads paa Central 612 eller kom blot. De skal nok faa en Plads, hvor De baade kan høre og se.

Der bliver et lærerigt Kursus, men ogsaa forberedende idet Syltefaget, Syltegrøder og Lykkeposer fordeles mellem Dagenes.

Med altmaal frem paa Mandag Kl. 14 i Borups Højhøle!!

Tørsløfs Husmoder Service

Kongens Lyngbyvej 30

Telefon Central 612

Plads: HUSHOLDER SERVICE, betaler gratis alle Syngesmaal. De kan ogsaa høre HUSHOLDER Central 612.

Danmarks sanger

13. april 1940 sang tenoren Aksel Schiøtz i Odd-Fellow Palæet i København. I koncertens sidste afdeling sang han »O Danmark, på rænker du dig aldrig forstod – det har du tit betalt med dit reneste blod«, og bevægelsen i salen var så stor, at solisten gik i stå og måtte synge forfra.

Meget hurtigt efter havde Aksel Schiøtz nået en helt enestående position med sin fortolkning af den danske sang-litteratur. Hans koncerter blev stormet, hans grammofonplader blev solgt i uhørte oplag. Der var fulde huse til teaterforestillinger, hvor han medvirkede – »Liden Kirsten« og »Faust« på Det kgl. Teater, »Jomfruburet« og »Farinelli« på Det ny Teater – og til Weyse-filmen »Jeg har elsket og levet«, hvor han havde rollen som Kramer. I en måned sang Aksel Schiøtz for ca. 45.000 restaurationsgæster i »National Scala« i København.

Aksel Schiøtz fortæller:

»Efterhånden gik det op for mig, at der var noget af en mission i at rejse landet rundt og synge danske sange. Ofte, når jeg stod i en sal og sang, studerede jeg folks ansigter og tænkte:

– Jamen, for pokker, de trænger jo til det.

På Fakse Ladeplads havde man bygget en tribune ud over strandkanten, så min bror Henrik, der akkompagnerede mig, og jeg svævede over vandet, mens tilhørerne sad op ad skrænten. På Bornholm stod jeg på ladet af en lastbil ved siden af klaveret. Det øsregnede, og to soldater holdt en presenning henover Grethe Kordt og klaveret, mens jeg stod i regnen og fik underbiddet fyldt med vand, mens jeg sang. Alle steder var der en fantastisk stemning, og jeg drog af gårde, hver gang telefonen ringede fra Struer, Fredericia eller Svendborg.

Ofte fik jeg de kosteligste gaver, fordi folk havde hørt om tvillingerne – således forærede en dame i Holstebro mig en stak bleer, og en anden på Bornholm gav mig to gulvklude.

I de byer, hvor tyskerne huserede værst, var der størst efterspørgsel efter mig, og jeg var evig og altid på rejse, mens forbindelserne med tog og rutebiler blev dårligere og dårligere. En af de mest gribende oplevelser havde jeg i Flensborg, hvor jeg ved en fællesbegravelse sang over 15 små kister. De rummede børn, der var blevet dræbt under et bombe-angreb, som også gik ud over en børnehave.«

Aksel
Schiøtz
Danmarks Sanger

Hør og køb hans Plader:

Pianoakk.: Herm. D. Koppel:
Den danske Sang } X 6605
Havet omkring Danmar: }

Mor Danmark } X 6610
Underlige Aftenluftte,

Flyv, Fugl, flyv } X 6604
Husker du i Høst

Akkom.: Det kgl. Kapel, Dir.: Johan Hye-Knudsen:
Den milde Dag er lys og lang („Fynsk Foraar“) } X 6612
Min Pige er saa lys som Rav („Moderen“)

„HIS MASTER'S VOICE“

Aksel Schiøtz, Ellen Gottschalch og Erling Schroeder i »Jeg har elsket og levet«

Aksel Schiøtz-koncert i Forum i København

I »Der var engang« på Friluftscenen i Dyrehaven

Så blev det kongens fødselsdag

Den 26. september fyldte Christian X 70 år. Politiet anslog, at der langs den 11 km lange rute, kongen gennemkørte, stod opstillet mindst en million mennesker. Efter køreturen blev kongen hyldet på Amalienborg Slotsplads, og om aftenen var der gallaforestilling i Det Kgl. Teater.

Susanne Palsbo fortæller:

»Den officielle modtagelse og hyldest var forbi, lysene på tilskuerpladserne dæmpedes og slukkedes. Kapelmesteren havde allerede løftet sin taktstok for at slå an til Elverhøj-ouverturen. I dunkelheden lyste Akropolistæppets draperier rødt, da en mand rejste sig et sted på balkonen og tog ordet. Festforestillingens officielle arrangører var uden tvivl forfærdede. Hvem var den mand? Hvad havde han i sinde at sige? Hvor kunne han have den dristighed?

Kongemærket blev solgt i 1½ mill. eksemplarer, og folkegaveindsamlingen indbragte 2½ mill. kr.

Kongeparret kørte gennem København i en åben Cadillac V-8.

Kongen bar gardens mørkeblå kappe med generalsdistinktioner

Og så skete der det, at denne ukendte mands ord til kongen blev de allersmukkeste, der blev sagt til ham på denne de mange talers dag. Talen var kort, men den udtrykte præcis alt det, som den ganske almindelige danske borger følte trang til at sige kongen. Det blev en tak for det lysende eksempel, han havde givet sit folk – en tak for en lang og god kongegerning, en tak, fordi han blev hos os, da vi trængte mest til det. Og den ukendte taler sluttede ikke med at foreslå teatrets publikum igen at råbe hurra. I stedet sagde han: »Og jeg vil bede Dem alle om at forene Dem med mig i et stort ønske: Gud bevare kongen«. Et sekund var der dødsstille i det store rum. Så gentog alle som med én mund, dæmpet og bevæget: »Gud bevare kongen«.

Et øjeblik efter klang de første toner af ouverturen. Taleren på balkonen forlod stille sin plads og teatret. Da journalisterne i mellemakten styrtede op for at få opklaret, hvem han var, var han borte, og endnu den dag i dag aner ingen hans navn.«

I Island, der i maj 1940 blev besat af England, drøftede man alvorligt en løsrivelse fra personalunionen med Danmark. Men det kunne ikke høres på den islandske radios hilsen til kongen, dette digt af Ásmundur Jónsson:

Vor konge, du knyttes ved hjertelags bånd til Udnordens ætfolk.

Kuldelandets varme, lysende hvælv over mørkladne bølgers vidtskummende uro –

Stjernedug myldrer og glider blegt ind i nydagens brænding.

Bakkerne skråner påny ned i vandspejlet angst og fro higer havet mod tinderne.

Hvad der end hænder. Din borg skal stande.

Urokket af stål og stridsviljers tyngde.

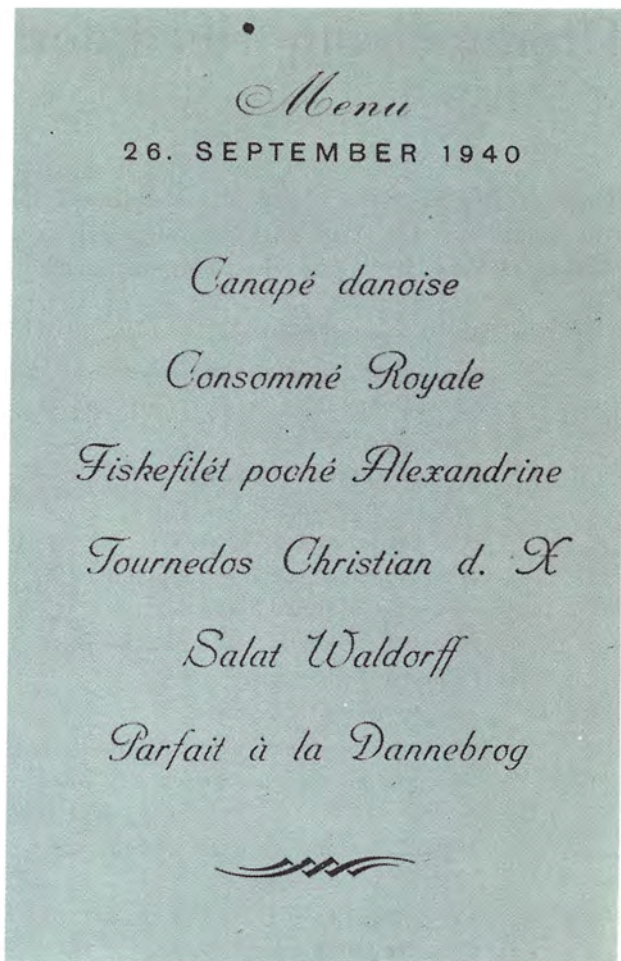
Konge! Med visdom og tålmod du værnede og skærmed for nidsind og nød. Jævngyldig agtes af rig og ringe din lysende adfærd.

Hør, de hengivnes tilsagn stiger dig i møde fra nær og fjern.

(OVERSAT AF KARL EINARSSON)

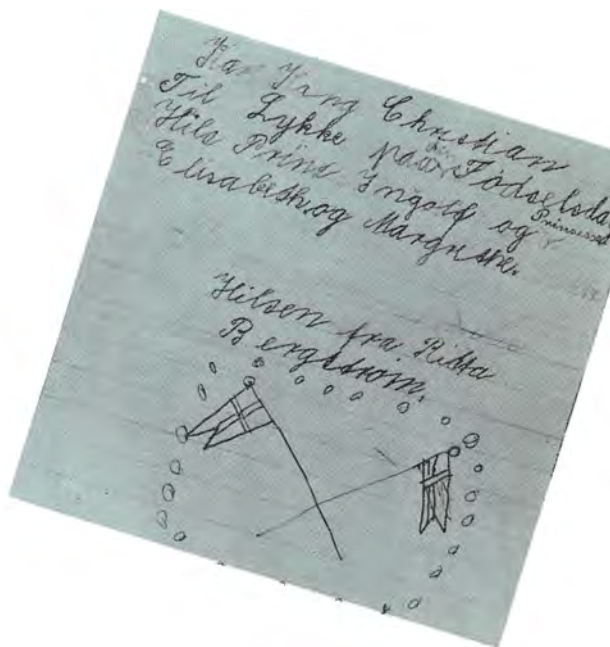
Et talekor af studenter kaldte kronprinsparret ud. Berlingske Tidende skrev: »Kronprins Frederiks blå yachtklub-dress og kronprinsesse Ingrids røde kjole kom til syne. Kronprinsparret vinkede over til kongeparret, der vinkede tilbage. Så gik kronprinsen ind og kom tilbage med en hvid bylt, som han forsigtigt holdt frem mod balkonrækværket. Lille prinsesse Margrethe vinkede med ført hånd ned til folket og over til farmor og farfar på den anden balkon«

Socialdemokratiets restaurant Bellahøjs menu 26/9 1940

Dagens første gratulant ... og en senere, gesandt von Renthe-Fink

Eleverne i Christianshavns Døtreskole sendte kongen en samling hilsner, samlet i en mappe

Drømmen om frihed, forløst i tango

Sommerens og efterårets revyer blev en prøvelse for teatercensuren. I »Dyveke« på Riddersalen sang Liva Weel en ny Poul Henningsen-vise på en tango-melodi:

*Møde hvad der venter os
– og ingen ved, hvordan det går –
bære skæbne uden trods,
hvad der så forestår.
Glad ved hver en venlighed,
men uden tro, at det bliver ved,
at vi har ingen krav på fred.
Man binder os på mund og hånd;
men man kan ikke binde ånd,
og ingen er fangne, når tanken er fri.
Vi har en indre fæstning her,
som styrkes i sit eget værd,
når bare vi kæmper for det, vi kan li'.
Den, som holder sjælen rank, kan aldrig
bli'e træl.
Ingen kan regere det, som vi bestemmer
sel'.*

*Det sværger vi ved hånd og mund
i mørket før en morgenstund,
at drømmen om frihed bli'r aldrig forbi.*

Liva Weel i »Dyveke« i Riddersalen

Lulu Ziegler sang i sin kabaret i Grand Café i Lille Kongensgade en anden PH-tekst:

*At være underst, når man slås,
det er vel skæbne nok for os,
som har at stå med hat i hånd.
Men selv i klovner bor en ånd,
og skønt jeg spiller ligeglad,
så må I regne med mit had.*

Den unge skuespiller Helge Kjærulff-Schmidt læste H. C. Andersens »De små grønne«:

»I vinduet stod et rosenræ, nys var det ungdomsfriskt, nu så det sygeligt ud, det led af noget. Det havde fået indkvartering, der åd det op, forresten meget honnet indkvartering i grøn uniform«.

Inde i eventyret hedder det:

»Jeg og det hele regiment lever af rosenræet, men det lever igen i os, der hører til den højere stillede skabning«.

Og eventyret slutter med, at den gamle bedstemor kalder de små grønne ved deres navn, bladlus:

»Man skal nævne enhver ting ved sit rette navn, og tør man det ikke i almindelighed, så skal man kunne det i eventyret.«

Børge Müllers sketch »Visit« i Apolloteatrets nytårsrevy gik kun én gang. Den var for tydelig. Her er en side af et rollehæfte. Det gik også op for nazistiske tilskuere, at teksten drejede sig om den tysk-danske ikke-angrebspagt af 1939

Kjærulff-Schmidt i Grand Café: Min tante har fået nye tænder, de er ikke gode til at tygge med, de er bedre til at grine med...

... det er faktisk synd for tante. Der er ikke så meget at grine ad i øjeblikket, hvis De forstår, hvad jeg mener...

3.

og det næste Øjeblik dukker hun op paa Englandsvej og nøf-
ler Onkel Jehn. Jo, Svigermor har skam nok at tænke paa.

Datteren:

Hvorkækkækkæfor skulde hun ogsaa komme her? Vi er da ikke
Uvenner med hende, er vi vel?

Faderen:

Næ, tvært imod. Det er ikke saa forførdeligt længe siden,
hun sendte os et Brev, hvor hun foreslog, at hun og vi al-
tid skulde være gode Venner og aldrig træde hianden paa
Tærne. Kan du huske det Mor?

Moderen:

Det kan du træ, jeg kan, Far. Og jeg kan osse huske, at du
svarede tilbage med det samme, at fra vores Side skulde
der skam ikke være noget i Vejen.

Bestefaderen:

Naase, men saa er det hele jo i Orden - saa er der ingen Kø
paa Isen

Moderen:

Slet ikke.

Faderen:

Overhovedet ikke. Der kan ske, hvad Fokker, det skal være,
men paa Besøg hos os, det kommer Svigermor ikke.

(I det samme ringer det kraftigt paa Entredøren).

(Alle kigger paa hverandre)

(Det ringer igen, endnu kraftigere)

Faderen:

Jeg gaar ud og ser, hvem det er. (han lister paa Tærne her
til Døren og forsvinder ud)

Sønnen: (dæmpet til Datteren)

Hvem tror du, det kan være?

Datteren:

Det ved jeg ikke. Hvem tror du, det kan være?

Sønnen:

Det ved jeg ikke. (til Moderen) Hvem tror du, det kan være?

Moderen:

Hvor i Alverden skulde jeg vide det fra?

(Døren aabnes forsigtigt, Faderen kommer listende
ind med et skummelt Udtryk i Ansigtet)

Faderen:

Saa er Freden forbi.

Moderen:

Hvem er det?

Faderen:

Svigermor!

(Det ringer nu, saa hele Huset er ved at falde
sammen)

Moderen:

Du har altsaa ikke lukket hende ind?

Faderen:

Nej.

Nykøbing Social-Demokrat

Frihed! Lighed! Broderskab!

Nr. 261 | Lørdag den 9. November | 1940

Forsynet holder alle Farer fjernt fra mig, siger Rigskansler Hitler

Førelsen er overbevist om, at Gud har udset sig ham til at føre det tyske Folk frem til en glørværdig Sejr over England

„Jeg er den hårdste Mand, som Tyskland har haft i Aarhundreder — og med den største Autoritet!“

Hitler, Adolf

Den tyske Regering har i dag offentliggjort en erklæring, hvori den tyske Regering erklærer, at den tyske Regering er overbevist om, at Gud har udset sig ham til at føre det tyske Folk frem til en glørværdig Sejr over England.

„Jeg er den hårdste Mand, som Tyskland har haft i Aarhundreder — og med den største Autoritet!“

Den tyske Regering har i dag offentliggjort en erklæring, hvori den tyske Regering erklærer, at den tyske Regering er overbevist om, at Gud har udset sig ham til at føre det tyske Folk frem til en glørværdig Sejr over England.

„Jeg er den hårdste Mand, som Tyskland har haft i Aarhundreder — og med den største Autoritet!“

Grækerne har forbedret deres Stilling paa flere vigtige Frontalsnit.

De nye Skovforbehold og skovbrug vigtige Rystelseskræfter

Mægtige sovjetrussiske Flyveparader.

Over 1000 sovjetiske Flyveparader i Luftens Historie

Engelsk Bestilling paa 120 Fragtdampere i U. S. A.

120 nye Fragtdampere til den engelske Flotte

Fle Krigsskibe til Gibraltar Havn.

De 12 nye Krigsskibe er i fuld færd med at blive bygget

Chamberlain alvorlig syg.

Den britiske Premierminister er alvorligt syg

Det tyske gesandtskab rejste sag mod Nykøbing Socialdemokrat for denne opsats, der »følger en hensigt, som ikke kan være i den tysk-danske forståelses interesse«. Billedet var fra 1923, men bladet erklærede, at man ikke havde andre billeder af Førelsen og slap med en advarsel

De tyske censurkrav administreredes af Udenrigsministeriets Pressebureau. Bureauets leder, kontorchef Karl I. Eskelund hørte til de virkelig velorienterede. Han var en af de seks som modtog de hemmelige telefonaflytningsrapporter

Sådan stod det til med friheden

I virkeligheden havde friheden trangere kår, end de fleste vidste.

Dagspressens redaktører og udgivere havde »frivilligt« forpligtet sig til at overholde de daglige instrukser og vejledninger fra Udenrigsministeriets Pressebureau. I realiteten var aviserne under en betydelig grad af kontrol, selvom overtrædelser af retningslinierne – og klagerne fra de tyske myndigheder – formelt skulle behandles og pådømmes i et kollegialt nævn.

- Nordjyllands Socialdemokrat fik 100 kr. i bøde for at skrive »gullasch-baronerne blomstrer op igen«.
- Kolding Socialdemokrat fik en advarsel for at have bragt et billede af Hitler med hårskilning til venstre – nu skilte Føreren sit hår i højre side.
- Fyns Tidende fik 1.000 kr. i bøde for denne sætning: »Goldings bog (Mr. Emmanuel rejser til Berlin) er engelsk, og skønt den er rigtig hadefuld mod tyskerne som nation, er den dog hyggelig«.

Telefon-aflytningen og post- og telegrafcensuren var organiseret i samarbejde med Abwehrstelle, den tyske kontraspionage. Fru Karin Lyager, der var ansat ved telefon-aflytningen, fortæller:

»På rigstelefonen og i telefoncensuren fandtes enslydende lister over personer, hvis samtaler ønskedes aflyttet, deriblandt samtlige politiske partiers kontorer, Rigsdagen (C 6600), de fremtrædende politikeres private telefonnumre, samtlige DNSAPs afdelingskontorer over hele landet, alle samtaler, der førtes over Lyngby Radio etc.

Foruden disse direkte aflytninger blev der fra kl. 7–22 foretaget de såkaldte strækningsaflytninger. Fra et krydsfelt i selve aflytningen blev samtlige indenlandske linier hver morgen stillet op til 8 aflytningspladser. Såfremt ekspedienterne ikke var optaget af at aflytte eller nedskrive de såkaldte særreferater, var det deres pligt til stadighed at holde sig inde på disse linier. På denne måde kom de ofte ind på samtaler, som det efter direktiverne havde interesse at få rekvirent og adressat på, og ekspedienten eller dennes sidemand ringede da til det pågældende bord på rigstelefonen.«

Censuren arbejdede uden folketings-godkendelse og som oftest uden retskendelser. Den sorterede under udenrigsministeriet og ministeriet for offentlige arbejder. I begyndelsen af 1941 var det samlede personale 117 personer, nemlig 81 i telefonaflytningen, 14 i telegrafkontrollen, 15 på skrivestuen og 7 på kontoret.

Tysk brevcensur-stempel

Dødsfald.

En af Danmarks smukkeste Døtre, Fru Sømmelighed, er afgaaet ved Døden. Hun havde i længere Tid været svagelig; men afgik dog uventet ved Døden en Dag, den danske Udenrigsminister i det danske Folketing uimodsagt fremsatte ubeviselige Paastande og Beskyldninger mod en Danmark venligelindet Magt.

Var det ikke Dagspressen, der de første Dage efter Besættelsen havde saa travlt som en Mus i Barselseng med at gentage Kongens Ord om, at vi skulde opføre os værdige?

Var det ikke ogsaa den samme Presse, der først gav en god Dag i Værdigheden ved at indtage en uværdig krybende Holdning overfor Besættelsesmagten?

Hovedparten af den danske Presse og en Del af Befolkningen ter sig jo, som om Krigen var afsluttet og Sejren for det tyske Vaaben en Kendsgerning. Og nu skal vi saa til at orientere os og indrette os derefter.

Der kunde være Grund for det danske Folk til at give baade Presse og Regering en kraftig Advarsel.

Vist er det sandt, at vi i Dag har Aag paa Nakke og Laas for vor Mund. Lad os se Sandheden i Øjnene. Saadan er det. Men det forpligter hverken den danske Presse eller ansvarlige danske Ministre til at bruge Ukvemsord mod en Magt, med hvilken vi i 127 Aar har levet i Venskab og Forstaaelse, og som har gjort det muligt for os at arbejde vort Landbrug op paa dets nuværende høje Standard.

Vi maa indrette vort økonomiske Liv efter Besættelsen i

Hvad er det saa i Grund for en Holdning til Tyskland Danmark skal ændre? Der hjo da i mange Aar bestaaet glimrende Forhold mellem Danmark og Tyskland. Begge Land har vel gerne villet sælge hinanden; dette Forhold er noget nær omvendt i Dag. Men det nu er saadan eller saadan, giver den Slags ing Grund til uvenlige Følelser.

Tror nogen, at vi kan inbilde Tyskerne, at vi er glatte for Besættelsen? Vore Følelser i saa Henseende blev tydeligt tilkendegivet Besættelsesdag og er ikke undergaaet Forandring siden. Besættelsestropperne opfører sig kænsted og har ikke paa nogen Maa givet Anledning til Rivninger

Der er i det hele taget intet i vor Indstilling til Tyskland der skal ændres. Man kan forlange af os, at vi skal indtage en korrekt Holdning, andet mere ikke. Kærlighed fødes en Gang ikke paa Kommando

Men, skal vi ikke ogsaa vi korrekt Optræden mod den anden Part i det store Opgevi Vi kan i Dag overdænge England med Ukvemsord uden vi behøver at frygte noget i d Anledning. Men er det den danske Nation værdigt? Og hvordan er i Grunden vort Forhold til England?

Ja, det var England, der reducerede Danmark til en Smalstat, da vi i 1814 maatte under

skrive de haarde Fredsbetingelser. Men Danmark kunde ta sig selv og sin kortsynede Politik for Ulykken.

Siden er Forholdet mellem to havomskyllede Lande sta blevet bedre. England ha

Annoncebladet Give Avis bragte denne nekrolog i juli 1940 uden at blive »opdaget«. Men da en forretningsmand viderebragte den i et særtryk, reagerede Udenrigsministeriet. Tryksagen blev beslægtet, og Give Avis' redaktør fik en bøde på 250 kr.

Ministeren bestilte et smædeskrift

I kampen bag kulisserne om det nazistiske statskup spillede trafikminister Gunnar Larsen sit eget spil.

Efter middagen på »Ny Rosenborg« tilbød ministeren en af Frits Clausens rivaler, Wilfred Petersen, lederen af det lille »Dansk Socialistisk Parti«, at finansiere et smædeskrift om Frits Clausen og hans nærmeste medarbejdere.

Wilfred Petersen forfattede skriftet – under pseudonymet Niels Olsen – Gunnar Larsen betalte 20.000 kr. til trykningen, og justitsminister Harald Petersen frigav oplysninger fra Rigsregistraturen om straffede DNSAP-medlemmer til formålet.

Gunnar Larsen kunne følge slagets gang. Han var en af de seks, der fik de daglige hemmelige rapporter fra

telefon-aflytningen. Han fik bl. a. dette ekstrakt-udskrift af en samtale mellem GO 75686 og Raskmølle nr. 39:

»H. C. Bryld: Det må man da kunne få forbudt.

B. Bryld: Ja, at Wilfred Petersen kan blive ved på den måde. Hvis han får lov til at piske det ind i folk hver 14. dag, så tror de det jo. Wilfred Petersen må uskadeliggøres.

H. C. Bryld: Sten må opsøge vore venner.

B. Bryld: Ja, Stormen forbudt kan jo ikke omgås ved, at han udsender smædeskrifter.

H. C. Bryld: C. B. Nielsen, Sten og Bangsted må sættes i gang. Nu ringer jeg til P. F.

B. Bryld: Ja, han må også larme.«

*I pjecen hedder det bl. a.:
»I Sønderjylland ved man,
at Frits Clausen er et
gammelmandsbarn, døbt
ved faderens kiste, og at
faderen ikke ligefrem var
afholdsmand. Da nu også
Frits Clausen har været
forfalden til drukkenskab
i æventyrlig målestok og
forøvrigt bærer hereditære
degenerationspræg,
forstår man, at datteren
er blevet uhelbredelig
åndssvag. Man ved, at
han iflg. de tyske love,
han brænder efter at ind-
føre her i landet, forlængst
ville have været
steriliseret«*

S. A! — Det er under enhver Form forbudt at bære Skulderrem og Armbind.
 S. A! — Jeg opfordrer jer indstændigt til at tænke paa, at mange af vore Kammerater i Dag gør Tjeneste i Politiets Rækker. Bring dem ikke i Vanskeligheder. Hjælp dem i deres Arbejde, saaledes som de ubetinget vil støtte jer i enhver Kamp!

Fiaskoen

Under marchen fra Forum til »Den lille Hornblæser« ad Gyldenløvesgade – Vestre Boulevard – blev disse flyveblade kastet ned over de marcherende nazister

Partiføreren havde sine bange anelser om Forum-mødet og marchen til statuen af Den lille Hornblæser ved Rådhuspladsen (partibefalingen herover t. v.). De blev ikke gjort til skamme. Nazisterne måtte have politibeskyttelse mod en oprørt folkemængde.

Frits Clausens omredigerede tale i Forum – hvor 13 stålhjelme var anbragt i projektørlys – havde vikingetiden som motiv:

»Da hæver Palnatokes fostersøn Svend Tveskæg ved arveølet sine fædres mindebæger og afgiver sit løfte på at genrejse deres værk. Og da Svend døde, kom der en Uffe tilbage til det danske folk.«

Kaptajnøjntant K. B. Martinsen – i dansk officersuniform – skulle tale ved Den lille Hornblæser – også over et vikingemotiv. Men han kom ikke længere end til citatet »De gode græd og de onde lo«. Så druknede talen i tilskuernes hujen.

Efter demonstrationen blev politispærringen sprængt, og kransen ved hornblæserstatuen blev kastet ind på et pissoir i nærheden. Enkelte DNSAP-medlemmer blev indlagt på københavnske hospitaler, gennemprylede.

Politikeren skrev:

»Besudlingen blev ført igennem til bunds med den mangel på psykologisk forståelse, der kendetegner den hele flok. En mangetusindtallig menneskemængde viste i harme, hvor fejlslagen spekulationen måtte blive.«

Disse digte skrev DNSAPs husdigter til appellens program

*Tilskuere
ved horn-
blæser-
statuen
under
kaptajn-
løjtnant
Martinsens
tale*

*Parti-
føberen
taler i
Forum*

Ophidserne fjernes

PRIVAT TIL REDAKTIONERNE. FORTROLIGT.

Artikler, Kroniker og lignende af Dr. Vilh. la COUR maa indtil videre ikke offentliggøres i den danske Presse. Dr. La Cours litterære Produktioner maa indtil videre heller ikke omtales.

UDENRIGSMINISTERIETS PRESSEBUREAU.

--- Kl. 19,45 ---

Niels Ebbesen. Maleri af Agnes Stolt Møller.

VILH. LA COUR

OM AT SIGE JA — OG NEJ!

POLITISKE NOTER TIL UDLANDET

UDGIVET AF DET TREDJE STANDPUNKTS FORLAG
KØBENHAVN 1941

København hos
C. A. REITZELS FORLAG
Aksel Sandel

Denne pjece indbragte la Cour en mindre hæftestraf, men da han i et foredrag sagde, at ingen for alvor kunne tro på en tysk sejr, idømte Højesteret ham 7 måneders fængsel, han blev afskediget fra sin stilling på Birkerød Statsskole, og efter straf-afsoningen blev han — nu frivilligt — interneret

»Demokraten« i Arhus bragte som det eneste blad oplysningen om det tyske krav om Staunings afgang. Det kostede tre dages standsning

privat til redaktionerne .
fortroligt .

paa grund af en artikel i nummeret for 6. januar ' ' Ingen ministerkrise ' ' har justityminixxxx justitsministeriet d . d . (7. januar) nedlagt forbud mod , at da ?=:,35?xxxxx at dagbladet ' ' demokraten ' ' i arhus udkommer . forbudet gælder for 3 dag . der maa ikke i bladene tvxxxxx gives nogen meddelelse eller kommentar til sagen .

Vinteren 1940-41 blev den koldeste i to menneskealdre. Der målte 32 kuldegrader. Politisk blev vinteren også kølig.

Renthe-Fink indledte en aktion for at få »marxisten Stauning« afløst som statsminister, men blev ikke stående på kravet. Derimod krævede gesandtskabet en række »ophidser« fjernet fra det offentlige liv, enten fordi de var »marxister«, for »nationale« eller ligefrem »engelskvenlige«.

Lektor Vilh. la Cour var en af dem. Han blev kaldt til kontorchef Eskelund i Udenrigsministeriet og fik forelagt det tyske krav om, at han indstillede sin skribent-virksomhed.

la Cour fortæller:

»— De skal selvfølgelig svare nej, sagde jeg. Jeg har intetsomhelst med den herre (Gustav Meissner) at bestille. Jeg er dansk statsborger og står under Deres beskyttelse.

— Og forøvrigt, fortsatte jeg, ville det være tåbeligt at tro, at man kunne umuliggøre min virksomhed ved at standse »Grænsevagten«. Jeg har hundrede andre måder at komme i forbindelse med folk på.

— De tænker vel på møder, på foredrag, spurgte hr. Eskelund. Dem ville det være en let sag at forhindre.

— Da kun ved at arrestere mig, sagde jeg, og dertil savner De lovhjælp.

Hedtoft Hansen og Hartvig Frisch

maa straks fjernes fra
Den danske Rigsdag!

Af Folketingsmand

Th. M. Andersen

med Forord af

Hofjærgemester Sehested

Statsfarlige Personer.

Af Hofjærgemester Jørgen Sehested.

Udsendes privat og konfidentielt.

– Dels sker der så meget uden lovhjælp, dels måtte det dog være behageligere for Dem, at vi arresterede Dem, end at tyskerne gjorde det. Vi har i et foregående tilfælde været nødt til at gribe til beskyttelsesarrest.

– Det begreb kender dansk lov ikke, svarede jeg. Desuden ville en tysk arrestation af mig, ligesom en besættelse af mit hjem være et eklatant brud på løfterne til os.

Hr. Eskelund smilede overbærende: – Løfterne af 9. april? Tror De virkelig, det er meningen, de skal overholdes?«

En »fjernelse fra det offentlige liv« indledtes ofte med angreb fra danske nazister (pjecerne herover).

Christmas Møller var den første, der faldt. Tyskerne og nazisterne anså ham for at være »engelsk-venlig«, og det var han. Allerede i oktober 1940 måtte han trække sig tilbage som handelsminister. I januar 1941 forlangtes det, at han skulle nedlægge sit folketings-

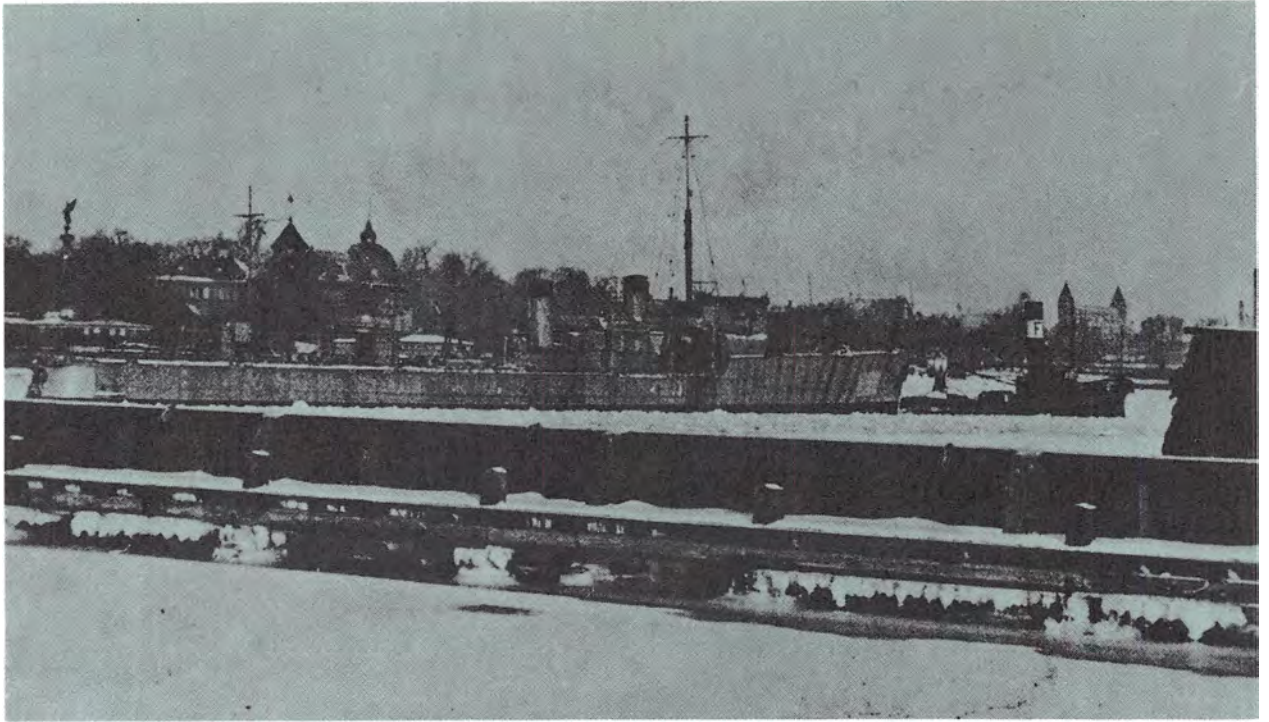
mandat og alle politiske tillidsposter. Det gjorde han.

Socialdemokraterne Hedtoft-Hansen og H. C. Hansen havde begge inden Besættelsen deltaget i hjælpearbejde for flygtninge fra nazistiske og fascistiske systemer. I februar blev de begge tvunget ud af nimandsudvalget, og i løbet af sommeren måtte de opgive alle politiske hverv undtagen folketingsmandaterne.

Professor Hartvig Frisch – forfatter af den anti-nazistiske bog »Pest over Europa« – blev tvunget ud af nimandsudvalget i november 1940, og i foråret 1941 måtte han standse sin foredragsvirksomhed.

Udrensnings-bølgen tog flere med: Kristeligt Dagblads redaktør Gunnar Helveg Larsen, Social-Demokratens redaktør H. P. Sørensen – og lidt senere justitsminister Harald Petersen, fordi han ikke tog håndfast nok på anti-tyske demonstrationer, bl. a. ved en fodboldkamp.

Hvis side er vi på?

5. februar slæbte en tysk bugserbåd motortorpedobådene T. 1. »DRAGEN«, T. 2. »HVALEN« og T. 3. »LAXEN« fra Holmen til den nye lystbådehavn i Svanemøllebugten (herover). Her lå de under tysk bevogtning, til isen var væk fra Øresund. »GLENTEN«, »HØGEN«, og »ØRNEN« blev slæbt fra flådestationen i Svendborg

Kort efter Besættelsen tog den britiske regering officielt stilling til sin holdning overfor Danmark. Arbejderpolitikerne Geoffrey Mander spurgte i Underhuset, om det var et af de allieredes krigsmål at genoprette Danmarks frihed. Understatssekretær Butler svarede på premierministerens vegne, og svaret lød i sin fulde ordlyd: »Yes, Sir«.

I vinteren 1941 blev tonen en anden.

15. januar krævede Renthe-Fink på den tyske regerings vegne 12 af søværnets fartøjer udleveret til den tyske krigsmarine: 6 motortorpedobåde af »GLENTEN«-typen og 6 ministrygere af »SPRINGEREN«-klassen.

Kongen, forsvarsministeren og søværnskommandoenes chef mente, at en udlevering var udelukket, det var en krænkelse af de sømilitære æresbegreber. Scavenius erklærede han ville gå af, hvis kravet ikke blev imødekommet. Alligevel var ministeriets flertal imod afleveringen – men kun indtil kravet blev gentaget i en helt kategorisk form.

Fra 5. februar til 6. april blev de seks større og to

af de mindre fartøjer udleveret, og tyske bugserbåde slæbte dem til Rostock.

Den 5. februar, da tre af skibene blev slæbt fra Holmen i København, beordrede kongen flagning på halv på Holmen og på Amalienborg.

Den 7. april, dagen efter afleveringen af det sidste skib fra Svendborg, begik en orlogskaptajn på flådestationen selvmord.

Den britiske flådeminister sendte gennem marineattachéen i Stockholm denne meddelelse:

»Hans Majestæts regering er ikke i stand til at acceptere de grunde, der er fremført af den danske regering vedrørende umuligheden af at sabotere eller sænke torpedobådene . . . Det kan nu forventes, at tyskerne vil kræve danske undervandsbåde udleveret. Hvis den danske regering ikke sænker disse, må Hans Majestæts regering betragte den som handlende frivilligt i tysk interesse, og Hans Majestæts regering må indstille sin politik i overensstemmelse hermed, både nu og når freden skal slutes.«

18. januar blev det ved lov fastsat, hvordan danskerne skulle omgås »udenlandske militære styrker, der efter overenskomst med den danske regering befinder sig her i landet«.

»Lov nr. 14 om midlertidigt tillæg til borgerlig straffelov« skyldtes et tysk krav om, at spionage og »landsforræderi« skulle kunne straffes i hvert fald med livsvarigt fængsel.

Straffelovstillægget blev almindeligt kaldt »rygte-loven«, fordi Justitsministeriet i sin propaganda lagde vægt på de nye bestemmelser om straf for rygte-sprederi – indtil et års fængsel (plakaterne herunder).

I politiker-kredse kaldte man tillægget »Lex Ørum«. I december 1940 anholdtes oberstløjtnant i flyvetropperne T. P. A. Ørum, sigtet for hvervning af danske flyvere til Royal Air Force. I sagen foretog det danske politi nogle anholdelser og udleverede de anholdte til de tyske myndigheder. Nu var straffelovs-tillægget den tyske betingelse for, at oberstløjtnant Ørum ikke stilledes for tysk krigsret og henrettedes.

Straffelovstillægget fik tilbagevirkende kraft, og 25. januar idømtes Ørum ved Københavns Byret livsvarigt fængsel.

Storm P. udarbejdede et forslag til en rygtelovs-plakat (t. v.), men Justitsministeriet propagandakontor fandt, at den ikke svarede til situationens alvor. Til højre: sådan kom rygte-plakaten til at se ud

Vores kartotek det bedste

Ved tretiden om morgenen den 22. juni blev udenrigsministeriets direktør, Nils Svenningsen, telefonisk kaldt til det tyske gesandtskab på Kastelsvej.

Svenningsen fortæller:

»Dér fortalte Renthe-Fink mig i en meget ejendommelig sindstilstand – på én gang betaget, højtidelig og ophidset – om det store, der var sket, som han sagde: nu marcherede Tyskland sammen med Rumænien og Finland mod Rusland. Det var sket samme nat, og i den anledning var det nødvendigt, at der her blev truffet en række foranstaltninger.«

Foranstaltningerne drejede sig bl. a. om anholdelse og internering af alle ledende danske kommunister, også de tre folketingsmænd. Stauning blev ringet op og erklærede sig indforstået.

Tyskerne havde selv et kartotek over 66 personer – det havde de fået af det danske politi i efteråret 1940 – men det danske kartotek i afdeling D på Politigården var mere omfattende, og det var det, politiet brugte. 22. juni blev der anholdt 60 danske statsborgere i København og 135 i provinsen, den 23. juni anholdtes 43 i København og 21 i provinsen.

Folketingsmand Martin Nielsen fortæller:

»Jeg hørte, der blev vekslet nogle ord ude i entreen, så lukkede Agnes døren op til soveværelset. Hun var hvid i ansigtet: »Martin, det er politiet«, fik hun lige sagt, men i det samme stod de to selvbudne gæster i døren.

Det var synd at sige, at de to mænd var stolte af situationen, men den ene trak dog et politiskilt op af lommen og viste mig det: »Det er kriminalpolitiet. De må klæde Dem på og følge med os op på Politigården, der er noget, man vil spørge Dem om.«

Agnes, der stadig stod forstenet i entreen, sagde ikke noget. Drengen, der ikke forstod, hvad der foregik, løb i sin kravledragt inde i stuen og spillede fodbold med en lille rød bold, mens den anden kriminalbetjent tilsyneladende legede, eller i hvert fald lod som om han legede med ham.

Vi havde ikke vekslet flere ord. Jeg havde under stadig opsigt klædt mig på, og var nu gået ind i stuen til min lille dreng. »Kom så, Nielsen«, sagde den ene. Jeg tog min lille dreng op og kyssede ham, tog afsked med min kone, der endnu stod som forstenet: »Hvor

længe tror du, det varer«, hviskede hun endelig, da hun trykkede sig ind til mig. »Indtil Tyskland er knust«, svarede jeg. »Men hvad skal jeg gøre?« »Først og sidst passe på drengen og dernæst passe på dig selv.«

POLITIKEN

Den 22. Juni 1941.

Løbeseddel:

Tyskland og Sovjet i Krig

Finland og Rumænien med paa Tysklands Side

Efter hvad Ritzaus Bureau erfarer er der i de tidlige Morgentimer Søndag den 22. Juni Krig mellem paa den ene Side Sovjetrusland og paa den anden Side Tyskland, Finland og Rumænien.

Læs POLITIKEN i Morgen

POLITIKENS TRYK — 100 — 3740

»Arbejderbladet« bragte i sin sidste udgave, før det danske politi lukkede bladet, et uddrag af Stalins tale på den 18. partikongres i 1939: »Vi er for støtte til nationer, som er blevet offer for aggression og som kæmper for deres hjemstavs uafhængighed«

Stalin om Sovjetunionens Udenrigspolitik

Sovjetunionens Udenrigspolitik er klar og forstaaelig:

1. Vi er for Freden og for Styrkelse af sønlige Forbindelser med alle Lande, paa dette Standpunkt står vi og vil fortsat stå, for saa vidt disse Lande opretholder ligeværdige Forbindelser med Sovjetunionen, for saa vidt de ikke gør Forsøg paa at krænke vort Lands Interesse.
2. Vi er Tilhængere af fredelig, venskabelig og naboventlige Forbindelser med alle Nabolande, som har fælles Grænse med Sovjetunionen, paa dette Standpunkt står vi og vil fortsat stå, for saa vidt disse Lande opretholder ligeværdige Forbindelser med Sovjetunionen, for saa vidt de hverken direkte eller indirekte gør Forsøg paa at krænke Sovjetstatens Interesser i sine Grænsers Urokkelighed og Ukrenkelighed.
3. Vi er for Støtte til Nationer, som er blevet Offer for Aggression, og som kæmper for deres Hjemstavs Uafhængighed.

Sådan er Sovjetunionens Udenrigspolitik. (Støvmænd, tungvægtigt Bilskab)

I sin Udenrigspolitik støtter Sovjetunionen sig paa:

1. sin voksende økonomiske, politiske og kulturelle Magt,
2. vort Sovjetlands moralske-politiske Enhed,
3. Venskabet mellem vort Lands Folkelag,
4. sin røde Hær og røde Krigsflåde,
5. sin Fredspolitik,
6. den moralske Støtte fra det arbejdende Folk i alle Lande, hvis alderbestemte Interesse det er, at Freden opretholdes,
7. paa Forstaaelsen hos de Lande, som af disse eller hine Aarsager ikke er interesseret i Brud paa Freden.

Stalins Udenrigspolitikens Omgrænsning består i følgende:

Politibiler ved »Arbejderbladet« i Griffenfeldtsgade i København. Der var ransagning på det kommunistiske blad, som derefter blev lukket

Sådan virkede det hemmelige politi

Traditionen i den nyeste danske historie for politisk registrering af medborgere ved »hemmeligt politi« blev grundlagt under den russiske tsars besøg i Danmark i årene før første verdenskrig, da Københavns opdagelsespoliti arbejdede sammen med detektiver fra det kejserlige russiske politi.

I månederne før Danmarks besættelse i 1940 bestod der to politiske afdelinger indenfor dansk politi, som bekæmpede hinanden voldsomt. Det var »Rigspolitichefens sikkerhedsafdeling«, oprettet i 1939 under justitsminister K. K. Steincke, og Københavns Opdagelsespolitets afdeling D, som havde erfaringen fra gammel tid – og et kartotek på mellem 50 og 100.000 numre, omfattende alle politiske partier.

Det københavnske politi trak det længste strå i striden, for så vidt som afdeling D slap for at aflevere sit materiale til rigspolitichefembedet, og den nyudnævnte politiinspektør for sikkerhedspolitiet blev udrenset i begyndelsen af 1940 – han fik »tilbudt« en dommerpost i Jylland og tog imod den.

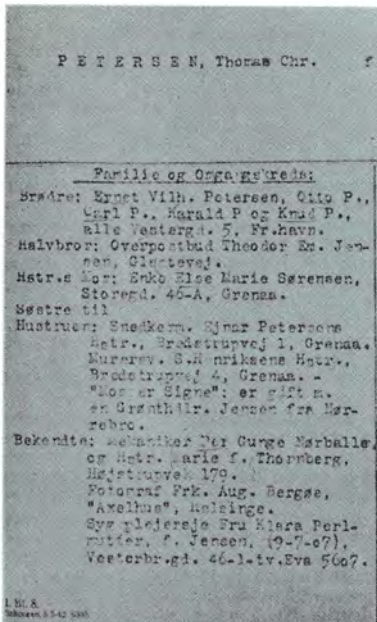
Københavns Politis politiske afdeling blev institueret som afdeling D i 1928 af den daværende chef for Københavns Opdagelsespoliti, E. Thune Jacobsen. Det primitive kartotek, der eksisterede – med blå kort for spioner og hvide for andre – blev ordnet og suppleret.

Thune Jacobsen blev rigspolitichef i 1938 og organiserede fra marts 1939 det statslige sikkerhedspoliti, kaldet SIPO. Mens den »gamle« afd. D arbejdede traditionelt, med en lille kreds af angivere, opbyggedes den statslige efterretningstjeneste efter helt moderne politistatsprincipper. Der blev oprettet et vidt forgrenet net af angivere og meddelere, »Civil-organisationen« med tilhørende »inderkreds«, »yderkreds« og »mobilkreds«, hemmelige emblemer, koder, dæknavne o. s. v. Til ledelsen af denne efterretningstjeneste knyttedes en fremtrædende tysk politisk agent, den danske statsborger Louis von Kohl.

Da Københavns Politi kastede von Kohls person ind i striden med rigspolitichefembedet, opnåede man at få SIPOs chef udrenset. Justitsminister Unmack Larsen havde ikke tillid til von Kohl.

Ved en parade på Københavns Politigård 20. januar 1936 overtog opdagernes chef, Thune Jacobsen, den københavnske politistyrke som politidirektør (herover). Thune Jacobsen blev justitsminister efter den første arrestationsbølge i 1941 og havde således ikke det politiske ansvar for de grundlovskrænkelser, han senere kom til at administrere

Et personkort fra det tyske kartotek. Oplysningen på kortet er forkert, C. C. Madsen var ikke redaktør af »Kultur og Politik«, det var derimod landsretssagfører Carl Marius Madsen. Præcis den samme fejl begik de to kriminaloverbetjente i notitsen, de gav deres overordnede. Landsretssagføreren blev fanget alligevel. Afd. D's eget specialkartotek var i orden i juni 1941

Så grundigt arbejder hemmeligt politi: (herover) personkort fra afd. D over Thomas Chr. Petersen, hans familie og omgangskreds. (Herunder) det tilhørende telefonkort – det betyder i praksis telefonaflytningkort – og t.h. herfor et henvisningskort. Man skulle passe på, hvem man sådan gik og kendte

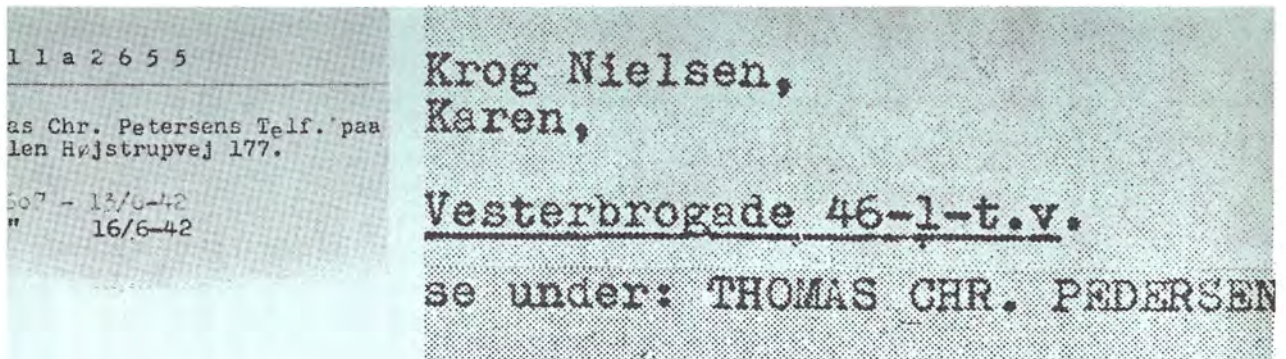
Kort efter 9. april 1940 blev alt det »politiske oplysningsarbejde« samlet under statsadvokaten for særlige anliggender. I juli 1941 blev Thune Jacobsen justitsminister.

Hovedkartoteket i Københavns Opdagelsespolitisk afdeling D omfattede folk med tilknytning til samtlige eksisterende politiske partier. På et tidspunkt kom arbejdet med special-kartoteker – derunder et kommunist-kartotek – i gang. Fra efteråret 1940 til sommeren 1941 var to kriminaloverbetjente i afd. D beskæftiget med opbygningen af kommunist-kartoteket, og da Tyskland overfaldt Sovjetunionen i juni 1941, var dette kartotek – på »halvanden kasse« – klar til brug.

På et tidligt tidspunkt i arbejdet bad den næstkommanderende i afdelingen for særlige anliggender de to kriminaloverbetjente om en »notits« – om det kommunistiske partis og tilknyttede organisationers opbygning og historie. Han fik notitsen 17. september 1940. Den indeholdt en navnefortegnelse med godt 70 numre – men knap så mange navne, der var gengangere imellem. Der var også fejl i notitsen.

Den liste, tyskerne forelagde det danske politi om morgenen den 22. juni 1941 var identisk med listen i »notitsen«. De samme navne, den samme gruppering og nøjagtig de samme fejl. Det tyske »Kartei« var blevet til på Politigården i København.

Det lader sig ikke klarlægge, under hvilke omstændigheder, tyskerne fik overladt det dansk-indsamlede materiale, eller hvordan oplysningerne i »tysker-kartoteket« og afd. Ds – langt bedre og mere omfattende – special-kartotek blev administreret, da jagten gik ind. Selv under vidneansvar for en kommissionsdomstol har de implicerede danske politifolk afgivet forklaringer, der ikke lader sig forene.

Madsen	Carl Christian
enhagen Saxogade 82	Hjørring 14.4.1889 Arbejder

akteur der komun.Monatsschrift "Kultur u. Politik".

Europæisk kvalitetsarbejde

I den første arrestations-bølge 22. juni-22. august anholdt politiet 336 kommunister og formodede kommunister. 220 blev løsladt, 116 samledes efterhånden i Vestre Fængsel. Af de 192, der blev anholdt udenfor København, var 16 opført på den tyske liste.

Under arbejdet havde politiet – den sidste uge i juli – genvisit af en gruppe højtstående tyske politiofficerer. Ved souper'en på Christiansborg sagde tidligere rigspolitichef Thune Jacobsen, der netop var blevet justitsminister:

»Vi tyske og danske politimænd taler samme sprog: vi taler nemlig fagmandens sprog.

Vi har således alle naturlige betingelser for at forstå hinanden – og tysk og dansk politi har gennem mange år vidst at udnytte disse forudsætninger på en frugtbar måde gennem en bestandig saglig og faglig forbindelse i det tjenstlige arbejde. Vi har fra dansk politi grund til at takke for mangan værdifuld håndsrækning, og vi har heldigvis af og til haft lejlighed til at gøre gengæld.

D'herrer kommer her i Danmark til mindre forhold end Deres egne. Men vi skal gøre, hvad vi kan for at vise Dem, hvad der dog måske kan have interesse for Dem: et lille værksted kan nemlig også præstere europæisk kvalitetsarbejde.

Under de nuværende særlige forhold har iøvrigt jeg – og mange politimænd med mig – haft lejlighed til et indgående og altid udmærket samarbejde med de tyske politimænd, som siden april 1940 har haft ophold her. Præsident Kannstein og hans medarbejdere har forstået at gennemføre de opgaver, som påhviler dem, på en sådan måde, at det danske politi også omfatter disse tyske kolleger med respekt, agtelse og kammeratlige følelser; og når jeg nu i aften med et hjerteligt følt velkommen til vore tyske kolleger hæver mit glas, da vil jeg gerne drikke på vore gæsters velgående og på hele det tyske politis vel og fremgang.«

I »Politiet – tidsskrift for politikvæsen« formanede justitsministeren politifolk, der måtte være betænkelige:

»Hvilken forbrydelse er vel mere farlig end den, der truer alles sikkerhed? Forbryderen, der med koldt blod røver eller dræber, brandstifteren, der ødelægger uerstattelige værdier – de er ikke nær så farlige som den, der i denne tid optræder udæskende overfor den tyske værnemagts medlemmer eller på anden måde tilsidesætter vor konges ord.

Og hvis der da er nogen, der ikke føler sig stærk nok til at bære rigsvåbnet på sit bryst, i disse tider hvor det mere end nogensinde gælder om at bære det på en modig måde, må han træde ud af rækkerne. Vi må sige farvel til den svage og kan ikke lade os standse af ham, ligesom vi ikke vil lade os hindre af de uforstandige eller ubetænksomme, som ikke forstår, hvad politiet i dag først og fremmest skal: håndhæve kongens ord efter bogstaven og efter deres ånd.

Det skal vi, og det vil vi.«

Danske politifolk på politiskolen i Berlin-Köpenick

Officielt billede fra den tyske genvisit, midt i en travl tid for det danske politi

*Besøg i Berlin – vicepolitichef
Arthur Dahl og politipræsident greve
Helldorf på Horst Wessel-Platz*

Alt er meget tilfredsstillende

18. august befriede Rigsdagen sig for sin opposition. Folketinget og Landstinget vedtog enstemmigt Loven om forbud mod kommunistisk virksomhed. Den gav justitsministeren ret til at internere »personer, hvis adfærd har givet særlig grund til at antage, at de vil deltage i kommunistisk virksomhed eller agitation«.

Nogle politikere var betænkelige ved denne »legalisering« af interneringerne, men Højesterets præsident, Troels G. Jørgensen, forsvarede lovens grundlovsmæssighed. Han var den nærmeste til det. Han havde selv givet et udkast til loven, og om ministeriets redaktion havde han erklæret: »Alt er meget tilfredsstillende«. Netop interneringsbestemmelsen var hans selvstændige bidrag.

4. juli skrev Scavenius til Justitsministeriet:

»Det er Udenrigsministeriet bekendt, at der om få dage vil kunne forventes dom i en mod forskellige danske kommunister verserende sag angående sprængstof-forbrydelser. Denne sag, der utvivlsomt giver spørgsmålet om kommunistpartiets opløsning en aktuel baggrund, turde i sig selv frembyde en naturlig anledning til at tage dette spørgsmål op til alvorlig overvejelse og hurtig behandling.«

Loven blev til i et samarbejde mellem justitsministeren, Højesterets præsident og nimands-udvalget. I sin endelige formulering gav den ikke de internerede nogen chance.

Der indføjedes en bestemmelse om, at de internerede inden 24 timer skulle stilles for en dommer ved Københavns Byret. Men dommeren skulle tage »justitsministerens bestemmelse eller godkendelse til følge«.

Der var også en bestemmelse om kæremål til Højesteret, og her fandt man det ikke nødvendigt at foreskrive retten noget.

I Landstinget bad ingen om ordet, da loven blev vedtaget. Det gjorde derimod Højesterets præsident. 1. september bragte »Juristen« hans forsvar for »den danske lov mod kommunismen«. Om interneringsbestemmelsens forhold til Grundloven hedder det:

»At ministeren har fået denne kompetence, og at lovgivningsmagten har givet ham den, er af letkendelig værdi for styrelsens selvstændighed.«

»Derfra, at strafferetsplejen og dens frihedsindgreb stilles under judiciel kontrol, kan der ikke sluttes til,

at der overhovedet ikke må gives love om præventiv frihedsberøvelse. Iøvrigt ville det ikke være en udtømmende karakteristik af den her omhandlede regel, at den hjemler frihedsberøvelse på grund af en politisk overbevisning. Det må tilføjes, at denne overbevisning har et kriminelt tilsnit.«

En uge efter artiklen i »Juristen« behandlede Højesteret de første kæremål fra de internerede. Alle forvaringskendelserne blev stadfæstede. De 116 internerede blev ført fra Vestre Fængsel til Horserødlejren i Nordsjælland.

Internerede i Horserødlejrens barak C

Højesteret stadfæstede samtlige
forvaringskendelser
– her er formularen

Af de kommunistiske folketingsmænd var kun
Martin Nielsen blevet interneret.
Aksel Larsen var kommet væk i tide – han blev først
anholdt i november 1942. Alfred Jensen flygtede fra politiet
på Københavns Hovedbanegård og holdt sig på fri fod.

Kendelse:

Den paakærede Kendelse er afsagt af Københavns Byret.

I Paakendelsen har tre Dommere deltaget.

I Henhold til de i Kendelsen anførte Grunde

bestemmes:

Byrettens Kendelse bør ved Magt at stånde.

Udskriftens Rigtighed bekræftes.

Højesterets Justitskontor, den

gentagelse. privat for redaktionerne. fortroligt.

der maa ikke i forbindelse med folketingets udlevering
af de 3 kommunistiske folketingsmedlemmer eller
levrøgt bringes nogen ondtale af Jvovrdt de paagældende
er i politiets varetægt (eller internerede).

udenrigsministeriets pressebureau 3/9

til filialerne:

bedes udtелефoneret til de blade der ikke har fjern-

Korstoget mod bolsjevismen

Oberstløjtnant Kryssing og stabschefen, kaptajn Thor Jørgensen, i deres nye uniformer

Digteren Valdemar Rørdam hørte til de begejstrede

Til den danske Regering!

De storpolitiske Begivenheder, som i disse Dage er kommet til det danske Folks Kundskab, viser tydeligt for alle, at det nuværende Opgør er gaaet ind i en Udvikling, hvor det gælder hele Europas Fremtid og Sikkerhed.

Da det danske Folk allerede under den tidligere finsk-russiske Krig klart og utvetydigt har givet Udtryk for sin Indstilling overfor den kommunistiske Trusel ved at sende sit Kontingent af Frivillige til Finland, maa Tiden nu være inde til, at Danmark gør en aktiv Indsats i Forsvaret mod de Kræfter, som fra flere Sider er sat ind imod det europæiske Kontinent. Kun ved at kæmpe Side om Side med de Stater, som med Tyskland i Spidsen har dannet et Værn mod Europas Fjender, kan vort Land kvalificere sig til Deltagelse i det europæiske Fællesskab.

Paa en Række danske Mænds Vegne opfordrer vi derfor den danske Regering til omgaaende at træffe de Foranstaltninger, som er nødvendige, for at vi kan komme til at gøre den positive Indsats, uden hvilken Danmark ikke kan gøre Krav paa en værdig Plads blandt Europas øvrige værneberedte og samarbejdende Stater.

København, den 23. Juni 1941

Kai Rinck O. Lønskov F. J. Hinné
Jacob Holm E. W. Grevenkop - Castenskiold

I store kredse blev krigsudvidelsen modtaget med begejstring. Trafikminister Gunnar Larsen tilbød, at hans firma, F. L. Smidth, ville stille en mill. kr. til rådighed for et officielt dansk korps til den finske front

Så kom den Dag ... af Valdemar Rørdam

Så kom den Dag, som vi har ventet længe!
Nu viser Tysken sig sin Kampkraft værd.
Vogter han mod vor Vilje Danmarks Vænge,
havde vi selv nok svigtet Vagten dør.
Men jeg skal love for, at danske Dreng
vågner ved Fodslaget af Finlands Hær
på Marsj med Tysklands mod den fælles Fare.
Vi har dog samme Livsrum at forsvare.

Havgus fra Vest og Ørkenstorm i Øster,
selv når et Jordskælv drøner os forbi . . .
Men hele Nordens Grundvold ryster
ved hvert nyt Stød af russisk Barbari.
Holderne bort fra Kodans Bølgekyster!
Da er, med Tysklands Fremvej, Nordens fri.
Den Kamp, som renser Næsset og Karelen,
skal rense og ordne hele Verdensdelen.

Blæksprutte-Favntag, Tramp af Mastodonten! —
Så stor en Strid har ingen Fortid kendt:
Fra Nordkap og Gibraltar spænder Fronten
til Rødehavet, Suez, Hellesponten
og Øresund er samlede og spændt
som Strenge paa det samme Instrument.
Højt Spil i Handling, og dog størst i Anden —
Den Sandhed bliver synlig efterhånden.

Måtte vi kendes ved dens Krav itide,
alle vi Nordfolk, som fra Urtids År
har holdt os til Frimandskunst at stride
for større Mål end Muldvarp-Sind forstår.
Nu er vort Kald at kæmpe Side om Side
med den, der, værgende sin Størheds Gård,
samtidig værger vor. Fast vil vi trykke
den Hånd, der under os vor Længsels Lykke.

Vel var vi få, der drømte den forleden.
Dog, hvem ser bedre Vilkår end at slå
for det, som nylig var Umuligheden:
Et nyt Europa, hvor fransk Tankes Trods
og britisk Sejghed rensede til Freden,
genfødt og genrejst jævnsides med os,
kan stå i hver sin Kraft som Arbejdsfæller,
ført af et Folk, der veed hvad Livet gælder.

Tyskerne veed det; har i Nød og Smerte
lært det af En, der såe hvad Smerte og Nød
forlangte af hans Folk. Hårdt oprejst er det.
Han styrede som stærke Norner bød:
Ved Selvtugt, Flid, Kampmod og Offerglød
blev Hitlers Tyskland vort Europas Hjerte,
som Steffens varslede. Det Hjerteslag
kalder på vort. Svar det paa Dansk idag!

Der hvervses frivillige SS-Tropper i Danmark

SA over hele Landet vil hverve Frivillige til Standarte „Nordland“ og er allerede i fuld Gang med Hvervningen

Paa den Maade sikrer vore Kammerater Danmarks Position i det nye Europa

Som det i disse Dage meddeles overalt paa D.N.S.A. Paa Meddelelse, har S. A. paabegyndt en storartet Hvervning af Frivillige til SS-Standarte „Nordland“.

De Frivillige, der bliver optagne, vil have Løjlighed til, Side ved tyske, norske, hollandske og belgiske Kammerater at kæmpe for det nye Europa, der skal bygges op efter den nationale-socialistiske Ide.

Kæmper kan tage sig selv, hvad det kommer til at betyde for Danmarks fremtidige Stilling i det nye Europa, og vore Kammerater og Landsmænd har villet være med til at bære Kampens Olie for deres Fædrelands Ære, Frihed og Ret.

Alt om Hvervningen til Standarte „Nordland“

SS-Standarte „Nordland“ er et Regiment af Væbne SS, der er dannet af Mænd fra de nordiske Lande. Dens Opprindelse skal være en Minut for Opfyldelsen af Forsættelse fra Maj Maaned 1940, og siden Fremden i Europa er de samlede 1000 Mænd fra de nordiske Lande, der har deres Fædreland tæt, skal i dette Regiment indgaaes til indledende og komplementar Hædning for senere at træde tilbage til deres Fædreland som Frikorpser for den internationalt tyske og ariske kamp mod alle de andre, der vil sætte sig imod den nye europæiske Fællesskabssamfund.

Der stilles store Fordringer til en SS-Mand

Frikorpsmanden skal være en aktiv og energisk Mand, der er i Stand til at bære den store Byrde af Kampens Olie. Han skal være en Mand, der er i Stand til at bære den store Byrde af Kampens Olie. Han skal være en Mand, der er i Stand til at bære den store Byrde af Kampens Olie.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Frivillige i Alderen 17-40 Aar kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

det tyske Hvide Kors, Undermandsværdet.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Kæmper, der efter en vis Tid har været ind i den tyske SS, kan optages indtil den 1. Oktober 1940.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

Sådan ser den tyske SS-Uniform ud.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

SS-Tropper i deres uniform.

Opraab fra Kommandanten for Frikorps „Danmark“.

Danske Mænd!

Med Regeringens Anerkendelse har jeg faaet overdraget Kommandoen over Frikorps „Danmark“. — Korpset vil blive sat ind mod den bolsjevikiske Verdensfjende, som flere Gange har truet Nordens Sikkerhed og dermed ogsaa vort Fædrelands Frihed og Kultur.

Danske Mænd! Jeg opfordrer Jer til at slutte op i Frikorps „Danmark“s Rækker, for at vi kan gøre en samlet Indsats mod Bolchevismen.

Danske Soldater, som har aftjent eller aftjener deres Værnepligt, kan uden Hensyn til Vaabenart indrulleres i Korpset.

For Danmarks Ære, for vort Folks Frihed og vort Fædrelands Fremtid slutter vi os sammen i Vaabenbroderskab med de Nationer, der allerede er traadt an til Kamp mod Europas og dermed ogsaa mod vort Lands Fjende.

C. P. Kryssing,
Oberstløjtnant, Kommandant for Frikorps „Danmark“.

Hvervekontorer over hele Landet.
Hovedkontor: Rosenvængets Allé 32 - København Ø.
Kontorerne er aabne i Dag Søndag.

Samtidig med hvervningen til frikorpset fortsatte hvervningen til SS-Standarte »Nordland«, der var startet i 1940 af DNSAP og hjemmetyskerne

En gift frikorpssmands kone fik udbetalt 120 kr. om måneden samt 30 kr. for hvert barn under 16 år. Desuden betales ægteparrets udgifter, så længe korpstjenesten vared

Straks efter det tyske overfald afbrød Danmark de diplomatiske forbindelser med Sovjetunionen, og regeringen udsendte en erklæring. Her hedder det:

»Tyskland har nu vendt sine våben mod øst i en kamp mod en magt, som gennem en årrække har betydet en trussel mod nordiske staters velfærd og trivsel.

Denne gang fører Finland ikke sin kamp alene, men sammen med andre europæiske lande kæmper det under Tysklands førerskab for at bevare en samfundsoorden i overensstemmelse med europæisk kultur.

Der er en fælleseuropæisk interesse i dette opgør, hvis resultat på afgørende måde vil kunne bidrage til at bevare Europas lande for indre samfundsopløsning.«

28. juni begyndte hvervningen til »Frikorps Danmark«, et dansk korpset under Waffen-SS. Regeringen gav tilladelse til, at danske officerer, befalingsmænd og menige trådte udenfor nummer for at indtræde i

korpset. I hverve-propagandaen blev tilladelsen til »med den kgl. danske regerings anerkendelse«. Formuleringen gav anledning til et opgør i ministeriet. Scavenius blev kritiseret og ville trække sig tilbage, hvis han ikke fik en tillidserklæring. Det fik han.

Frikorps Danmarks chef, oberstløjtnant Kryssing, sagde i en radiotale: »Krigen mod bolsjevismen er et korstog. Europas korstog mod gudløshedens fædreland, mod den moderne asiatiske fare.

Vi danske har et sind, som rækker langt, når det gælder om at vise tålmodighed, og vi tager mange tilskikkelser med det sunde humør, som altid har kendetegnet vort folk, men når ransmænd søger at trænge ind, så hæver vi vor hånd til slag.

Det gælder nu: vort folks frihed, vort fædrelands fremtid – ja, det gælder vort gamle Danmarks ære.«

Sådan blev vi bevaret for indre opløsning

I opgøret under Tysklands førerskab, der skulle bevare os mod indre samfundsopløsning, blev der begået grusomheder i et omfang, verdenshistorien ikke tidligere havde kendt.

Fører-ordren til de angribende styrker og til »Einsatzkommando«erne bag fronten påbød efter den nazistiske ideologis principper udryddelse af alle »racemæssigt mindreværdige«. »Østmennesker«, der ikke blev udryddet, skulle efter den tyske sejr deporteres østpå, bortset fra en slave-kaste af »ny-opdragne«.

Titusinder mænd, kvinder og børn blev myrdet bag fronten. De fleste blev eksekuteret ved skydning, men i Minsk fandt en halv snes massehenrettelser sted ved benzinbrænding.

Begivenhedsmelding nr. 106 fra 1941 melder fra byen Shitomir:

»Efter at borttransporten var heldigt gennemført og de nødvendige forberedelser truffet med 150 fangers hjælp, blev ialt 3145 jøder registreret og eksekuteret.«

*Den kvindelige partisanfører
Zoja Kosmodeauskaja sagde:
– Jeg er ikke alene. Vi er over 200
millioner. I kan ikke hænge
os allesammen*

Billederne på disse sider er alle fundet hos tyske officerer. En officers forklaring til billedet herover oplyste, at man havde manglet en kontravægt til fællesbrønden pumpestang

Oprejst pande og rent sind

Frikorps Danmark fik ca. 1.000 medlemmer. Mange officerer erklærede, at de deltog, fordi deres våbenære var blevet krænket 9. april.

En officershustru fortæller:

»Han væmmedes ved at modtage sin lønning fra hæren, han kaldte den socialhjælp, en slags bestikkelse for at tie og tåle.

Vi havde netop fået sommerferie, da oberstløjtnant Kryssings opråb om at slutte op i rækkerne i det nye upolitiske Frikorps Danmark tonede ud i stuen fra radioen. Aldrig skal jeg glemme min mands jublende glæde, han råbte begejstret: – Her er jo løsningen. Den kommer som sendt fra himlen!

At jeg følte det, som mit hjerte blev revet ud af mit bryst, vil enhver hustru, der elsker sin mand, forstå.

Min mand var lykkelig over endelig at kunne tjene sit land, selvom det nu var blevet dem umuligt at gøre deres indsats på den elskede jord og i de danske uniformer, men det ville blive vundet tilbage ved *deres* offervilje.

Med oprejst pande og rent sind tog de mod forhånelser og bespottelser af uvidende og uforstandige »patrioter«. Selv Kristus måtte gå sin Golgathavandring.

– Engang vil de forstå os, sagde min mand.«

Journalist C. Næsh Henriksen fortæller om et hvervemøde:

»Premierløjtnanten oplyste, at frikorps-soldatens familie i tilfælde af død var sikret pension. Her brød en stemme fra salen ind: – Hvem betaler?

– Den tyske krigskasse, svarede premierløjtnanten med overbevisning.

Et latterbrøl fra forsamlingen hilste denne oplysning.

En tilhører meldte sig med følgende spørgsmål:

– Hvorfor skal der kæmpes i tyske uniformer og ikke i danske?

Premierløjtnanten noterede spørgsmålet op, så blev der efterlyst nye spørgsmål, og en ung, lidt blegnæbbet fyr meldte sig:

– Er det foreneligt med dansk officersære at hverve danske soldater til den hær, som overfaldt den danske den 9. april? Vil de danske officerer, der nu giver sig af med dette, til sin tid kunne aftvætte den plet, som de herved sætter på deres stand?

Der var tavshed, da premierløjtnanten besteg talerstolen.

– Om uniformen kan jeg oplyse, at den tyske militæruniform ikke er speciel tysk, men arisk, og dernæst må man naturligvis kæmpe i ensartede uniformer.

– Det sidste spørgsmål ønsker jeg ikke at besvare.

Da mødet var ved at være forbi, foreslog en af lederne, at man sluttede af med »Kongernes konge«.

– Gu' ska' vi ej, råbte en stemme, vi må hellere ta' »Dengang jeg drog afsted« – nu går vi nemlig!

– Ja, råbte en anden, eller vi ka' jo passende ta' »Internationale«.

Bagefter var der ballade på gaderne. Politiet havde åbenbart ventet det, for i kvarteret omkring Nørrevold var der posteret mindst 100 betjente.«

*Kaptajn-
løjtnant, nu
Sturmbann-
führer
K. B. Martinsen*

Løbeseddel

**Kæmp under
Dannebrog**

**i Frikorpset „Danmark“
mod Bolchevismen**

Hvervekontoret

Aabent fra 8–18 ogsaa Søndag

FÆLLELANDETS TRYKKERI

Udadtil mærkedes det ikke, at regeringen havde slået sig lidt i tøjret. Officielt støttede Danmark fuldt ud kampen under Tysklands førerskab, og på flere store hvervemøder i København (t. v.) var stemningen lige så begejstret som i regeringens erklæring.

En ansøger orienteres om vilkårene. Før man fik lov at iføre sig SS-uniformen, måtte man skrive under på, at man var »af arisk æt«

Den hellige ed

De første frikorpsmænd aflagde eden til Adolf Hitler i Hamburg. Det officielle tyske referat lyder:

»Lidt før kl. 11.30 begyndte frikorpsets medlemmer kompagnivis at marchere ind på eksercerpladsen under ledelse af kaptajn Winding-Christensen og kaptajn Thor Jørgensen. På slaget 12 intonerede et musik-korps fra SS-Standarte den finske ryttermarch. I samme øjeblik trådte frikorpsets kommandant, oberstløjtnant Kryssing, ind på eksercerpladsen, fulgt af sin stab. Kryssing bar som alle frikorpsets mænd den tyske SS-uniform og stålhelmet, og på brystet bar han det danske ridderkors.

Efter at fronten var afskridtet, gik oberstløjtnant Kryssing op på talerstolen. Den danske officer talte kort og fyndigt:

– I Danmark kender vi ikke denne form for edsafleggelse, og netop derfor gør den et så stort indtryk på os. Vi føler os opfyldte af taknemlighed over, at vi er aktive i den store tyske værnemagts kamp mod bolsjevismen.

Derefter talte Gruppenführer Jüttner på Himmlers vegne:

– Med glæde overbringer jeg Frikorps Danmark en hilsen fra SS-føreren, sagde Jüttner. Med den danske konges samtykke har I meldt jer til deltagelse i kampen mod bolsjevismen. Det drejer sig her om et livtag mellem den germanske race og det asiatiske undermenneske. Denne kamp må og skal vindes, thi ellers vil alt stort og skønt gå til grunde.

Derefter kom paradens højtideligste øjeblik: edsafleggelsen. Oberstløjtnant Kryssing gik atter op på talerstolen og gav kort og knapt en ordre: Hjelmene af! Løft den højre hånd til edsafleggelse!

Eden lød:

– Jeg sværger ved Gud den hellige ed, at jeg i kampen mod bolsjevismen vil yde den tyske værnemagts øverstbefalende, Adolf Hitler, ubetinget lydighed, og at jeg som tapper soldat til enhver tid er rede til at sætte mit liv ind for denne ed.

Hjelmene blev atter taget på, og edsafleggelsen sluttede med »Kong Christian« og den tyske nationalsang.«

18. juli rejste frikorpsets første bataillon fra Hellerup Station (herover) Afsendelsen af det andet kontingent var ikke nær så festlig. Fædrelandet skrev: »Toget var ikke festligt. Ikke én prydelse havde man fra statsbanerne tilladt, ikke én munter hilsen fik de unge lov at bringe med sig. End ikke et beskedent »Til Moskva!« havde man fået lov at skrive på jernbanevognene»

Efter håndsoprækningen bekræftede de frivillige eden på en SS-officers kårde

Vi glæder os til at komme til fronten

Frikorpsmændene blev trænet i SS-uddannelseslejren Sennheim i Sydtyskland. Nogle af deres breve til de pårørende hjemme blev offentliggjort i Fædrelandet og Nationalsocialisten:

»Elskede Mis!

Vi fik pludselig at vide i aften, at 21 mand, deriblandt jeg, skulle rejse til G. i morgen formiddag. Det er førerne, der har udtaget os.

Jeg har ellers haft det herligt her de første dage og var stueformand for 14 gode kammerater. Vi rykker nu et skridt længere frem mod aktiv indsats.

Vi har haft lidt eksercits og en del undervisning. Vi har taget kolde styrtebade. Vi har kappedes om at få stuerne så fine som muligt. Som stueformand har jeg dog kun fordelt og kontrolleret arbejdet, men vor stue var den eneste fejlfrie ved eftersynet (det tror jeg, jeg har lært af dig, søde Mis).

Vi glæder os til snart at komme til fronten. Desværre nåede vi ikke her at få tænderne gjort i stand.

Hils fru D. og de kære børn. Og selv de kærligste hilsner.

Din Thorkild
SS-frivillig«

»Vi lever her i de skønneste omgivelser, man kan tænke sig. Jeg længes hver dag hjem. Jeg længes dog mest efter at se mine fire store sønner som SS-frivillige.

Her er sørget for alt. Vi får udbetalt en mark om dagen, det går jo til tobak, øl og andre småting som fotografier og udsmykning af vore belægningsstuer. Det er ikke det samme som soldaterlivet derhjemme. Selvom alle ser tilbage på deres soldatertid med glæde, så er det dog intet mod livet i Våben-SS.

Vi vil, så længe vi lever, tænke tilbage på denne tid med stolthed og glæde, hvor vi tjente i Våben-SS under alle tiders største germanerfeltherre.

Dansk front
J. Leth
E. Batl. »Der Führer«

»Vi blev kun 5 dage i Sennheim. Den ene dag var vi ude på en meget stor kartoffelmark for at samle kartoffelbiller, som tommyerne havde smidt ud fra flyvemaskiner. Det er nu engang plutokraternes måde at føre krig på.

Den tyske soldat går de engelske jødelakajer uden-

om. Men sulte kvinder og børn uden fare for deres eget liv, det kan de.

Rejsen fra Sennheim til G. er det smukkeste, man kan tænke sig. Særlig smuk er turen gennem De bayerske Alper. Ikke engang i drømme kan man forestille sig noget så smukt.

Nu må jeg slutte for denne gang. Med hilsen til kammeraterne i g. K.D. samt en hilsen fra cementkogereren (lillebror).

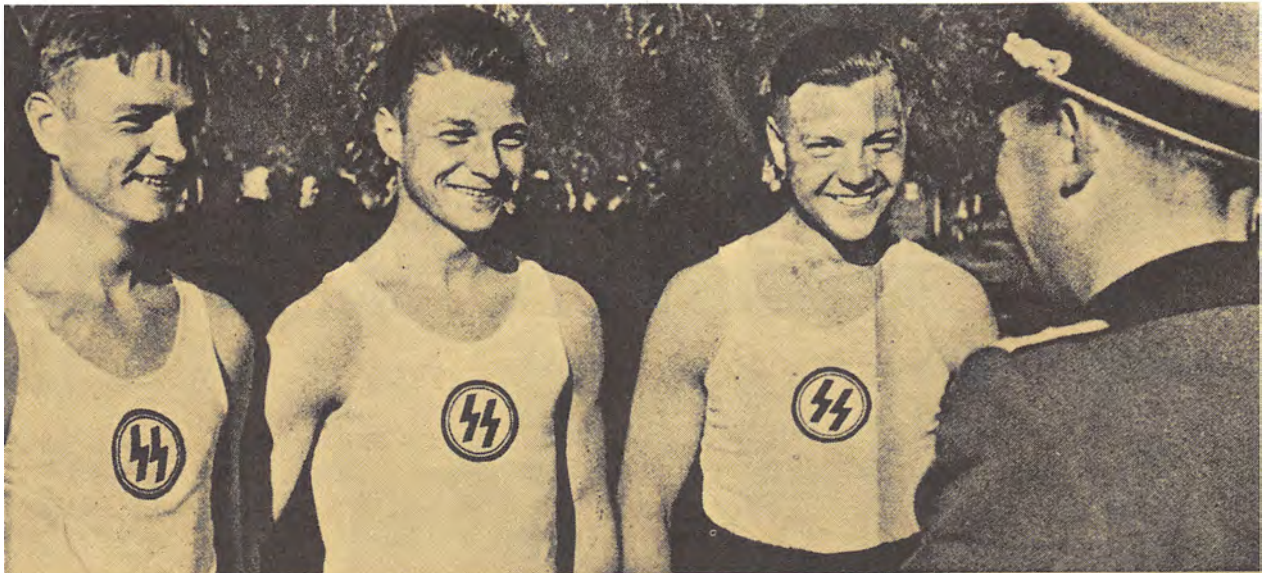
Dansk front
W. A. Jensen
SS-frivillig«

I betingelserne for optagelse på Sennheim-skolen hedder det:

»Deltagerne må kunne tåle at fordøje enkel, tysk soldaterkost... må kunne udfolde simple legemsøvelser og små marchture uden oppakning... må have evnen til at deltage i enkle foredrag med personligt udbytte, ligesom de som kammerater må kunne føje sig ind i et fællesskab. Svagt begavede mennesker med manglende koncentrationsevne, psykopater, neurasthenikere og kværuleanter – sidstnævnte omend i lettere grad – må ikke søge kursus, idet disse vil forstyrre enhver dannelse af kammeratskab og kun gøre skade ved tilbagekomsten til deres hjemstavn.«

Efter skolingens af det andet hold danskere skrev skolen:

»Områdeførerne informeres om, at deltagerne i det sidst afholdte kursus i Sennheim kvalitetsmæssigt lå under de tidligere, særlig hvad angår »Weltanschaulich« uddannelse. Kammeratskabsånden og disciplinen lod meget tilbage at ønske, og hvad nationalsocialismen angår, var kendskabet til ideen ret ringe.«

„Vi er lykkelige, Kompagnichef! Tre Brødre fra København træder deres Kompagnichef i H Uddannelsesleiren i Øvre Elsass. De har oplydt de race- og sundhedsmæssige Betingelser for Optagelse i H og glæder sig ved det mandige Leftriv i Skov, Sol, Blæst og Vind

Paa en H-Oilbeers Kaarde aflegget den frivillige Eden Han sværger Adolf Hitler som Fører for det germaniske Skolnetarbejds-kab i Kampen om et nyt Europa. Paa Alliedet til venstre: Bjørn J. Jensen, danske Arbejdsministers Sekretær. Til højre: E. H. Elektriker fra København

J. P. H. H. H.

„Jeg vil kæmpe for det nye Europa!“

„Signal“ besøger de germaniske frivillige i H, Flamlændere, Hol-
lændere, Danskere, Nordmænd og flere fra andre germaniske Lande

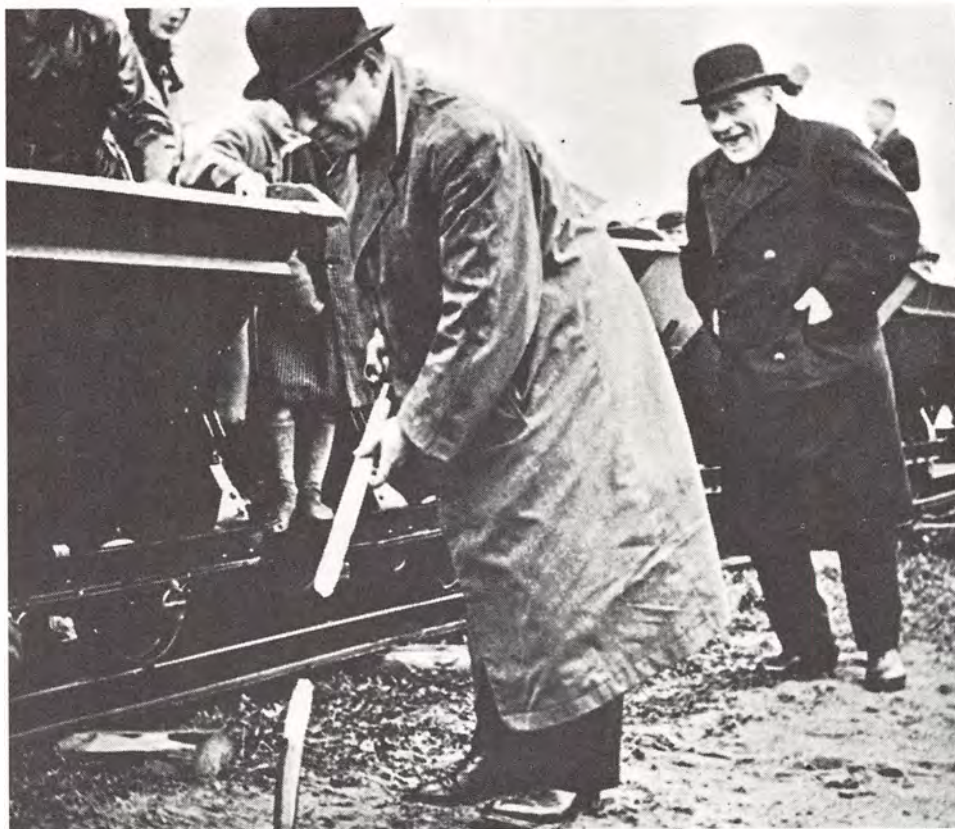
En stor Del af Dagen i Uddannelseslejren er viet Sporten. Der bliver trænet i næsten alle

Tyskundervisning i
Praxis. Den første

Begyndelsen til Fugleflugtslinien – rigsminister dr. Todt og Gunnar Larsen. Længst til højre rigsminister Dorpmüller (øverst t. v.)

Begyndelsen til Fugleflugtslinien – Kreisleiter Stiehr bringer en hilsen fra Schleswig-Holsteins Gauleiter, Heinrich Lohse (øverst t. h.)

Knæk i symbolikken

Hjemme fortsatte samarbejdet, men det blev udsat for en del prøvelser. 14. september talte trafikminister Gunnar Larsen ved indledningen af arbejdet med Rødby-Fehmern projektet, tilslutningen til det tyske net af autostradaer:

»Idet jeg nu udfører det første spadestik på den ny motorvej, udtrykker jeg håbet og forvisningen om, at denne vej vil komme til at udfylde sin naturlige mission både ved direkte og indirekte at danne bro og være led i det fremtidige samarbejde med Europas lande.«

Så stak trafikministeren spaden i jorden. Spaden knækkede.

Den knækkede spade måtte ikke omtales. I årets studenter-revy blev skønsangen »To ranke viljer og en knækket spade« strøget af censuren.

Den hårdeste prøve

20. november »inviterede« Renthe-Fink Danmark til at deltage i fornyelsen af Antikomintern-pagten. Tysklands, Italiens og Japans pagt mod Den kommunistiske Internationale. Dagen efter erklærede gesandten, at der ikke var tale om et ønske, men om et krav.

Det var den hidtil hårdeste prøve. Alle ministre undtagen Scavenius og Gunnar Larsen var imod. Der blev udformet et »fortolknings-tillæg«, en tysk-dansk noteudveksling, som fastslog, at pagten kun forpligtede Danmark til rent politimæssige foranstaltninger – mod kommunister – og kun på vort eget territorium. Men ministeriets flertal afviste stadig.

Kl. 2 natten mellem lørdag den 22. og søndag den 23. ringede Ribbentrop Renthe-Fink op og råbte ubehersket, at Danmark var i fjendens lejr, hvis vægringen blev opretholdt. Der var nu givet ordre til, at de tyske tropper ikke måtte forlade kasernerne.

Så bøjede den danske regering sig. Scavenius rejste til Berlin 24. november.

Scavenius skridter æreskompagniets front af ved ankomsten til Berlin

Berlin 25. november - statsakt

Kl. 12.30 indledtes statsakten i rigskancelliet – efter en nervepirrende nat både for Scavenius og Ribbentrop. Det tyske udenrigsministerium ville ikke godkende »fortolknings«-noterne, og Scavenius erklærede, at så kunne han ikke skrive under, før han havde været hjemme og forhandle. Scavenius vandt. De danske »forbehold« blev til en »notits til akterne«.

Scavenius fortæller:

»Danmarks fraværelse fra ceremonien ville have tilføjet rigsregeringen et prestigetab, som den var villig til at bringe ofre for at undgå.

Efter at mødet var åbnet af den tyske rigsudenrigsminister, blev protokollen om forlængelse af pagtens gyldighed mellem Tyskland, Italien, Japan, Ungarn, Manchukoo og Spanien oplæst og undertegnet. Derefter afgaves erklæringer, hvorefter pagten blev tiltrådt af Danmark samt af Bulgarien, Finland, Kroatien, Rumænien, Slovakiet og Kina (Nan-king). Denne tiltrædelse fuldbyrdedes ved noter fra de pågældende landes repræsentanter, samt ved afgivelse af mundtlige erklæringer, for Nan-kings vedkommende dog ved bekendtgørelse af et telegram.

Formuleringen af min mundtlige erklæring var holdt tæt op ad regeringserklæringen af 26. juni og det aftalte pressekommuniké.

Jeg fik under mit ophold i Berlin det indtryk, at det var hensynet til Finland, der havde bevirket, at man fra tysk side havde lagt så stærkt pres på Danmark.«

*Rigsudenrigsminister von Ribbentrop
taler ved statsakten i det
stortyske rigskancelli*

København 25. november - demonstration

Kl. 14 samledes nogle hundrede mennesker på Amalienborg Slotsplads. Københavnske studenter havde taget initiativet til demonstrationen, den første samlede demonstration mod Danmarks officielle politik.

Stud. theol. Flemming Møller fortæller:

»En begyndte at klappe i hænderne og vinke de andre sammen om sig. En anden gav sig til at synge »Ja, vi elsker dette landet«, højt og klart, og straks stemte de andre med i. Den lille syngende flok voksede hurtigt, og da vi havde sunget første og sidste vers, trådte en frem foran de andre for at give udtryk for det, alle følte:

»Som repræsentanter for den ungdom, der skal bære fremtidens Danmark, udtrykker vi vor sorg over, at den danske regering har sluttet sig til Antikominternpagten. Deres Majestæt skal vide, at vi hellere vil dele kår med det norske folk end uden modstand lade Danmark bruge til formål, der står i yderste modstrid med vor vilje til at leve i et frit, folkestyret Danmark. Det er vort håb, at den tillid, som i så store kredse næres til Deres Majestæt, må blive retfærdiggjort ved en ubetinget afvisning af alle forsøg på at tilsidesætte det løfte, som er givet os om anerkendelse af vor ret til selv at styre vore indre forhold.«

*Fra Amalienborg
gik demonstrationen ad Strøget
til Rådhuspladsen - de næste sider*

Slår De på danske studenter?

Fra Amalienborg gik demonstrationstoget til Christiansborg og ad Strøget til Rådhuspladsen. Redaktør Vilh. Bergstrøm fortæller:

»Jeg så to tyskere, officerer, som stod og så på demonstranterne. De havde et forfrossent udseende. En og anden kom dem for nær, straks var der en betjent. Han langede ud efter manden med sin stav, om han traf ham, ved jeg ikke, men han traf en studine, der faldt til den ene side, mens hendes hæft faldt ned til den anden. Hun rejste sig og protesterede vredt, men så blev det ikke til mere.

Demonstrationstoget nåede Rådhuspladsen med en udrykningsvogn i halen. Fra flere sider kom der andre udrykningsvogne. Toget blev delt over. Den første del gik over i Muslingeskallen. Her blev der holdt taler fra trappen, og fire små nordiske flag blev viftet. De havde deres egen historie. På Gammeltorv havde nogle studenter røvet dem fra skopudseren, til hvem de havde sagt, at de kom igen med dem. Det gjorde studenterne også bagefter. Og de ville have pudset sko.

Det var mere end skopudseren kunne overkomme – han hedder forresten Henriksen – men så smed de penge ind til ham. En herre gav ham 5 kr., studenterne småmønt, ialt fik han 23 kr. for lånet.

Politiet begyndte at blive ked af legen. En ældre kolerisk herre sagde til en betjent: »De slår vel ikke på danske studenter!« »Jo«, svarede betjenten med overbevisning, »men jeg slår ikke hårdt«.

Ved 20-tiden, da det var bælgmørkt og tåget, begyndte studenterne igen. Der var masser af mennesker i Muslingeskallen. De sang »Kong Christian stod« og »Ja vi elsker dette landet«. Og så gik turen op og ned gennem Strøget. Det skal have gået temmelig hårdt til på Kongens Nytorv. Der lød revolverskud.«

Flemming Møller fortæller:

»Politiet indtog en mærkværdig vaklende holdning; der var nok mange af dem, der følte ligesom studenterne, så de ikke kunne bestemme sig for at gribe ind for alvor.«

Skopudserens flag blev leveret tilbage efter brugen

†
DØD
OVER
TERRÆDDEREN
CAVENIUS

blad i kartoffeltryk fra
nstrationen 25. november

En student anholdes –
blev tilbageholdt 43 på
enhavnske politistationer
25. november

Berlin

26. november - festmiddag

Pagt-fornyelsen blev fejret med fester i to dage i Berlin. Onsdag den 26. var Scavenius' program:

- Nedlæggelse af kranse ved monumentet for den ukendte soldat,
- Modtagelse hos udenrigsminister Ribbentrop på hotel Kaiserhof,
- Spisning hos rigsmarskal Göring. Blandt middagsgæsterne var Goebbels, Himmler, Heydrich, Frick og Rosenberg.

En meddelelse om demonstrationerne i København nåede frem. Renthe-Fink pålagde telefonisk den danske justitsminister at gribe til hårde midler. Scavenius bemærkede til korrespondenten Henrik Ringsted: »Så kan englænderne se, det ikke er frivilligt«.

Scavenius modtages af rigsudenrigsministeren

General Hase ledsager Scavenius ad Unter den Linden til monumentet for den ukendte soldat

København 26. november - knippelsuppe

I København kom det til nye uroligheder. Vilh. Bergstrøm fortæller:

»Betjentene huggede ind med stavene. Der blev kun foretaget nogle få anholdelser. Omme i siddegaderne regerede kommunisterne. De gik fløjtende »Internationale«. I Kompagnistræde kørte en politibil op over fortovet og slyngede folk til side. Udrykningsvognene kørte med projektører.«

39 studenter og 33 andre blev dømt for deltagelse i demonstrationerne, de fleste fik mindre hæftestrafte, en enkelt dog 5 måneders hæfte. Alle straffe blev gjort betingede.

I Kolding, Køge, Haslev og Odense blev der demonstreret med plakater – de fleste vendt mod Scavenius.

Paa Trods af min Advarsel i Gaar har der fra flere Studenters Side været iværksat Demonstrationer af forskellig Slags.

Under Hensyn til de alvorlige Følger, som saadanne Handlinger vil medføre, maa disse uopholdeligt ophøre.

Enhver Student, der træffes som Deltager i Demonstrationer af enhver Art eller tilskynder til Iværksættelse deraf eller Deltagelse deri, vil – ganske bortset fra det alvorlige Strafansvar, vedkommende paadrager sig – blive relegeret fra Universitetet.

København, den 27. November 1941

C. E. BLOCH

gentagelse. privat for redaktionerne. fortroligt.

der maa ikke i bladene bringes nogen meddelelse om

en advarsel som universitetets rektor idag, onsdag den

26. november, har rettet til de studerende ved

universitetet.

udenrigsministeriets pressebureau 26/11

kl 9.17.

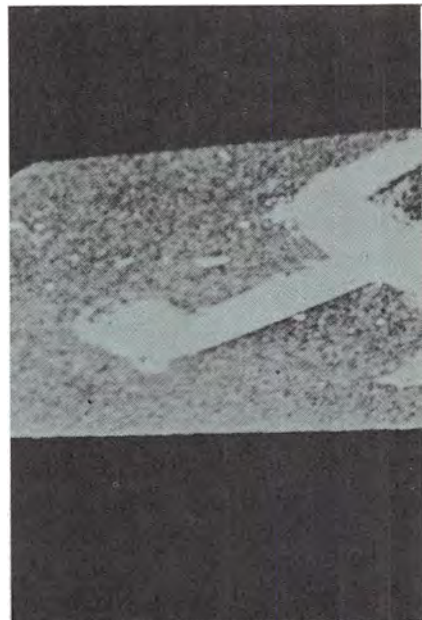
I det allerhelligste

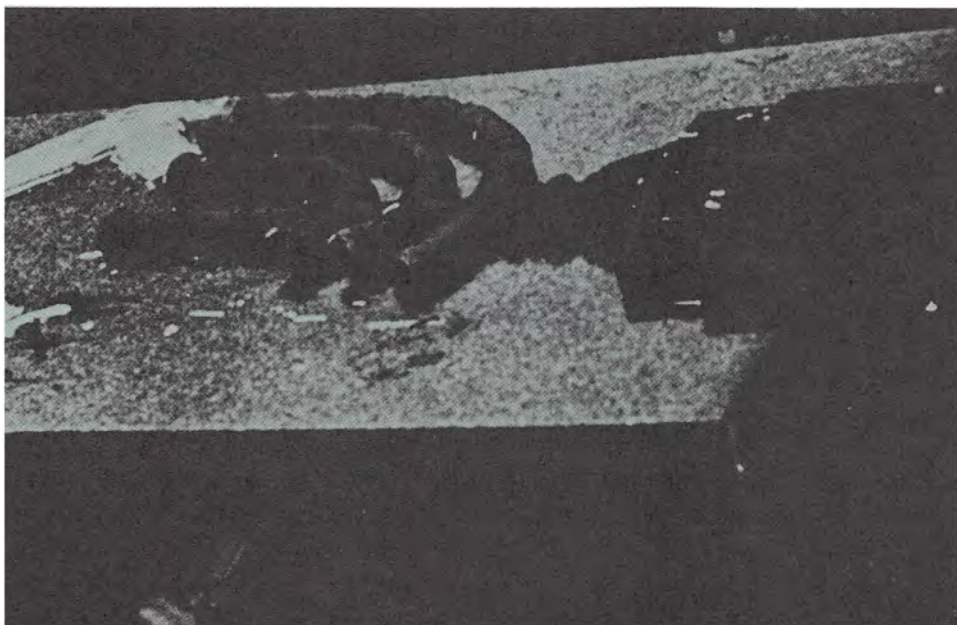
27. november modtog rigskansler Hitler Erik Scavenius i audiens. Udenrigsministeren fortæller:

»Hvad man straks lagde mærke til, var forskellen på Hitlers optræden, når han var i ro, og når han kom i affekt. Dernæst den afstand, der syntes at bestå mellem ham og de øvrige naziledere, han syntes at leve i en verden for sig.

Ved modtagelsen, hvor han gjorde et træt indtryk – ikke så mærkeligt, da klokken var 21, og han forud havde modtaget en række udenlandske repræsentanter – holdt han et foredrag, hvoraf jeg erindrer de punkter, der havde særlig interesse for Danmark. Om krigen i Rusland sagde han, at Tyskland satte pris på, at frivillige fra de forskellige europæiske lande deltog i kampen mod bolsjevismen, men han ønskede ikke staternes deltagelse som sådan. Denne krig er Tysklands, sagde han, og hvis den tyske ungdom ikke skulle ønske at kæmpe, til sejren er vundet, »dann würde ich meine Liebe zur deutschen Nation verlieren«.

Det forekom mig, at dette førerord måtte skurre slemt i tyske øren, og jeg så over på den række af civile og militære embedsmænd med v. Ribbentrop i spidsen, der sad overfor mig. De sad imidlertid med så stive, disciplinerede ansigter, at det var umuligt at spore deres reaktion.«

De danske antisemitters første hærværk var ødelæggelsen af Aron Meïr Goldschmidts monument på Frederiksberg

Hvad har vi forpligtet os til?

Den danske presse kommenterede pagten og Danmarks forpligtelser, og det var et gennemgående tema, at der ingen regulære forpligtelser var. Men dagen efter Scavenius' audiens hos Hitler udsendte Ritzaus Bureau dette officielle telegram fra Berlin:

»I betragtning af den kendsgerning, at den internationale jødedom må gælde som prototype for bolsjeviske og anarkistiske lærer, tør man ytre den anskuelse, at før eller senere vil alle de stater, der er tilsluttet Antikomintern-pagten, tage stilling til jødeproblemet i den ene eller den anden form.«

Det var en kendt sag i Danmark, at en »Dansk anti-jødisk Liga« med tilhørende SA-korps var blevet stiftet i oktober. Omkring årsskiftet blev ligaen en fraktion af DNSAP, og lederen, Aage H. Andersen, blev stabsleder i partiet. Ligaen udgav det tysk-finansierede antisemitiske blad »Kamptegnet«.

Men man vidste ikke, at Reinhard Heydrich til en konference i Wannsee havde udarbejdet planer til »den endelige løsning«. Han foreslog oprettelsen af tre lejre med en kapacitet på 15–20.000 mord om dagen.

Danmark for Danskerne

Deres Afstammings-Attest Klip ud!

udfærdiger PERSONALHISTORISK INSTITUT
Kultorvet 4, Kbhvn. K., Central 21 90
paa Dansk, Tysk, Italiensk m. v. — den saakaldte Ariertest —
Forlang Prospekt

Hvorledes Danmark skal løse Jødespørgsmaalet helt

De maa isoleres og uskadeliggøres, og ingen

Glædelig jul 1941

Ved juletid 1941 arbejdede DNSAP på sin rapport om jøderne i Danmark, der skulle være grundlag for en dansk jødelovgivning. Rapporten skulle afleveres om et par måneder.

Anti-jødisk ligas blad »Kamptegnet – et dansk ugeblad til kamp for sandheden« nåede et oplag på ca. 12.000. Bladet var så åbenlyst tyskbeskyttet, at danske myndigheder ikke mente at kunne gribe ind. En københavnsk forretningsmand og hans sekretær fik dog medhold ved retten, da de anlagde sag mod stabsleder Andersen og Olga Eggers. »Kamptegnet«s udgiver og redaktør blev idømt henholdsvis 80 og 120 dages hæfte for ærerørige sigtelser, selvom tyske myndigheder søgte at lægge sig imellem.

»Kamptegnet« skrev om modpartens sagfører: »Vi skal huske ham, når der bliver brug for håndlangere i ghettoen«.

Forfatterinden Olga Eggers var »Kamptegnet«s redaktør og første-medarbejder

Fuldbyrdet Raceskændsel

Tænkes der stadig ikke
paa det eventuelle Afkom,
der ingen Plads vil finde
i det kommende Danmark.

hvis Sommeradresse vi har bragt
Nr. 7 af KAMPTEGNET, har nu
relagt os Dokumentation for, at
n efter Nürnbergerlovene maa be-
gtes som Arier.

Red.

Den evige Jøde

Moses: Aber hvad er det den du syn-
ger, Salomon?

Salomon (synger):

»Dær war en indich Land,
den sctod mit brede Bøger ...«

Moses: Aber Salomon, det hedder
doch:

»Dær ær en indich Land, t
den s c h t a a r mit brede Bøger ...«

Salomon: Naj, naj, Moses — tjaj har
solgt den Bøgeschkow til Generator-
brændel!

Motto: Med Storbritannien for Danmarks frihed

Danmarks tiltræden af Antikomintern-pagten gjorde landets anseelse i allierede og neutrale lande så ringe, at den danske London-gesandts vanskelige stilling blev helt umulig. 1. december 1941 meddelte greve Eduard Reventlow kongen og Udenrigsministeriet, at han ikke længere ville modtage ordrer fra København.

6. januar 1942 blev greve Reventlow »tilbagekaldt« fra sin post som gesandt og fik ordre til at komme til København. Greven svarede, at det ikke var ham muligt at rejse hjem.

Danske i Storbritannien – der var i krigsårene ca. 3.000 – havde allerede i september 1940 dannet »The Danish Council« under mottoet »Med Storbritannien for Danmarks frihed«. Det danske Råd nåede betydelige resultater både i informations- og propagandarbejdet og i arbejdet for at rekruttere danske frivillige til de britiske værn. Rådets hjemsted var 67 Pond Street i London, rekrutteringskontoret blev ledet af kaptajn W. Michael Iversen.

I oktober 1941 skrev C. R. Attlee i forordet til rådets pjeces »Denmark – Fight Follows Surrender«:

»Som alle mine landsmænd ser jeg med fortrøstning frem til den dag, da ikke blot sammenslutningen af frie danske i Storbritannien, men alle danske, både ude og hjemme, forener sig – som de med sikkerhed vil gøre – for at bære deres fulde andel af det undertrykte Europas aktive modstand og dermed kaster den besættelsesstyrke ud, hvis nærværelse besudler deres skønne land.«

Terkel M. Terkelsen fortæller:

»Attlee betroede mig tværs gennem pibens røgskyer, at hans og hans kones store hengivenhed for Danmark ikke mindst skyldtes, at de havde lært vort folks gode egenskaber at kende gennem to unge danske piger, som de havde haft i huset før krigen. Lad nu være, at sandheden ligger midt imellem de politiske og de huslige betragtninger, men de, der går køkkenvejen, kan altså også være udmærkede ambassadricer, når blot de bliver akkrediteret de rigtige steder.«

25. januar 1941 blev de første danske frivillige – 2 officerer og 13 menige – taget i ed af kaptajn Iversen. En af dem var Anders Lassen, der i sin dagbog fortæller:

»Da jeg stod og sludrede over baren i »Princess« ved ottetiden om aftenen, kom andenmester Hammer ind

og spurgte, om jeg ville med til London og »joine armyen«.

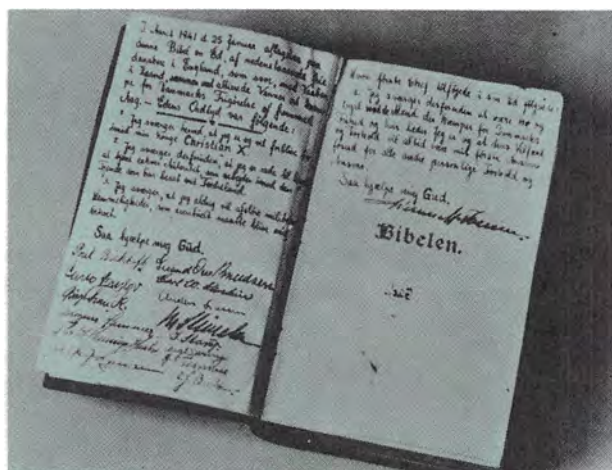
Jeg sagde omgående: »Til helvede med din army, jeg skal være flyver«. Jeg indvilligede dog i at gå med hen og tale med ham, der var i spidsen for det. Det var captain Iversen, der viste sig at have fuldstændig den samme idé om den betydning, det ville have senere hen, hvis Danmark ville kunne sige: »Så og så mange mænd satte deres liv ind side om side med engelskmænd og andre nationers mænd, der kæmpede for at vinde deres lands frihed tilbage.«

9. april 1942 overrakte en delegation fra Det danske Råd i Downing Street nr. 10 38.300 pund sterling til premierminister Winston Churchill. For det indsamlede beløb blev der købt tre Spitfire-jagere, der blev bemanded med danske piloter.

Indtil december 1941 havde det danske gesandtskab i London kunnet balancere mellem regeringerne hjemme og de aktivistiske danske kredse i Storbritannien. Den engelske regering havde anerkendt gesandt Reventlow som »uformelt fungerende«.

Da bruddet med den danske regering kom, fulgte alle udenrigs-tjenestemænd i London greve Reventlow. I marts 1942 blev Reventlow ærespræsident for Det danske Råd, og legationsråd Gustav Rasmussen blev medlem af rådets arbejdsudvalg.

20. marts afskedigede Danmark Reventlow og alle hans medarbejdere ved kongelig resolution.

På denne bibel aflagde de første 15 danske frivillige eden – ikke til kong George, men til kong Christian

*Den danske delegation
venter – med en check på
38.000 pund sterling –
udenfor premierminister-
residensen i
Downing Street nr. 10*

*Royal Air Force-jageren
»Skagen ind« –
købt for danske penge*

*Royal Air Force-jageren
»Kristian D. X.« –
købt for danske penge*

Et Danmark forskelligt fra det, der styres af os

På etårsdagen for besættelsen af Danmark undertegnede den danske Washington-gesandt Henrik von Kaufmann – »på kongens vegne« og med tilslutning fra landsfogderne på Grønland – en overenskomst med USA om forsvaret af Grønland. Den gav USA ret til at bygge militære anlæg i den danske koloni.

Den danske regering protesterede mod overenskomsten og fordømte Kaufmanns handling. Gesandten blev kaldt til København, og da han nægtede at efterkomme ordren, blev han afskediget og sigtet for landsforræderi. Der blev afsagt en anholdelses-kendelse mod ham, og hans formue i Danmark blev beslaglagt. De danske generalkonsuler i New York, Chicago og San Francisco erklærede sig solidariske med gesandten og blev også afskediget.

Kaufmann havde allerede i april 1940 erklæret, at han betragtede sin konge og sin regering som berøvet handlefriheden. 9. april 1940 holdt han pressekonference i Washington D. C. Både tyske og japanske journalister deltog i konferencen. Kaufmann fortæller:

»Jeg blev spurgt, om jeg ville efterkomme ordrer fra København, selvom det stod klart, at de var afgivet efter tysk pres. Hertil svarede jeg nej. Og så tilføjede jeg, at jeg i hver enkelt situation måtte bruge min egen forstand og fornuft. Jeg anvendte det billede, at jeg følte mig som en søn, hvis far var blevet kidnappet af Chicago-gangstere. Løsebreve måtte derfor behandles ud fra denne forudsætning.«

I en »politisk depeche« af september 1940 redegjorde Kaufmann for stemningen i USA:

»Ikke én, men mange gange har jeg i dagene efter okkupationen måttet forklare, hvorfor danskerne i modsætning til f. eks. deres norske brødre ikke kæmpede; de uniformerede elever fra skoleskibet »Danmark« blev mødt med hånende tilråb, når de gik i land; i et boksereferat hed det om en bokser: »Han lagde sig ned uden kamp som en dansker«.

Overfor det officielle Danmarks protester og afskedigelsen af Kaufmann indtog den amerikanske regering det standpunkt, at man fortsat ville anerkende Kaufmann, indtil hans regering ikke længere var under tvang. Grønlands-overenskomsten bedrede Danmarks prestige så meget, at Kaufmann i januar 1942 – efter at USA var trådt ind i krigen – blev inviteret til at skrive under på de 26 allierede nationers tilslutnings-erklæring til Atlanterhavs-deklarationen.

Adskillige danske diplomater delte Kaufmanns opfattelse. Efterhånden som Danmark afskedigede dem, blev deres repræsentationer finansieret af gesandtskabet i Washington, der rådede over betydelige tidligere »indefrossede« danske penge i USA. Foruden gesandt Kaufmann og samtlige medlemmer af London-legationen blev følgende afskediget: Generalkonsulerne Bech, Baumann og Sporon-Fiedler, USA, legationsråd Brun, Reykjavik, legationsråd Fensmark, Teheran, minister Fin Lund, Buenos Aires, legationsråd C. C. Jørgensen, Mexico, generalkonsul Holler og vicekonsul Rechen-dorff, Montreal, generalkonsul Schack og vicekonsul Fischer, Sydney og konsul Th. Schultz, Johannesburg.

Danmark protesterer mod at U.S.A. har overtaget Beskyttelsen af Grønland

Den danske Gesandt i Washington Hr. von Kauffmann kaldt tilbage

De vigtigste amerikanske baser på Grønland var marinestationen i Grønvedal og luftbaserne Blui West Eight ved Sdr. Strømfjord og Blui West One ved Narssarssuaq (overfor). Herover ses basens tørdok

Dansk-amerikanernes organisationer, NADA og Friends of Denmark, rejste penge, bl. a. ved salg af denne mærkat

Regeringen udfoldede store anstrengelser for at kalde de »ulydige« diplomater til orden. Efter Kaufmanns tiltræden af Atlanterhavs-deklarationen offentliggjorde regeringen et »allerhøjst reskript« fra kongen til udenrigsministeren. Reskriptet var vistnok oprindeligt beregnet til at gøre indtryk på greve Reventlow. Kongen blev vred over offentliggørelsen. Det hed bl. a.:

»I denne for Vort Land saa alvorlige Tid vælger det Os dyb Bekymring, at Tjenestemænd i vor Udenrigstjeneste, med hvilke vi har betroet dig Tilsynet, har vist svigtende Forstaaelse af deres Opgaver og Pligter. Ifølge dine derom aflagte Beretninger har disse Tjenestemænd gjort sig til Talsmænd for den Opfattelse, at de har et Danmark at repræsentere, forskelligt fra det Danmark, der styres af Os og Vor Regering.«

»Det er Vort højeste Maal at sikre Danmarks Selvstændighed og Frihed. Vor Stræben mod dette Maal gør det nødvendigt for Os at kunde paa-regne alle Vore Undersaatters og først og fremmest Statens Tjenestemænds Medhjælp i Enighed og Troskab. Vore udsendte Repræsentanter i fremmede Lande har i denne Tid en særlig ansvarsfuld Opgave, og det bør være dig magtpaaliggende at foreholde dem alle, at de kun kan løse denne Opgave paa en Maade, som er i Fædrelandets sande Interesse, naar de i Troskab og i Overensstemmelse med deres Embedes Ed følger de af Os og Vor Regering anviste Retningslinier.

Befalende dig Gud

Skrevet paa Amalienborg den 13. december 1941

Under Vor Kongelig Haand og Segl

Christian Rex

/Th. Stauning«

Ambassadør Kaufmann – følte sig som søn af en kidnappet og tog konsekvensen

Dansk indsats

Den danske trafikminister og »Ostland«s general-kommissær, Lietzmann, ser ud over det erobrede Reval

Den tyske forårs-offensiv på østfronten i 1942 stødte frem mod Kaukasus og Volga. USA blev allieret med Storbritannien i december 1941, men Japan havde foreløbig initiativet i Stillehavskrigen.

Nazistiske planer med de erobrede øst-områder tog form. De skandinaviske SS-frivillige fik løfter om »god, dyrkbar jord« i det nye »livsrum« – det skulle koloniseres med ariske bønder og med »ny-opdragne« østmennesker som slaver. Udryddelsen og deporteringen af »racemæssigt mindreværdige« var sat i system, Estland i »Rigskommissariatet Ostland« blev f. eks. erklæret »jødefrit« allerede i marts.

Danmark var det første land, der tilbød at hjælpe Tyskland med »genopbygningen« i øst.

Ideen til det danske »Arbejdsudvalg til fremme af dansk initiativ i Øst- og Sydøsteuropa« var udkastet af Hitler. Da den nye danske gesandt i Berlin, O. C. Mohr, afleverede sine akkreditiver, nævnte Føreren, at andre landes indsats i genopbygningen godt kunne bruges.

Tanken vandt genklang i danske erhvervskredse. Kontorchef Wilhelmsen i Erhvervenes Engageringsbureau udarbejdede en plan om et »Dansk-baltisk-sibirisk Kompagni« med koncession på skovbrug, landbrug og minedrift i de baltiske områder og afleverede planen til trafikminister Gunnar Larsen.

Gunnar Larsen drøftede sagen med gesandt Renthe-Fink ved en sammenkomst i Dansk-Tysk Forening. Der viste sig at være forudsætninger for at nedsætte et udvalg. Den danske cementindustri havde f. eks. haft kapitalinteresser i en nationaliseret virksomhed i Port Kunda, olieindustrien i en fabrik i Libau.

Udvalget fik direktør Th. Juncker, Århus, til formand. Foruden Gunnar Larsen var ingeniør Knud Højgaard, godsejer F. Lüttichau og fabrikant J. C. Hempel medlemmer.

I april-maj rejste Gunnar Larsen og direktør Juncker til »Ostland«, inviteret af rigsleder Rosenberg. Trafikministeren så på cementfabrik i Port Kunda, direktøren på oliefabrik i Libau. Efter hjemkomsten blev udvalget gjort til et regeringsudvalg. Udenrigsministeren fandt, at udvalget aflastede ham på hjemmefronten og skabte goodwill i Berlin.

Forretningsmæssigt gav udvalgets arbejde kun ringe resultater – de tyske guleitere mødte danskerne med uvilje. Men i propagandaen kunne det danske initiativ bruges.

»Der Norden« refererede en sammenkomst i det tyske hovedkvarter i Estland, Katharinenthal, sådan:

»Generalkommissær Lietzmann bød trafikminister Larsen velkommen som den første udenlandske minister, der besøgte Estland efter befrielsen og udtrykte sin glæde over besøget. Den danske trafikminister takkede og bragte sit lands hilsner. Han nævnte de århundredgamle forbindelser mellem Danmark og Estland og udtrykte håbet om, at disse traditionelle forbindelser, først og fremmest de erhvervmæssige, snart måtte blive genoplivet.«

Særdgave af Grossist-Tidende fra 1942 for den tyske lydstat Slovakiet. Vare-bytte var en vigtig del af øst-planerne. Den danske regering lagde vægt på, at handelsaftaler ikke finansieredes over den normale clearing

I tysk presse skrev den danske trafikminister artikler om dansk industri:

»En særstilling indenfor den danske maskinindustri indtager firmaet F. L. Smidth og Co. med sin projektering og udførelse af komplette anlæg til cementfremstilling. Tæt sammen med dette firma arbejder den danske cementindustri fabrikker. Den danske cement-eksport til over 50 forskellige lande beløb sig til over 1/2 mill. ton årligt, til sidst ca. 300.000 ton, omkring halvdelen af landets samlede produktion.

Jeg er helt overbevist om, at der på grund af dansk industris alsidighed og høje tekniske stade er gode muligheder for en dansk indsats i Ostland«

Den nye gesandt i Berlin, O. C. Mohr, ledsages fra Stettiner Bahnhof til det tyske udenrigsministerium

Frikorps „Danmark“

har paa fremragende Maade bestaaet Ildprøven

Tysk militær Anerkendelse for Korpsets første Indsats

Berlin, den 26. Maj 1942.

Fra militær Side erfarer DNB.: Det danske Frikorps, der nu for første Gang er blevet indsat sydøst for Ilmen-Soen i den tælles Forsvarskamp mod Bolchevismen, har under sin Ilddaab Side om Side med den tyske Hærs Soldater og Vaaben # paa fremragende Maade bestaaet Prøven. Bolchevikerne forsøgte med talmæssigt overlegne Styrker atter og atter at storme Stillingen, hvor ogsaa det danske Frikorps var sat ind, og tiltvinge sig et Gennembrud.

De haardnakkede sovjetrussiske Angreb strandede imidlertid paa Soldaternes urokkelige Forsvarskraft paa Forsvarsfronten, ved hvilken Lejlighed ogsaa det danske Frikorps udmærkede sig.

Ritzau's Bureau.

Offentlige Hvervemoder afholdes:

Jylland

Mens den danske minister blev fejret i »Ostland«, blev Frikorps Danmark sat ind på østfronten. De første frontberetninger, der blev bragt af danske nazistiske blade, var begejstrede – som denne i »National-Socialisten«:

»Vi smider os ned og går i skudstilling. Ved den lejlighed fik Kaj jernkorset for helt alene at sikre vor højre flank. Han var jo en skarp skytte, og han knaldede 1. geværskytte, derefter 2. skytten og derefter alle de andre, der vovede sig i nærheden af det russiske maskingevær. Hidkaldt af ilden kommer der tyve russere ud af skoven og skyder vildt omkring. Omgående rejser Gerhard sig op og råber på russisk »Ruke werch!« – hænderne op! Da det imidlertid ikke hjalp, fyrede han en salve af midt i bundtet, hvorved 12-14 stykker af dem måtte bide i græsset, mens resten flygtede.«

Ilddåben på østfronten kostede det danske SS-korps dyrt – de næste sider.

Leve Frits Clausen, råbte de og gik på russerne

Frikorps Danmark mistede i sin første frontindsats 121 mand. Inden front-indsættelsen var korpset blevet »udrenset«, omkring 100 mand blev kasseret, og blandt de kasserede var oberstløjtnant Kryssing. Han blev afløst af Obersturmbannführer, kammerjunker C. F. von Schalburg.

Som »Kampfgruppe von Schalburg« blev korpset sat ind på hærgruppe Nord's frontafsnit. Det deltog i hårde afværgekampe i »Demjansk-kedlen« syd for Ilmen-søen. En hel deling af korpset fik jernkorset for sin indsats.

SS-Unterscharführer Erik Westergaard fortæller:

»Hele min deling fik jernkorset, efter at vi som stødtrop havde foretaget et fremstød gennem en dal mellem vore og de rødes linier. Vi gik ved midnatstid i tusmørke, og vi kom derover mellem sunpe, faldne russere og efterladt materiel. Vi sneg os helt ubemærket frem til de fjendtlige linier, og på et givet signal faldt vi over dem, idet vi råbte og skreg af fuld hals. Det var de utroligste råb, vi opvartede de forskrækkede røde med. »Leve Danmark!«, »Leve Frits Clausen!«, »Flyt jer, I banditter!« og »Mød mig i Tivoli!« . . . jeg glemmer det aldrig.«

Medlemmer af von Schalburgs danske nazistiske ungdomskorps dannede ved fronten en særlig gruppe, Schalburg kaldte »bloddrengene«. En af dem fortæller:

»Erik faldt en aften, vi skulle ud til forstærkning. Russerne angreb på den berygtede højre fløj. Man

sagde, at 20-30 russere var brudt igennem vore linier og nu gjorde terrænet bag hovedkamplinien usikkert. Til at begynde med var alt roligt, men ved halv to-tiden kom kaffemøllerne og såede nogle bønner, og stalinorglet gav en kraftig koncert. Da var det, at Erik blev dødeligt såret, det sidste han sagde, var »hils kommandøren og sig, at jeg ikke er ked af det, men at jeg håber, I må kæmpe videre.«

Mange af brevene hjem havde tydelige propagandatendenser, disse uddrag hører ikke til de groveste:

»I Ukraine har de snittet brysterne af kvinderne og bagefter myrdet dem. Overalt myrder og skænder de røde – også hviderusserne, der til gengæld kommer os i møde med mælk, æg og hvad de ellers har. Så hilser de med tre oprakte fingre, og alle råber de »Heil Hitler!«.

»I Tarnopol fandt vi over 1000 lig i rådhuset, hvor de var smidt ind, efter at de for folkets øjne var blevet pint til skræk og advarsel for deres tyskvenlighed. En lille pige genkendte sin far, men hun kunne også genkende den jøde, der havde skåret ører, næse og tunge af ham og stukket hans øjne ud. Man bliver hård ved den slags oplevelser.«

En frikorpsmands identifikations-skilt

Danske SS-soldater i stilling syd for Ilmen-søen

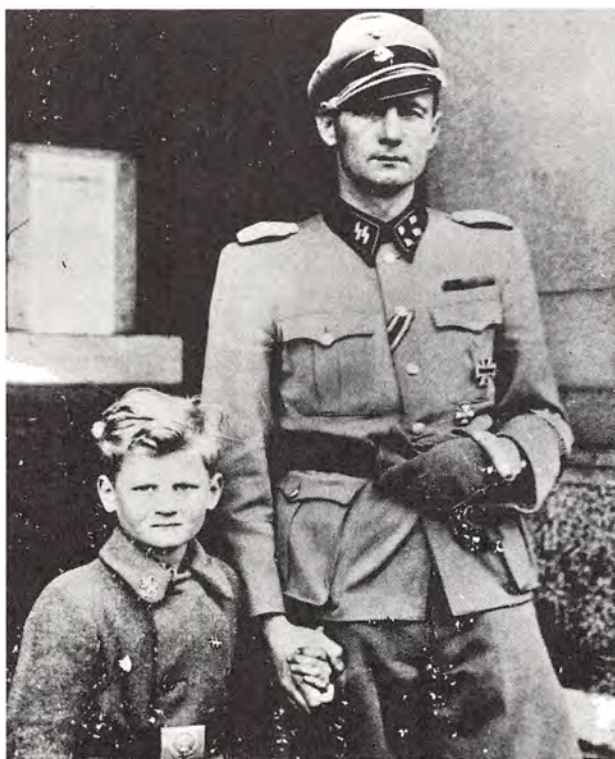
Billeder fra østfronten syd for Leningrad, taget af danske SS-frontsoldater. Nederst t. h. en SS-heltekirkegård bag fronten, udført i birketræ

Han faldt for sin kejser

Obersturmbannführer von Schalburg ved fronten. I en officiel tysk nekrolog hedder det: »Selv den voldsomste fjendtlige artilleri- og granatild kunne ikke formå ham til at ombytte sin elskede kasket med den mere beskyttende stålhelmet«

Et DNSAP-postkort: landsungsdomsfører von Schalburg med sin lille søn

2. juni blev Obersturmbannführer von Schalburg dræbt i minefeltet foran et sovjetisk befæstningsanlæg, en frikorps-gruppe var ved at angribe. Schalburg havde gjort et personligt regnskab op. Han havde 15 år tidligere lovet sig selv at hævne den myrdede tsar og »den ophøjede familie Romanov« eller dø.

Schalburgs far var direktør for et russisk-sibirisk selskab – nationaliseret efter Den russiske Revolution – hans mor var af det russiske fyrstehus Rurik, hvis godser i Ukraine også blev nationaliseret.

SS udgav dette uddrag af Schalburgs selvbiografi, skrevet mens han var elev på Hærens Officersskole i 1927:

»Jeg følte, at det var en pligt at hævne min familie og det land, jeg elskede. Derfor søgte jeg en grundig militær uddannelse, så jeg senere kunne kæmpe mod bolsjevikkerne, enten i den hvide hær eller sammen med et andet land, der ville bekæmpe bolsjevismen. Hvert år har jeg håbet, at det måtte være slut med bolsjevismen, men alle syntes at være af den opfattelse, at Rusland nu endelig var blevet civiliseret.

70 pct. af befolkningen kan nu læse og skrive ordet »Sovjet«, men 70 pct. af alle børn mellem 11 og 17 år lider af syfilis.

Udsmykningen af Odd-Fellow Palæet var betroet en ekspert fra det tyske propogandaministeriums afdeling for sorg

Enhver af os burde være gået i døden for kejseren, og det er vor største skam, at vi ikke gjorde det. Det kan kun sones, ved at vi besejrer hans mordere eller selv dør.«

I København blev der holdt en storstilet mindehøjtidelighed for den faldne frikorpskommandør. Det officielle Danmark var repræsenteret af statsministeren, udenrigsministeren, forsvarsministeren og den kommanderende general.

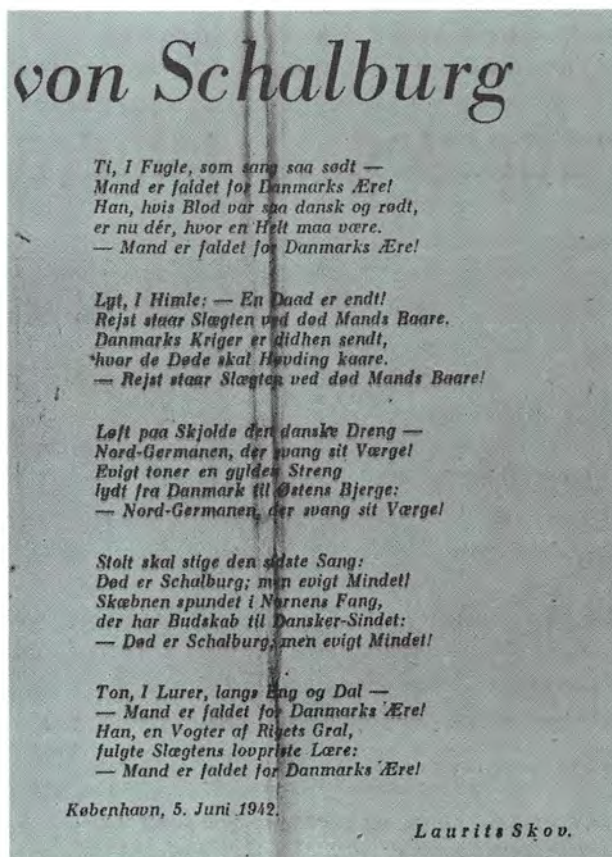
Renthe-Fink sagde:

»Fortiden med dens konflikter mellem danskere og tyskere var for ham historie, som Danmark kunne være stolt af uden derfor at lade sit syn på den nye tid blive sløret. Hans soldaterdød burde være et bidrag til Europas frihedskamp, der ikke vil blive glemt.«

SS-Gruppenführer Krüger sagde:

»Under Dannebrog's tegn har hans indsats og hans kamp holdt Danmarks traditioner højt i ære. Schalburg faldt som forkæmper for det germanske fællesskab.«

SS-Gruppenführer Berger nedlagde Heinrich Himmels krans, udenrigsminister Scavenius nedlagde kransen fra den danske regering.

Heltene hjemme

8. september kom 5 kompagnier af Frikorps Danmark – 670 mand og 22 officerer – hjem på samlet orlov. Stemningen var ikke god, DNSAP havde åbenlyst talt om et »systemskifte« i forbindelse med korpsets ankomst.

Toget kom noget forsinket frem til modtagelsen på Københavns Godsbangårds terræn – i Ringsted havde togføreren ladet toget køre et par meter frem på perronen, en frikorpsmand havde skudt med skarpt for fødderne af ham, og korpset havde på resten af turen en mand placeret med skarp-ladt gevær ved siden af lokomotivføreren.

På en af korpsets bagagevogne – nr. 42.279 med hjemsted i Karlsruhe – stod med kridt:

»Moses og Aron – Frikorps Danmark er på vej... hæng hver jøde... stil hver pumper op mod en mur og skyd ham ned.

Frikorps Danmarks kolde køkken:

Hakket jødefilét	6 skud	Overgemte demokrater	1/2 skud
Henkogte kommunister	12 skud	Syltede pampere	4 skud«

En afdeling DNSAP-medlemmer i uniform tog imod. Carla Hjortgaard Nielsen skildrede i Fædrelandet modtagelsen sådan:

»Nu stiger hurraåbene fra de tusinder mennesker, og nu kommer de – taktfaste og ranke, vore tapre drenge; manges øjne dugges, og mere end én skælvende stemme hvisker: »min dreng, min kære dreng«, mens blikket glider langs den grå kolonne, til det træffer ham, det søger, så lyser smilet frem med al gensynets glæde. Og vi andre. Vi har jo forlængst taget jer ind til vore bankende hjerter og kaldt jer vore drenge.«

En mand blev ført væk af politiet for fornærmende tilråb. Han erkendte at have udtalt: »Det er nogle mærkelige heste, de har. Røvhullet sidder helt oppe på ryggen.«

Korpsets march gennem København til Kastellet, Artillerivejs Kaserne og Bådsmadsstrædes Kaserne sikredes af 500 politifolk i uniform, 120 civilklædte politifolk med revolvere, nogle politiryttere og tre radiovogne. En snes mennesker blev tilbageholdt for piben, hujen, fornærmelser og kast med frugt. I nogle tilfælde brød tyske toldater, der fulgte marchkolonnen, ind mellem tilskuerne og affyrede varselsskud.

Ved en kammeratskabsaften i K. B.-Hallén talte Frits Clausen igen over et mytologisk emne:

»Tyr er den kraft, der har ført os danske gennem larm og spil til kamp og sejr. Hans kraft har virket i vort folk, når det stod i værn eller gik i ledning. Det var Tyr, der gav os kraft, hvergang vi mødte faren med foragt, enten det skete i den blodige våbenleg eller i dagliglivets farer. Det er hans kraft, der taler gennem Grundtvig, når han udtaler: »Kom nærmere, jætte, jeg står. Omringer mig, I tusinder, ej en fodbred skal jeg vige.«

Sådan har det danske folk stået gennem vor historie, rede til under alle livets vilkår at tage mod livets kår som en kamp for alt, hvad vi har kært, som en ærespræget forpligtelse, hvor selve livet kræves som indsats for at livet kan bestå, for at der stadig kan være en forbindelse mellem det, der forgår og det, som består, mellem timelighed og evighed, mellem guder og mennesker, en bifrost, som fra Jorden fører til Valhæl, en pagt mellem endelighed og evighed.«

Tyske soldater bryder ind mellem tilskuerne for at foretage en korporlig afstraffelse

Det hjemvendende korpsets havde 121 faldne og 5 sårede

MINDE-RUNE
Recitativ og For
Den Danske Døds Døds
Til Minde
Laurits Skov, Karl A. Vøttrup
1917

Mand er faldet
for Danmarks Ære ...

Enhver, der kan spille og enhver
der holder af Musik,
bør eje

MINDE-RUNE

Pris 2 Kr. Tekst: Laurits Skov.
Musik: Karl A. Vøttrup

Faas i

Redskundet
Telesamhäl

Frikorpset passerer Rådhuspladsen. De tre tyske feltgendarmmer foran havde københavnerne opkaldt efter metalskiltene på brystet: cognac, sherry og madeira

Ved modtagelsen på Godsbanegården blev de danske SS-folk overdænget med blomster og hyldest. Men under marchen gennem København var de oprakte arme i mindretal. Overmoden frugt og fornærmende tilråb regnede ned over de hjemvendte frontkæmpere

SS-indsats på hjemmefronten

Fra 8. september til frikorpsets afrejse 13. oktober blev der optaget adskillige hundrede rapporter. To grupper dominerede i rapportdyngen: »Tilfælde, i hvilke der overfor fornærmelser eller antagne fornærmelser på stedet er øvet retorsion ved korporlig afstraffelse« og »Vold uden anledning mod civile«.

Der blev desuden registreret 37 beviste tilfælde af »tilråb og lignende« mod frikorpsets medlemmer, 19 tilfælde af »fornærmende udtalelser mand og mand imellem, hørt af frikorpsets medlemmer«, 13 tilfælde af korporligt angreb mod frikorpsets folk – et af dem drejede sig om en kastanie kastet af en 12-årig dreng – og 60 tilfælde af formodede trusler og/eller fornærmelser.

Her er et uddrag af nogle enkelte rapporter:

»Den 9. september blev en stud. jur. overfor National-Scala i København af medlemmer af frikorpset sparket i skridtet og såret med bajonet, da han forsøgte at komme forbi dem på fortovet. En tegner blev samme aften udfør restaurant Scandia væltet om og tilføjet slag.«

»På hjørnet af Vestergade og Ny Vestergade i Odense skød en frikorpsets mand den 22. sept. kl. 23.30 mod en menneskesværm, der fulgte efter ham og hans kone og råbte »Spyt i næven – nu skal tysken ha på tæven«. Hans kone var begyndt at græde. To af de forfølgende blev ramt, en i højre hånd, en i højre lår.«

»København, 10. september: håndgemæng mellem arbejdere fra B&W, der i deres frokostpause stod udenfor porten til Overgaden og hen til Christianshavns Torv, og frikorpsets medlemmer. Herunder blev, inden politiet var kommet tilstede, hue og bajonet frataget et af frikorpsets medlemmerne. Korpsmedlemmerne spærrede derefter enhver adgang til B&W, og en tilstedekommen kompagnifører erklærede overfor politiet, at frikorpset ville besætte B&W, hvis de røvede genstande ikke var kommet til veje inden en halv time. Han gav kompagniet ordre til at samles under våben på Bådsmandsstrædes Kaserne.

Den savnede hue blev tilvejebragt, og en dykker fra politiet fandt SS-bajonetten på bunden af kanalen. I påfølgende forhandlinger mellem myndighederne og B&W nævntes det af direktionen, at en arbejdsnedsættelse på fabrikkerne hverken ville være i tysk eller dansk interesse.«

»På Sct. Mikkelsgade i Slagelse blev en revisorassistent af en frikorpsets mand spurgt, om han ikke havde set en uniform før, hvortil han svarede: »Jo, men jeg har aldrig set sådan en grim fyr før«. Soldaten tilføjede ham et hårdt slag med knyttet hånd på venstre kæbe, hvorved hans briller knustes.«

»Voldsomt håndgemæng 27. sept. i danseetablissementet Landsbyen i Slagelse efter et hvervemøde på Casino. Der blev kastet med stole, servicet blev væltet. En murersvend, der var ilde tilredt af slag i ansigtet, nægtede at have sagt »Rød front«. En af frikorpsets mændene sagde: »Nu skal vi høre pistolerne knalde«. 6 frikorpsets mænd fægtede med bajonetter mellem de dansende.«

»De såkaldte swingpjatter har i særlig grad pådraget sig frikorpsets opmærksomhed, idet dets medlemmer i flere tilfælde har overfaldet langhårede unge mennesker og klippet dem.

Frikorpsets medlemmer har desuden i flere tilfælde optrådt aggressivt overfor jøder.«

»40 danske statsborgere i Ålborg blev i dagene 4. og 5. oktober sagesløst genstand for vold, der i flere tilfælde havde karakter af mishandling. 11 måtte køres på kommunehospital. Uden persons anseelse overfaldt frikorpsets folk tilfældige spadserende, trak folk ud af gadedøre og slog dem. I flere tilfælde trængte de ind på restauranter, således på restaurant »Grand«, café »Himmerland«, café »Onkel Tom« og kaffebaren »Koppen.«

»Den alvorligste episode fandt sted 27. september på Vesterbrogade i København ved National-Scala, hvor en frikorpsets mand trak sin pistol og affyrede flere skud. Fire personer rantes af opspringere: en 15-årig dreng fik et strejfskud i tindingen, en lærling fik en hudafskrabning, en kvinde rantes i sædet, og projektilet beskadigede blærevæggen alvorligt, og en anden kvinde rantes i ryggen. Et projektil måtte fjernes fra lænderegionen. En tandtekniker fik under løb bort fra stedet et bajonetstik i ryggen. De pågældende var alle ganske sagesløse.«

Frikorpsfolks trofæer: rubelsedler, erobret på østfronten

Anvisning på frikorpsfolks optræden i Danmark fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.

»1) Du må være dig bevidst, at du er i dit fædreland. Dit folk står på et højt kulturtrin. Det har stillet sig under Det tyske Riges beskyttelse mod uadvortes fjender. Du er nu også medlem af Den tyske Værnemagt og må ikke skuffe dit folks forventninger.

2) Tænk altid på, at du bærer tysk uniform, og at du derved har taget særlige forpligtelser på dig. Din holdning som soldat må være ulastelig. Frikorpsset, hvis repræsentant du er, bedømmes efter din personlige optræden.

3) Hold på dit folks nationale ære. Undgå politiske stridigheder. Det er forbudt for alle militærpersoner at deltage i forsamlinger, som arrangeres af et politisk parti eller en partiorganisation. Dette gælder også for Frikorps Danmarks soldater.

4) Ved samkvem både med myndigheder og befolkning skal du undgå unødvendig skarphed og hovmestereren. Du opnår meget mere ved venlig optræden end ved barsk og dominerende væsen. At tiltage sig politimyndighed er strengt forbudt. Intet medlem af frikorpsset er berettiget til at udøve politimyndighed eller på grund af en eller anden legitimation at udgive sig for politibetjent eller medlem af Gestapo.

5) Angreb på det tyske eller det danske folks ære, på Frikorps Danmark eller på den enkeltes ære må ikke tåles af dig som medlem af Den tyske Værnemagt. Ved forelæmpelser skal gerningsmanden overgives til det danske politi. Ved korpstligt angreb er skarp indskriden pligt. På den anden side må du ikke være overømfindelig, når en anderledes tænkende ytrer sin mening.

6) Ved samtaler skal du være forsigtig, undgå at fortælle om militære forhold, som du har oplevet i Rusland.«

Mønsterprotektoratet

Søndag den 3. maj døde Thorvald Stauning på Bispebjerg Hospital. Den konstituerede regeringschef, finansminister Vilh. Buhl, blev af det tyske udenrigsministerium accepteret som statsminister – men med nogen betænkelighed. Han havde i sin tid været imod Antikomintern-pagten.

Renthe-Fink gav ordre om, hvad den tyske presse skulle skrive i nekrologen, og hvad den nye statsminister – »i en personlig tone« – skulle sige i sin tiltrædelses-erklæring. Derefter udarbejdede han et memorandum om samarbejdspolitikens hidtidige resultater.

Her er de vigtigste punkter:

- Den danske regering har overladt os de nødvendige militære anlæg,
- magasineret overflødige våben og ammunition under tysk bevogtning,
- stillet det danske antiluftskys og kystbevæbningen til rådighed,
- afleveret to franske 105 mm batterier og ét fransk 150 mm batteri,
- afleveret 40 stk. 20 mm luftværnsskys,
- afleveret 6 af de nyeste danske motortorpedobåde,
- deltaget i minestrygningen i de indre farvande,
- påtaget sig hele fyr-tjenesten,
- påtaget sig afmærkningen af de minestrøgne ruter,
- påtaget sig demonteringen af ilanddrevene miner,
- indrettet 70 luft-observeringspladser på land og 6 på fyrskibe,
- bygget Mandehoved fyr ved indsejlingen til den tyske minespærring,
- overladt os danske patenter til et minestrygningsudstyr,
- overladt os egnede farvande til u-bådsøvelser m. m.,
- gennemført politibevogtning i Øresund sammen med Abwehr,
- ydet krigs- og transportskibe isbryderhjælp,

- meldt sig ud af Folkeforbundet,
- tiltrådt Antikomintern-pagten,
- afbrudt forbindelsen med stater, der var i krig med Tyskland 9/4 1940,
- afbrudt forbindelsen med USSR to dage efter krigsudbruddet,
- afgivet regeringserklæringen af 26/6 1941,
- lukket de amerikanske konsulater i juli 1941,
- afskåret USA-borgere fra telefon og telegraf,
- lukket USAs gesandtskab og udvist diplomaterne,

og i Tyskland . . .

„Spis bare, Børn, der er mere i Køkkenet!“

De danske eksportpræstationer indgik i dr. Goebbels propaganda. I 1942 var temaet ikke længere »Englands udradering«, men »Englands udsultning«.
Herover: for- og bagside af et tysk propaganda-skrift.
Til venstre: dansk slagtekvæg udskibes til Tyskland

- interneret statsborgere fra Cuba, San Domingo, Guatemala, Costa Rica, San Salvador, Peru, Nicaragua og Uruguay,
- udvist de hollandske og belgiske diplomater,
- lukket det brasilianske gesandtskab og udvist diplomaterne,
- anerkendt den kinesiske nationalregering,

- erstattet udenrigsminister Munch med Scavenius,
- akkrediteret gesandt Mohr i Berlin og Pressburg (Bratislava),
- protesteret mod Islands og Færøernes besættelse,
- protesteret mod Grønlands besættelse og Kaufmann-aftalen,
- taget skridt overfor de illoyale diplomater,

- interneret fjendtlige udlændinge og udleveret dem til Tyskland,
- forbudt det kommunistiske parti,
- anholdt kommunister og indsat dem i kommunistlejren Horserød,
- udleveret ca. 200 tyske politiske flygtninge til Tyskland,
- ladet dansk og tysk politi udveksle oplysninger,

- udskilt hetzere af det offentlige liv,
- indført lov med tilbagevirkende kraft om handlinger mod Det tyske Rige,
- ophævet mødeforbudet, der forringede DNSAPs propaganda-muligheder,
- givet danske nationalsocialister amnesti for lovovertrædelser,
- indført lov mod tysk fjendtlige tryksager,
- givet »Schleswigsche Kammeradschaft« ret til at bære uniform m. m.,
- forbudt tysk fjendtlig radio i alle offentlige lokaler,

- ophævet prisafslaget for særlig fede svin (over 70 kg),
- nedskåret smør-rationerne med 10 pct. til fordel for Finland.
- leveret til Tyskland (indtil 31/3 1942): 722.000 stk. kvæg, 3.624.000 svin, 34.000 heste, 128.200 ton smør, 78.000 ton æg, 152.500 ton fisk,
- indtil 27/4 1942 ydet en kredit på 889.061.000 kr. for vareydelse og 982.748.000 kr. for Værnemagts ophold.

Ungdommelige og uansvarlige elementer

Idet pressebureauet saaledes ændrer den nævnte meddelelse, henstiller man til bladene ikke at gøre disse taabelige og farlige handlinger til genstand for omtale uden dertil at knytte en fordømmelse af dem og en advarsel derimod.

udenrigsministeriets pressebureau,

Meddelelse om sabotage fra Udenrigsministeriets Pressebureau august 1942

2. og 4. maj udbændte nogle tyske godsvogne med værnemagtsmateriel på baneterrænet i Ålborg (herover). 8. maj anholdt politiet de første af drengebandens medlemmer. Sagen sluttede med strenge fængselsstraffe

k

privat for redaktionerne. fortroligt.

forlydender angående forhenværende handelsminister christmas møller maa ikke omtales.

udenrigsministeriets pressebureau,

nr 117 kl 23.16

Enkelte »uansvarlige og ungdommelige elementer« strittede imod regeringen Buhl-Scavenius. Det lod sig ikke skjule, for politiet måtte i stadig flere tilfælde bede om befolkningens hjælp til opklaring af hærværk mod tysk værnemagts-egendom eller mod danske virksomheder, der fremstillede varer til Tyskland.

I sommeren 1942 måtte regeringen se sig kaldt »skurvede medskyldige« og »Gestapo-lakajer« – uden rigtig at kunne gøre noget ved det. Det stod i små, dupliserede blade – nogle af dem var blevet befordret med postvæsenet.

Ukendte, uansvarlige forfattere veg end ikke tilbage for at kalde den udsøgte medlemskreds i Dansk-Tysk Forening »opportunistiske spytlikkere«. »Almuen holder øje med Dem«, stod der i et af skrifterne.

Nogle af de ungdommelige elementer blev afklapset af politiet. Til almindelig forbavelse afsløredes en drengebande på Ålborg Katedralskole, børn af pæne forældre. Banden kaldte sig Churchill-klubben. Skolens rektor suspenderedes og måtte ikke vise sig i Ålborg.

Men toppunktet af uansvarlighed blev regeringen præsenteret for midt i maj. Christmas Møller – handelsministeren, der var blevet udskilt af det offentlige liv – var pludselig forsvundet. 13. maj fik justitsministeren en fremdateret skrivelse fra ham. Han var rejst til England.

Regeringen nedlagde forbud mod omtale af »forlydenderne«, men dagen efter hørtes Christmas Møllers stemme i engelsk radio. Så ville regeringen gerne have avis-omtale – fordømmende – men det kneb det med.

Politiet anholdt en skipper og en bedstemand, der tilstod at have sejlet den tidligere handelsminister til Sverige. Desuden blev forretningsføreren i »Dansk Sejlskibsrederi for mindre Skibe« anholdt, men han undveg fra den politimand, der skulle passe på ham.

Der blev udsat en dusør på 5.000 kr. for oplysninger, der kunne føre til pågribelse af forretningsfører cand. polit. Eigil Sophus Lorenz Borch Johansen.

Der blev også udlovet 5.000 kr. i dusør til den, der kunne finde »en person, som ved hjælp af faldskærm er sprunget ud fra en lavtflyvende flyvemaskine«. Et undergrunds-blad kaldte det »judas-penge« – og faldskærmsmandens kammerat, der var omkommet, blev kaldt »en tapper mand med en vigtig mission«.

Der anedes en foruroligende sammenhæng.

SOLSTRAALEN

Det nye Middel mod Utøj, uhyre virksomt

Fabrik: Danmarksgade 43
København V.

BRDR. HUGO & KAJ ANDERSEN

Detektivbureau

Opportuniststræde 40-42

FILIAL:

ERICHSEN & WESCHE

Kannikkestræde 43
K ø b e n h a v n

Postvæsenet fik instruks om at være på vagt overfor masseforsendelser og mistænkelige afsender-adresser. Disse to afsendere gik dog igennem

I august 1942 blev der anmeldt 29 »farlige og tåbelige handlinger«, og politiet havde registreret 15 forskellige illegale blade – uvæsenet havde bredt sig helt til Silkeborg og Maribo.

Statsminister Buhl gik til mikrofonen i det nye radiohus i Rosenørns Allé og sagde:

»Jeg appellerer til alle danske kvinder og mænd og vil så indtrængende, som det er mig muligt, lægge hver enkelt på sinde at være virksom for, at besindighedens ånd stadig kommer til at råde i vort folk. Og jeg vil navnlig gerne rette denne appel til ungdommens ledere

i skoler, foreninger og sammenslutninger af enhver art, idet jeg beder hver enkelt om at gøre sit bedste for at forhindre, at ungdommelige elementer i ubesindighed og uforstand lader sig forlede til at begå handlinger, der under de nuværende forhold må betegnes som intet mindre end dødsensalvorlige.

Vær med til at gøre det klart for alle, og navnlig for de unge, at den, som begår sabotage, eller hjælper dertil, eller overfor myndighederne tilbageholder viden om sabotageplaner, handler mod sit fædrelands interesser.«

Statsminister Buhl ved mikrofonen

Bevidst fornærmelse af Det stortyske Riges Fører

I sit særtog på vej fra Berlin til Varulve-hovedkvarteret i Ukraine fik Hitler den 27. september forelagt Chr. Xs svartelegram på Førerens lykønskning til kongens fødselsdag dagen før. Kongens svar var opført på listen over indgåede telegrammer, og Hitler forlangte at få specielt dette telegram at se. Der stod:

»Dem Reichkanzler,
Berlin.
Spreche meinen besten Dank aus
(udtaler min bedste tak)

Christian R.«

Føreren fik et raserianfald.

Der fulgte en dybt alvorlig krise. Få dage efter Hitlers raserianfald var der skærpet beredskab i tyske og danske garnisoner i Danmark, og den danske flåde fik hemmelig ordre til i givet fald at sænke skibene.

Da den danske gesandt i Berlin, O. C. Mohr, kom til Berlin fra København den 29. september, fik han ordre til straks at forlade den tyske hovedstad igen. I mellemtiden havde Renthe-Fink i København – efter sin instruks »med betonet skarphed« – læst disse linier op for udenrigsminister Scavenius:

»Føreren har sendt kongen af Danmark en venlig lykønskning til kongens fødselsdag. Kongen har kvitteret herfor ved blot at oversende en slags kort bekræftelse af modtagelsen. Det synes herefter, som om den danske konge i fuldstændig mangel på forståelse af den ham tilkommende stilling ikke er klar over, at en lykønskning fra føreren for Det stortyske Rige for en konge af Danmark er en ganske særlig æresbevisning. Formen for kongen af Danmarks svar er derfor en bevidst affront (fornærmelse) af Føreren og Det stortyske Rige, og der vil blive fundet midler og veje for én gang for alle at umuliggøre gentagelse af en sådan hændelse. Føreren har anordnet, at den tyske gesandt i København straks tilbagekaldes, og at den danske gesandt i Berlin ligeledes forlader sin post.«

Minister O. C. Mohr fortæller:

»Selvfølgelig var telegrammet ikke alene årsagen til misstemningen, baggrunden var Christmas Møllers radiotaler fra London, den begyndende sabotage og ringe interesse for bekæmpelse af kommunismen. Hitler havde i længere tid forlangt, at samtlige Christmas Møllers taler skulle findes på hans skrivebord.

Efter telegrammets modtagelse forlangte Hitler sig forelagt samtlige indberetninger om udviklingen i Danmark under Besættelsen. Navnlig den seneste tids beretninger om Frikorps Danmarks modtagelse i København gjorde ikke stemningen blidere. Det trak utvivlsomt op til, at Danmark skulle blive et rigskommissariat under Himmlers ressort. Men Ribbentrop, der endnu havde en ret stærk stilling, var ikke til sinds at opgive uden kamp. Og hans bedste kort på hånden var Scavenius.

Scavenius var ganske vist måske ikke tyskvenlig og ikke nazist, men han var i Ribbentrops øjne en politisk dygtighed og en statsmand med realitetssans. Folk af den støbning i den danske regering ville dog måske være at foretrække for dilettantiske nationalsocialister uden en brugelig fører.«

2. oktober kom general Hermann von Hanneken (t. h.) til København som ny øverstbefalende for de tyske tropper. Som repræsentant for den fornærmede tyske fører indskrænkede han sin kontakt med danske myndigheder til nogle knappe ordre-udgivelser. I det

Adolf Hitler – fornærmet

tyske gesandtskab refererede han Hitlers instruks ved afskedsaudiensen sådan:

»Som befuldmægtiget vil der komme en national-socialist med hård hånd, og den militære øverstkommanderende og Værnemagten befinder sig ikke i et venligtsindet land, men i fjendeland.«

»Hvad angår regeringen må målet være snarest at indsætte en regering under ledelse af de danske nationalsocialister. Om de danske nationalsocialisters partileder, dr. Clausen, er den egnede person, eller om han har en lille eller en stor del af befolkningen bag sig, er ganske ligegyldigt. Føreren behøver i Danmark en marionet-regering, der udfører, hvad han forlanger af den.«

»Chefen for denne regering må stedse være klar over, at han efter de tyske troppers eventuelle bortmarch vil blive hængt i den nærmeste lygtepæl.«

Chr X - ikke imponeret nok

Regering af Rigets nåde

I en måned efter gesandternes hjemkaldelse var der tavshed om de tyske planer og hensigter. Både i den danske regering og i det tyske gesandtskab – hvor man frygtede general von Hannekens ambitioner – følte situationen som en nervekrig. Et dansk forslag om at sende kronprinsen i audiens hos Hitler blev overhovedet ikke besvaret.

Den 19. oktober styrtede kongen under sin ridetur af hesten Jubilee udfor Esplanadepavillonen på Grønningen. Hans kvæstelser var alvorlige, og en lungebetændelse komplicerede situationen. I nogle dage frygtede man for kongens liv. Det tyske gesandtskab fik instruks om, at man ikke måtte flage på halv, når kongen døde. Den fungerende gesandt, Barandon, telegraferede:

»Kongen (skal) være af den opfattelse, at anstødsstenen i det tysk-danske forhold ville forsvinde ved hans død. Omgivelserne frygter derfor, at den til overvindelse af sygdommen nødvendige modstandsvilje bliver afgørende svækket gennem sådanne overvejelser.«

30. oktober blev Scavenius kaldt til Ribbentrop i Berlin, og 2. november fremlagde rigsudenrigsministeren de tyske krav: en ny regering med upolitisk ledelse og upolitisk flertal. En regering med Scavenius som statsminister kunne forvente at vinde den tyske regerings tillid.

Scavenius, der tog afstand fra forslaget om ham selv som statsminister, blev præsenteret for Det tyske Riges ministerialråd dr. jur. Werner Best. Den befuldmægtigede ville komme til København 5. november.

5. november kl. 11 – 6 timer før Best ventede besked fra Scavenius om et resultat – holdtes ministermøde. Senere på dagen samledes partierne til møder.

Kl. 17 meddelte Scavenius dr. Best, at partierne kunne tilbyde en ny statsminister: nationalbankdirektør Bramsnæs. Best stillede sig imødekommende.

Kl. 17.30 fik statsminister Buhl kontakt med Bramsnæs. Han var absolut afvisende.

Lørdag den 7. november kl. 10 meddelte Scavenius Best, at partierne nu kunne tilbyde landstingsmand Hauch som statsminister. Det blev afslået. Scavenius foreslog så overborgmester Viggo Christensen eller departementschef K. H. Kofoed. Dr. Best erklærede, at Scavenius nu selv måtte danne regering. Helst i dagens løb.

10.45, 15.30 og 17.45 holdtes ministermøder. På det sidste møde erklærede statsminister-emnet Scavenius på forespørgsel, at han ville være mod en dansk tilslutning til Tremagts-pagten og mod en dansk jødelovgivning.

Ud på aftenen havde partierne taget stilling: Socialdemokratiet, de radikale og Retsforbundet ville støtte Scavenius, Venstre og konservative ville ikke. Statsminister Buhl foreslog nu en konference på Amalienborg mellem kronprinsregenten og partiformændene.

Vilh. Buhl fortæller:

»Kronprinsen holdt en tale, som gjorde stærkt indtryk på alle deltagerne. Han fremhævede situationens store alvor og nødvendigheden af at vise sammenhold. Kronprinsen vidste, at han her talte i sin fars ånd. Også Rigsdagen havde sit store ansvar, og det stod nu til den at nå til enighed om en løsning. Blev den ordning, der nu var mulighed for at opnå, ikke gennemført, kunne det betyde fjernelse af hele vort forfatningssystem. Derfor burde partierne samles om det forslag, der forelå.«

Som den sidste forlod Vilh. Buhl kronprinsregenten. Kronprinsen husker:

»Buhl sagde til mig: – Det klarede De godt. Den kommer til at gå.«

Regeringen af 9. november 1943 med Erik Scavenius som stats- og udenrigsminister. Yderst til venstre justitsminister Thune Jacobsen og trafikminister Gunnar Larsen

Kl. 1 søndag morgen meddelte Venstre og konservative, at de tiltrådte en løsning med en regering Scavenius.

Dr. Best telegraferede:

»Den nye regering følger fuldstændig Førerens retningslinier, da Scavenius (som forøvrigt indtil i dag vægrede sig ved at overtage regeringen og kun gav efter for mit moralske tryk) hverken har støtte i parlamentet eller offentligheden og vil forblive regeringschef af Rigets nåde. Af ministrene kan godt halvdelen betegnes som tyskvenlige, mens de øvrige som repræsentanter for det »gamle system« på grund af dårlig samvittighed og frygt for at blive afsat vil være hæmmede og føjelige over for mig. Navneliste med karakteristik følger.«

Kongens hest »Jubilee« blev af ukendte årsager sky på broen over havnesporene bag Den engelske Kirke og satte i galop ned ad bakken mod Esplanaden. Søndag den 25. oktober blev der i alle kirker bedt for kongens liv. Natten til tirsdag var krisen overvundet. Kongens liv blev reddet dels med et af de helt nye sulfanomidpræparater, dels med en blodtransfusion

Den nye opsynsmand

Omstændighederne ved SS-Gruppenführer Werner Bests tiltræden i Danmark var gunstige. Omtrent samtidig med den nye rigsbefuldmægtigedes ankomst fangede politiet det kommunistiske partis formand, folketingsmand Aksel Larsen. I dagene før og efter Aksel Larsens anholdelse, blev 165 andre kommunister pågrebet. Aksel Larsen blev udleveret til Gestapo.

Dr. Bests første officielle fremtræden fandt sted i Dansk-Tysk Forening den 19. november, blandt aftenens gæster sås stats- og udenrigsministeren, arbejdsministeren, socialministeren, nationalbankdirektøren og Københavns politidirektør. Aftenens emne var racehygiejne. Dr. Best havde påtaget sig at skaffe foredragsholderen, lederen af det tyske »arvebiologiske institut«, dr. Groes, men doktoren blev forhindret på grund af tæt tåge.

I stedet talte doktorens medarbejder, dr. rer. nat. og cand. med. Alexander Thomsen – bl. a. om sterilisation af medborgere med uheldige arveanlæg. »Begrebet humanitet må ikke misbruges«, sagde han. Hans foredrag blev ledsaget af danske og tyske kompositioner, spillet af den fynske violin-dreng Carl Nielsen.

Scavenius noterede i Berlin dette indtryk af Werner Best:

»Han er en ung mand på 39 år. Han gjorde et godt indtryk på mig. Jeg fandt, at han havde et hurtigt hoved og syntes indstillet på at træffe en hensigtsmæssig ordning.«

8. november 1942 invaderede de allierede Fransk Nordafrika. Rommels Afrikakorps var på flugt. Efterretningen om Stalingrads erobring lod stadig vente på sig. I sin første tale til ministeriet Scavenius greb dr. Best om nælden:

»Tyskerne vil – det forsikrer jeg Dem – i denne krig ikke nedlægge våbnene, men til den bitre ende udkæmpe den sidste kamp. Den, som således ved, at forud for den fuldstændige katastrofe for Riget, hjemfalder det smukke land Danmark til tilintetgørelse gennem en bitter slutkamp, han kan ikke ønske katastrofen for Riget – fordi han ikke vil Danmarks tilintetgørelse. Denne erkendelse vil for enhver dansker lette hans samvittighed ved samarbejdet.«

Til medlemmerne af Dansk-Tysk Selskab i Århus sagde dr. Best:

»Vi kan i denne kamp ikke lade os opholde af ond vilje indenfor Europa. Jeg forstår, at det ikke er lette tider, Danmark må igennem, men Danmark og Tyskland er sammenkædet gennem en geografisk og historisk skæbne. Vi er i den samme båd, og ingen kan stå af.«

Dr. jur. Karl Rudolf Werner Best – medlem af det tyske nazistiske parti siden 1930 – anså sig for at være ekspert i »opsynsforvaltning«. Han havde opholdt sig i Danmark i august-september 1941 under sit arbejde på et festskrift til Himmler om forvaltningen af de besatte områder – nu og efter sejren. Det tyske forvaltningssystem i Danmark fandt han forbilledligt.

Dr. Best havde været administrations- og personalechef i Gestapo, senere ansat i det besatte Frankrig. Han var forfatter af en lang række skrifter om nazistisk ideologi, et tortur-reglement omfattede det litterære arbejde også

Nye tider: Ordene »Tysk gesandtskab« blev malet over på skiltet på Kastelsvej og erstattet med »Den rigsbefuldægtigede«

Dr. Best modtages i Kastrup lufthavn af direktør Svenningsen, Udenrigsministeriet. T. h. for Udenrigsministeriets direktør SS-Brigadenführer Kannstein fra det tyske gesandtskab i København

Sabotage bedre end bomber?

Et Mosquito-fly var ubevæbnet – dets eneste våben var den store hastighed

Onsdag den 27. januar 1943 stillede et medlem af det britiske underhus følgende spørgsmål: »Hvor længe agter Hans Majestæts regering at tolerere, at Burmeister og Wain i København uforstyrret fremstiller motorer til tyske u-både?«

Omtrent samtidig lettede otte RAF-Mosquitofly fra eskadrille 139, Marham luftbase, med ordre til at bombe den københavnske virksomhed.

Vejret var koldt, det blæste, og der var enkelte skyer på himlen.

Kl. 17.01 lod tyskerne uden forvarsel blæse luftalarm i København. Angrebet var kommet bag på dem.

Tre minutter efter faldt bomberne, ialt 32, hver på 500 pund. Fire faldt på Islands Brygge, otte i sukkerfabrikken i Langebrogade, én i damperen »Baldur« i Christianshavns Kanal. B&W blev ramt af ni bomber, en enkelt bombe faldt mellem B&W og Christianskirken, to traf lømmetørklædefabrikken i Knippelsbrogade, én Knippelsbros sydlige brohoved og én den tomme grund nord for broen. Resten gik i havneløbet.

Flyverløjtnant Bill Blessing fortæller:

»B&Ws bygninger dukkede op, og i samme sekund så jeg en bombe fra førermaskinen ramme en 100 tons kran på kajen. Nogle rygende huller i fabrikstaget markerede andre bombenedslag, og nu faldt mine egne bomber. Da den sidste maskine fløj ind over målet, begyndte eksplosionerne. Jeg så eskadrillechefens maskine inde over Marmorkirkens grønne kuppel. Luftværnsbatterierne nord for København åbnede ild mod os.«

Otte blev dræbt og mange såret. Bombardementet anrettede skader for omkring 4 mill. kr. 2300 beboere på Islands Brygge måtte evakueres. For en stor del af befolkningen betød det britiske angreb et ændret syn på den indenlandske sabotage – mange fandt, at sabotagen trods alt var at foretrække fremfor bombardementer. Den slags betragtninger foruroligede på Christiansborg.

Fra nimandsudvalgets møder efter bombardementet refererer sekretæren, Oluf Pedersen, disse replikker:

»STENSALLE: Det er kedeligt, at befolkningen i København mener, sabotagen er bedre end bomber.

INDENRIGSMINISTEREN: Næsten hver nat bindes vagter, og der sættes bomber til.

JUSTITSMINISTEREN udtalte, at buen spændtes, og der var fare for dødsstraf og bod, om sabotagen ikke stoppedes. Vi gør, hvad der er muligt. Gunnar Larsen havde oplyst, at over 50 pct. af arbejderne så med velvilje på sabotagen. Forbindelsen mellem Christmas Møller, professor Chievitz og kommunisterne var meget farlig. Kommunisterne vil efter krigen søge at tilrive sig magten ved vold.«

Udvalget drøftede derefter udformningen af en opfordring til befolkningen om at angive sabotører:

»KNUD KRISTENSEN: I alle tilfælde må vi få befolkningen til at stille sig velvillig til en opklaring.

A. M. HANSEN: Retsordningens bevarelse på danske hænder må nævnes.

OLE BJØRN KRAFT: Befolkningen må ligefrem opfordres til at bistå politiet.

JUSTITSMINISTEREN: Det hjælper ikke, hvis man ikke tror på den kommunistiske fare.«

Redningsmandskabet i arbejde i sukkerfabrikken. Ialt dræbtes otte mennesker ved bombardementet, 34 blev kvæstet

Mange tilskuere stod hele natten og betragtede ildebrandene i sukkerfabrikken og (her) lometørklædefabrikken

Valg - men på betingelser

8. marts 1943 udskrev kongen valg til Folketinget og valgmandsvalg i 2., 3. og 5. landstingskreds den 23. marts.

Dr. Best havde overvundet modstanden i det tyske udenrigsministerium med bl. a. dette argument:

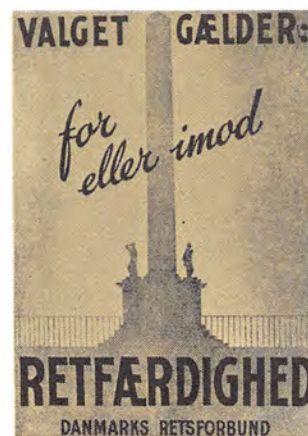
»Et forbud mod valget vil bevirke en meget større styrkelse af det parlamentariske system end valget af en rigsdag, der – selvom den vælges under parolen: indre afstandtagen fra Tyskland – vil betyde et plebiscit for regeringen Scavenius og helt og holdent føje sig efter den tyske linie.«

Valgets betingelser var: ingen agitation mod Tyskland eller DNSAP i valgkampen, ingen regeringsændring som følge af valg-resultatet, oprettelse af et kontor under statsministeren til varetagelse af det tyske mindretals interesser.

Valgkampens tema blev, som dr. Best havde regnet med: »indre afstandtagen fra Tyskland«. Redaktør Hans Bølling fortæller:

»Møderne havde ofte mere karakteren af nationale gudstjenester end af politiske møder. Faner parade-

Legale valg-oprøb fra marts 1943. Pjecen med splitflaget var udsendt af de fem samarbejdende partier. Her stod: »Valget skal bekræfte folkets vilje til at værne om den frihed, der er vor tusindårige arv, og det folkestyre, danske kvinder og mænd ikke vil miste. Derved bliver valget en bekendelse til Danmark og til troen på Danmarks fremtid«

Øerniseringer. Eakenen, H. C. Ørstedvej 31, EVA 40 11.

Dokumentet af K. Fabricius Gjøellerup, hvormed der bliver sat en Stopper for Jøden Goldschmidts Virksomhed i danske Dødsboer?

Gl. Kongevej 4 A — ANDALUCIA
TM. Pale 6408.

Stem antijødisk — stem nationalsocialistisk

rede, orkestre spillede nationale melodier, talerne tog bevidst sigte på at hæve den nationale stemning og at styrke den danske enigheds ånd. Der er vist ingen vælgermøder i vor politiske historie, som har været stærkere besøgt end møderne i marts 1943. På land og i by, på Sjælland, på Fyn, i Nørrejylland og i Sønderjylland, alle steder var der en tilstrømning, så mange måtte gå uden at kunne komme ind. Man mærkede, hvordan hele folket brændte af længsel efter at komme til at afgive sin bekendelse for Danmark.«

Som god Dansker: MOD
Nazi-regeringen Scavenius
Stem dansk-stem BLANKT

 VALGET D. 23 MARTS :
STEM DANSK -
STEM BLANKT !

Illegale valg-oprøb fra marts 1943. Undergrundsgruppernes stilling var ikke nem at blive klog på. Opfordringen til at stemme blankt blev kun fulgt af ca. 24.000. Det kommunistiske parti var afskåret fra at deltage i 1943, hvad der strengt taget gjorde valget grundlovsstridigt

Støt Antidemokraten
Scavenius!
Stem demokratisk
sæt Kryds ved de Radikale!

Støt Kapitalisten Scavenius!
Stem Socialdemokratisk!

Støt Scavenius
" Danmarks Fører.
Kryds ved Samlingspartierne

Vil du i Horserød?
Saa giv Dansk-Engelsk Samling
din Stemme.
Følg Arne Svaabæk-Sørensen !

De støtter
Scavenius
ved at stemme
Radikalt

NU SKAL SCAVENIUS OG
THUNE HA BANK —
HVER ÆRLIG DANSKER,
GAA HEN OG STEM BLANKT

Sejr for de samarbejdende

Valgafstens-stemning på restaurant Wivex i København. Valgresultaterne føres ind på skemaerne, efterhånden som de indløber

Valgdeltagelsen den 23. marts 1943 blev den største i dansk historie: 89,5 pct. Sådan blev resultatet:

Socialdemokratiet	66 mandater (+ 2)
Radikale	13 mandater (÷ 1)
Konservative	31 mandater (+ 5)
Venstre	28 mandater (÷ 2)
Retsforbundet	1 mandat (uf.)
Bondepartiet	2 mandater (÷ 2)
DNSAP	3 mandater (uf.)
Dansk Samling	3 mandater (+ 3)

Sejren for de samarbejdende partier var det helt dominerende i de danske kommentarer til valget. DNSAP fik en stemme-fremgang på godt 12.000, men det var for lidt til et mandat, det nazistisk orienterede bondeparti blev halveret.

Valgets outsider var Dansk Samling, der opstillede udenfor de samarbejdende partier og i skarp opposi-

tion til forhandlingspolitikken. Organisationen, der opstillede som parti for første gang, var stiftet i slutningen af trediverne af forfatteren Arne Sørensen på et politisk og kulturelt fornyelsesprogram. I 1943 blev det støttet af så kendte folk som Vilh. la Cour og dramatikeren pastor Kaj Munk i Vedersø.

Deutsche Diplomatisch-politische Korrespondenz skrev om det danske valg: »For et marionet-system ville den danske befolkning ikke have præsteret et sådant masse-opbud. Valgene har udover deres lokale betydning vist verdensoffentligheden, at tanken om og muligheden for et enigt samarbejde med Tyskland, trods de fjendtlige magters påstande og intriger, absolut er levende og effektiv i Danmark. Forholdene viser i Danmarks tilfælde, at der, hvor forholdene tillader det, i et af Tyskland besat land kan bevares livs-

Dansk Ungdomssamvirkes
mærkat »Har stemt« blev
uddelt ved valglokalernes
udgange

og forfatningsforhold, der ligefrem kan betegnes som svarende til fredsforhold.«

I en indberetning kommenterede dr. Best DNSAPs valgresultat:

»Det er slet og ret tragisk, at de gamle partier i dansk politik repræsenteres af politikere og ministre af forbilledlig personlig, erhvervmæssig og politisk soberhed og solidaritet, der tiltaler danskernes bondeagtige væsen, mens føreren for det nationalsocialistiske »fornylesparti« og hans omgivelser i personlig vandel og i økonomiske og politiske forhold frembyder et modstykke til denne soberhed og solidaritet – hvad der i »landsbyen Danmark« er enhver bekendt.«

I DNSAP opstod der en krise efter valget. Partiet fik udmeldelser, også fra højtstående partifunktionærer.

enigt kæmper vi vor Vej,
;: Sammensvejset, Ryg mod Ryg.
vi faar, en Fremtid lys og tryk ;:

Tekst: C. CHRISTENSEN

Musik: HELGE W. HANSEN

Tempo di marcia.

VI ILL- SER DIG, VOR FØ- RER VOR FØR- STE KAM- ME-
RAT. VI STÅR MED DIG I KAM- PEN IVER DAG ER VI PA-
- RAT. FOR DU ER OS OG VI ER DIG E- NGT KÆM- PER

DNSAPs fører-sang. Nu kneb det med at stå »ryg mod ryg«

Bylederen i Roskilde, Fritz Broch, skrev:

»Partiet har opnået at trække de trofaste medarbejdere gennem skidt og møg ud i arbejdsløshed, væk fra stillinger og ødelæggelse af forretninger under skældsord som landsforræder. Det er absolut alt, hvad der er opnået, og dog slår lederne sig for brystet og er stolte af valget på de menige medlemmers bekostning.«

Sysseleder Kay Gothenborg skrev:

»Det er betegnende, at Ejnar Jørgensen, da du talte i Århus hallen straks i begyndelsen af din elendige tale spurgte mig, om jeg havde sørget for, at der blev klappet bravt. Trods det, at du ikke havde grund til at beklage dig over klakørerne, der sled tappert i det, forlod du med fornærmet mine selskabet.

Du fører jo også – endnu – en ganske bekvem tilværelse med flere boliger, biler og rideheste. HVAD FANDEN SKAL DU MED RIDEHESTE?

Hvad rager det dig, at de kammerater, der satte alt ind for ideen, kæmper en fortvivlet kamp for at bjærge livsopholdet?«

Partiet udsendte en fortrolig meddelelse til ledere og førere:

»Da det ved valget har vist sig, at det nærmest kun har været partiets egen faste stok, der har givet os stemmer, gælder det om at sammentømre denne blok endnu fastere. Der må holdes den aller strengeste disciplin indenfor rækkerne, og ethvert undergravningsforsøg må kvæles i fødslen ved øjeblikkelig slettelse af vedkommende. Det gælder også for folk, der er mismodige eller tvivlende. Det er ikke medlemstallet, der giver os den fornødne kraft.«

Betonfæstningen Danmark

Antiluftskytstilling i Søndervig

Danmark fik en ny betydning i den tyske strategi omkring årsskiftet 1942-43. Med den stigende invasionsfare efter den allierede landgang i Fransk Nordafrika blev landet et selvstændigt led i »Europas forsvar«. Hovedforsvarslinien var den jyske vestkyst – med tyngdepunkterne i Hjørring, Ringkøbing og Thisted amter.

Opførelsen af den danske del af »Atlantehavsvolden« eller »Vestvolden« begyndte. Et system af artilleristillinger, betonbunkers, tankspærringer og tankgrave byggedes i klitrækkerne, og flyvepladser anlagdes i baglandet.

Arbejdet blev udført af danske entreprenørfirmaer for »Organisation Todt« og »Sonderbaustab der Luftwaffe«. I marts 1943 beskæftigede befæstningsarbejderne 20.000 danske arbejdere, i november 33.000. Et halvt år senere kulminerede indsatsen med 71.000 mand beskæftiget.

Den danske hær rømmede efter tysk krav hele Jylland med Als, og i slutningen af 1942 havde general von Hanneken inddelt landsdelen i et nordligt og et sydligt forsvars-afsnit, delt af en linie fra udløbet af Nisum Fjord på vestkysten til et punkt mellem Randers og Mariager Fjord på østkysten.

Flyverløjtnant Walther Frenzt, der var førerhovedkvarterets fotograf, har taget de fleste af billederne på disse sider. Han gennemfotograferede i 1943 efter Førerens personlige ordre Vestvoldens fæstningsanlæg fra den spanske grænse til Skagen. Hitler ønskede at se disse anlæg, der i propagandaen blev kaldt et højdepunkt af moderne krigsbyggekunst.

I slutningen af 1943 inspicerede feltmarskal Rommel den danske vestvold. Han var ikke imponeret. På det tidspunkt havde von Hanneken flyttet sit hovedkvarter til kurstedet Silkeborg Bad. Han lod plante tusinder af sommerblomster omkring sin bolig i overlægebygningen. Vognladning efter vognladning af vesterhavssand blev hentet til indretning af en kunstig badestrand ved søens bred. En badebro, badehuse og en lystyacht fuldendte idyllen. Boligen var kostbart udstyret med tæpper og malerier samt en formidabel vinkælder med fornemme mærker, røvet i Frankrig.

Hovedkvarterets bunkers havde flere meter tykke vægge og var udstyret med selvlukkende panserdøre. Hovedkvarteret stod i direkte forbindelse med en række befæstningsanlæg i Danmark og med vigtige kommandostationer i Tyskland og Norge. Det havde egen jernbanelinie og egen station.

*En fremskudt maskin-
geværpost ved Bulbjerg
og Skarreklit*

*Nederst t. v.: Appel i en
artilleristilling på vest-
kysten. Fra stillingerne på
kystens fremspringende
punkter kunne »invasions-
kysten« beskydes på langs
T. h.: Erwin Rommel,
generalen for det slagne
tyske Afrika-korps,
viste sin marskalstav ved
den danske vestvolds
stillinger. Han kritiserede
arbejdet hårdt*

Pengene blev hentet i store kufferter

Vestvold-byggeriet blev betalt med danske midler. På værnemagts-kontoen i Nationalbanken blev der trukket checks til ca. 1,5 milliarder kroner til formålet, men de tyske bygherrer udbetalte også kontantbeløb, som ikke kunne kontrolleres. Man satte sig helst udover de officielle priskontrolbestemmelser. Så blev danskernes »Lieferfreude« større.

En jysk vognmand og hans to sønner gik ind i arbejdet med 5 lastbiler, 5 spand heste, 3 personbiler og 106.000 kr. På ca. 3 år tjente firmaet 5,3 mill. kr. netto, og det var udvidet med underafdelinger i seks byer og store mængder entreprenørmateriel.

Herluf Andersen fortæller:

»Det første år, hvor entreprenører og leverandører kom for at hente akonto-udbetalinger, sommetider henvend en million i rede RKK-sedler, kom firmaets funktionærer ofte med store kufferter og undertiden to taxavogne til at transportere pengene ud til de ventende arbejdsfolk. Vore tre pengeskabe på kontoret kunne mange gange ikke rumme beholdningen af mammon, og skrivebordsskuffer og tomme kasser blev taget til hjælp.

En gang kom et bestemt firma med fem kufferter til at transportere penge i, men det var ikke nok, der blev ca. ti bundter 50 RKK-sedler tilbage, der var ikke plads til dem. Entreprenøren skød dem så nonchalant hen til mig og bad mig beholde pengene. Han havde ikke tid til at komme tilbage efter dem. Tro mod bestemmelserne afslog jeg at modtage foræringen.«

Ingeniør Niels Kiehlstrøm husker stemningen fra en støbedag i klitten:

»650 m³ beton skal fyldes i den lille klit ude ved havet. Timerne går, en maskine sætter ud, bliver klar igen. En durrende, summende larm af seks blandingsmaskiner, to pumper til vand, da ledningen har for lidt tryk, biler, der starter, og den stadig raslende lyd, når betonkærerne tømmes ned i støberørerne. Timerne går. Cementfolkene er grå af støv. Hver pose, der smides i elevatorspandene, giver en sky af cementstøv, der lægger et gråt tæppe overalt i læsiden. Trillebanerne fra materialbjergene bliver længere, efterhånden som dyngerne svinder ind, opædt af de hamrende maskiner. Når støbesandet slipper op, kan man bare grave længere ned. Flyvesandet er der jo altid.«

»Firmaet »Biltransport« arbejdede efter et simpelt princip. Det ordnede vognmændenes regnskaber og skaffede dem deres penge. Derfor fik de 10 pct. af bruttobeløbet. De havde en tid 60 vogne, der hver kørte ca. 150 kr. ind om dagen. Altså pr. måned tjente selskabet $60 \times 150 \times 1/10 =$ kr. 27.000. Der var tre mand på kontoret, alle uden egentlig uddannelse. Enkelte måneder var det så endnu bedre. Disse firmaer »abonnerede« ligefrem på udgifter, for ved at få flere regningsbilag steg fortjenesten jo.«

Der var delte meninger om lokale beboere, som stillede arbejdskraft eller vogne til rådighed – i virkeligheden havde myndighederne kun med nød og næppe undgået en regulær tvangsudskrivning. Billederne er taget af løjtnant Frentz på Skagen

DE MALERE,

jeg har Forbindelse med, trænger ikke til „Lægehjælp“.
Forbindelse søges med endnu nogle Charlottenborg-Udstillere,
som maler fortællende Billeder — Genrebilleder, Landskaber
med Staffage og lignende.

Er De den Maler, jeg kan bruge, kan De tjene 20,000 Kr. aarlig.
Send et Par Lærreder, til Besigt.

GUSTAV PETERSEN,
KUNSTHANDLER

en gros - en detail **AALBORG**

*Det var en erfaring i kunsthändler-kredse, at »gammel-rige«
gerne satte penge i ældre kunst, mens de »ny-rige« foretrak
genrebilleder og »landskaber med staffage«*

På flere af Vestvoldens arbejdspladser blev der ud-
stedt et generelt spiritusforbud, men det kunne være
svært at få det overholdt. Hertuf Andersen fortæller:

»Der kørte så mange vogne, eller det var vel tre-
hjulede cykler; de solgte is og sodavand. En dag
stoppede jeg en sådan vogn og bad om en is i et
bæger. Skal det være rom-is eller rød-is, spurgte man-
den belevent. Jeg valgte rød-is, den havde jeg dog
aldrig prøvet før. Rød-is viste sig at være rød Ålborg-
snaps dækket med et tyndt lag af is, rom-is var rom
dækket med is — men manden solgte også sodavand,
enten Ålborg-vand eller vand med cognacsmag. Det
var den sidste kilde «

Lærte sig dansk som besættelsessoldat

Det var ikke alle danske, der viste de tyske soldater en kold skulder, og tyskerne havde sjældent besvær med at få danske med på billedet, når de fotograferede hinanden. Gefreiter Joh. Isenthal (med hjelm og briller i midten af fotografiet) fortæller: »Jeg blev indkvarteret på en margarinefabrik i Ålborg, og fabrikslederen indbød til ægte dansk aftensmad. Han skrev til min kone og indbød os til at besøge sig efter krigen«

Hauptmann Adolf Blösch i spidsen for sit kompagni på Kongens Nytorv i København. Han fortæller: »Hver onsdag fandt den såkaldte vagtparade sted. Med et 60-mands orkester i spidsen marcherede vi den lange vej fra ingeniør-kasernen til Hotel d'Angleterre, hvor generalen havde taget ophold. De, der led mest under disse vagtparader, var dels den tykke førstedirigent, der var tvunget til at marchere med, dels kompagnicheferne, som skulle holde styr på deres heste bag blæsernes øredøvende spektakel, stortrommens drønende slag og storbyens trafiklarm«

General von Hanneken fik under indtryk af invasionsfaren betydelige forstærkninger. Indtil efteråret 1942 havde der været to tyske infanteridivisioner i landet, nu øgedes antallet med omkring tre divisioner, hvoraf dog kun få enheder bestod af kampklare tropper. Antallet af tyske soldater i Danmark kulminerede med 159.500 hærsoldater, små 40.000 marinere og ca. 20.000 mand af luftvåbnet.

De fleste værnemagtsoldater følte, at danskerne gav dem, hvad de selv kaldte »den kolde skulder«. Men mange faldt godt til alligevel.

Hauptmann Adolf Blösch, chef for 5. kompagni under Wachtbataillon Kopenhagen, fortæller:

»De første danske ord, vore soldater lærte, var »flødeskum« og »jeg elsker dig«. Selv gav jeg mig til at lære sproget som et barn. Det lykkedes mig at fange ord i aviser, i særlig grad i billedbladene, i annoncer, i reklamer i sporvognene og på butiksskilte på gaden.

Senere gik jeg regelmæssigt – så godt tjenesten nu tillod det – til gudstjeneste i Vor Frue Kirke. Jeg sad under Thorvaldsens herlige Kristus-figur og var ked af, at jeg her blandt de mange andagtssøgende blev betragtet som påtrængende.

Således udvidedes mit ordforråd dag for dag. I grunden var det jo ikke særlig svært, fordi mange af ordene hurtigt kunne bringes i overensstemmelse med lignende tyske udtryk. Men engang imellem voldte det mig endog store vanskeligheder. Jeg husker, jeg engang stod en hel time foran en hvid plakat med påskriften MØRKELÆGNING uden at kunne forstå, hvad det betød.

Pludselig kom meningen til mig som lyn fra en klar himmel. På en eller anden måde havde jeg været fortrolig med ordet »mørke«. Som filolog havde jeg sikkert læst det i en gammeltysk tekst, og senere opdagede jeg da også, at det endnu forekommer på engelsk, nemlig formerne »mirk« og »murky«, som betød det samme.

Større indtryk gjorde ordet »fristelse« på mig. Jeg havde det i hovedet i dagevis, vendte og drejede det, forsøgte at blive klar over, hvorfor dette ord forekom mig bekendt. Men jeg kunne ikke finde nogen sammenhæng hverken i det tyske eller det engelske. Jeg vil ikke påstå, at jeg lå vågen nat efter nat, men en morgen, mens jeg lå i halvsøvn, dukkede det pludselig op. Det var det gotiske ord »fraistubnjai«.

Til alt held havde jeg været opmærksom, da vi i skolen gennemgik den svenske biskop Ulfilas gotiske fadervor. Deri hedder det: »Ah ni bringgai uss in fraistubnjai« . . . og led os ikke i fristelse.

Denne opdagelse af samhørigheden mellem de nordiske sprog, den troskab, det danske sprog udviste overfor ursproget, fyldte mig med ærbødighed og blev anledning til, at jeg for alvor satte mig ind i det danske sprog.

At jeg senere kunne læse Kierkegaards »Enten-eller« og H. C. Andersens eventyr uden benyttelse af en ordbog var en dyb tilfredsstillelse for mig. Dette var også det eneste »bytte«, jeg tog med mig hjem fra det besatte land.«

Motivet med værnemagtsoldaten og en dansk pige i Tivoli i København var et af de tyske propaganda-fotografers mest yndede

Dyre hververe for en ny livsform

Overhærarkivar Goes, der fulgte den 166. infanteridivision, skildrer – i 1943 – mødet mellem danskerne og Værnemagtens soldater sådan:

»Man var forbløffet over, at de tyske soldaters optræden virkede som en levende protest mod den forløjede hetz fra Tysklands inden- og udenlandske fjender. Man ville ikke tro det, men så det med egne øjne: den tyske soldat var hverken udhungret eller forrået, tværtimod, han var velplejet, blændende udrustet og forbilledligt disciplineret. Han drømte heller ikke om, endsige med våbenmagt, at påtvinge det danske folk de nationalsocialistiske anskuelse. Alene ved sin optræden var han ubevidst hverver for sit folks nye livsform.«

Netop i 1943 var tyske soldaters bjærgsomhed blevet en anstødssten i forholdet mellem befolkningen og Værnemagten. von Hanneken havde, som en af sine første embedshandlinger, ophævet forbudet mod at tyske soldater forsynede sig med danske levnedsmidler – for danske penge.

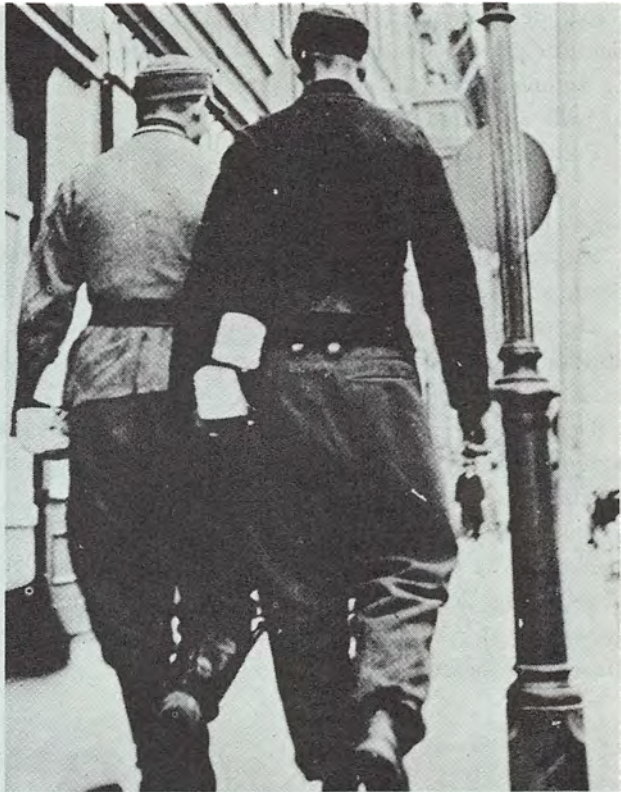
I forhold til den almindelige tyske økonomiske politik i Danmark betød soldaternes orlovs-indkøb meget lidt. Til gengæld synede de meget.

**Medlemmer af den tyske
Værnemagt bliver ikke
betjent i vore Butikker.**

**Wehrmachtangehörige werden in
Zukunft in unseren Geschäften
nicht mehr bedient.**

*To skilte til brug i et forretningsvindue.
Det ene er en logisk følge af det andet*

Enhver bedes opføre sig korrekt

Trods den tyske soldats »velplejethed, blændende udrustning og forbilledlige disciplin« behandlede domstole hundreder af sager om »fornærmelser og sammenstød«. Mange af sagerne var meget små – de blev oftest indbragt af tyske militære chefer.

Politiadvokat Bjerregaard fortæller:

»De hyppigst forekommende sager var de almindelige demonstrationssager. En af de mest latterlige var følgende:

En foxterrier, der af ejermanden blev ført i snor, for frem og tilbage og gøede ad en tysk officer eller underofficerer, der tilfældigvis gik forbi.

Da den ikke havde gøet ad andre forbipasserende, var det en demonstration, idet hunden jo måtte være dresseret til specielt at gø, når tyske soldater gik forbi.

Den tyske krigsret anmodede om, at straffesag måtte blive indledt, men sagen blev dog ikke til noget, idet det viste sig, at hunden også gøede ad postbude og andre uniformerede personer.

I en anden sag krævede krigsretten også straffesag gennemført, fordi en person havde det engelske flag påmalet sin cykel. Det viste sig at være et engelsk flag, der som fabrikationsmærke var malet på cyklen; det findes jo på masser af cykler her i landet, og det lykkedes at få sagen sluttet med at flaget blev malet over.«

*En yndet demonstration:
9 øre i 4 kobbermønter – datoen 9/4*

Af Hensyn til den alvorlige Tid, vi for Tiden er inde i, bedes De venligst om ikke paa nogen som helst Vis at demonstrere eller paa anden Maade virke generende mod de Fremmede.

Af Hensyn til den tyske Inspektion af Lokalet bedes enhver opføre sig korrekt, da det ellers kan have til følge at Forretningen vil blive lukket.

der saa ikke bringes nogen omtale af, at politi-
myndighederne har forbudt at spille melodien
»Lili Marleen« paa restaurationer o.l.

LILI MARLEEN.

Musik: Norbert Schultze.

Tekst: Hans Leip.

Vor der Kaserne
vor dem grossen Tor
stand eine Laterne,
und steht sie noch davor
so wolln wir da uns wiedersehn,
bei der Laterne wolln wir stehn,
wie einst Lili Marleen, wie einst Lili Marleen.

Unsre beiden Schnatten
sahn wie einer aus.
Dass wir so lieb uns hatten,
das sah man gleich daraus.
Und alle Leute solln es sehn
wenn wir bei der Laterne stehn.
Wie einst Lili Marleen, wie u.s.w.

Schon rief der Posten,
sie bliessen Zapfenstreich
es kann drei Tage kosten.
Kamrad, ich komma ja gleich.
Da sagten wir auf Wiedersehn.
Wie gerne wollt' ich mit dir gehn,
mit dir, Lili Marleen, mit dir

Deine Schritte kennt sie,
deinen schönen Gang,
alle Abend brennt sie,
doch mich vergass sie lang.
Und sollte mir ein Leid geschehen,
wer wird bei der Laterne stehn
mit dir, Lili Marleen, mit dir

Aus dem stille Raume,
aus der Erde Grund
hebt mich wie im Traume
dein verliebter Mund.
Wenn sich die späten Nebel drehn,
werd' ich bei der Laterne stehn
wie einst, Lili Marleen, wie einst Lili Marleen.

Mel: Lili Marleen.

Først saa tar vi Goring i det ene Ben
og saa tager vi Goebels og slaar den mod en Sten
Hitler skal henges i en Strop
ved Siden af von Ribbentrop,
befri os fra det Pak - saa siger vi mange Tak.

Scavenius skal straffes og lægges ned i Jern
fordi han underskrev paa Antikomintern
han ga'r og venter paa sin Dom
den slipper han ej uden om
naar Danmark bliver fri - naar Danmark bliver fri.

En Bombe skulde falde i de danes Land
og den skulde ramme ham Frits vor Fralsemand
vi ønsker jo alle hans ka'ut
saa vi med Nazi kan bli' slut
han er en væmli'g Mand - at have i vort Land.

At Gunnar Larsen er en ren og skær Nazist
at han ej er Dansker, det ved vi nu saa vist
at han gaar og venter paa et Jop, naar engang Nazi naar herop
for ham gør vi da stum - han kommer li' i Brunnen.

Betjenten Thune her i vores lille Land
tror at ingen Dansker, ham jo straffes kan
men naar Dagen kommer han fortred
naar selv han skal til Horsørød
for ingen kan ham li'; for hans ~~Kæbber~~ Porræderi.

Og med denne Sang vi nu skal være stum
for nu har vi set Forbrydernes Album
og Tiden ligger ikke fjern
hvor vi gir Pan'n i Komintern
vi hænger alle i - for vort Land kun at befri.

Melodien til 2. verdenskrigs store schlager »Lili Marleen« blev forbudt i Danmark. Det sentimentale digt om pigen under lygtepælen ved kasernen var skrevet i 1917 af en grenadér ved de kejserlige tyske tropper i Berlin. Norbert Schultze - komponisten til bl. a. »Bomben auf Engelland«, »Panzer rollen in Afrika vor« og »Führer befiehl« - skrev melodien tyve år senere, og i 1939 indsang kabaretsangerinden Lale Andersen den på grammofonplade i Köln. Så blev den »glemt« - Goebbels kunne ikke udstå den. Ved et tilfælde blev den udsendt i Radio Beograd i en udsendelse

for de tyske soldater i Nordafrika. Fra slutningen af 1941 måtte Radio Beograd spille »Lili Marleen« hver aften kl. 21.55. Trods sin tyske oprindelse nåede sangen den samme fabelagtige popularitet på begge sider af fronten. HEROVER T. V. »Lili Marleen«s originaltekst, T. H. en af de omkring 20 danske versioner, det tyske gesandtskab havde indsamlet, og som førte til forbudet.

Kiplings »Mandalay« blev også forbudt på tysk krav. Den var blevet populær på grund af strofen »Kom igen, soldat fra England«

Overhærarkivar Goes:

»Efter dette flyverangreb (mod B&W i januar 1943) smykkede unge mennesker, mest skoleelever, sig med Royal Air Force-tegn, og unge piger bar hovedbeklædninger i farverne rødt, hvidt og blå. Dette blev efter tysk krav forbudt af det danske politi. En dansk oberstløjtnant af luftvåbnet holdt foredrag for en soldaterforening om »Oplevelser i RAF«. Den tyske Værnemagt gjorde indsigelse herimod«

»De såkaldte vittigheder«

Overlæge Chr. Olsen, Rønne, fortæller:

»Nogle murere arbejdede i Nørregade på arkitekt Tybjærgets hus. En af dem vendte sig intetanende om på stilladset og spyttede. Klatten faldt i nærheden af en tysk officer, der gik forbi. Murerne morede sig, og for fremtiden spyttede de naturligvis hver gang, der gik en tysker forbi. Tyskerne klagede, og den 25. april indeholdt Bornholms Avis følgende:

»Ikke spytte

Vi anmoder om at meddele: da det i den senere tid er sket adskillige gange, at uansvarlige personer har udvist en opførsel, f. eks. ved utidig spytten, der kan opfattes som ringeagtsytringer overfor den tyske værnemagt, skal man meget indtrængende gøre opmærksom på, at sådanne uoverlagte handlinger kan få de alvorligste følger, ikke blot for de pågældende, der forretager dem, men også for andre.«

I dagspressen advarede tyske myndigheder mod »de såkaldte vittigheder«. Vittigheder og anekdoter om nazistiske ledere fandtes i tusindvis og i alle kvaliteter. En professionel vittighedsmager, radiocausøren Povl Sabroe, fortæller:

»Ved en lejlighed sagde jeg, at der er folk, så drevne i løgn, at man ikke engang kan tro det modsatte af, hvad de siger. Tyskerne påstod, jeg havde tænkt på Goebbels.

Så omhyggeligt førte tyskerne bog over, hvad der blev sagt i landet, at de også havde noteret på mit generalieblad, hvad jeg i 1938 havde sagt i radioen:

Tyskerne med dr. Schacht i spidsen var kommet til London for at få et lån. – Tja, sagde englænderne, kan De give nogen sikkerhed? Schacht svarede: – Under jorden har vi vore kul, og over jorden har vi vor fører. – Allright, sagde englænderne, kan De bytte om på de to ting, kan De få lånet.

Det lod sig gøre, også efter at tyskerne var kommet herop, at indsmugle underfundigheder i radioen. Aviserne fortalte, at man var begyndt at bruge aviser som indlæg i veste. De lunede omkring livet. Jeg nævnte det i radioen og tilføjede, at man også måtte kunne bruge aviser til at tætte buksebagen. Denne fornuftige brug af papiret ville formentlig gavne Fædrelandet.

De tyske censorer blev dobbelt vrede, når de først opdagede uartighederne, efter at de var gået i æteren. Jeg fortalte en dag i radioen, at Viktoria og jeg med megen spænding havde afventet resultatet af fodbold-

kampen mellem jyder og københavnere. Vi stillede ind på København-Kalundborg, og radioavisen meddelte, at københavnere havde vundet med 5 mod 0. Tror du på den? spurgte jeg Viktoria. Jeg ved ikke rigtig, svarede hun. Jeg synes, vi skal stille ind på jysk radio i aften og høre, hvad de siger.«

før

efter

Også en demonstration. Carlsberg ændrede sin hof-etikette allerede i sommeren 1940

„Min Kamp“ ønskes byttet med
„Lille Mand, hvad nu“.
H. Adolfsen, Fjordby pr. Humble.
Et br. Radioapparat, 3 L., tilbydes i
Bytte for Vinduesglas.

De militære begivenheder i 1943
skabte optimisme i »drille-
annoncerne«, en vittigheds-
specialitet. OR 6835 var dr. Bests
nummer på Rydhave

Gl. Jern, et Parti, samt nogle ganske lidt
brugte Gangklæder efter et Dødsbo staar
billigt til Salg ved Henvendelse til Tlf.
Ordrup 6835.

Kommentar fra Odense til den tyske forårsoffensiv på østfronten i 1942. Malermesteren sagde til sit forsvær,
at Hitler ikke var maler, men arkitekt. Han fik en bøde

Maleren har begyndt forårs-Offensiven

Vi har Pensler med

-russiske Børster

endnu--

Penge var der sådan set nok af

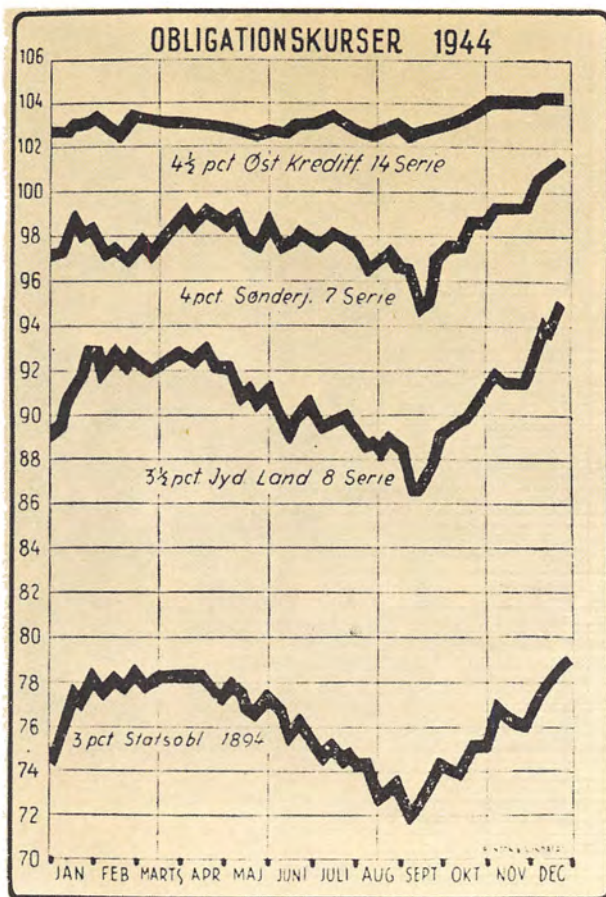
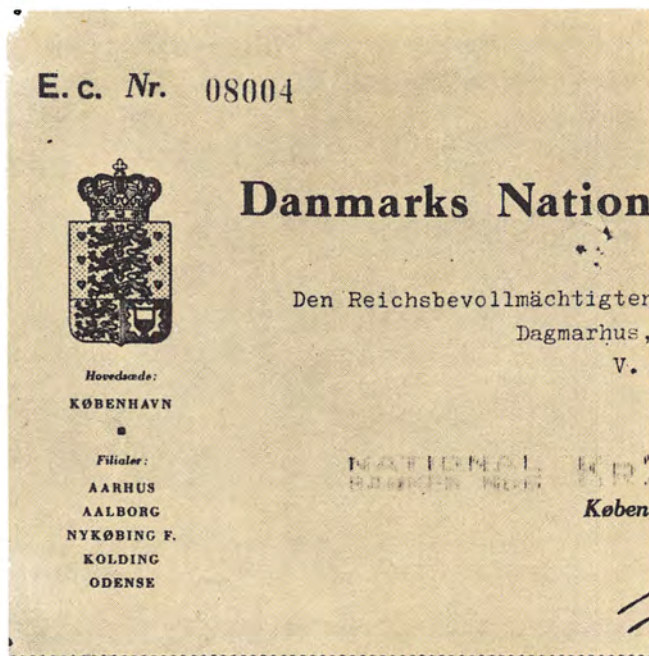
Det var en forudsætning for den tyske besættelse af Danmark, at vi skulle udbyttes økonomisk til fordel for den tyske krigsførelse – og hverken regeringerne eller Nationalbanken havde illusioner på det punkt. Mens Værnemagten – nogle sagde ligefrem »fjernemagten« – trak på Nationalbankens reserver, prøvede skiftende finansministre at dæmme op for »pengerigeligheden« i Danmark. En del af millionerne både fra clearing-kontoen og kontoen »diverse kreditorer« blev i landet.

Pengeindkomsterne blev omtrent fordoblet i Danmark under Besættelsen, men indkomstforøgelsen var højest ujævnt fordelt. Landbruget var den samfundsgruppe, der stod sig bedst økonomisk, arbejderne klarede sig dårligst. Allerede i 1940 indførtes i realiteten et løn-stop – partiet Venstre fik gennemført en ophævelse af pristalsreguleringen ved at true med at sprænge samlingsregeringen af 10. april 1940, og arbejdskampe kunne ikke føres under de herskende forhold.

15 pct. af den samlede danske industriproduktion var »ekstraordinære industriarbejder for tysk regning«. Af cementindustriens produktion gik dog 60 pct. til tyske formål, af byggemateriale-industriens over 40 pct., og af jern- og metalindustriens ca. 30 pct.

Arbejdsløsheden steg fra 11,4 pct. i 1939 til 15,8 pct. i 1940, derefter faldt den jævnt, dels på grund af tyske værnemagtsarbejder i Danmark, dels på grund af beskæftigelsesmulighederne i Tyskland.

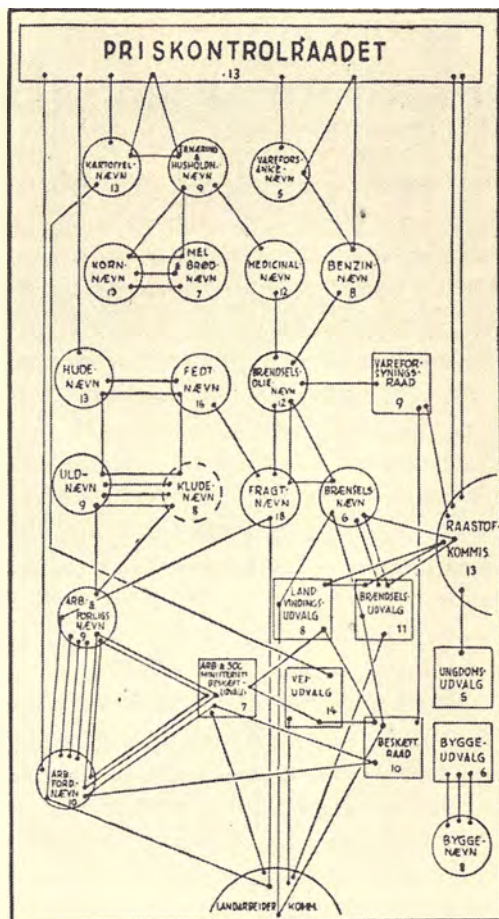
Der gik rygter om, at tyske arbejdsgivere sendte danske arbejdere i »genopdragelses-lejre«, hvis der opstod uoverensstemmelser på arbejdspladserne. Og rygterne talte sandt. Nogle døde af genopdragelsen.

Det påvirkede økonomien – en check på kontoen »diverse kreditorer«: den månedlige udbetaling til Det tyske Riges befuldmægtigede

Pengerigeligheden viste sig især på obligationsmarkedet. I 1944 var kurserne de hidtil højeste i århundredet, og renteniveauet faldt til under 4 pct. Der blev udtrykket 530 mill. kr. mere end normalt for et år. Staten søgte at modvirke pengerigeligheden ved at optage det ene statslån efter det andet

I august 1940 blev 30'ernes Valutacentral afløst af Direktoratet for Vareforsyning. Opgaven var dels at dæmpe de kraftige inflations-tendenser med pris- og avancekontrol, dels at fordele de forbrugsvarer, der var til rådighed, nogenlunde rimeligt.

Kriseadministrationen blev et yderst kompliceret apparat. I Politiken beklagede en sagfører sig over kontoret:

»Lad os tænke os, at toldvæsenet i en provinsby får nys om, at en forretningsmand har gjort sig skyldig i kædehandel; så startes sagen med:

1. Toldvæsenet i X-købing tager affære, undersøger sagen og indsender den til
2. Tolddepartementet, som lader den gå videre til
3. Handelsministeriet, der sender akterne til
4. Priskontrolrådet, hvorfra sagen, der stadig svulmer op, oversendes til
5. det lokale priskontrolråd, der ikke kan tage affære selv, men sender dokumenterne til en
6. revisor, som udarbejder en oversigt og så sender den tilbage til 5., hvorfra den går baglæns fra 4. til 3. og 2. Tolddepartementet har altså nu igen fået sagen, og nu sendes den til
7. Rigsadvokaten, der ekspederer den til
9. Politimesteren i X-købing, der lader optage en rapport, som sendes baglæns tilbage til statsadvokat og handelsministerium.

Med de oplysninger, der nu er indkommet, sendes sagen af Handelsministeriet påny til Priskontrolrådet, herfra med en eller anden påtegning tilbage til Handelsministeriet, endnu en gang til Tolddepartementet, påny til rigsadvokat, påny til statsadvokat, atter til politimesteren i X-købing.

Så går sagen til retten. Der er gået otte måneder, og den tiltalte har forlængst brugt de penge, han har tjent.«

Forsynings-situationen var på praktisk taget alle områder bedre i Danmark end i noget andet krigsførende eller besat land i Europa:

- Kalorie-forbruget gik ca. 10 pct. ned, en nedgang, der kun betød meget lidt for sundheds-tilstanden. En forskydning fra sukker og fedtstoffer til brød og gryn blev modvirket med bl. a. tildelinger af Vitaminol til børn og vordende mødre.
- Forbruget af kød og flæsk faldt som helhed en ubetydelighed i slutningen af Besættelsen. Men i næsten hele perioden var der flæskemangel i byerne. På landet steg antallet af hjemmeslagtninger stærkt.
- Sukker-forbruget faldt til 2/3 af førkrigs-niveauet. En væsentlig del af vor egen sukkerproduktion blev brugt til bytte-handel.
- Mel- og grynforbruget steg med 15 pct. Stærkest var stigningen for havregryn – det brugtes til erstatning for en lang række varer.
- Der blev spist flere fisk, flere æg og mere ost end før krigen. Men ostenes kvalitet blev ringere og ringere.
- Forbruget af mælk og fløde steg til lidt over førkrigs-niveauet. Der var mangel på både øl og mineralvande.
- Kaffe blev erstattet af kaffe-surrogater af forskellig art. Antallet af kopper kaffe/surrogat blev omtrent halveret.
- Tobaks-kvaliteten under Besættelsen tålte næppe sammenligning med førkrigs-tilstande. Forbruget af cigarer gik 75 pct. ned, for cigaretter, cerutter og shagtabak var nedgangen ca. 30 pct.
- Fra 1942 dækkedes behovet for uld og bomuld med kludeopkrads, cellulod og andre syntetiske stoffer. Produktionen af færdig-beklædning faldt til mellem halvdelen og en tredjedel af førkrigs-niveauet, og kvaliteten blev yderst ringe.
- Fodtøjs-forsyningen faldt med ca. 1/3. Besættelsestidens sko-kvaliteter var ringe, præget af importstop for oversøiske huder.

Danmark stank af krig og elendighed

Tre af besættelsesvintrene hørte til århundredets hårdeste og koldeste. 3/4 af husopvarmningen skete med indenlandsk, ikke-rationeret brændsel – brænde, tørv og brunkul. Børge Outze har denne lugte-erindring fra en dansk krigsvinter:

»Mangel på sæbe og anvendelse af surrogattobak fik fra den første krigsdag Danmark til at stinke, værre og værre for hver dag . . . Snart blandedes duften af løbesod i skorstenene i atmosfæren, for da brændslet slap op, begyndte man at fyre med danske brunkul og danske tørv . . . Ovne drev af væde, så vandpytter stod på gulvene i fyrcældrene. Skorstene drev også. Næsten intet lugter bedre end tørverøg. Næsten intet lugter værre end løbesod. Hele ejendomme var forpestede.

Jo, Danmark stank af krig og elendighed, før Besættelsen var ret gammel.«

Fru pastor E. Rasmussen i Eggeslevmagle husker:

»Vi kunne få tørv, nogle store, sorte, drivvåde klumper. De lugtede af mug og kunne ikke varme rummene op ud til væggene, og de havde en tilbøjelighed til at gå ud, hvis man et øjeblik var optaget af noget som helst andet. Hver aften fyldte vi ovnen med tørv, efter at have prøvet at forvare ilden, som de gamle sagde, ved at gemme gløderne under asken. Hvis dette kneb lykkedes, kunne vi næste morgen begynde at fyre med nogenlunde tørre tørv – og tørre en bred strøm af sort-brunt vand op på gulvet. Man var simpelthen nødt til

at rapse lidt af det af husfaderen strengt rationerede tørre brænde, hvis man skulle gøre sig håb om at få kartofler i kog.

Væggene i den lange gang til køkkenet skinnede af is, så vi tilkaldte hinanden, hvis der en dag skulle være fremkommet et særligt smukt mønster.

Ved et aftenselskab fortalte værten med skrækblandet forargelse om en bekendt, at han kun havde brændsel til 14 dage endnu. Vi så på hinanden. Vi havde højst til næste dag. Men så havde forpagteren netop valgt den uge til at skove omkring på hegn og gærder, og næste dag kom han med et læs pilebrænde – af det, der kunne brænde grønt – og så var situationen reddet for den gang.«

Fra sommeren 1941 og hver af de følgende krigssomre gravede ca. 50.000 mand tørv og 3-5.000 mand brunkul

Spareovne og sparekomfurer var store artikler. Ved visse typer af trækulsovne kunne brændselsudgiften holdes nede på under 10 øre i timen — teoretisk

KUNSTAKADEMIET HAR SAGT FARVEL TIL DEN NØGNE MODEL

Store Indskrænkninger som Følge af Varmesituationen

DET ser trist ud for Kunstakademiet paa Charlottenborg. IDag siger Male-Thomsen gøre. Dog — det har ikke battet nok — der maa mere til. Biblioteket er for længst lukket, men

Strømper forhæles og fortæres

Fru Karen Rasmussen, der var mor til fire i besættelsesårene, fortæller:

»Det sværeste var at få – eller rettere holde – familien nogenlunde klædt på. Men der udviklede sig i familie- og vennekreds et gå på omgang-system, så vi næsten altid havde noget at sy om eller ind eller ud, eller endnu bedre: noget at trævle op og strikke om igen. Der endte med at gå sport i det. Vi slankede os gladeligt de nødvendige kilo for at kunne sy de slidte steder ind i sømmene og få en dragt ud af en kasseret habit, og den beundring et sådant værk fremkaldte, varmede mere end beundringen for en færdigkøbt, nok så kostbar model kunne have gjort.

Man byttede »strikk« med hinanden for at få farver, der passede sammen til forlængelsesborter eller lignende. De sidste små lapper kunne blive til kludesko, som var stærkt i vælten, dels fordi de var varme, og dels fordi man med hensyn til fodtøj heller ikke var godt stillet. Til børnene var vi undertiden henvist til at købe sko af rødspætteskind – som paradoksalt nok ikke kunne tåle vand.

Bedstemødrene fik deres chance. Snart kunne man i mange vinduer se skilte som »1 par nye strømper af 2 par gamle«, »Her forfødtes strømper«, »Sokker af sportsstrømper«. Eller, som jeg så i et vindue på Kalundborgvej i Slagelse: »Strømper forhæles og fortæres«.

Ad omveje kunne man endog komme i forbindelse med koner på den jyske hede, der endnu mestrede kunsten at karte og spinde, og med hvilken ærbødighed modtog man ikke deres arbejdes resultater, hvis en fåreavler betænkte én med et bundt dansk uld.«

**Brune Ben
sparer Strømperne -**

Een eneste Paasmøring giver Huden den matte solbrune Lød, der virker saa flatterende
Den solbrune Farve er fuldstændig ensartet, smitter ikke af og holder hele Dagen — og Aftenen med.
Pris: Kr. 3,50 pr. Flaske

Pharma-
SOL
PHARMACAN
AALBORG

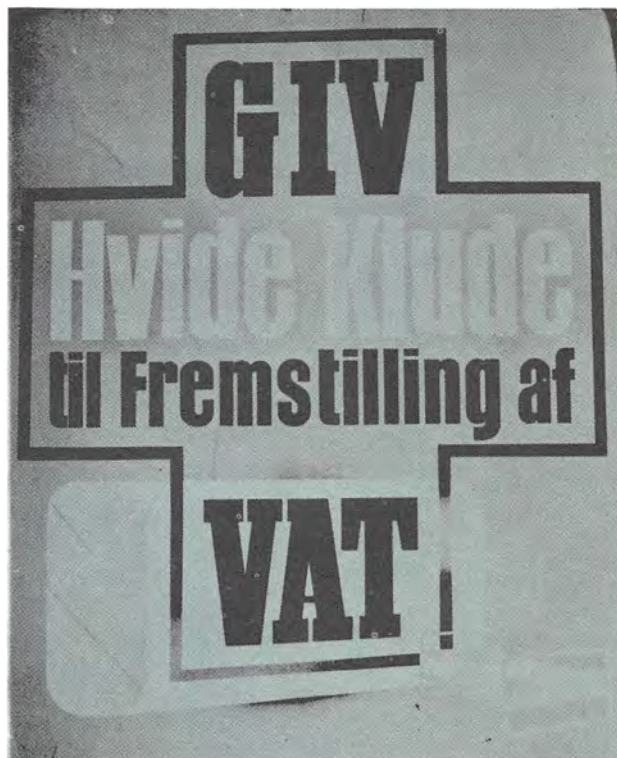
De nye verdensborgere blev der sørget særligt for. Der var mange af dem. Fødselstallet steg eksplosivt i mørklægningsårene

Klude-indsamlingen i 1943 reddede tekstilbranchen fra at gå helt i stå. Indsamlingen havde sin egen sang, et digt i den nationale genre. Ved et stort propagandamøde i København i marts blev det reciteret af Sv. Methling:

*Vær da med at klæde på
alle som er danske!*

*Bække små gør stor en å,
glem ej heller ganske,
at for hver en samlet klud,
springer arbejdsglæden ud
rundt i virksomheder.*

*Som naturen tryller frem
Danmarks blide sommer
lad det ske, at ting fra gem
frem i lyset kommer,
for ved kræfters sammenspil
at bevirke det, vi vil:
fædrelandets blomstring!*

Tøj af tagrør, kartoffeltoppe og skummetmælk

I slutningen af 1940 viste et kunststof, fremstillet af rene grundstoffer, sig på markedet, men kun for en meget kort tid. Det var nylon. De kunststoffer, der prægede tekstilerne i besættelsesårene, var fremstillet på bl. a. cellulose, fyrre- og bøgetræ, tagrør, kartoffeltoppe og skummetmælk.

Kvalitetsforringelsen skete systematisk. Den var nødvendig af forsyningsmæssige grunde. I 1941 præsenterede handelsminister Halfdan Hendriksen »maksimaltøj« – standard-varer til faste priser.

11 væverier og et halvt hundrede konfektionsfabrikker var med i planen, og man nåede op på at fremstille ca. 10.000 sæt om måneden. Der var mellem 150 og 200 forskellige kategorier af »tøj«.

Maksimaltøjet blev mødt med tydelig uvilje – man holdt ikke af »uniformeringen«. Men man måtte finde sig i det.

Maksimalsko lignede rigtige sko, men ikke ret længe

EMBEDSMÆND under Staten og Kommunen føler i særlig Grad det stigende Prisniveau, ikke mindst med Hensyn til Garderoben. — Standard Maksimaltøjet løser Problemer, specielt de klædelige Habitter i sildebensmonstret dansk Tweed, een-radet eller to-radet.

De af Handelsministeriet fastsatte Priser for Standard Maksimaltøj er som følger:

1rd. Habit	Kr. 100
1rd. Jakke og Benklæder	90
2rd. Habit	102
2rd. Jakke og Benklæder	92
Løse Bukser	28

med Fradrag for Junior og et Tillæg for de meget store Herrestorletter.

KONTORFOLK slider vist mere paa Tøjet end de fleste andre. Standard Maksimaltøjet vil derfor betyde Økonomi. Habitter i graa „Glen Check“ og med løs Ryg gør her udmærket Fyldest og sparer paa det dyre Tøj.

Erklæringskort.

Undertegnede:

Andersen

Forbrugers Eftersnavn

Mereke

Fornavn

27/6

Fødselsdag

1915

Fødselsaar

Pekresten

Sølling

, som bor *Antonigade 3* i *København*

Gade og Husnummer

By

erklærer herved paa Tro og Love i Henhold til Handelsministeriets Bekendtgørelse af 27/7 1944, at jeg kun er i Besiddelse af eet Par almindelige udendørs Sko (Støvler) af Læder og derfor ønsker at købe et Par Sko (Støvler).

Mereke Andersen

Forbrugers Underskrift

Høimodl. 47100

Ovenstaaende Par er udleveret:

/ 19

Dato - Aar

Skotøjsh. Nr.

Skotøjshandl. Firmastempel m. Navn og Adresse

Skotøjshandlerens Underskrift

Vend om!

ARKITEKTER og INGENIØRER har i Følge deres Arbejde ofte Brug for Tøj, der baade kan anvendes paa Byggepladsen og paa Kontoret. F. Eks. er Jakker med løs Ryg og tilhørende Benklæder i moderne Mønster Tøj, man kan være tjent med.

Til sidst var det et spørgsmål om tro og love at få lov til at købe et par sko

Apparat til Prøvelse af Stoffets Styrke

CELLULDENS RYG OG ANSEELSE

som et tysk Raastof af høj Værdi bliver ikke mere betvivlet af nogen. Denne nye Textilfiber har fremkaldt en kolossal Efterspørgsel selv i Naturfibrenes Hjemlande. Dette er saa meget mere interessant, da Cellulden kun staaer ved Begyndelsen af sit Sejrstog

PHRIX

PHRIX GESELLSCHAFT
M. B. H.
HAMBURG

H. DANIELSEN
NØRREVOLDGADE 88 — KØBENHAVN K.

Maksimaltøj i specielt snit til civil-etaterne, til kontorlivet og til de liberale erhverv — var det uniformering?

Længslen efter rigtige bønner

To husmødre med store husholdninger fortæller:

»Vi satte mælk op i fade og skummede fløden. Smørret kærnedede vi i en lille mælkejunge, som vi ry-stede. Den gik på omgang i familien. Først til min mand, så til mig, så til pigerne (der var to plus en hus-holdningselev) og så til de fire børn. Endelig fik vi en klat smør, som vi nød særligt, fordi vi havde arbejdet så hårdt for at få den.«

»Der var en the-erstatning, som hed »Eos«. Den smagte af kamillethe og eau de Cologne.«

»Man kunne få noget, der hed cremolade. Det var kakao pisket sammen med sirup. Vi brugte det på smørrebrødet.«

»Når jeg skulle lave lagkage, kom havregrynene mig til hjælp. Jeg brunede lidt smør på panden, så vendte jeg havregryn i det. Når man stænkede det med mandel-essens, havde man en glimrende pynt.«

»Da vi nåede dertil, at vi kun kunne få bygmel, be-klagede jeg min mangel på erfaring – andre havde hamstret. Men vi lavede selv kartoffelmel til at jævne med, og så udgik pandekager og æbleskiver af pro-grammet. Vi kunne ikke vænne os til den specielle bygsmag.«

Løbeseddel

MARTS 1941

MAGISKE DRAABER
der faar al Kaffeerstatning til at
SMAGE SOM KAFFE

Farmaceut's
koncentrerede
Kaffe-Aroma

75 Øre pr. Flaske
Stor Restaurationsflaske
Kr. 3,75.

Den rigtige Duft og den fyldige, „runde“ Smag som af god Kaffe faar en Kop almindelig Kaffe-Erstatning, Kunstkaffe eller Maltkaffe, naar den umiddelbart før Serveringen tilættes 5-8 Draaber af „Farmaceut's koncentrerede Kaffe-Aroma“. Disse magiske Draaber er fremstillet i Samarbejde med Radioens velkendte Farmaceut Sven Holm paa Basis af en verdenspatenteret Optindelse. Brug Kaffe-Aroma hjemme og gaa altid med den nemme Lomme-flaske paa Dem.

Forlang Farmaceut's Kaffe-Aroma

Flødeskum

Almindelig **Fløde Nr. 1** kan med Lethed piskes til rigtig Fløde-skum — ikke Surrogat; men saavel i Smag, Konsistens som i Ud-seende — rigtig Flødeskum, naar De anvender:

Guld- Draaben

Eneforhandling en gros

A. Thomassen
Gothaab 2394
(Skodsborg Kaffe)

»Man kunne få noget, der kaldtes roesukker, men det kunne smages igennem hvad som helst. Venlige biavlere forsødede rent bogstaveligt vores tilværelse, de brune julekager blev endda ekstra fine med honning.«

»Det værste var, at kaffen forsvandt. Det var de særeste ting man forsøgte for at bilde sig selv ind, at nu havde man fundet den rigtige erstatning. Nogle sagde, man skulle komme lidt salt i kaffeposen, og mange andre gode råd fik man.

Der blev drevet stor spekulation i længslen efter rigtige bønner. Vores farmor, der tilbragte julen hos os, fik af en bekendt i København et halvt pund kaffe, købt »sort«, i julegave. Den var naturligvis meget omhyggeligt emballeret, og farmor tog ikke hul på sin gave, men forærede mig herligheden, da hun rejste. Ved en meget højtidelig lejlighed ville jeg overraske mine gæster med denne sjældenhed og lukkede op for posen. Indholdet var savsmuld. Den eneste trøst, jeg havde, var, at jeg havde holdt tæt med min rigdom, så det var da kun mig selv, der blev skuffet.

Og selvfølgelig vænnede man sig efterhånden til erstatningerne. Vi prøvede os frem med the af æbleskræller og andet. Solbærblade gav »theen« en særlig aroma, og da vi havde mange solbærbuske, kunne vi levere den slags the til alle, der kunne lide den.«

GLEM IKKE Høkkassen — den sparer Gas.

SÆBERESTER laves til flydende Sæbe i en Flaske.

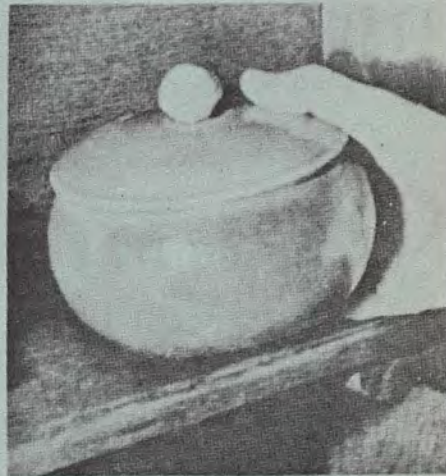
HUSK KEDEL paa Radiator eller Kakkellov.

PSEL i Haandsæben forlænger dens Levetid.

AVISER kan bruges i Stedet for Pindebrænd.

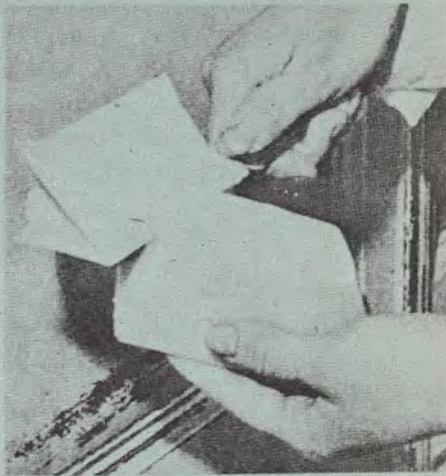
SMØRRET bør aldrig staa for koldt om Vint.

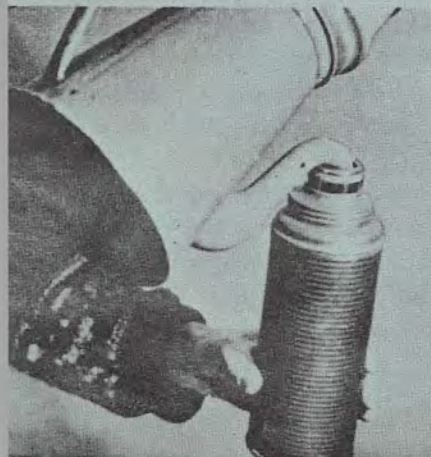
DJ kan tørres indrullet i uegale Aviser.

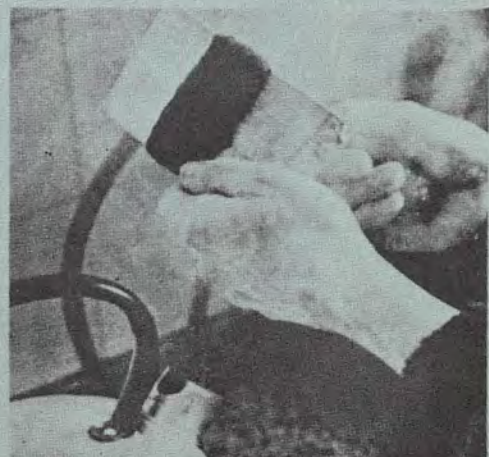
STANIOL bag Kakkellovnen forstærker Varmen.

BLØD OST skæres bedst med Papir om Kniv.

EN af Morgenkaffen gemmes paa Thermo til Frokost.

OPTREVLET ULOGARN bliver som nyt over Vand-damp.

TRÆKGARDINER beskyttes i Skaal mod Væd Vindueskarmen.

Lisbeth

SPIRALEN

- Stadig den bedste
Elastik-Erstatning, der findes

Vi er endnu i Stand til at levere en fiks Sortimentsæske med 10 Størrelser à 1 Dusin. Den tager ikke meget Plads paa Disken, men giver straks et forøget Salg. Fører De endnu ikke Lisbeth Spiralen, skulde De skrive efter et Eksempplar af denne praktiske Sortimentsæske.

Leesenburg
Ombravej 6, København V.

INDEHAVER: B. CORNELIUSSEN
Telefon Central 1763 (flere Ledninger)

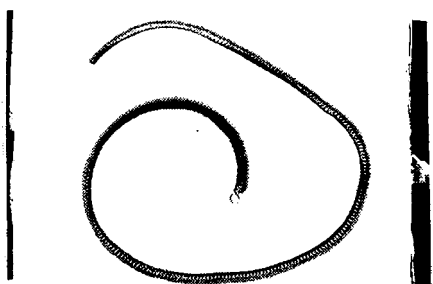

Sådan blev en opfinder til

Opfindsomhed var et af tidens krav. I Århus skabte manglen på bl. a. elastik og flødekarameller en opfinder af de store. Karl Krøyer, der var dekoratør og ekspedient i sin mors trikotageforretning, fortæller:

»Inden længe var vi udgået for alt, hvad der hed elastik, og dér fik jeg min chance.

Sammen med Aage og Mads Damgaard i Herning og fabrikant Volmer Lind dannede jeg et selskab, som skulle producere erstatnings-elastik. Vi købte 17 tons svensk ståltråd som blev forarbejdet hos brødrene An-

Erstatnings-elastikken var en tynd klavertråd, hvidemaljeret og viklet op i en flad spiral. En silkelidse vævedes ind i spiralen. Stoffet leveredes i forskellige standard-størrelser, ikke i metermål

ker og Ivan Lystager i Århus. Den tynde ståltråd blev spundet sammen med sytråd, så man fik en elastisk virkning. En overgang var et par hundrede århusianere beskæftiget med elastik-fremstillingen.

Siden fulgte andre erstatnings-varer, bl. a. et indlæg under cykeldækkene, »Gummilan«-underdæk. Det

blev også ret hurtigt en god salgsvare, fordi underdækket gav de gamle dæk fornyet holdbarhed.

Der kom sukkerrationering, og snart efter var der ikke noget, der hed karameller. Jeg interesserede mig en hel del for glykose. Glykose-produktionen skete i en slags destillations-anlæg. Sådan et fik jeg stillet på benene, og der blev lavet flødekarameller, tilsat glykose i stedet for sukker.

Et biprodukt: erstatningsbolden

Til husmoderen lavede vi den nye tryk-koger, der kunne koge kartofler på kun ni minutter. Den indvundne fritid skulle helst tilbringes i »Hornbæk-køjen«, en hængekøje anbragt på ben, så den kunne flyttes rundt.

Gummi-mangelen havde standset produktionen af bolde. Vi syede et betræk udenom en klump overskydende ståltråd fra erstatnings-elastikken og fik en bold, der kunne hoppe – det var ikke altid i den ønskede retning, men hoppe kunne den.«

Opfindsomheden blomstrede, og store og små opfindere fejrede triumfer eller led nederlag:

- Et kompressor-anlæg viste sig at kunne udvinde sumpgas af københavnske kloaker. Der var gas nok til drift af flere busser.
- Fra slutningen af 1942 indrettedes muslinge-kogerier i mange byer. Blåmuslinger kunne bruges til en slags suppe-ekstrakt, senere var de en almindelig bestanddel af fars, pølser og folke-leverpostej.
- Garntildelingen måtte kun bruges til beklædning. Efterhånden blev alle møbel- og gardinstoffer fremstillet af papirtråde.
- I februar 1942 oplyste Steins Laboratorium, at en the-erstatning, laboratoriet havde haft til analyse, bestod af nedfaldne blade, opsamlet i skoven.
- En fabrikant fremstillede 400 dusin dame-strømpebånd af gamle cykelslanger. Men krisepolitiet beslaglagde hele partiet. Der var afleveringspligt for alt gammelt gummi.
- Garn og metervarer blev fremstillet af hundehår, indsamlet af LAB.
- Tusinder af katte forsvandt sporløst i foråret 1942. Det viste sig, at dyrene var gået ind i produktionen. Skindene var betalt med 4-6 kr. pr. stk.
- Jyderup Savværk var storleverandør af pulveriseret bøgetræ til erstatnings-krydderier. I sidste halvdel af Besættelsen indeholdt f. eks. »kanel« og »peber« 99 pct. pulveriseret træ.
- En jysk entreprenør beskæftigede 150 mand med indsamling af grankogler – til gasgeneratorer og sparekomfurer. Granbark solgtes for 1 kr. pr. sæk – til fyring under vaskekedler.
- Krigs-wienerbrød bestod af en slags makronmasse fremstillet af hakkede ærter og benzaldehyd. Det sidste stof var udvundet af gasværkstjære.

En Anmodning til Publikum

Indsamling af brugte Ølkapsler

Ingen Raastof-Værdier maa gaa til Spilde

Stadigt stigende Vanskeligheder med Fremskaffelse af Raa-varer maner til størst mulig Sparsommelighed med Landets Raastofbeholdninger.

Indenfor Crown Cork Industrien gøres der for Tiden Forsøg med at anvende i det mindste en Del af de en Gang til Crown Cork benyttede Jernkapsler til Fremstilling af nye, hvorved Produktionen vil kunne forøges udover, hvad der er mulig-gjort ved den begrænsede Tildeling af nyt Plademateriale. I hvert Fald vil det kunne undgaas, at Raastof-Værdier gaar til Spilde.

Saafermt Forsøgene fører til et tilfredsstillende Resultat, vil denne Forøgelse af Kapselbeholdningerne i givet Fald kunne blive afgørende for Publikums fortsatte Forsyning med Øl og Mineralvand.

Hertil kommer, at et betydeligt Antal Arbejdere vil blive beskæftiget ved at befri de indsamlede Kapsler for Korkskiver og Aluminiumsindlæg.

Publikum maa hjælpe

Bryggeriindustrien har givet disse Bestræbelser sin Tilslutning — ikke mindst af Hensyn til Opretholdelsen af Produktion og Beskæftigelse — og paataget sig Arbejdet med at indsamle og indsende Kapslerne. Ligeledes har de Handlende, Restauratørerne, Marketenderierne og Tjernerne Organisationer tilsagt deres Støtte.

Men af største Vigtighed for at naa et godt Resultat er naturligvis det store Publikums Medvirken.

- 1) Kast derfor ikke Ølkapslerne bort,
- 2) Opbevar dem tørt for at undgaa Rustdannelse og
- 3) Giv dem tilbage til de Handlende.

Kapslerne vil da blive afhentet af Ølvognene og tilgaa vor Industri til Sortering og Bearbejdelse.

CROWN CORK FABRIKKERNES
MATERIALEUDVALG AF 1940

En række spild-indsamlinger sikrede betydelige råstof-mængder. 2- og 5-ørerne fra 1941 er f. eks. fremstillet af aluminium fra kapsel-indsamlinger

Fyraftens-stemming en dag i høsten på Fyn 1943 – i tobaks-høsten

§ 5. For her i Landet avlet Tobak fastsættes følgende Maksimalpriser og Sorteringsbestemmelser ved Salg fra Dyrker:

1. Bonde Tobak (*Nicotiana rustica*) Kr. 1.50 pr. kg
2. Virginsk Tobak (*Nicotiana Tabacum*):
 - a. Helblad, moden, lysebrun-mørkebrun Tobak, egnet til Omblad — 9.00 - -
 - b. Helblad, moden Tobak, uegnet til Omblad, samt forrevne, modne Blade — 5.00 - -
 - c. Blade under 25 cm, daarlig tørret samt grønlig Tobak — 1.50 - -
 - d. Usorteret Tobak — 2.00 - -

For særlig god Kvalitet af usorteret Tobak kan der ydes et Tillæg paa indtil 1 Kr. pr. kg.

Vandindholdet for Klasserne 1 og 2 a.—d. maa ved Afleveringen fra Dyrkeren højst andrage 28 pCt.

3. Frossen, vaad, muggen eller skimlet Tobak — 0.75 - -
- Klassificeringen foretages ved Afleveringen fra Dyrker til Køber. Tobakken skal tilbydes i afgiftsberigtiget Stand, hver Klasse for sig og for de under Nr. 1, 2 a, b og d omhandlede Klassers Vedkommende i dokket Tilstand eller

Vi var halvt bedøvede, når vi stak tobak

Tobak
vil have en rask
Sommerferien. Helst.
Helgesen, Peter Fabergsgade

Dansk tobak – det meste dyrket på Fyn og Sydsjælland – gjorde det muligt at opretholde nogle små tobaksrationer. Under toldvæsenets kontrol blev der avlet fra 240.000 kg i 1941 til 1,8 mill. kg i 1944, omkring en fjerdedel af hele tobaksforbruget før krigen.

Sådan oplevede en sydsjællandsk avler af virginsk tobak (*Nicotiana Tabacum*) et af de gode høst-år:

»De små tingester groede med en fart, som helt tog vejret fra os – i hvert fald hvis vi i skumringen gik en tur i marken og indåndede den dejlige, men stærkt bedøvende duft. Bladene blev store som skovle, og planterne nåede en højde af ca. 2¹/₂ meter. Den, der skulle høste bladene – de skulle tages nedefra – måtte til at begynde med kravle rundt på alle fire og blev helt væk fra os andre.

Bladene blev samlet på stuehusets åbne loft, hvor de blev trukket på ståltråd og hængt op på lægterne, så der til sidst var dækket fra gulvet helt op til hanebjælken. Vi, der sad og trak ståltråd gennem de tykke, saftige stilke, blev dødrætte og halvt bedøvede af det, og en gang faldt én lige så stille i søvn – men så fandt vi da på at vende hovedet til siden, når vi stak.

Høsten varede længe, for bladene groede og groede. Da udbyttet – som vi iøvrigt fik et fristende »sort« tilbud på – langt oversteg, hvad toldvæsenet beregnede pr. plante, muntrede vi os selv med noget af det. Hver havde sin egen teori om, hvad bladene skulle »syltes« med: nogle fik smeltet lakrids, andre roesukker, nogle vanilje-erstatning eller romessens. Når det havde trukket rigtig godt, blev det snittet på en lille maskine, nærmest som en brødmaskine. Så inviterede vi mændene til at tage piber med og satte tobakken ind i store lurfade. Alle overlevede.

Den tobak, vi afleverede, fik vi fra 4,50–8 kr. pr. kg. for, og derefter fik vi lov til at købe et vist kvantum til en pris af 40 kr. pr. kg. Det var ikke nogen fed forretning, og det var et kæmpearbejde.«

Noget at gøre for smarte folk

*Kødindustriens afsætnings-muligheder
var næsten ubegrænsede –
det gav smarte folk chancer*

Vareknaphed og en kompliceret kriseadministration åbnede store muligheder for smarte folk. Fra sommeren 1942 fik krisepolitiet i gennemsnit 15 nye sager om dagen. Disse sager repræsenterede formentlig kun en brøkdel af de kriselovs-overtrædelser, der virkelig fandt sted.

Politikommisær Jersild fortæller om en inspektion i et firma i Købbyen, hvis fedt blev solgt til højeste maksimalpris som »prima ukrydret stegfedt til bordbrug«:

»De materialer, fedtet skulle smeltes af, lå på gulvet, hvor man gik med almindeligt gadefodtøj. I samme lokale stod fedtsmeltemaskinen, den såkaldte autoklave. Vi konstaterede, at materialet bestod af okseben, svinehoveder og fedtholdigt papir, som havde været udenom leverpostej. Et af svinehovederne var forråvet. Så tømte vi autoklaven, og indholdet lod vi sende til laboratorieprøve. Den portion, der lå på gulvet, krævede jeg bragt til destruktion som absolut uegnet til menneskeføde.

Indholdet fra autoklaven, ialt 40 kg, blev analyseret således:

6 kg svineben

8 kg okseben
26 kg hudstykker, papir, sejl garn, hesteknogler,
hestetænder, skindlapper og mulestykker.

Det er hævet over enhver tvivl, at hele denne masse skulle bruges til at koge fedt af til salg i detailhandelen.«

Landsretten ændrede underrettens fængselsdom til bøder for de to virksomhedsindehavere. Det vakte forargelse. De to tiltalte var blandt de kendteste bidragydere til DNSAP.

Under en kriselovs-sag mod en københavnsk kaffegrosserer lod en ekspeditrice, der afhørtes som vidne, en bombe springe. Hun forklarede som vidne, at der var solgt en masse kaffe uden mærker til Politigården, og at der ved flere lejligheder var blevet båret kaffe ud i en udrykningsvogn. Det var rigtigt nok. 13 betjente kom i klemme.

Paa denne Plads bringer vi Ugens Folkeforbryder.

Denne Ugens Folkeforbrydere er Brdr. Fedtmule-Houlberg, som forfalskede Folkets Fødemidler og solgte dem til Aagerpriser under falsk Varebetegnelse.

Vi kræver Lovens haardeste Straf over Folkeforbryderne fra Købbyen.

Fedtmule-Houlberg er Medlem hos Fritz Clausen!

Pølse for og Pølse bag — Hou!
Fritz Frelsermard, du dør deraf — Hou!

**Købby-skandalen blev grebet af
Frits Clausens nazistiske rivaler**

De tobaks-hungrende var relativt lette ofre for sortbørs og rent plattenslageri

Spekulationen i tobakshungeren var ofte taknemlig. 20 stk. pakninger kostede »sort« 7-8 kr. En god fortjeneste, når indholdet var pøp

Skandalen blev større endnu: der var også solgt kaffe uden mærker til Vareforsyningsdirektoratets kantine.

Efter retssagen oplæste byretsdommeren en erklæring, der skarpt tilbageviste rygter om, at også Københavns Byrets kantine havde fået mærkeløs kaffe.

To »forretningsmænd« fik hver otte måneders fængsel for at have solgt ca. 10.000 »cigarer« fremstillet af indmaden fra tangmadrasser, de havde skåret op på lossepladser. De havde forklaret de handlende, der aftog varen, at cigarerne skulle lagres i otte måneder for at blive rigtig gode, men en cigarhandler åbnede en kasse før tiden og afslørede sagen.

Der var to mærker: Zostrena Marina (latinsk: blæretang) og Flor fina de Madras.

»Zostrena Marina« og »Flor fina de Madras« – det var næsten elegant, men svindel var det

Farligt at blive for inspireret

Under mørklægningen, pengeregigheden – og knapheden på andre varer – steg bogsalget til meget store højder. Men nogen stor litterær epoke kunne besættelstiden ikke blive. Samarbejdspolitikken i Danmark var måske ikke særlig inspirerende, og skulle nogen blive for inspireret, faldt censurens hammer.

Soya vovede sig langt frem med bogen »En gæst« – om en ørentvist, der sætter sig fast i et hjem, vokser sig stadig større og mere magtsyg og til sidst regerer hele huset:

»For hver dag, tiden hasper af, bli'r man mer og mer irriteret, indtil man sluttelig forbander den klæbrige gæst, forbander, bagtaler og foragter ham. Og gæstfrihedens love – og måske også andre årsager – forbyder én at slippe de ord, der bobler på ens læber: rejs ad . . . og så videre.«

Soya fortæller:

»B.T. bragte en notits om bogen og skrev åbenlyst, at jeg elegant havde beskrevet Hitlers regime. Det kostede mig 60 dages hæfte i Vestre Fængsel, mens min forlægger, Carit Andersen, måtte ind og sidde i 30 dage. Og min bog var bare ment som et eventyr. Efter løsladelsen fik jeg næsten skriveforbud.«

Soya nåede dog at skrive teaterstykkerne »Brudstykker af et mønster«, »To tråde«, »30 års henstand« og »Frit valg«. Folketeatrets publikum jublede, når det i »30 års henstand« lød: »I vort hus er vi meget engelsk-prægede«.

Soya:

»Og den replik var ikke ment som nogen provokation. Folk kunne dog altid finde en eller anden ting i mine stykker. Udenrigsministeriet var bekymret, hver gang jeg satte mig til skrivemaskinen.«

Soya blev strøget af finansloven – som Hans Kirk og Andersen-Nexø var blevet det på grund af deres kommunistiske anskuelser. En kunstner stillede sig solidarisk med de udstødte. Det var den 70-årige maler Johannes Larsen, der frabad sig sin finanslovsunderstøttelse.

Også dramatikerens Kaj Munk ramtes af forbud. Hans skuespil om den jyske modstandsmand Niels Eb-

Soya – ministeriel nervøsitet, når han satte sig til maskinen

besen blev forbudt i 1942. Poul Sørensen udsendte samme år en samling overvejende satiriske digte, »April i Danmark«. Den blev omgående forbudt.

Martin A. Hansen arbejdede under Besættelsen på »Lykkelige Kristoffer«, en roman om Grevefejden, i lyset af nutidens kampe. Den udkom i 1945.

Det vakte opsigt – og bekymring for retssikkerhedens tilstand – da historikeren dr. phil. Vilh. la Cour for anden gang kom i vanskeligheder i sommeren 1942. Doktoren havde ved et møde i Rødovre og omegns gymnastikforening bl. a. sagt, at »der gives næppe det barn, der er så naivt at tro på Tysklands sejr«. Truslen om en tysk krigsretssag var overhængende. I første omgang idømte Københavns Byret la Cour fire måneders hæfte.

Justitsministeriet gennemførte nu en straffelovsændring, der gav mulighed for at appellere sagen direkte til Højesteret, som tidligere havde vist sig meget forstående med hensyn til grundlovsfortolkninger. Højesterets præsident, Troels G. Jørgensen, foreslog, at Undervisningsministeriet afskedigede la Cour før domsafsigelsen.

Denne ramme om domsafsigelsen blev også tilvejebragt, og efter at la Cour var afskediget som lektor ved Birkerød Statsskole, skærpede Højesteret hæftedommen til syv måneders fængsel.

Dr. phil. Vilh. la Cour – havde nogle forestillinger om det frie ord (øverst). Dr. jur. Troels G. Jørgensen – var en støtte for Justitsministeriet i en vanskelig tid (t. v.)

Dagspressens kollegiale nævn, Pressenævnet, blev i august 1943 afløst af en mere direkte tysk censur. På det tidspunkt havde nævnet afgjort 102 sager med 14 frifindelser, 24 advarsler og 64 bødekendelser. Der var blevet betalt 22.275 kr. i bøder.

Som helhed havde aviserne været loyale overfor de samarbejdende politikere, men »nålestiks-drillerierne« havde Udenrigsministeriet og nævnet ikke kunnet få bugt med trods adskillige indtrængende henstillinger. De fleste »nålestik« gik også hen over hovedet på tyskerne. De fandtes ofte i artikler om skadedyrsbekæmpelse – og i omtaler af vejret. Udenrigsministeriets instruks for omtale af vejret lød:

»Bladene må omtale vejr, som er fortid, regnvejr, solskin, torden o. s. v., men under ingen omstændigheder i

en form, som direkte eller indirekte indeholder antydninger af, hvorledes vejret kan ventes at ville blive. Man må således ikke omtale godt vejr som stabilt eller tale om en periode med uroligt vejr el. lign.«

Vejrontalen i Vendsyssel Tidende 3. marts 1942 lød: »Vinden drejer horisonten rundt. Fra time til time skifter den retning, som om den søgte efter det hjørne, hvorfra den største mildhed kunne hentes, nu da forårsfornemmelserne er begyndt. Men hidtil har den været uheldig. I nat har vinden været et smut ovre i syd, men det førte kun kulde med, helt ned til en halv snes graders frost. Det er altså ikke fra den kant, vi skal vente mildning af nogen art. Erfaringerne fra i søndags viste, at vest er den rigtige retning. Det er derfra, vi skal vente befrielsen fra vinterens åg.«

Først opløftende, siden barskt

Dansk film – og svensk – havde store chancer under Besættelsen. Der var forbud mod film fra lande, der var i krig med Tyskland. Og tyske film – der var tvangsindlagt i biograferne i stort tal – ville publikum som hovedregel ikke se.

Ebbe Neergaard:

»De første år af Besættelsen domineredes af filmatiseringer af ældre eller halvældre litteratur, eller af historisk anekdotestof – muligvis i den mening, at det i de strenge år kunne virke nationalt opløftende på befolkningen. »Jeg har elsket og levet« (1940), »Tordenskjold går i land« (1942), »Når bønder elsker« (1942).

De senere år domineredes af anderledes skrap kost. Idyllen forsvandt, voldsmentaliteten kom frem. Men vigtigst var, at nu handlede filmene om nutidsmennesker. Omsvinget skete med »Afsporet«, premiere 19. febr. 1942. En ung, ugift kvinde (Illona Wieselmann) mister hukommelsen og kommer ind i de løse nyhavnskvinders kreds. Her bliver hendes faste forbindelse en ung alfons (Ebbe Rode). Hun begår til sidst selvmord, da politiet kommer for at hente ham.«

Betydelige litterære lystspil var blandt produktionerne i begyndelsen af Besættelsen – »Sommerglæder« efter

Herman Bang i 1940 og »Thummelumsen« efter Gustav Wied i 1941. Lystspillet med indlagte sange nåede et højdepunkt i 1941 med »Alle går rundt og forelsker sig«. Aage Stentoft havde solgt ideen til Nordisk Film for 500 kr., og Lillian Ellis sang Flemming Lynges og Kai Normann Andersens:

Alle går rundt og forelsker sig
Hjerterne banker på alfarvej.
Hele verden bli'r ung
endnu engang
og synger vårens sang . . .

»Omslaget« i 1942 med Bodil Ipsens og Lau Lauritzen jun.s »Afsporet«, hvor Ib Schønberg havde sin første seriøse rolle, forfærdede – i Sverige. Dér blev filmen forbudt med bl. a. den motivering, at »dens danske mentalitet ikke er egnet til overførsel til Sverige«.

Kunstnerisk kulminerede dansk film under Besættelsen. I 1943 iscenesatte Carl Th. Dreyer »Vredens dag«. Den fik en kølig modtagelse fra starten, men høstede mange lovord i efterkrigstidens Europa. I 1944 slog filminstruktøren Johan Jacobsen afgørende igennem med kriminal-episodefilmen »Otte akkorder«.

Den svenske film »Landevejs-Kroen« med Edvard Persson (herover) slog alle publikum-rekorder. Perssons vise om »at se det hele sådan lidt fra oven« nåede samme højder i popularitet som »Lili Marleen«

Premieren på »Porgy and Bess« på Det kgl. Teater i marts 1943 med Poul Wiedemann og Else Brems i hovedrollerne (billedet herover) blev en stor teaterbegivenhed – også af politiske grunde. De danske nazister rasede mod »den jødiske negeropera« – »urskovshyl og mavedans, en uhørt provokation mod Tyskland og en blodig hån mod den danske ungdom, der kæmper på østfronten«. Publikum blev stående efter tæppefald og klappede demonstrativt. Teater-repertoiret var stærkt præget af nationale klassikere – og af Kaj Munk og Soya. Knud Sønderby debuterede med sit drama om generationskløften »En kvinde er overflødig« i november 1942.

Hostrups »Genboerne« havde 100 års jubilæum i 1944 og blev opført på Det kgl. af studentskuespillerne med lrs. Eigil Jensen som von Buddinge og Susanne Palsbo som kobbersmedemadammen. Else Marie og Hans Kurt havde samme år en overdådig succes i Léhars »Den glade enke«.

Besættelsestidens revyer var et vigtigt led i, hvad man kaldte den nationale front. »Theatercensuren« satte grænser for løssluppenheden. Rigets mægtigste var i reglen hævet over kritik og morskab, men de næstmægtigste kunne man – i hvert fald i de første år – gå løs på. Liva Weel sang disse ph-strofer i Dagmar-revyen 1941:

Helge Kjærulff-Schmidt i den mest berømte af Besættelsestidens revyroller. »Rumstérstangen« er ægte – antik italiensk. Hatten tilhørte Storm P.

Klædt i en kongelig stil,
 trekantet kyse og sabel,
 ren mester-jakel-profil,
 formen fidel og affabel
 Det er mit mandsideal,
 hvem kan De slet ikke gætte,
 han er et smart
 fultog i fart,
 åh, han kan gøre mig gal.
 Jeg ku blie noget så 1 2 3
 når jeg tænker på hr.
 generaldirektor Knutzen.
 For at få den figur at se
 ku jeg vandre fra Skagen
 til Gedser på fussen.
 Hvorfor han netop gør
 mig varm
 ligger skjult i min barm.
 Ærl-talt
 De ka ikke få mer besked,
 De må tænke Dem te'et.

Auditor Pürschel
 er mester i politisk
 dirtrackkørsel,
 ja Pörschel,
 det må man lade ham.
 Vedkomm'nde Pörsel
 har nok en lidt merk-
 wünderlich opførsel,
 men Pörsel
 står fast på sit program:
 Ud og ind og op og ned
 og åh så opportun,
 og der er altid noget, der
 lugter brændt,
 når han går ud af stuen.
 Med fine folk som
 Arne Sorensen og
 Wilfred Pedersen,
 står han i ledtog skiftevis
 for sin idé – Hvad
 hedder den?
 Omkring! Vend om.
 Lidt baglæns mavedans.
 Vil du med så kom. Jeg
 tar hver en'ste tjans.
 Ud og ind og op og ned og
 åh så opportun.
 Man skal bekende sin kulor,
 om man er nok så kamæleon.

Den københavnske studenterrevy i 1942, »Philurfaust«,
 nåede som de fleste andre revyer ikke ud til publikum i
 sin fulde udstrækning. Blandt andet antydede de unge men-
 nesker, at der fandtes en avis-censur. Men det måtte
 man ikke antyde – bestemte Theater-censuren (herunder)

13

THEATERREVENUEBEN

23 JAN 42

Aviserne er steget, men jeg tror ej, vi skal klage,
 for Bøderne er dyre, og en teknisk Fejl kan ske,
 saa nu og da forsvinder en Avis i et Par Dage, -
 men skidt med, hvad det koster, vi gi'r gerne Tilskud te'.

I de ikke-offentlige revyer vovede man sig undertiden endnu længere ud. I mediciner-revyen 1942 forfølger en nidkær betjent oldingen Diogenes. Hans lygte skal mørklægges. Under jagten antræffes tre hvidklædte damer, der adspurgt navngiver sig som »Sandheden«, »Friheden« og »Retten«:

»Nå, så det er her, De holder til! Ved De, min herre, at disse tre damer har været efterlyst de sidste to år – de skal øjeblikkeligt med på stationen, de skal interneres, de skader vort forhold til udlandet.«

I Hornbæk-revyen 1944 væltede Helge Kjørulff-Schmidt Marienlyst med denne vise af Poul M. Jørgensen:

*Her har vi sortbørs, brunkul og gartner,
 her har vi bartos og her hendes partner!
 Her er sortebørs og partner,
 her er tosen med sin gartner,
 her er præk og det er snot,
 her er skæg og det er hot
 her er fiskeren med snøren,
 her er entrefyforsøren,
 her er ånd, og her er dom,
 her er pigen med sin vom,
 her er manden med sit job,
 her er ham, der snød sig op,
 her er bonden, her er grinet,
 her er alvor, her er svinet,
 her er roret uden skjorte,
 her er smilet, der blev borte,
 her er hele molevitten,
 båden og, hvad der er i den,
 adel og borger, præster og bønder,
 glæder og sorger og dyder og synder!
 Mågerne fly'er, tåper de no'et?
 Vi er alle i samme båd!*

Dommer: Unge Mand! Erotisk Forsømmelighed hører ikke ind under Rensens Omraade. - Saa mangler vi tilsyneladende kun den unge Dame d
 Vil De være saa elskværdig at træde nærmere. Deres Navn er?
Grethe: Margrethe.
Dommer: Er De i Familie med Skoleinspektøren af samme Navn?
Grethe: Nej.
Dommer: Ser De Frøken, der er fra kompetent Side blevet rettet d
 Anklage mod Dem, at De har udvist fornærmelig Adfærd mod Lovens
 jeg ynder ikke Udtrykket Haandhæver (hæver ikke Haanden) De har f
 nærmet Lovens Arm. Lovens Arm har lange Fingre!
Grethe: Med de lange Fingre tænker Dommeren maaske
Dommer: Unge Dame. ~~Der er for meget i det, Dommeren har allerede~~
 Desuden er De anklaget for at have udspremt falske Rygter om en S
 af sydlandsk Herkomst.
Grethe: Jeg sagde kun, at han havde drukket - og det havde han.
 Det har jeg Vidner paa.
Dommer: Hvad har De at sige til Deres Forsvar? Det bliver en meg
 alvorlig Historie for Dem. Under et halvt Aar bliver det ikke.
Grethe: Vi havde bare været ude at slaa lidt i Sømkassen.
Dommeren: Hva havde De?

Undergravningen af tilliden til dommerstanden krævede ikke studenternes medvirken – udstregningen er censors

Hvor har dog Stauning
 ku' gaa't og leget!
 "Politisk Borgfred", saadan lyder Tidens Bud.
 Og det betyder,
 at lige meget
 hvor skidt han gør 'et, kan han ikke smides ud.
 Naar vi en Dag
 faar Valg igen,
 hvor skal Regeringen saa hen ?
 Bare ud a' Vindu't, bare ud a' Vindu't,
~~navnlig for Couvenius er den gruffig gal.~~
 Bare ud a' Vindu't, bare ud a' Vindu't,
 bare ud a' Vinduet fra tredje Sal!

Og udenrigsministeren var hævet over enhver kritik – udstregningen er censors

Ved koncerten i Tivolis Koncertsal
akkompagnerede Elo Magnussens
orkester. »Swing it, magistern«
måtte gives tre gange. Jubelen ville
ingen ende tage, da Alice Babs til
anden afdeling havde skiftet sin blå
kjole ud med en rød og hvid

**Babs-
Frakker**
Forårets Nyhed fra
95⁰⁰

Blomsterne, Alice Babs gav kongen,
var røde og hvide og blå og gule

Efter koncerterne i Tivoli blev jeg bedt om at medvirke i en velgørenhedsforestilling i K.B.-Hallen, som blev overværet af kongen. Arrangørerne spurgte mig, om jeg havde et eller andet ønske. Jeg svarede, at jeg gerne ville træffe kong Christian, som var blevet et begreb i Sverige. Vi havde set mange billeder af ham til hest.

Og jeg fik virkelig chancen for at møde kongen. Dagen efter blev jeg stillet op på Esplanaden. Som sædvanlig kom kongen forbi til hest. Han standsede, vinkede mig hen til sig og sagde: – Nå, De kom nok for sent forleden.

Jeg rakte ham den buket blomster, jeg havde købt, og han spurgte, om buketten ville se pæn ud, hvis han satte den mellem hestens ører. Det lo vi meget af begge to.«

Jeg mærkede længslen efter den frie, glade tilværelse

I 1941 overgav Danmark sig til den svenske swing-pige på 17 år, Alice »Babs« Nilsson. Filmen »Swing it, magistern« havde skabt hendes berømmelse, og i maj kom hun selv. Det var lige ved at glippe – den officielle tyske indstilling til swing-musik var ikke venlig.

Alice Babs fortæller:

»Tyskerne kunne ikke rigtig lide mig. De mente, at min musik var alt for amerikaniseret, og det kostede stort besvær at skaffe mig indrejsetilladelse. Tusinder af danskere ventede på kajen, da jeg med mange timers forsinkelse nåede København med skib. Forsinkelsen var de tyske myndigheders skyld. Aviserne skrev meget om det. Selv kong Christian nævnte forsinkelsen.

Jeg kom for at optræde i Tivoli – i den gamle koncertsal. Jeg gav fire koncerter, og det blev en fantastisk succes. Jeg tog ikke imod begejstringen, som gjaldt den min person. Jeg opfattede den som et udtryk for danskernes længsel efter den frie, glade tilværelse. Jeg kom som en slags repræsentant for livsglæden.

Forårets mode-nyhed:
Babs-frakken

Jazz-guldalder, men schalburgfolk foretrak wienervals

I næsten total isolation udviklede dansk jazz under Besættelsen sin egen stil. Et af de store jazz-templer var Blue Heaven i København, i Vesterport på hjørnet af Trommesalen. Svend Asmussen havde købt restauranten sammen med sin svoger, og han var selv på tribunen det meste af aftenen.

Svend Asmussen fortæller:

»Helt overladt til os selv var vi ikke. Vi fik speciel tilladelse til at stille ind på amerikanske kortbølgesendere. Hver aften kl. 19.15 hørte vi fra en Hollywoodsender små amerikanske ensembler. De gav os mange gode impulser. Men der kom næsten ingen udenlandske musikere til landet.

Vi begyndte flot i Blue Heaven. Der kunne være omkring 300 gæster, og det var der næsten altid. Folk fik vores udgave af amerikansk jazz, og mange betragtede det vist som en slags protest – at vi sang på engelsk. Vi havde det dejligt, indtil tyskerne og korpsfolkene begyndte at blive ubehagelige. Der blev flere og flere razziaer.

Schalburgfolk kæmpede sig frem til de forreste borde og forlangte, at vi skulle spille wienervals. Det afslog vi, og senere på aftenen dukkede der så gerne tyske patruljer op for at visitere gæsterne. Der var dog også tyske jazz-elskere blandt gæsterne, ofte musikere. De beklagede deres landsmænds opførsel.

Under udgangsforbud skulle vi lukke før kl. 20. Det ødelagde Blue Heaven. Vi kunne heller ikke sælge meget andet end dansk frugtvin, og da hverken min svoger eller jeg var uddannede restaurationsfolk, kom det i 1943 til at se skralt ud med økonomien. Vi måtte lukke, og jeg havde tabt en hel del sparepenge.«

Efter Blue Heaven-epoken spillede Svend Asmussen revy sammen med bl. a. Gerda og Ulrik Neumann hos Stig Lommer. I 1943 i Hornbæk, senere på Dagmar-teatret.

... og begejstrede i »Blue Heaven« et ungt publikum, der »jingede« og drak dansk frugtvin

Svend Asmussen – lod sig inspirere pr. kortbølge...

En trofast menighed fulgte Leo Mathiesen, dansk jazzguldalders største navn, fra etablissement til etablissement i København

Reaktion mod alt det, der er kort

Swingpjattemoden kom til Danmark fra Sverige i 1942. Swingpjatters karakteristiske påklædning var snævre benklæder, halvlange jakker, bredskyggede hatte og hvide sokker. Langt hår, swing-bevægelser også som almindelig gangart.

Henning O'Strit skildrer i »Mandens Blad« sit møde med kulten. Leo Mathiesen spiller i Glassalen i Tivoli. Intervieweren underholder sig med Kristian Jørgensen, 17 år og præliminær-kursist og hans dame, Lucky Skjold, 17 år og på kontor:

»Vi: Det er kommet os for øre, at tommelfingeren i luften er blevet gammeldags, det gør os ondt . . .

K.: Nu er det den med albuerne. Den er ferm. De må kun holde ganske svagt på damen, husk det. En meter luft imellem letter foretagendet.

Vi: Hvad drikker De, når de sidder herinde?

K.: Jeg napper en Cherry Brandy, det er nydeligt.

Vi: Og De – Lucky?

L.: Chabeso – en gang imellem en lille dråbe sprit.

K.: Ved De forresten, at 8-kantede briller er højeste mode for tiden?

Vi: Jamen, hvis man nu ikke trænger til briller . . .

K.: Det er da ligegyldigt – så får man dem med vinduesglas. Det er stilfuldt.

Vi: Derom kan ingen tvivl herske!!! Hvad siger Deres forældre til, at De hænger herinde hver aften?

L.: Jeg har et farligt vrøvl hver eneste dag.

K.: Har De noget imod, at vi lige jinger denne melodi – den er superrap . . .

Øjnene når atter den yderste grænse for tomhed, da det unge par »jinger« væk i horisonten. Frem blandt de dansende toner en usandsynlig lang fyr med lig-

blegt ansigt. Midt i et krampeanfald, der åbenbart ikke er kommet ham overraskende, lægger vi vor blide hånd beroligende på ham og beder ham tage plads to sekunder og spørger: må man kalde Dem swingpjatte uden at risikere at få et ophold på Kommunehospitalet til gengæld?

X: Jeg er swingpjatte.

Vi: Og hedder.

X: Ola Trøing. De tror, jeg er 24 – jeg er kun 19. Det er min hemmelighed.

Vi: Er De medlem af noget swing-samfund?

O.: Hvodden pokker kunne De gætte det? Medlem nr. 19 af swingklubben Moonlight – månedligt bidrag i vinterhalvåret kr. 1, om sommeren 25 øre.

Vi: Hvorfor har De langt hår?

O.: Som reaktion mod alt, der er kort her i tilværelsen.

Vi: Hvordan swinger man?

O.: Med krop og ben – man bør heller ikke glemme håret.

Vi: Håret?

O.: Ja – sådan frem og tilbage. Der kan være et mægtigt swing i en hårbund. Hemmeligheden ved at danse en god swing er, at man ikke må sanse, hvad der sker udenom én, men må lægge alle hæmninger på hyl- den, ellers bliver det dårligt arbejde. Det kræver menneskets hele anspændelse.«

I store borgerlige kredse betragtedes swing-moden som den yderste degeneration

Swing med krop, lemmer og hårbund.
 Det jingende par er fra den faste
 kreds omkring Leo Mathiesen -
 Maksimal-Ole og hans dame, Skrald

Swing i mere stilfuld udgave -
 påklædningen er også stil-riktig

**Swingpjat
 eller Mandfolk?**

Når Du kaber Dem en ny Me-
 ster-Dress Gør De et Sæt Tøj,
 som rigtig Mandfolk vil have
 det - makulert og smukt. Det
 er den gode Swing, som præ-
 ge enhver Meester-Dress.

Over 50 % af Arbejdsløse på den nye
 Meester-Dress er lagt i Håndarbejde. Det er
 derfor, der er større Slidstyrke, smukkere Pas-
 sform og større Bekvemmelighed i en Meester-
 Dress. Den kan, synt alle,
 Døren ogne Ønsker, i det
 Stof, De selv vælger, for
 kun Kr. **158.-**

I særlig Kvalitet, men
 samme specielle Kvalitet Kr. **148.-**

For General: Fald 7500000 alle
 Præmie tilgænger i den Dødsstatistik!

Wales, Godthåbsvej 3
 York, Frederiksborggade 44
 Rex, Vesterbrogade 99
 Meester-Dress, Nørrebrogade 159
 Meester-Dress, Valby Langgade 28
 Meester-Dress, Amagerbrogade 57
 J. Albertsen, Nr. Farimagsg. 68-70

Vi aabner Dem gerne en Konto!

Unge på en københavnsk kaffebar 1943

... under bardisken kassen til surrogat-mærkerne

Hvor langt er de unge mon gledet ud?

Store dele af den voksne generation var bekymret for besættelsesårenes unge. Det var en frygt for forråelse og defaitisme – og for smuldrende seksualmoral. Journalisten Kate Flerons bøger om ungdommen – »Afsporet ungdom« fra 1942 og »Vi er ungdommen« fra 1943 – satte store debatter i gang.

Kate Fleron konkluderede selv:

»Swing-ungdommen har ikke opfundet en ny moral, de har simpelthen overtaget jazz-ungdommens.

Hvor slemt det i virkeligheden står til med denne morals udartning, hvor langt den ikke-afsporede ung-

dom, den man regner for den normale, er gledet ud i erotisk løshed og promiskuitet, er det svært at afgøre, men de bulletiner, der indløber, er jo ikke just beroligende.

I det hærgede og blødende Europa dør og lever en ungdom, der har givet slip på troen på de varige og dybe følelsers værdi. I selvforsvar har de slængt håbet fra sig, de foretrækker selv at slå det i stykker fremfor at skulle se det knust under krigens lov – »Ungdommen søger ikke længere kontakt i en fast forbindelse, men i den kortvarige, umoralske, voldsomme og tanke-løse intimitet.«

Arbejdsløshed, lediggang og kaffebarer indgik i debatten om den stigende kriminalitet og moralens forfald. Forfatteren Hans Kirk deltog i denne debat, indtil han blev fængslet og »Arbejderbladet« lukket. Da Maribo Amts landøkonomiske Selskab foreslog, at de unge arbejdsløse stilledes til rådighed for landets store godser, bad Kirk på en københavnsk kaffebar om en kommentar:

»Det er vel en slags slaveri. De har jo vældig travlt med at få os spærret inde og forbedret. Men det dutter ikke. For det eneste, vi ska' ha', det er nemlig regulært arbejde.

Du må undskylde, jeg si'er det, bessefar, men det er det rene lungemos. Man laver vel ikke bræk, fordi man har drukket et kar med surrogat. Men, ser du, den er jo helt gal her i kvarteret. Du kan gå op i hvert eneste hus, og du ska' være morderlig heldig, hvis du finder en, som har arbejde. Vi er allesammen på socialen. Min den gamle har været på den i to år, og nu er han ble'et spritter. Det er der fakta ikke no'et at bebrejde ham, det er ad helvede til det hele. Jeg har lie be'et fyret fra min budplads – de ku' få en på 15 år billigere.

Og når man kommer hjem, så er den gamle skør i bergamotten, enten er han fuld, eller osse er han gal, og mor – altså – er så våd som en tørv af at graje. Det er faneme ikke til at holde ud. Man sku' ha råd til selv at få sig et hummer. Men fakta har man ikke andet at gøre end at gå på gaden. Og har man et par øre, drysser man jo ind på en bar og sludrer med de andre boys.«

Samtidig vokser de unges ligegyldighed for en tidligere generations idealer: succes i selskabslivet, økonomisk held eller social fremgang.

Men tilbage i dem sidder længslen – længslen efter et ledemotiv for deres livs melodi.

Den danske ungdom står sært isoleret overfor den europæiske ungdom, som en lynende skæbne har mærket: den unge dansker nærer ingen foragt for borgerlig succes, tværtimod; og søger han den tilfældige erotiske forbindelse, er det i hvert fald ikke udfra de bitre og smertefyldte forudsætninger, som de andre landes unge i dag ejer.

Kun ét er vor ungdom fælles med de andre om: længslen. Men måske er den også det afgørende, fordi den uroligt og utrætteligt vil søge og kræve sin opfyldelse.«

KFUMs centralforening vedtog i november 1943 denne resolution:

»I anledning af den diskussion, Kate Flerons bog »Vi er ungdommen« har rejst, ønsker ca. 600 kristne ungdomsledere fra Københavns KFUM og K, hvoraf størstedelen selv er unge, at udtrykke som vor utvetydige mening, at renhed til ægteskabets indgåelse er et krav, vi bøjer os for, og ønsker at se som rettesnor for unge i alle kredse af vort land.«

Overlæge Mogens Fenger havde dette bidrag til diskussionen:

»En jomfru er en sjælden foreteelse i dette land. Der er færre jomfruer, end der er kristne unge kvinder.«

16 pct. nøgne kvinder, 15 pct. tortur, 12 pct. mord

I februar 1944 offentliggjorde kommunelærer Georg V. Bengtsson i Fredericia sin undersøgelse af den kulørte litteraturs udbredelse. Den byggede på samtaler med ungdomsskoleelever i Silkeborg, Esbjerg og Fredericia:

»Det viste sig, at ikke mindre end 72 pct. af drengene læste kulørte hæfter, og blandt pigerne var 22 pct. læsere og købere af hæfterne.

Der fremkommer hver uge hæfter i 50 forskellige serier – altså 50 kulørte hæfter fordelt over seks ugedage.

28 pct. af tegningerne i de kulørte hæfter forestiller forskellige fantasifulde rædsler, 16 pct. beskæftiger sig med helt eller delvis afklædte kvinder af forførelserisk ydre, 15 pct. har den mest afsindige tortur til emne (torturen går som oftest ud over nøgne kvinder, medens den bagbundne helt ser til), 12 pct. forestiller mordscener (også i overværelse af temmelig nøgne kvinder) og 10 pct. gengiver voldtægtsforsøg på forskellige stadier. Hæfternes titler lover ikke mere, end hvad indholdet kan stå ved, f. eks. »Abedyrets bryllupsnat«, »Rædslernes nat«, »Alene med Satan«, »Hvad Haltefanden så gennem nøglehullet« o. s. v.«

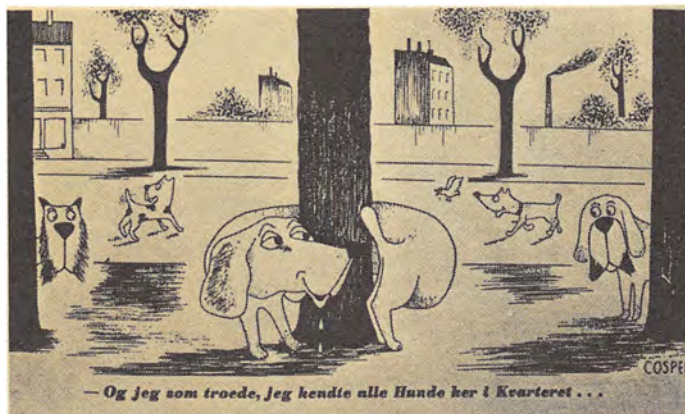
Millionøsen Charlotte Mason forberedes her til Dødskirurgens rædselsvækkende eksperimenter for øjnene af mesterdetektiven King DeGarmo:

»Hendes bryst og legeme hævede og sænkede sig, mens hendes hoved blev holdt som i en skruestik af den undersætsige mands plumpe fingre. Pludselig holdt hun op med at kæmpe. King hverken bevægede sig eller talte, men det var betegnende, at manden, der bedøvede hende, undgik DeGarmos gennem-borende blik. DeGarmo sagde yderst roligt: – Jeg tager min tur uden bedøvelse.

– Det siger Chefen også. Og De vil komme til sidst, så De kan se denne tøs få sin omgang.«

Efter dette replikskifte flår to undersætsige mænd med plumpe fingre alt tøjet af den bevidstløse, billedskønne unge pige. Millionøseres silkestrømper er fast rekvisit i denne 60-øres rædselsserie

— Og jeg som troede, jeg kendte alle Hunde her i Kvarteret . . .

— Jeg tror jeg tager min Frokost paa Sengen i Dag!

— Skakmesterens Bryllupsnat —

I oktober 1943 udkom første nummer af »Hudibras – et humoristblad«. Det havde en helt anden stil. Kai Friis-Møller skrev essays i det nye blad, og de unge tegnere Poul Norholt og Cosper slog sig løs i et frimodigt, løssluppet syn på seksuallivet. I nogle kredse betragtede man bladet som et friskt pust, men det blev aldrig stuerent i 40'ernes borgerlige Danmark

Små og store grise

Den voldsomme stigning i tilfælde af kønssygdomme var det alvorligste sundheds-problem i besættelses-årene. Men en almindelig nedgang i hygiejnen satte sit præg på sygdoms-statistikkerne. Forbruget af sæbe måtte halveres, og sæbens kvalitet blev stærkt forringet. En større udbredelse af kropslus betød øget smittefare.

I Alborg, der havde 1/5 af samtlige syfilis-tilfælde, men befolkningsmæssigt kun »burde« have 1/40, sagde amtslæge Bendix-Poulsen:

»Det hører ikke til sjældenheder, at piger i 16-årsalderen – og derunder – kan navngive en hel eller halv snes løse forbindelser, de har haft i løbet af kort tid. Men ofte kender de endog ikke navnet på adskillige af de partnere, de har indladt sig med efter få timers bekendtskab på en danserrestaurant eller efter det første møde på gaden.

Jeg anser mørklægningen for at være hovedårsagen til den nuværende misère. I ly af mørket udfolder de mere forvorne elementer en ofte ganske skandaløs aggressivitet, der virker som psykisk smitte på ubefæstede medsøstre.«

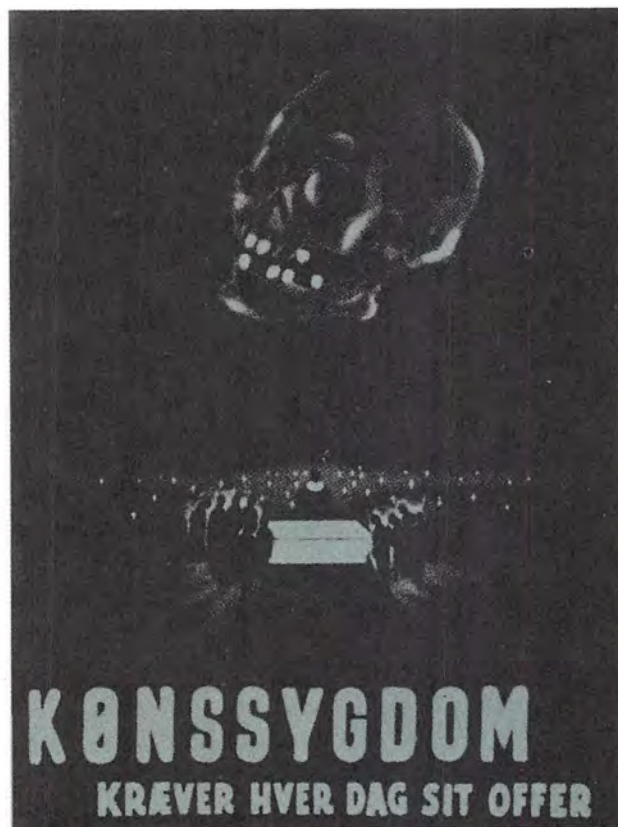

Amtslægens kamp mod kønssygdommene kom til at koste ham hans stilling. Han blev suspenderet i 1942 – Værnemagten fandt hans statistikker sårende.

Formanden for »Foreningen til Kønssygdommenes Bekæmpelse«, stabslæge M. Brun-Pedersen, oplyste:

»Sulfa-præparaterne, med hvilke man for nogle få år siden helbredte 95 pct. af gonorrhoe, svigter nu i adskilligt flere tilfælde. Samtidig ser vi til stadighed udbrud af syfilis, der modstår Salvarsanet med større standhaftighed, end vi er vant til.«

Disse plakater var med i en konkurrence udskrevet af Foreningen til Kønssygdommenes Bekæmpelse

»Massage-klinikker« florerede. Det gjorde rigtige bordeller også – og smugkroer med fremvisning af utugtige film. Under en razzia i april 1944 fandt politiet en pornografisk filmudlejningscentral i smugkroen »Bombety« i Ålborg. Det kostede 15 kr. at overvære en forestilling

Mens vi bliver Grise!

DEN FRYGTEDE EPIDEMISPREDER KROP-LUSEN HAR NU MELDT SIG

Den bedste Grobund for Tuberkulosen — Urenlighed

Ålvordige Ord af Chefen for Kommunehospitalets Klinik for Hudsygdomme, Dr. med V. Genner

„Massage-Klinik“

Nr. fire lukket

Den fængslede Indehaverske havde haft Forbindelse med en af de andre

Hvorfor Køns sygdomme breder sig:

LØSAGTIGHEDEN BREDER SIG I LY AF MØRKET

Der er langt flere Smittekilder end under normale Forhold, siger Dr. H. Meincke

Den stigende Løstgighed

Howdan Smittekilderne opspores

DERES BARN kan faa LUS

DE BØR HAVE CAPUTEX I MEDICINSKABET!

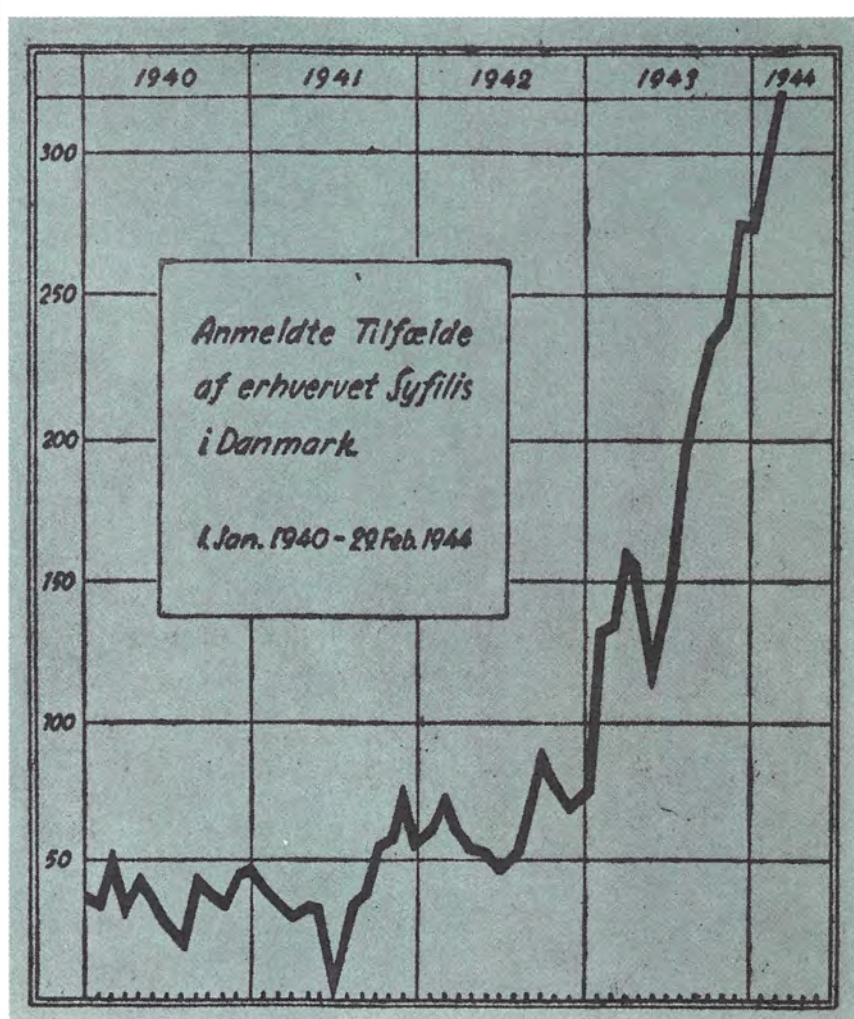
★ Ethvert Angreb af Lus ber imødegaas ufortøvet — derfor maa De ikke staa uden Caputex, hvis Deres Barn faar Lus. Caputex er det nye ufejlberlige Middelet mod Hovedlus — fremstillet under pharmaceutisk Kontrol. — De kan selv let anvende Caputex i Forbindelse med Haarvask. En Flaske — nok til hele Familien — koster Kr. 3,50. Husk! Det er ingen Skam at faa Lus, men det er en Skam at gaa med den.

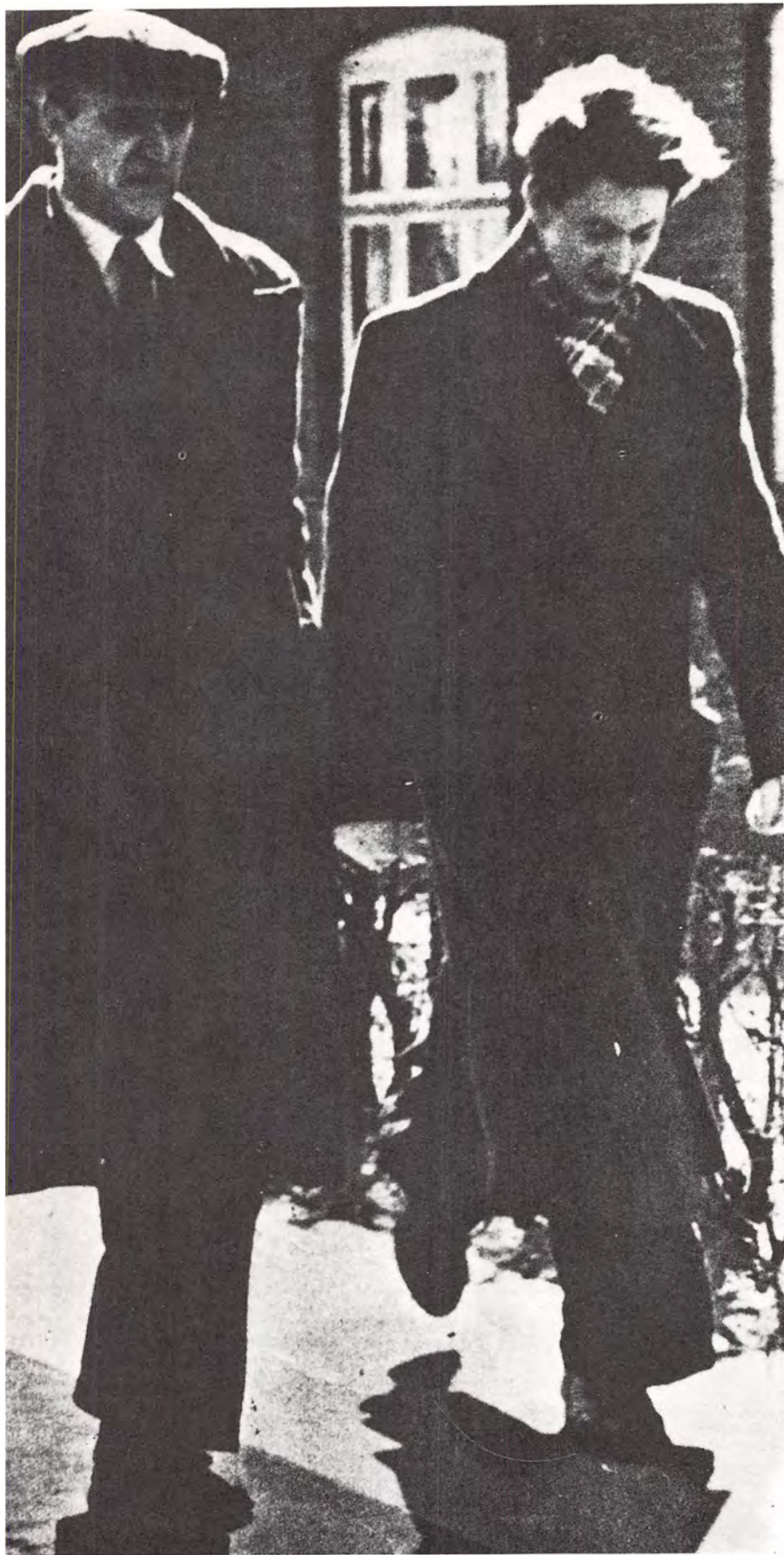

CAPUTEX

SILBRO LABORATORIET

GENERALREPRÆSENTANT BRDR. SØLYKJÆR
ØVERGÅDEN 0. V. 12 ÅRHVN. K. — SUNDRY 424

Profeten Mikkelsen (t. v.) og en discipel, lynskudt på gaden i Nørresundby

På dette værelse i Helgolandsgade nr. 10 udviklede profeten sine visioner om verdens undergang

Ekstrabladet gjorde sig, som de fleste andre blade, lystig på Mikkelsens bekostning, og den udsendte profet sendte bladet denne advarsel

der er i Heden
 Et Extrabladet
 Jy har lad dem lallende, forog
 for at begællere om Viden om
 Jorden Undergang og jeg skal love
 Dem at Dem skal være det første
 du bliver udslettet fra Jorden hver plade
 som først dems sprat og gjen skal
 ikke rophier
 med Hilsen og elskelse
 til Heden
 den verdens kraft

Da Jorden alligevel ikke gik under

Folkekirken havde mange udmeldelser i besættelsesårene, flere sekteriske bevægelser havde fremgang. Især havde temaet Jordens undergang tiltrækning. Nogle mente, den megen kanonskydning havde bragt kloden ud af balance – deri havde man også en forklaring på de hårde vintre – andre havde mere ubestemte undergangs-teorier. Spiritismen fik mange nye tilhængere, og der var et stort marked for spåkoner.

Psykiatere og præster advarede, men alligevel fik den 21-årige tynde, blege og sorthårede profet John Axel Mikkelsen fra Vendsyssel tilslutning til sin bevægelse »De sidste Israelitter«. Profeten Mikkelsen havde brudt med Jehovas Vidner og forkyndt Jordens undergang den 10. marts 1943, senere blev det ændret til 15. marts. Hans tilhængere ville på undergangsdagen blive afhentet i en ark, som ville afgå fra Ålborg til Tusindårsriget.

Profeten Mikkelsens 12 udvalgte disciple fik størst tilslutning på Ringstedegnen. Her afspillede disciplene på en rejsegrammofon profetens budskab:

»Vi er ubetydelige, ringeagtede, hånede og bespottede, og i spidsen for denne Israels røst står en grønskolling (foruden mange andre gudløse hjerters benævnelse en overmoden frugt). Men det skal I vide, at i spidsen for denne røst står ikke nogen dreng, men Guds enbårne søn, hvis tjener jeg af Guds nåde er blevet.«

Israelitternes naboer på Ringstedegnen forstod ikke, at de frelste ville have penge for deres hjem og bohave, som de solgte før verden skulle gå under. Men man forstod, det var alvor, da de skød deres husdyr, før de rejste til Ålborg.

I Nørresundby holdt israelitterne undergangsmøde den 14. marts om aftenen og afventede arkens ankomst. Men arken kom ikke, og Jorden gik ikke under. Profeten Mikkelsen fortæller:

»Det som jeg havde håbet, ventet og set hen til, skete ikke. Min skuffelse var ubegribelig stor. Som Saul i Det gamle Testamente udbrød jeg: Jahve svarede ikke. Hvem har syndet? Og som altid fik jeg svar af Gud.«

Profeten måtte nu gemme sig for de gudløses efterstræbelse. Han fortæller:

»Stemningen i Ålborg, hvor jeg arbejdede på flyvepladsen, var temmelig ophidset. En ung mand, der lignede mig, blev af en større menneskemængde gennembanket. Han svor og bandede på, at han ikke var profeten, men folk sagde blot: »Tror du, vi bliver overbevist, bare fordi du bander?« Og så tævede de videre.

En tid lang blev jeg i Ålborg, så rejste jeg væk. Jeg rejste med en halsbetændelse. Straks efter at jeg var kommet til København, udviklede den sig til en gigtfieber.«

Profeten Mikkelsen var uskadelig og altså godt avisstof i 1943. Det oplystes, at profeten til morgenmad nød vafler med flødeskum og to pilsnere. Senere på dagen gik han over til solbærrum. Profeten tog sig den slags verdsligheder nær. Mange ålborgensere havde enkeltbilletten til Tusindårsriget – det var en typografspøg

Dyrene ude i skoven

Nogle hundrede danskere, som var ubekvemme, holdtes til stadighed udenfor samfundet – det var en del af prisen for at opretholde en slags retspleje på danske hænder. Helt udenfor loven var de internerede i statens lejr i Horserød. De var fængslet alene på grund af deres anskuelser, en række fundamentale grundlovsbestemmelser var blevet krænket – også højforræderi-paragraffen, fordi man havde lagt hånd på medlemmer af Folketinget.

Det meddeltes officielt, at de internerede kommunister og formodede kommunister havde samme vilkår som officerer i krigsfangenskab, og at der ikke var andre indskrænkninger i deres frihed end dem, »der følger med interneringens formål«. Nogle tvivlede.

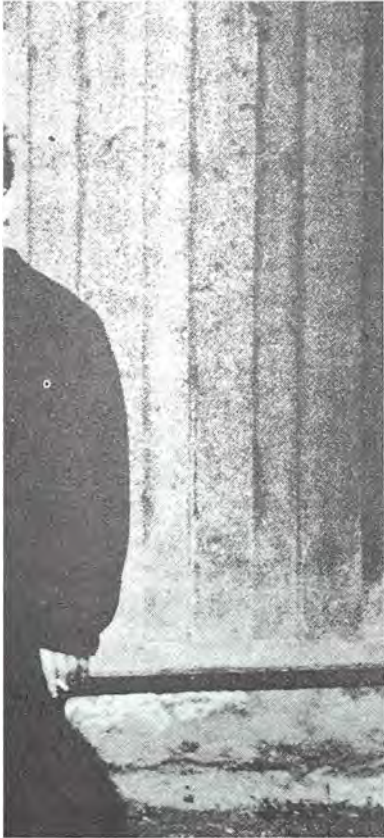
Redaktør Vilh. Bergstrøm besøgte i marts 1943 en bekendt i Horserødlejren. Da han kom hjem, skrev han dette indtryk ned:

»Alle vi besøgende gik ind i kontorbygningen. Vi blev anbragt i et venteværelse. Til en betjent afleverede vi vore besøgstilladelser. Én for én blev vi kaldt ud. De skulle have at vide, om vi havde noget med til fangerne. Det gik meget langsomt. Nerverne stod på stilke hos mange. Den kostbare tid gik. Der var en slank sexappealdame, som brugte en meget skrap mund. Betjentene var overbærende og høflige. Et navn blev råbt op, og en lille pige sagde glad: »Ind til Far!«.

Vi gik sammen ind i den store spisesal. Her stod bord ved bord i lange rækker. Hver fange med familie tog sit bord, og ved hvert bord tog en betjent plads, men han indtog en beskeden, bortvendt stilling.

Jeg kiggede mig rundt i salen. Sexappealpigen var lige ved at krybe ind i en mand og han i hende. Betjenten så langt væk. Et par sad og stirrede hinanden håbløst i øjnene. Ude på gulvet legede nogle børn tagfat. Der var i øjeblikket 187 fanger, men det var kun få, der havde besøg i dag. Det var mest om søndagen. Mange skulle løslades snart. Det havde skabt urø.

Vi kom ind på det seksuelle spørgsmål, som er så brændende i lejren. Fangernes tillidsmand ansøgte for tiden om, at de gifte folk kunne få besøg på deres værelser af konerne. Det får de næppe. Disciplinen ville formentlige tage skade, for hvad så med de ugifte. Desuden er det ikke sikkert, tyskerne vil gå med til, at »der bliver udklækket flere kommunister«.

I november 1942 – under telegramkrisen – fangede politiet yderligere 252 til internering i Horserød. 86 af de nyankomne var borgere, Danmark allerede før krigen havde straffet for en antifascistisk holdning: de frivillige fra Den spanske Borgerkrig. Det lettede ikke engang krisen. Herover: spaniensfrivillige udenfor Horserødlejren barak D

Dette billede tog Vilh. Bergstrøm med hjem fra sit besøg i Horserød, der rystede ham. Pigerne udenfor hegnet

»Rutebilen var ikke kommet, da jeg kom ud på vejen. Jeg kiggede langs vejen, der i en krumning forsvinder ind i skoven, men der var intet at se. Der kom en betjent med en bøsse, vi sludrede lidt. Lidt efter kom der flere besøgende ud på vejen. På den anden side af gitteret kom der drivende nogle fanger. Vi stod herudenfor, som var vi i en zoologisk have. Fangerne strammede sig op for at lade vel til mode. Inderst ved gitteret stod sexappealpigen og satte fingrene i ligesom klør.

Så kørte vi, efterladende dyrene ude i skoven. Selv skulle vi ud i friheden. Den er relativ. Danmark er én stor fangelejr, hvor tyskerne er fangevogtere.«

Hentet med magt - til tyskerne

Sidst i januar 1943 meddeltes det officielt – i tysk radio til ledsagelse af Skæbnesyfonien – at general-feltmarskal Paulus havde opgivet sit østfront-afsnit, og at hans 6. tyske armé var blevet tilintetgjort under kampene om Stalingrad.

Tidspunktet for dette vendepunkt i krigen faldt sammen med en ændring i de danske myndigheders holdning til de internerede i Horserød. Lejrledelsen, som fangerne havde indsendt utallige klager over, blev udskiftet, der blev indført øget samkøvsret og adskillige lempelser i reglementets håndhævelse.

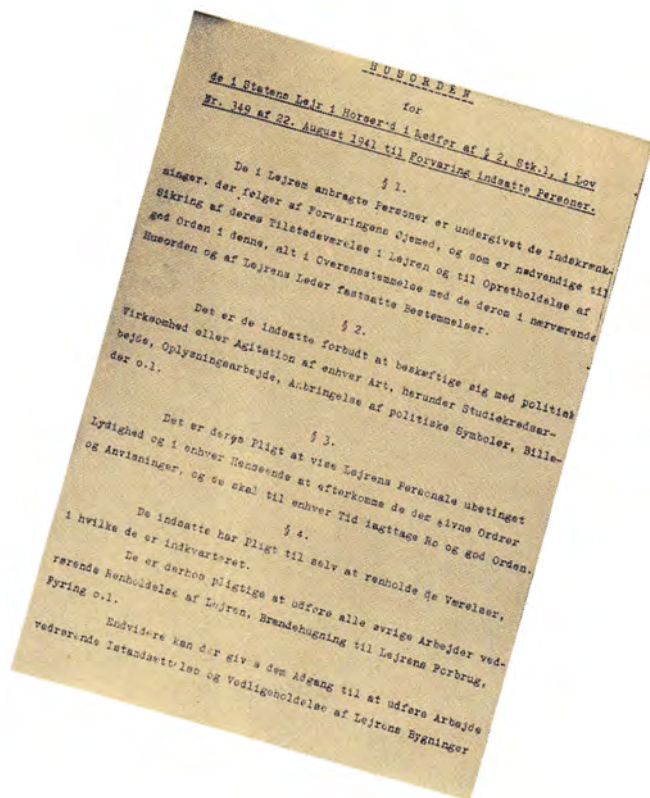
Mens Tyskland havde fremgang på østfronten, blev de internerede behandlet som »rigtige« varetægtsfanger. Lejren havde et regulært fængselsreglement. Forbudet mod »politisk virksomhed eller agitation« fortolkedes så strengt, at røde blomster, som udefra sendtes til fangerne, blev klippet væk. Et fødselsdagskort af rødt glanspapir med en udklippet julestjerne og påskriften »Kære Fader. Hjertelig til lykke på fødselsdagen« blev ikke blot tilbageholdt. Statsadvokaten beordrede også afsenderen – en søn til en indsat – afhørt om sine motiver til denne provokation.

En af de alvorligste episoder i lejren indtraf 12. december 1942, da fangerne Jeppe Arne Jepsen og Arild Theit Kærn skulle hentes og føres til København. Lejrledelsen vidste, at de to skulle udleveres til tyskerne – sammen med Martin Nielsen og Helge Kjerulff – og fangerne havde det så stærkt på fornemmelsen, at de beskyttede Jepsen og Kærn. I sin næsten-dokumentariske roman »Frydenholm« skildrer Hans Scherfig episoden sådan – personnavnene er ikke de rigtige:

»Inspektør Henningsen var bange. Han ringede i hast til politiets uddannelsesskole i Helsingør og bad om assistance omgående, og ikke længe efter marcherede tre afdelinger af politiskolens mandskab op foran Horserødlejren. I spidsen for denne hær rykkede inspektøren ind i sin egen, strengt bevogtede lejr og avancerede mod barak D.

Med skrigende stemme befalede han de to at gå over til administrationsbygningen og overgive sig til politikommissær Odenses betjente. – Vi kommer, når vi får en autoritativ besked om, hvad formålet er, lød svaret.

Inspektøren gav betjentene ordre til at gå løs på de forsamlede fanger og låse dem inde på deres kamre.

»Ubetinget lydighed« og »Ro og orden« var nøgleord i Horserød-lejrens husorden

En talsmand for de internerede trådte frem: – Vi er tilstede her i barakken for at tage afsked med vore kammerater og protestere mod, at de bliver udleveret til tyskerne. Vi forlader ikke frivilligt samlingsstuen før dem. Men der er ikke nogen grund til at bruge magt imod os. Vi har ikke i sinde at sætte os til modværge, og vi vil ikke øve vold mod politiet.

– Gå på dem! skreg Henningsen. Og de unge betjente styrtede løs på de ubevæbnede fanger, og med fagmæssig råhed slog de dem ned og slæbte dem henover gulvet. Efter kort tid var alle låset inde. Inspektør Henningsen stod som sejrherre. De to gidsler blev behørigt afleveret til politikommissær Odenses folk, som utålmodigt ventede ved deres bil.»

Efter »klimaændringen« i lejren i 1943 var det store spørgsmål, hvor lang frist, regeringen ville give de internerede til at komme væk, hvis det dansk-tyske samarbejde skulle høre op. I august 1943 ophørte samarbejdet. Regeringen lod de internerede blive i lejren, til tyskerne kom.

Fangerne opfattede og omtalte sig selv som »gidsler«. Alligevel undlod man flugtforsøg. Man mente at have løfte om, at lejren ville blive åbnet. 20 af de 150 internerede, der blev sendt til tysk koncentrationslejr, omkom.

Hans Kirk blev ikke kuert af den hårde behandling. Men tonen i brevene fra straffecellen til justitsministeren – en af de få, Kirk godt måtte korrespondere med – blev mørkere og mørkere. Ved lederskiftet i lejren søgte Kirk om at komme væk fra Vestre Fængsel:

»Udviklingen på fronterne har jo medført, at De og Deres bande af landsforrædere og sammensvorne embedsmænd er blevet ængstelige for at have holdt på den gale hest«

Din gamle Spusjitten
 Hvorledes har du det, vi haaber
 du har det godt, vi har det høved
 det gamle det høved du jo make
 Vi høved lige høved Besøg af Ture Jacobsen
 og hele Kommunistudvalget ja de er
 Sode de kunde høved ikke undgaa
 at merke hvor vi Elsker dem de
 Siin, De siger der kommer ikke
 nogen Invasion og høved det sker
 bliver det i Jylland ikke gaa Gøland
 og skulle det aligerel blive gaa
 Gøland gaa de udenom Horserød
 Lejren vi skal nok faa lov at
 blive Baene er de ikke høved de
 er ikke klare over at de snart,
 ja meget snart skal sloa deres
 sidste Skrid, Jy var Hjemma i
 Torisdag og fite lidt Hvas du
 høved bester saa, det var dygligt

Afdeling D vidste besked

De intellektuelle fanger i Horserød voldte lejrledelsen og ministeriet store kvaler. Især udviste »nr. 6 Hans Rudolf Kirk« »upassende og udæskende optræden og i det hele en modvillig indstilling«. Det kostede forfatteren Hans Kirk et års isolation i Vestre Fængsel som disciplinærstraf.

Hans Kirk ønskede f. eks. at korrespondere med forfatteren Otto Gelsted – som var hans svoger – og med Poul Henningsen. Det blev nægtet. Fra Københavns Opdagelsespolitisk afd. D indhentede man denne udskrift fra kartoteket:

»Forfatteren Otto Gelsted (4/11 1888) er i afd. Ds kartotek over kommunister registreret for kommunistisk virksomhed i 1929, 1937, 1938, 1939 og han har endvidere i 1940 og 1941 været kommunistisk medarbejder ved bladet »Kultur og Politik« og »Arbejderbladet«.

Arkitekt Poul Henningsen (Ordrup 9/9 1894) er i afd. Ds kartotek over kommunister registreret for kommunistisk virksomhed i 1931, 1933, 1934, 1936, 1937, 1938 og 1940.

Det er endvidere underhånden meddelt afdelingen, at han gennem en del år ydede meget betydelige økonomiske bidrag til DKP og »Arbejderbladet.«

3. juni 1943
 besøgte justits-
 ministeren og
 Folketingets
 »kommunist-
 udvalg« Horserød.
 Her er en
 kommentar, skre-
 vet i lejren. Den
 har ikke passeret
 lejrens normale
 brevcensur

August 1943: Åbent oprør i Odense

Nybygning nr. 96, der i sommeren 1943 nærmede sig sin færdiggørelse ved Odense Stålskibsværfts monteringskaj, var formentlig det bedst bevogtede skib i Danmark nogensinde. Der var tætte spærringer omkring hele kaj-området og talstærkt bevæbnet vagt døgnet rundt.

Nybygning nr. 96 skulle blive til mineudlæggeren »LINZ« og afleveres til Den tyske Krigsmarine den 29. juli. Kl. godt 21 den 28. satte en bombe, anbragt på skibssiden, skibet fast på bunden af bassinet ved monteringskajen.

29. juli nedlagde værftets arbejdere arbejdet. De tyske marineofficerer, der havde ansvaret for »LINZ«, forlangte bevæbnede vagter på det saboterede skib – men »geværer kan let gå af«, sagde arbejderne og gik hjem. På flere Odense-virksomheder fulgte man deres eksempel.

Bystyret og fagforeningerne fik efter nervøse forhandlinger arbejdet i gang igen den 6. august, men uroen var langtfra dæmpet. En halv snes dage efter blussede den op igen.

Den 17. august var der vilde gadekampe i Odense. 14 civile blev kvæstet i kamp mod tyske patruljer og danske korpsfolk. Store politistyrker blev trukket til byen.

Ved middagstid den 18. var Odense en by i åbent oprør. Alt arbejde var nedlagt, alle forretninger lukket. Kampene og terroren i gaderne tog til. En række københavnske fagforeningsledere kom til Odense for at lægge autoritet til bystyrets forgæves opfordringer til »genoprettelse af ro og orden«.

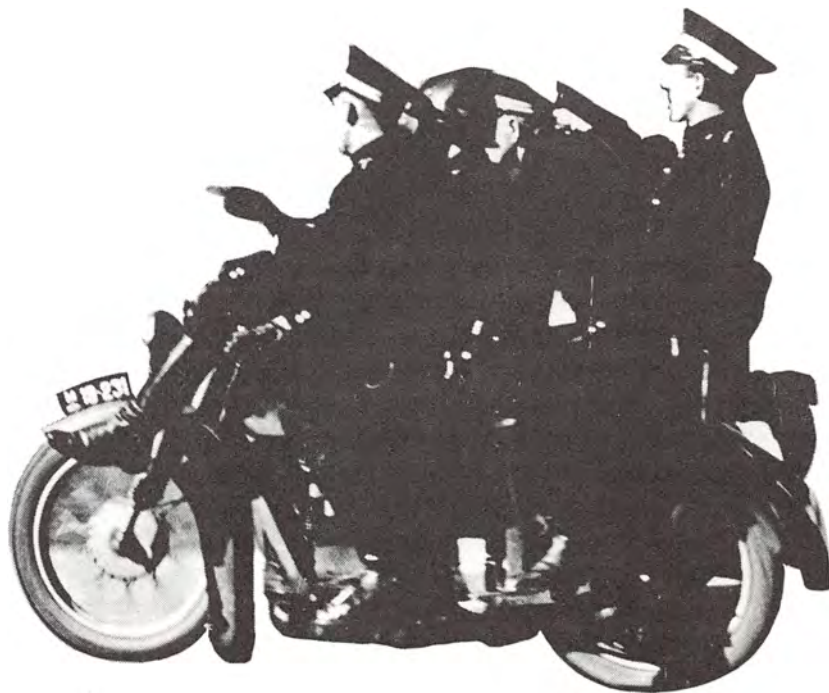
Den 19. august kulminerede gadekampene. Dr. Best rapporterede denne episode til det danske udenrigsministerium:

»Den øverstbefalende har meddelt mig, at der henimod kl. 11 i Odense skete det, at løjtnant Wieseler, der var på rejse til Tyskland og overnattede på Det ny Missionshotel, da han forsøgte at gå ud af sidebygningen og betale sin regning, blev overfaldet af en mængde på 4-500 mennesker, blev udskældt, at der blev kastet sten, en ølflaske og en kniv efter ham, at han til sidst blev slået til jorden og slået med hårde genstande, blev sparket i hovedet og berøvet en støvle og sin hue samt begge sine pistoler. Løjtnant Wieseler har ved mishandlingen pådraget sig en række kvæstelser.«

Den 20. sluttede fagforeningerne, kommunen og den tyske kommandant »forlig« – tyskerne gav indrømmelser i retning af at holde troppestyrker inde på kaserne.

Men løbesedlerne om »forliget« blev brændt i gaderne. Direktør Svenningsen fra Udenrigsministeriet, arbejdsminister Kjærboel og præsident Kannstein fra det tyske gesandtskab blev kaldt til assistance.

Tysk motorcykelpatrulje i Odenses centrum. Undertiden blev der skudt vildt fra kørende patruljer

*17. august i Asylgade:
demonstranter vælter en politibil.
Det danske politis opgave var håbløs*

*En af pistolerne,
der blev taget
fra Leutnant Wieseler*

Denne »serie« om afstraffelsen af en ung pige i Odense cirkulerede over hele landet – til skræk og advarsel. Syv af pigerne gik til Udenrigsministeriet og krævede erstatning. De fik tilkendt ialt 8.000 kr., fordelt i portioner på 500-2.000 kr. Der blev kun fundet én gerningsmand

8.000 i erstatning til pigerne, der blev klædt af

56 civile danskere blev kvæstet i Odenses blodige uge, én døde af sine kvæstelser. 170 forretninger og private lejligheder – der tilhørte nazister og formodede nazister – blev raseret. Og en snes Odense-piger blev klædt af, klippet skaldede og overmalet med hagekors.

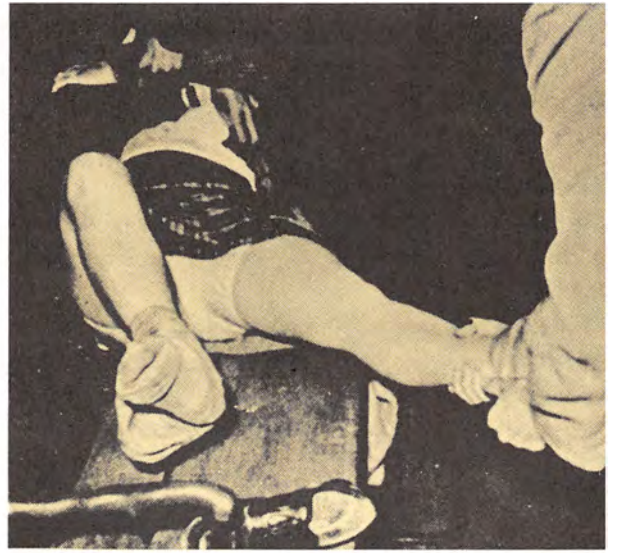
Journalist A. Grum-Schwensen fortæller:

»I Boldbro tog tyskerne to fuldstændig sagesløse unge mænd, som blev slæbt ind på kasernen, hvor de i fire timer blev mishandlet. De sadistiske djævlige brugte remme, flettede reb og piske på deres nøgne krop, fordi de nægtede at opgive navne på kommunister. Vistnok af en fejltagelse blev de to mishandlede mænd løsladt, og de blev naturligvis straks indlagt på amts-sygehuset, hvor man også fotograferede dem.«

»Et særligt afsnit i opstanden var afstraffelsen af feltmadrasserne. De unge piger, der havde indladt sig med tyskerne, blev slæbt ud på gaden og klædt af. De blev gennempryglet, og deres hår blev klippet af, og de fik malet hagekors på kroppen, hvorefter de blev jaget nøgne gennem gaderne. Det skete i snesevis af tilfælde. Mange af tøsene fik også deres bohaver slæbt ud på gaden og stukket i brand.«

Den 24. august blev arbejdet genoptaget i Odense. Den tyske kommandant havde måttet give betydelige indrømmelser – men det var for sent. Urolighederne havde bredt sig til en række andre byer.

Begivenheder af faretruende karakter

Opgøret i Odense var en del af et mønster. August 1943 blev en katastrofe for forhandlingspolitikken – og for dr. Werner Best, eksperten i »opsynsforvaltning«.

Natten til 7. august brændte fiskekasselageret, en kontorbygning og en del af godsbanegården på Esbjerg Havn. Om morgenen var der blodige slagsmål mellem værnemagtssoldater, fiskere og brandmænd på havnen. Den tysk-beordrede undtagelsestilstand med udgangsforbud blev besvaret med arbejdsnedlæggelser – og bomber, en af dem i en restaurant med tysk besøg. 11. august var generalstrejken i Esbjerg effektiv, arbejdet kom først i gang, efter at undtagelsestilstanden var hævet.

Efter nogenlunde samme skema udviklede der sig uroligheder, slagsmål og strejker i de fleste større byer og mange mindre: Ålborg, Århus, Fredericia, Frederikshavn, Helsingør, Skagen.

Fra et tysk militært synspunkt var uroen bag »Vestvolden« utålelig. I von Hannekens hovedkvarter reg-

nede man realistisk med muligheden af en allieret invasion på den jyske vestkyst. Aksemagterne var nu på alle fronter i defensiven, på to uger havde general Eisenhowers korps trængt tyskerne og italienerne over Sicilien. Der blev stillet krav om krigsretsbehandling af sabotagesager og afsoning i Tyskland af alle straffe over 8 års fængsel. I første runde blev kravet forhandlet bort.

21. august udsendte regeringen, samarbejdsudvalget og de samarbejdende partier en sidste advarsel til befolkningen (nederst t. h.). Samme dag bad dr. Best regeringen love – skriftligt – at uro ville blive bekæmpet om nødvendigt med våbenmagt.

Den rigsbefuldmægtigede var ikke i København, da svaret skulle afleveres. 24. august rejste han til Berlin. Han var beordret til møde i førerhovedkvarteret.

Samme dag blev Forum i København sprængt i luften ved højlys dag. Bygningen skulle have været brugt til indkvartering af tyske tropper.

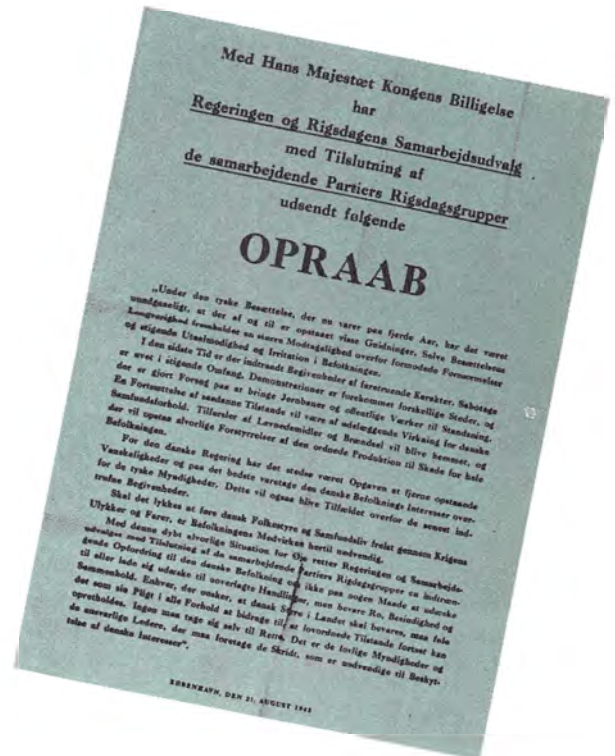

Politiet jager folk i sikkerhed. Blodig og forslået vakler tyskeren ind på fortovet, hvor hans kammerater tager sig af ham

Ålborg den 24. august 1943: Kl. 13 skulle der holdes et folkemøde ved Gåsepigen på Vesterbro. Efterhånden kom der så mange mennesker, at politiet bad deltagerne marchere ud til grusgraven i stedet. Det gjorde de, men på vejen, i Prinsensgade-krydset, mødte optøget en tysk feldwebel på cykel. Han blev nervøs, sprang af cyklen og tog sin pistol frem. Folk råbte til ham, og for at søge beskyttelse mod eventuelle stenkast greb tyskeren fat i en mand for at bruge ham som skjold. I samme øjeblik sprang en kvinde ind på tyskeren og gav sig til at slå ham i hovedet med sin taske. Det blev signalet til, at folk gik til angreb. Tyskeren blev trampet og sparket og ville utvivlsomt være blevet dræbt, hvis ikke en afdeling tyskere fra Birchs Hotel havde grebet ind og var begyndt at skyde på folk. På et øjeblik var gaden som blæst, mens feldwebelen var ved at komme til hægterne.

Regeringens sidste advarsel. 25. august vedtog 400 tillidsmænd fra faglige og politiske organisationer en advarsel mod »provokatører af blandet oprindelse, der søger at lokke danske arbejdere ud i desperate eventyr«. 26. august advarede erhveruslivets hovedorganisationer

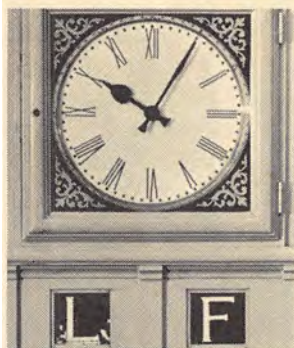

Svaret blev nej

Lørdag den 28. august 1943 havde lunt sensommervejr, overskyet himmel. Kl. 9 mødte statsminister

Scavenius på Dagmarhus og fandt den rigsbefuldmægtigede dybt nedslået. Han kaldte sig »en død mand«. Han var blevet behandlet hårdt i førerhovedkvarteret.

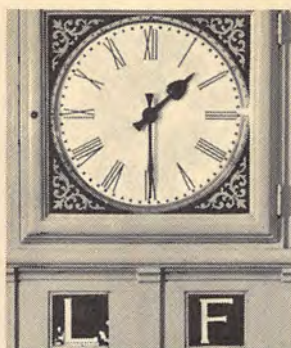
Dr. Best overrakte Scavenius to aktstykker. Det ene

10.05 Ministermøde på Christiansborg. Statsministeren orienterede sine kolleger i regeringen om de to aktstykkers indhold.

11.00 Fællesmøde for regering og nimbandsudvalg i værelse 8 på Christiansborg. Overvejende stemning for kategorisk afslag. Udvalgets formand, Buhl, standsede en diskussion om detaljer. Medlemmerne til partigrupperne.

13.30 Nyt møde i værelse 8. Partigrupperne havnénstemmigt afvist. Statsministeren medbragte to udkast: ét, der kun afviste dødsstraf og gidsler, ét blankt nej. Det sidste blev vedtaget med få, rent formelle ændringer.

14.00 Scavenius til referat hos kongen og kronprinsen på Amalienborg. I værelse 8 på Christiansborg fortsattes drøftelserne. Partiformændene blev kaldt til kongen.

Prædiken i Vedersø Kirke d. 29. Aug. 1943
 Det er i dag en stolt dag for Danmark;
 det, vi har lidt og prøvet under de sidste
 3-4 år, vor sløvhed, vor fjenske for
 vreden, som vi er kommet for. Altså
 og altså den alvorlige kirke mættel prøve i
 selvs. Er vi ikke helt uden for Guds plan i
 disse år? Og den fare vidste vi dog var
 uendeligt større end fjendskab med Tyskland.
 Dette sidste kommer vi nok over, det andet aldrig.
 Nu ånder vi op, nu hilser vi hinanden med et til
 lykke, landsmænd. Nu er vor stilling klar. Hvis vi
 selv vil, er det bedste sket os: at vi er i Guds hænder.
 Vi opgiver selv at kunne klare os med snildhed
 og eftergivenhed og dobbeltspil - vi får nu,
 hvad Gud vil - vi kaster os ind på den levende Gud,
 lidelse vil komme, blod flyde - det har altid hørt
 med til for alvor at være et Guds barn.»

Kaj Munks manuskript til 29. august-prædikenen

Ved højmassen i Vedersø kirke i Vestjylland søndag den 29. august 1943 sagde pastor Kaj Munk:

»Det er i dag en stolt dag for Danmark. Det, vi har lidt så frygteligt under de sidste 3-4 år, vor halvhed, vor øjentjeneste for uretten, synes nu at kunne få ende. Atter og atter har alvorlige kristne måttet spørge sig selv: er vi ikke helt uden for Guds plan i disse år? Og den fare vidste vi dog var uendeligt større end fjendskab med Tyskland. Dette sidste kommer vi nok over, det andet aldrig. Nu ånder vi op, nu hilser vi hinanden med et til lykke, landsmænd. Nu er vor stilling klar. Hvis vi selv vil, er det bedste sket os: at vi er i Guds hænder. Vi opgiver selv at kunne klare os med snildhed og eftergivenhed og dobbeltspil - vi får nu, hvad Gud vil - vi kaster os ind på den levende Gud, lidelse vil komme, blod flyde - det har altid hørt med til for alvor at være et Guds barn.«

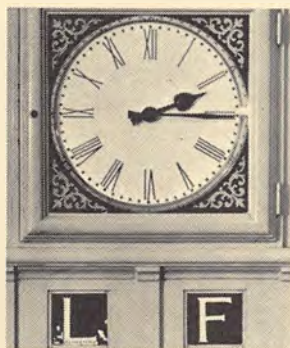
Pastor Munks prædiken sluttede med en bøn om, at Gud ville sende en engel til Kong Christian, helst en af de store engle, en ærke-engel, allerhelst Ariel, ham der bringer lys«.

var den tyske rigsregerings generelle krav: undtagelsestilstand, herunder tysk pressecensur, oprettelse af hurtigdomstole, indførelse af dødsstraf.

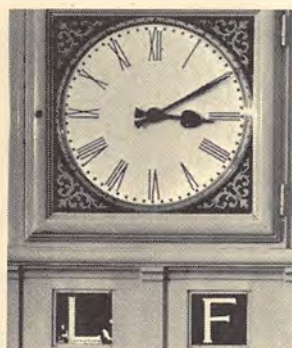
Det andet aktstykke indeholdt krav om en bod til Odense by på en mill. kr. og om straffeforanstaltning

ger mod byens borgere. Besættelsesmagten ville tage gidsler i Odense.

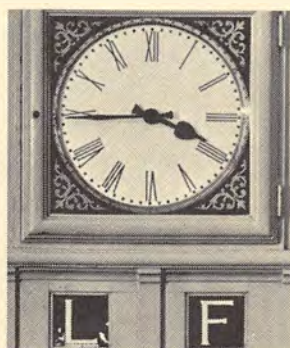
Regeringens svar skulle foreligge inden kl. 16. Det blev afleveret kl. 15.45. I de mellemliggende timer skete der følgende:

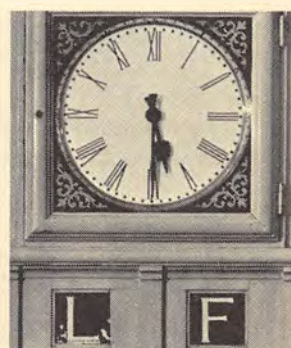
14.15 Kongen og kronprinsen modtog parti-formændene *Buhl*, *Ole Bjørn Kraft*, *A. M. Hansen*, *Knud Kristensen* og *Oluf Pedersen* i have-salen på Amalienborg. Kongen var endnu meget svag, det sårede ben lå på en skammel, dækket af et tæppe. Han sagde, at han ikke var i tvivl om beslutningens alvorlige konsekvenser, men at det ikke kunne rokke ved beslutningens rigtighed. – Måske kan vi håbe, den korteste tid er tilbage. Én for én trykkede parti-formændene kongens hånd. I det efterfølgende statsråd takkede kongen for det sammenhold, der havde bestået mellem kongemagt og regering.

15.10 Nyt møde i værelse 8 på Christiansborg. *Buhl* refererede mødet på Amalienborg, og man drøftede, om man skulle prøve at indkalde Rigsdagen og udsende en erklæring. Begge dele blev opgivet.

15.45 En kurér fra Udenrigsministeriet afleverede nej-svaret til dr. Bests sekretær på Dagmarhus. Det var formet som en »Aufzeichnung«, og udenrigsministerens visitkort var lagt ved.

17.30 Det sidste møde i værelse 8. Den befuldmægtigede havde oplyst, at man forventede Berlins ordre. Telefon- og telegraf forbindelserne var nu afbrudt, og det var tydeligt, at troppeforstærkninger var på vej mod hovedstaden.

Kl. 4 om morgenen den 29. august meldte SS-Brigadenführer *Paul Kannstein* sig på stats- og udenrigsministerens bopæl i Hjortekær med denne skrivelse fra den øverstbefalende for de tyske tropper:

»Deres Excellence

meddeler jeg, at jeg, da den danske regering ikke er i stand til at opretholde ro og orden i landet, har erklæret den militære undtagelsestilstand efter meningen med artiklerne 42-45 i Haager landkrigsreglementet. Den udøvende magt er herved overgået til Den tyske Værnemagt...

Jeg beder Dem om at meddele regeringen, at dens beføjelser er ophørt. Jeg venter, at regeringens medlemmer vil afholde sig fra enhver mod Det tyske Rige rettet handling.

Jeg er Deres Excellences
meget ærbødige
von Hanneken

Den militære undtagelsestilstand blev forkyndt ved opslag om morgenen 29. august

Bluffede danskerne på dansk

Hauptmann Adolf Blösch, som havde lært sig dansk under sit ophold i Danmark, fik brug for sine ny-erhvervede sprogkundskaber under tyskernes operation »Safari« mod den danske hær og flåde om morgenen den 29. august.

Han havde fået til opgave at overrumple og afvæbne de danske soldater i Herluf Trollesgades Kaserne i København.

Han fortæller:

»Søndag morgen ved 3-tiden satte jeg og mine folk os i bevægelse under et skybrudlignende regnskyl. Jeg havde splittet mine folk op i flere afdelinger, og de tog opstilling på gadehjørnerne rundt om kaserne. Selv sneg jeg mig med to underofficerer hen til den lukkede port og anbragte en dynamitladning på den.

Så ringede jeg på.

»Hvem der?«, spurgte en stemme bag porten.

»Kaptajn Sørensen fra Generalkommandoen«, råbte jeg på dansk, »åbn straks porten«.

Vi kunne høre dem hviske derinde, og jeg gentog min opfordring, men porten blev stadig ikke lukket op.

Det begyndte at lysne, og tiden var knap. Alligevel tøvede jeg med at bringe dynamitten til eksplosion. En sidste gang brølede jeg af mine lungers fulde kraft, at de skulle lukke op, og til min store lettelse så jeg, at vagterne åbnede porten på klem. Det var kun en håndsbredde, men vi benyttede os af det og trykkede os alle tre mod porten af alle kræfter. De to danske soldater blev i den grad overrasket, at de ikke nåede at stille noget op med deres geværer og opplantede bajonetter. Resten af mine folk stormede nu til, og det øvrige var den rene barneleg. Vi tog danskerne på sengen.

Der var ingen tab. De unge mennesker fik lov at ringe hjem.

Dette er i sandhed en hyggelig krig, tænkte jeg, da jeg fulgte duften fra køkkenet og så en af underofficererne bage pandekager til sine kammerater.«

Kaptajn Gordon Norrie fortæller, hvordan episoden tog sig ud fra dansk side:

»Kl. 4.10 blev der banket på porten af en tysk befalingsmand, der forlangte at komme ind. Skildvagten var letsindig nok til at åbne portdøren lidt, og i næste nu var porten revet op, og tyskerne styrtede ind i gården. Deres styrke beløb sig til et kompagni.

Vagten blev straks holdt op, og tyskerne løb op ad

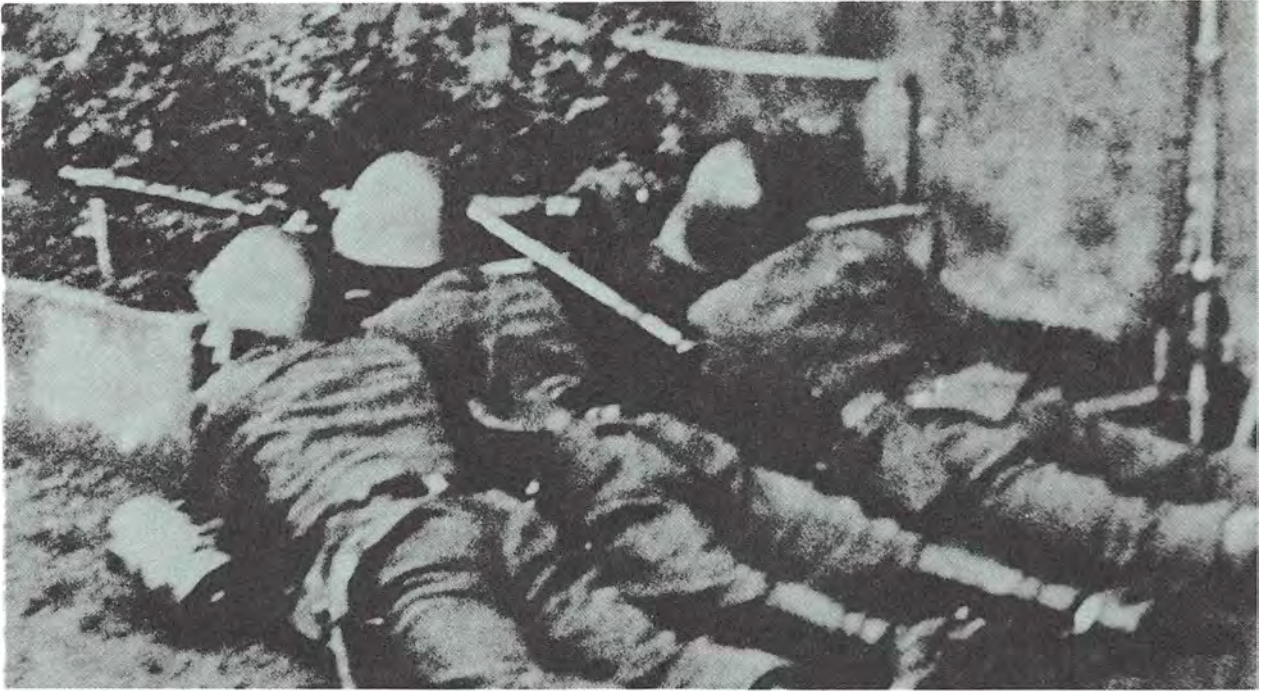
Tysk kampvogn på Rådhuspladsen i København om morgenen den 29. august

trapperne og ind på belægningsstuerne, hvor mandskabet måtte lægge våbnene på gulvet og derefter stå med hænderne oppe, mens stuerne blev efterset.

Mandskabet blev så sendt ned i gården. Her holdt den tyske kompagnichef en lille tale til det. Han forklarede soldaterne, at de var krigsfanger. Han vidste ikke, hvad der skulle ske med dem, idet han først skulle have ordren fra oven. Han fortalte, at der var indført undtagelsestilstand og sluttede med rent privat at sige, at havde det stået til ham, måtte de godt rejse hjem.

Det tyske kompagni gjorde indtryk af at være vel-disciplineret og det opførte sig godt og var tilsyneladende fast i chefens hånd. Der var dog en hel del af dem, der var berusede og udenfor porten stod et par underofficerer og svingede faretruende med deres pistoler.

Mens der ved angrebet ikke blev skudt, kom det til en del skyderi mod ejendommen, Cort Adellersgade 1, hvor tyskerne havde indkvarteret ca. 60 telefondamer på 2. sal. Til sikring af dem fandtes to maskingeværposter, der må være blevet antaget for snigskytter, for tyskerne svingede sandkasserne foran kældervinduerne til Holbergsgade 19 ud tværs over gaden og lå bag dem og skød tilsyneladende med held – thi der blev brug for nogle ambulancer.«

Heller ikke i Holbæk kom det til kamp, selv om garnisonen var forberedt på at forsvare sig. Tidligt om morgenen var soldaterne gået i stilling i haverne i byens udkant (herover og t. h.), men tyskerne kom ikke før sent på eftermiddagen, og da havde garnisonskommandanten opgivet forsvaret. Til gengæld lykkedes det et batteri at indskibe sig og sejle til Sverige, og det meste af materiellet på kasernen blev ødelagt. Inden tyskerne kom, morede de danske soldater sig med at holde parade med deres ødelagte våben

Forsvarede sig ene mand

Flere steder kom det til kamp, da tyskerne gik til angreb. Kampene kostede den danske hær i alt 17 dræbte og 40 sårede; de tyske tab er aldrig blevet oplyst.

Den vagthavende officer på Hærens Skydeskole for Håndvåben på Christianshavn, kaptajn G. Münther, forsvarede sig ene mand og drev gang på gang tyskerne tilbage.

Han fortæller:

»Klokken otte minutter over 4 skete det. Jeg kunne på dette tidspunkt høre, at der var nogen, der ruskede i hovedporten. Jeg råbte ned: »Hvem der?«, men ingen svarede. Jeg råbte igen. Stadig intet svar. Men så pludselig flammede et lysglimt op, og der lød et vældigt brag. Et svært projektil traf muren et par meter over mit hoved. Der kunne høres tyske kommandoråb.

Min første følelse efter at overraskelsen havde sat sig, var, at jeg blev flintrende gal i hovedet over den beskidte måde, på hvilken Den tyske Værnemagt således lavede et gangsteroverfald.

Ilden fra kanonerne var rettet mod de to porte, formentlig for at slå disse i stykker, således at patruljer kunne trænge ind og omgå min bygning. Pludselig holdt ilden inde, og jeg mere fornem end så en mindre patrulje trænge frem mod hver sin port.

Så hurtigt jeg kunne, kastede jeg nu mine håndgranater skiftevis ned mod porten til højre og venstre, idet jeg afpassede kastene, således at granaterne ville detonere, inden de ramte jorden. Granaterne må have

haft ret god virkning, thi i detonationsglimtene kunne jeg skelne adskillige liggende skikkelser, og der lød hyl og skrig.

Da jeg nu havde opbrugt mine håndgranater, tog jeg fat med maskinpistolen, hvis ild jeg rettede mod de ildglimt, jeg kunne se på pladsen foran bygningen. Men herved røbede jeg min stilling, hvilket forårsagede, at tyskerne rettede deres automatiske ild op mod mit vindue, mærkværdigvis uden at jeg blev ramt af andet end et enkelt strejfskud. Skolens gamle ur, der hang på væggen ved siden af mig, faldt ved samme lejlighed med et brag ned blandt murbrokkerne.

Det var begyndt så småt at lysne, og jeg kunne ret tydeligt se en mindre styrke, der søgte frem langs gitterhegnet til venstre for mig, mens jeg til højre kunne fornemme, at tyskerne også her var ved at søge frem. Med korte byger fra min maskinpistol, afgivet ned foran portene, drev jeg endnu en gang tyskerne tilbage, og også denne gang mistede de nogle folk.

Først da kaptajnen havde opbrugt al sin ammunition overgav han sig til tyskerne med de ti mand, der under kampen havde siddet i skolens beskyttelsesrum.

Garder 829 Jensen blev såret under kampen om Livgardens kaserne i Gothersgade i København.

Han fortæller:

»Kl. 3.55 observerede jeg en deling tyske soldater, som kom marcherende op gennem Gothersgade og gjorde holdt ud for gitterporten, som de sprængte låsen på. Efter sprængningen af porten trængte de ind.

Tyskerne begravde deres døde fra kampene den 29. august under store æresbevisninger på en fælles gravplads

Danske soldater gør klar til kamp i Næstved kasernegård

*Gennemskudt hjelm,
tilhørende en af de tyske
soldater, der deltog i
angrebet på kasernen i
Næstved*

Nu begyndte de at trække ud til siden med det ene våben. Jeg trak mig så længere ud til den modsatte side; men derved fik jeg det venstre ben ud af dækning og blev ramt to gange. Tyskerne kom nu styrrende, de hylede og skreg som vilde. De flåede hjelm og patronbælte af mig og sparkede mig på låret. En af dem trådte op på brystet af mig med løftet bajonet. Jeg lå jo på ryggen og beundrede deres gode militæriske optræden.«

*Oberst Fog forhandler med den
tyske major v. Oertzen i skoven
udenfor Næstved*

Jeg skammer mig over denne gangsterdåd

Også i Næstved mødte tyskerne modstand, da de søgte at trænge ind på kasernen. I en lille time holdt danskerne de tyske tropper på afstand, og først da kommandanten, oberst H. M. A. Fog blev klar over, at han stod overfor et regulært kommando, sendte han en parlamentær ud til tyskerne.

Han fortæller:

»Kl. 5.30 mødtes jeg med den tyske bataillonschef, major v. Oertzen, der straks udtalte: »Jeg skammer mig over denne gangsterdåd, men som soldat er jeg nødt til at udføre de ordrer, jeg får, selv om de er mig nok så modbydelige«.

Vi aftalte at indstille kampen.«

Kampen havde kostet to danske soldater livet, mens tre var blevet såret.

Guten Tag, mein tapferer General

Operation »Safari« omfattede også internering af kongen på Sorgenfri, hvor han opholdt sig i sommerhalvåret. Da tyskerne gik til angreb, gjorde Livgardens vagt modstand, men efter en kort kamp, gav kongen ordre til at indstille skydningen.

Oberstløjtnant Th. Thaulow fortæller:

»Frem af mørket trådte flyvergeneral Ritter v. Schleich, som havde været her i landet et par år. Led-saget af et par soldater gik han op ad trappen.

Kongen var imidlertid blevet båret ned i sin stue af et par adjudanter. Majestæten var fuldkommen rolig og sagde blot, at det var lumpent, at tyskerne først havde afrustet os og derefter nu overfaldt os på denne måde.

Inde i hans stue var 2–3 projektiler gået gennem vinduerne, og et af dem var havnet i en maleriramme. Det var gået så lavt hen over kongens skrivebord, at havde han siddet der, var han blevet ramt.

Generalen fik nu foretræde. Han trådte ind, efterladende sine to soldater udenfor døren, og modtoges af Kong Christian med: »Guten Tag, mein tapferer General«. Videre udtrykte Majestæten værdigt og myndigt sin forbavselse over overfaldet. De havde jo magten og kunne blot være kommet om dagen på værdig vis.

Kong Christian var fra nu af fange i sit eget slot og kunne ikke forlade det uden tyskernes tilladelse. Tyske soldater overtog vagten, og majestæten havde

Fra den 29. august måtte kongen finde sig i at have tysk vagt udenfor sine vinduer på Sorgenfri

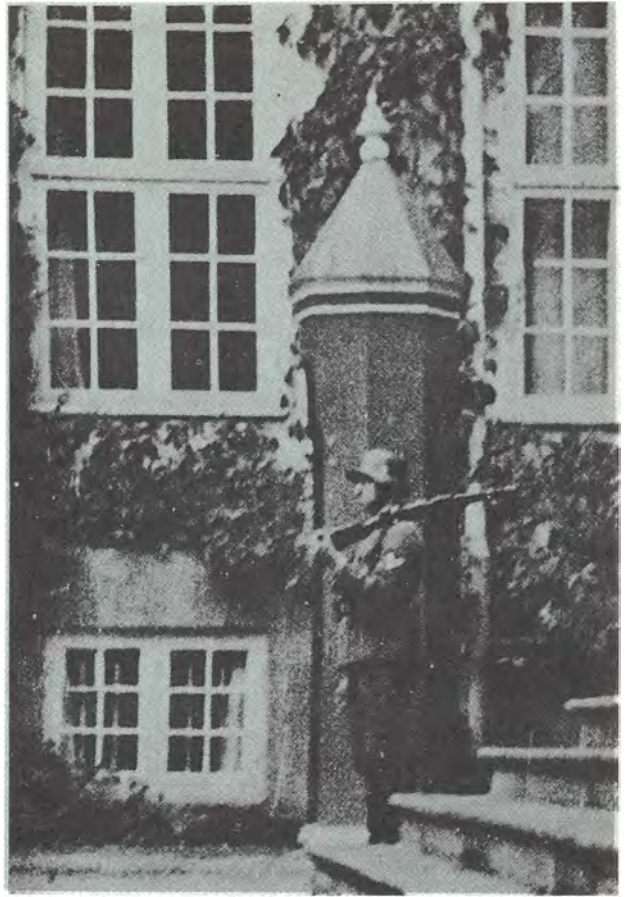
*Tysk vagt ved Sorgenfri efter
29. august*

*Skudhuller i vinduet til kongens
arbejdsværelse*

den tort at se dem hele dagen tæt foran sine vinduer, hvor tidligere hans trofaste gardere var vandret frem og tilbage.

Generalen efterlod en Oberleutnant som »ordonnansofficer«. Han skulle blive derude og anvistes også de fornødne værelser. Der var hertil valgt en mand, som havde været her i landet de sidste 6-7 år som leder af de tyske rigsbaners turistbureau i Østergade i København.

På slottet og i staldlængerne var der i alt sprængt et halvt hundrede vinduer. I den mørke nat havde imidlertid tabene ikke været store, syv dræbte tyske soldater og én såret; vi havde en hårdt såret garder, som førtes til Militærhospitalet og kom sig fuldstændigt.

Tysk vagt ved Amalienborg efter 29. august

Sænk skibene

Da tyskerne gik til angreb på Holmen, gav viceadmiral Vedel, flådens chef, ordre til, at alle skibene i flådens leje skulle sænkes; alle andre marineskibe skulle om muligt søge svensk havn.

Søløjtnant J. Westergaard på mineskibet »LOUGEN« i Søminegraven fortæller:

»Da klokken var nogle få minutter over 4, fik vi gennem chefen for kystflåden ordre til at sænke skibet. Hele besætningen blev øjeblikkelig kaldt på dækket og beordret i land.

Det var buldrende mørkt, det regnede og blæste.

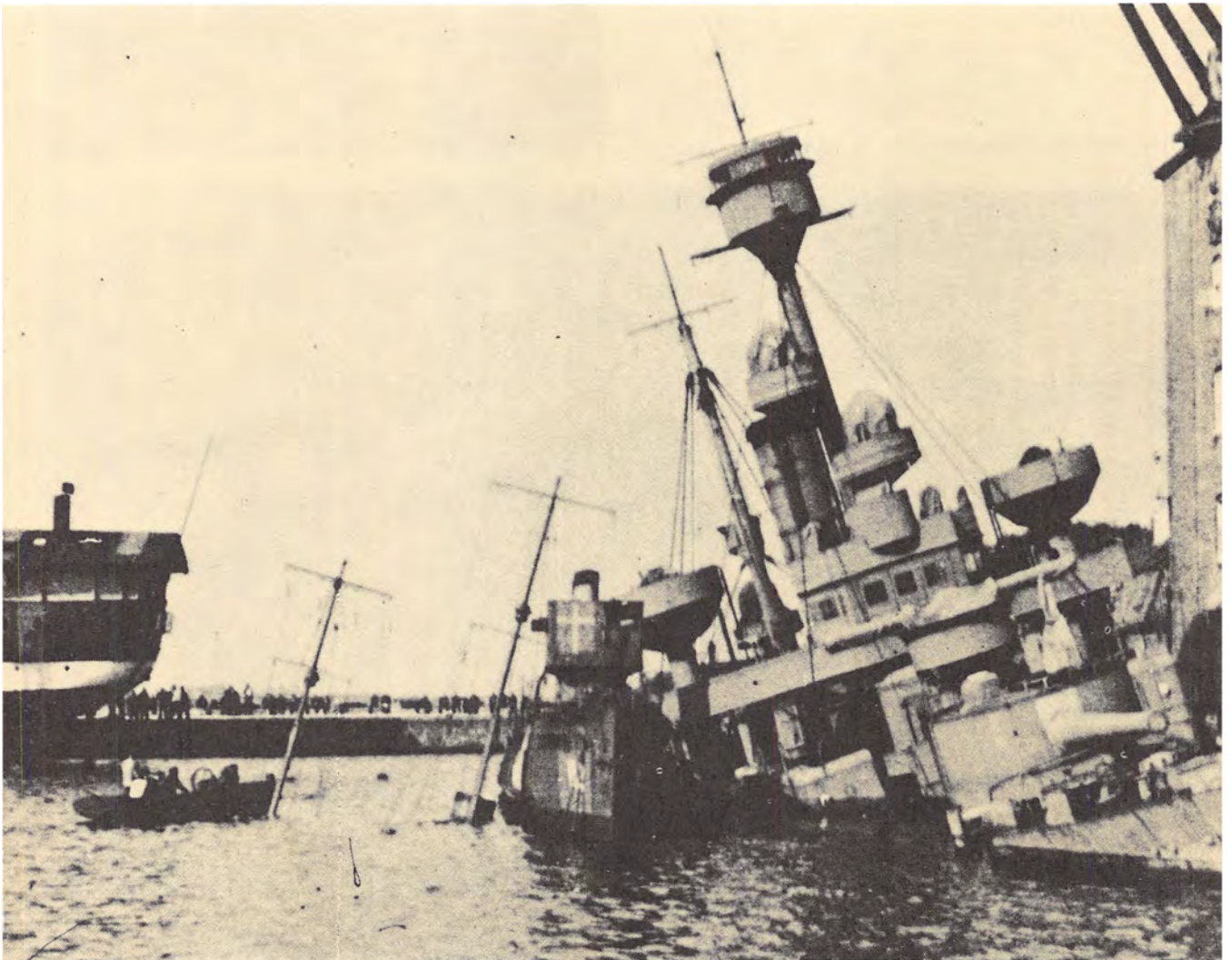
Ombord på orlogsfartøjer findes jo normalt en bombe, som i givet tilfælde er beregnet på at sænke skibet. Man sætter bomben i forbindelse med et urværk, hvorefter der netop er tid til at forlade skibet. Jeg

satte urværket til, hvorefter chefen, kaptajnløjtnant Hastrup og jeg sprang i land.

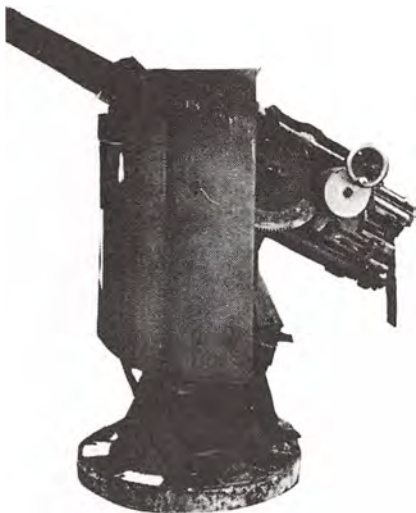
I læ af en bygning lige ved siden af iagttog vi, at bomben sprang ca. 10 minutter senere. Først så vi et stærkt ildglimt, og – på grund af den korte afstand – omtrent samtidig lød braget, og sprængstykker regnede ned omkring os. Rundt om på Holmen hørte vi detonationer fra andre skibe, som blev sprængt.

Så snart vor bombe var sprunget gik chefen og jeg ombord. Det brændte midtskibs og på broen. Agterenden var sunket, og der stod vand oppe på dækket. På grund af den ringe vanddybde kunne skibet dog ikke synke helt.

Da vi havde konstateret, at skibet var så ødelagt, som det kunne blive, gik vi op i beskyttelsesrummet,

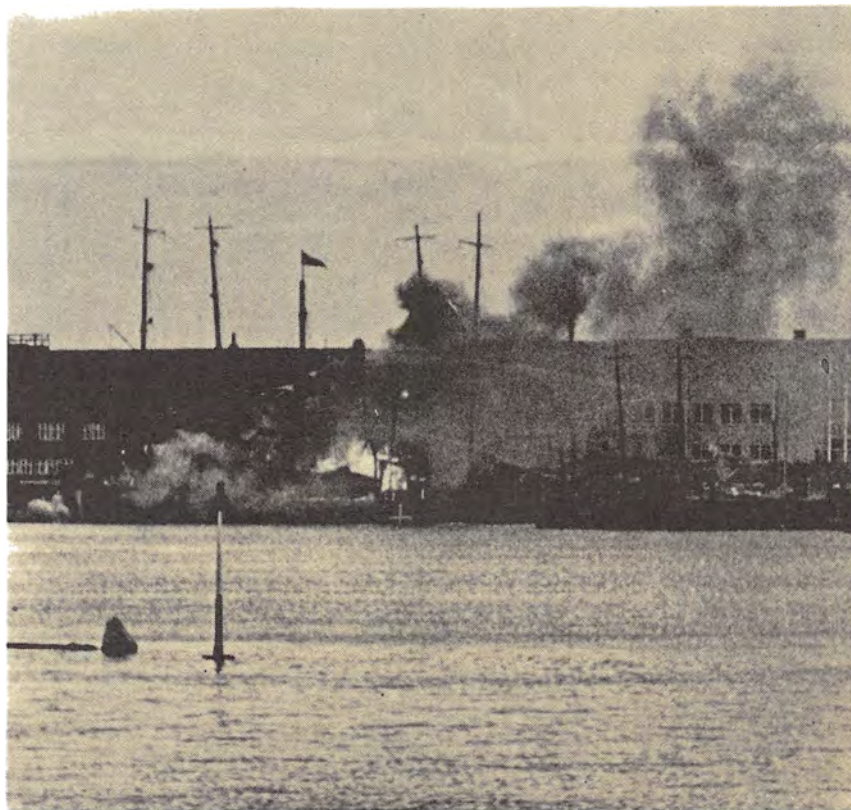
Ødelagt luftværnskanon fra
mineskibet »LOUGEN«

Artilleriskibet »Peder Skram«
sænket foran Chr. IV's mastekran

Ordren er givet –
skibene sænkes i Flådens Leje

hvor besætningen var samlet. Umiddelbart efter kom der ordre om, at vi skulle begive os til planbygningen. Endnu havde vi ingen tyskere set. Der var temmelig meget skyderi på Holmen, og også ovre i byen, men vi kunne ikke afgøre, om det var andet end ammunition fra de sprængte og brændende skibe, vi kunne se rundt omkring.»

Kaptajnløjtnant H. L. Prause, næstkommanderende på torpedobåden »HVALROSSEN«, fortæller:

»Skibene begyndte at springe i luften med høje knald: først mineskibene, lidt efter »HVALROSSEN« og »MAKRELLEN« og så slag i slag undervandsbåde, ministrygere, torpedojagere og bevogtningsfartøjer.

Foran mig brændte værkstedsskibet »HENRIK GERNER«, til højre lå en lille ministryger ude i indsejlingen til Holmens område som én eneste klar flamme, og med et hørte jeg et skarpt knald og så et kraftigt ildskær fra en af vore store, nye ministrygere, der ganske langsomt i brændende tilstand bevægede sig agterover ud i flådens leje. Ved varmen begyndte forskellige maskinvåben at give ild i alle retninger, røgen væltede frem, og skibe sås synke, mens regnen silede ned.»

Min kone så kampen fra stranden

Flådens flagskib, artilleriskibet »NIELS JUEL«, blev angrebet af tyske bombemaskiner, da det forsøgte at sejle til Sverige. Navigationsofficeren ombord, orlogskaptajn Jørgen Teisen, fortæller: »Vort antiluftskytts satte straks i gang. I samme øjeblik blev »Kong Christian« spillet over skibets højttalere og en almindelig tilfredshed bredte sig hos mandskabet. Tyskerne angreb tre gange med bomber. Bomberne faldt i nærheden af skibet på det ret flade vand, og det gav nogle voldsomme rystelser, så lyset flere gange gik ud. Det lykkedes så antiluftskytset at træffe den ene af maskinerne, der gik ned på den anden side af bakkerne ved Hundested. Min kone var på ferie i Rørvig og var cyklet ned til stranden for at se kampen. Hun var temmelig chokeret, for ved bombenedslagene kastedes så meget vand op, at det før hende så ud, som om hele skibet var væk«. Da det ikke lykkedes at få »NIELS JUEL« ud af fjorden, blev skibet sat på grund, og det meste af materialet ødelagt.

I et brev til sin far skildrer en af de værnepligtige ombord på »NIELS JUEL« kampen:

»En elev kom løbende ned til mig og sagde, at kvartermester Andreassen var faldet. Han var ildleder ved antiluftskyttskanonen. Kanonen havde fået en træffer og besætningen havde søgt dækning. Jeg løb derop med det samme, og han lå også på bunden af reden. Jeg troede først, at han var død, men så rørte han lidt på sig og jamrede sig. I det samme øjeblik dykkede to maskiner ned og åbnede ilden. Det var det eneste

øjeblik, hvor jeg blev kold. Der var ingen dækning. Så sneg jeg mig ned og tog Andreassen i hånden. Han skreg, da de begyndte at skyde, arme mand, han havde fået et maveskud, og så var han bange. Der røg en stor jernsplint af reden. Hele dækket var rømmet, kun batterikommandørerne lå i dækning ved lønningen; besætningerne havde fået ordre til at søge ly. Kun antiluftskytsets folk var ved kanonerne, og det var jo også der, den største høst var.

Så fik vi stukas!

De kom hylende højt oppe fra og smed bomberne. Lige under os kom braget, og vi hoppede højt op i luften. Alt lys på skibet gik ud, og der blev en læk ind til den bagbords kulkasse. Fyldedækslet i dækket røg op, og folk på land har berettet, at det eneste, der var synligt på skibet var stævnen. Det var antagelig to 250 kg-bomber, der røg.

Vi sejlede nu for fuld kraft ind mod land og gjorde klar til at gå i bådene. Dieselmotorerne var ødelagte, og vi pakkede det nødvendigeste sammen i mørket. Da vi gik på grund, blev bundventilerne taget ud og kastet overbord og alle søforbindelser blev åbnet og skibet sank og sugede sig dybt fast i grunden.

Vi kunne ikke have nået åbent hav. Stærke svære søstridskræfter ventede på os, og fire eskadriller luftfartøjer var sat ind mod os. Vi sang Kong Christian mens vandet klukkede lige under panserdækket og ødelæggelsens vederstyggelighed skar os i øjnene. Chefen fik et leve, og vi gik hver til sit.«

Skibet gik ned med Dannebrog vajende

Da cheferne for de to kadetskibe, »INGOLF« og »HVIDBJØRNEN«, der lå i Svendborg, blev underrettet om tyskernes overfald på den danske flåde, besluttede de at søge svensk havn eller sænke skibene, hvis det blev nødvendigt.

I Storebælt blev de stoppet af tyske marineskibe og bordet. Hagekorsflaget blev hejst på begge skibe, og der blev gjort klar til at sejle dem til Korsør.

Besætningen på »INGOLF« prøvede forgæves at sænke skibet, det fik blot stærk slagside og blev bugseret til Korsør.

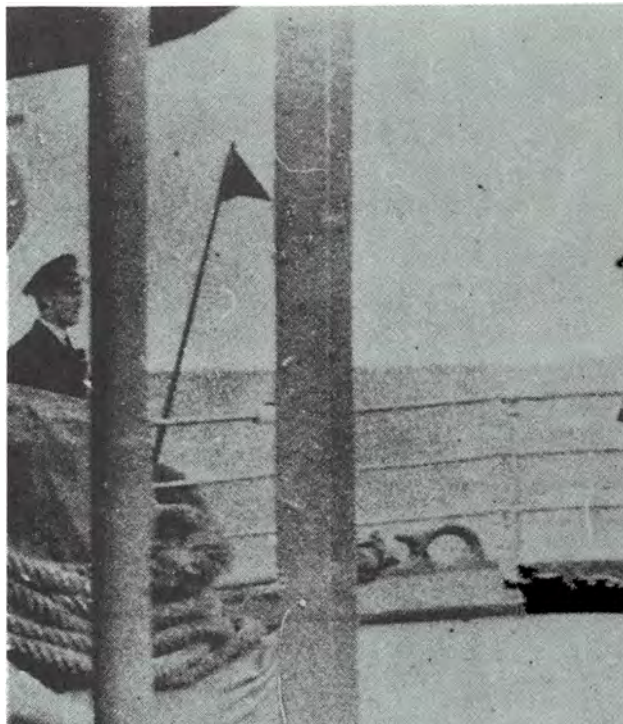
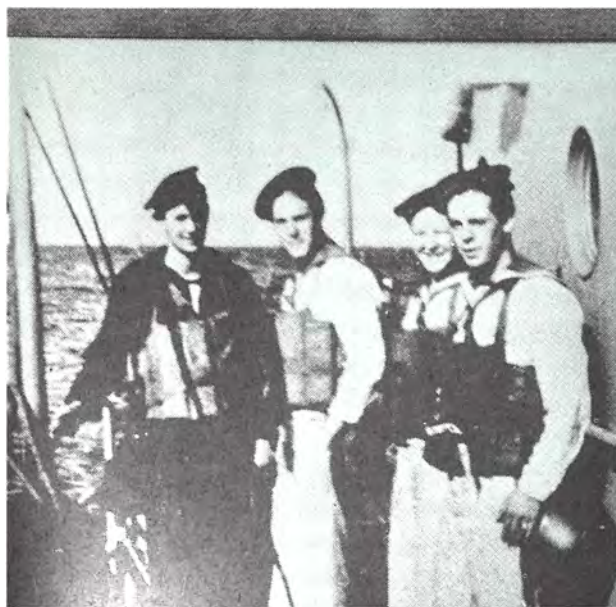
På »HVIDBJØRNEN« blev en tidsindstillet bombe anbragt i det forreste ammunitionsmagasin og mandskabet kaldt sammen på agterdækket.

K. H. Seehusen fortæller:

»Kommandørkaptajn Hempel-Jørgensen forklarede kort og djært besætningen, at skibet om få minutter ville blive sprængt i luften for ikke at falde i tysk hånd og pålagde alle de yngre og dygtige svømmere at tage sig af dem, der havde vanskeligere ved at klare sig.

Derefter henvendte han sig til de ganske uforstående tyskere og gav også dem meddelelse om, at skibet i løbet af ganske kort tid ville synke. De råbte om sabotage og forklarede med mange ord og fagter, at de ville åbne ild, såfremt der blev gjort forsøg på at sætte fartøjer ud.

Besætningen havde redningsvestene på, parat til at springe overbord, så snart skibet begyndte at synke

Da »HVIDBJØRNEN« sejlede fra Svendborg, samlede chefen mandskabet på dækket og forklarede, hvad der var sket, og hvad han agtede at gøre. En af officererne ombord tog billedet under denne sidste parade

Det var dog øjensynligt, at de ikke troede på, at skibet ville blive sprængt, men nu gik Dannebrog til tops på flagspillet agter, og chefen råbte: »Nu springer vi«, hvorefter alle sprang ud under glade hurraåb.

Nu kom der en voldsom detonation i forskibet, løst grej og splinter og plader fløj rundt, mens en ækel, tyk gul røg væltede ud fra hullet i fordækket ved broen.

Pludselig hører vi skud fra maskinskyts, og nedslagene lægger sig rundt om os. Hvad var det? Skød de bæster på svømmende?

Grunden til beskydningen var den, at tre kadetter, Kieler, Brink og Christensen var svømmet tilbage, kravlet op langs rorkæderne (»HVIDBJØRNEN« lå stærkt på næsen nu), var gået op på brodækket og ganske roligt havde givet sig til at nedhale hagekorsflaget fra gaffelen, således at Dannebrog på flagspillet agter var det eneste flag på skibet.

De tre kadetter slap fra det med livet, ligesom resten af besætningen, der blev samlet op af et af de tyske skibe og ført til internering i Korsør.

»SORTE SARA«S flugt

Det lykkedes fire af marinens skibe at undslippe til Sverige. Et af dem, ministrygeren MS 1, fik et nyt navn undervejs: »SORTE SARA«.

Fra Hesnæs, i hvis havn skibet lå skjult den 30. august, skrev søløjtnant Urban Henry Gad dette brev hjem:

Hesnæs, den 30. august 1943

I må ikke være urolige for mig, alt går godt. Jeg har været utrolig heldig og håber, at det skal fortsætte.

I lørdags afgik jeg gennem Smålandsfarvandet og Agersøsund for at gå til Korsør. Men da jeg stak næsen udenfor i Storebælt, var der så meget sø, at jeg vendte og gik ind til Skelskør, hvor lodsens hjalp mig ind. Det var mit første held.

Næste morgen kl. 6.00 kom en betjent og meldte, at hele landet var erklæret i belejringstilstand, Sorgenfri var omringet af tysk militær o. s. v. Endvidere sagde han, at de danske ministrygere i Korsør var erobret af tyskerne kl. 4.00 efter kamp. Der skulle være flere sårede.

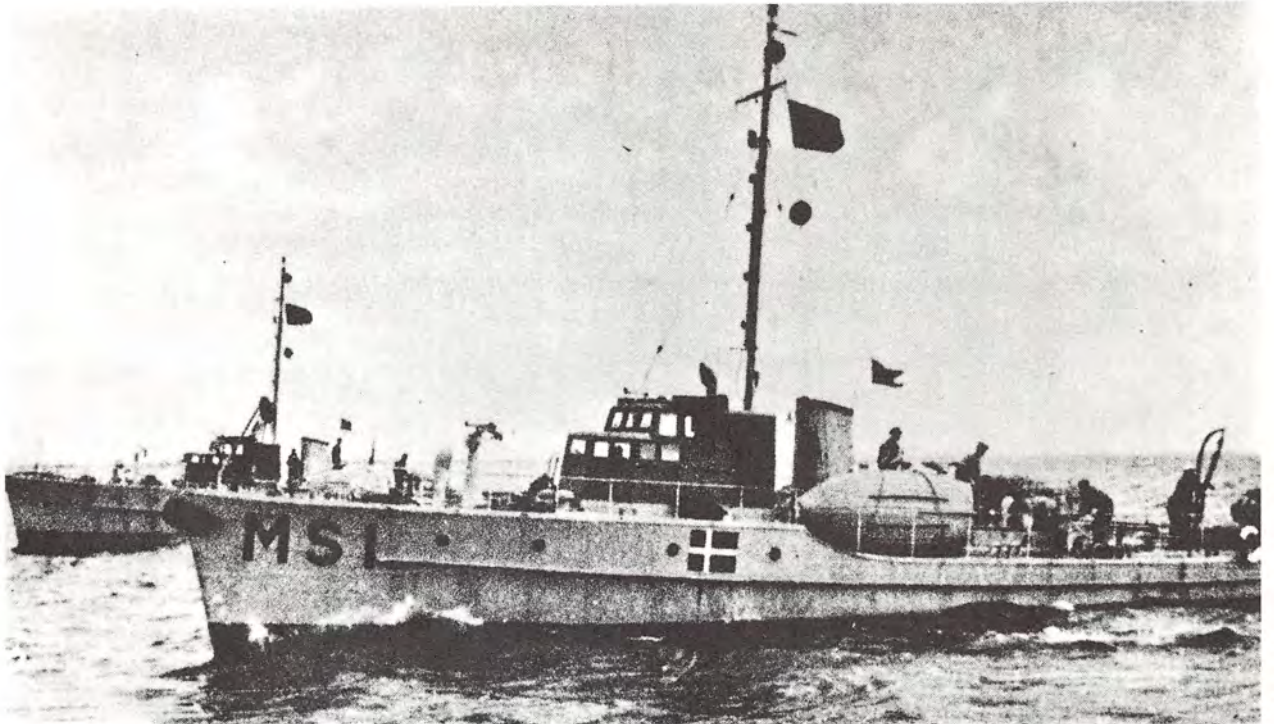
Fem minutter efter dampede jeg af til Agersø, hvor der er en idyllisk havn. Her var vi kl. 7.00, hvorefter vi gik i gang med at lave om på skibet. Sider og skorsten tjærede vi sorte, masten smed vi i land. Dækket blev ryddet, og kanonerne gemt under presenninger, og så ventede vi på, hvad der ville ske.

Befolkningen på øen modtog os på det venligste. Midt på dagen hørte vi skydning ude fra Storebælt. Da vi kom op, hvor vi kunne se ud over Bæltet, lå »HVIDBJØRNEN« derude syd for Sprogø med fordækket i vandskorpen i færd med at synke. I nærheden lå en stor, tysk T-båd. Lidt længere N. på

Vimplen ombord på
»SORTE SARA«

*Ministrygeren MS 1 blev tjæret
(til venstre) og fik et mere
dækkende navn: »SORTE SARA«*

lå »INGOLF« med Bb. slagside. Ikke langt fra den lå en stor, tysk ministryger. Lidt efter stod »INGOLF« N. på, fulgt af ministrygeren. I mellemtiden var »HVIDBJØRNEN« sunket dybere og dybere, snart lagde den sig over på Bb. side og forsvandt. Besætningen var gået i bådene, men flaget vajede under gaffelen lige til det sidste.

Resten af dagen forløb stille. Om aftenen kl. 21.20, da det var blevet mørkt, stak jeg af fra Agersø fulgt af hurraråb fra beboerne, der var forsamlet på havnen.

Det var min mening at gå E. om Omø, over Omø Tofte, rundt Albuen, gennem Femernbælt rundt Gedser og op til Hesnæs. Vi var ved at rende på grund to gange, men klarede den dog hver gang. I Storebælt var der fuldt af sildefiskere, hvis garn vi karambolede med et par gange, et par gange belyste de os med deres projektører, men vi var jo snart forsvundet i mørket. Vi gik selvfølgelig blændet.

Til at begynde med var det temmelig klart, alt for klart, men da vi havde rundet Albuen, trak det over, og snart begyndte det at regne lidt. Glad var jeg. Det var så mørkt, at jeg dårlig kunne se stævnen. Allerede ved Gedser begyndte det at lysne, så regndisen kom os godt tilpas. Den holdt sig lige til vi var fortøjet i Hesnæs, og det viste sig at være meget heldigt, for da

regndisen lettede, havde vi udsigt til en tysk T-båd, der lå og patruljerede ud for Grønsund.

Nu ligger vi og venter på, at det skal blive mørkt, så vil jeg forsøge at smutte til Trelleborg. Skulle I altså i den svenske radio høre, at en dansk ministryger med ti mands besætning er indgået til Trelleborg, er det os.«

SORTE SARA

»SORTE SARA«s navnebrædt

Departementschef Nils Svenningsen, Udenrigsministeriet

Departementschef Andreas Møller, Statsministeriet

Departementschef Eivind Larsen, Justitsministeriet

Departementschef A. Svendsen, Justitsministeriet

Departementschef E. Dige, Finansministeriet

Departementschef E. Cohn, Statistisk Departement (kun til okt. 43)

Departementschef J. Saurbrey, Indenrigsministeriet

Departementschef J. Høir, Arbejdsministeriet

Departementschef Fr. Graae, Undervisningsministeriet

Departementschef H. H. Koch, Socialministeriet

Departementschef A. Barfoed, Undervisningsministeriet

Departementschef J. Wilcke, Landbrugsministeriet

Departementschef F. Hoskiær, Trafikministeriet

Departementschef Th. Thomsen, Kirkeministeriet

Departementschef H. Jespersen, Handelsministeriet

General von Stemann, Krigsministeriet

Viceadmiral A. Vedel, Marineministeriet

Generaldirektør P. Knutzen, DSB

De styrede Danmark, så godt de kunne

Generaldirektør K. J. Jensen,
Post- og Telegrafvæsenet

Generaldirektør Knud Korst,
Skattedepartementet

Rigselsdirektør
Tetens,
Rigselsdirektoratet

Direktør
J. C. Mogensen,
Landbrugets
Erhvervskontor

Direktør Trolle Thomsen,
Rigsdirektoratet

Direktør Knud Oldendow, Grønlands Styrelse

Den 31. august opstillede dr. Best – på Dagmarhus overfor Udenrigsministeriets direktør – to alternativer for den fremtidige forvaltning af Danmark. 1: indsættelse af en ny dansk regering, formentlig et forretningsministerium med fuldmagts-bemyndigelse. 2: ren tysk krigsforvaltning.

En ny regeringsdannelse stødte på afgørende modstand hos de ikke-fungerende politikere. Rigsdagens medvirken ville være kompromitterende, og en hvilken som helst regering ville ingen autoritet have overfor befolkningen.

Løsningen blev en helt tredje. Den blev til i forhandlinger de næste tre uger mellem administrationscheferne, politikerne, domstolene og kongehuset. Den 23. september fik dr. Best skitsen til »departementschefstyret«. Han sendte den til Berlin, og Berlin reagerede ikke.

Kortest og mest præcist blev den nye ordning udtrykt i et cirkulæretelegram til gesandtskaberne:

»KONGEN ER I BESIDDELSE AF SINE FORFATNINGSMÆSSIGE BEFØJELSER MEN DA DER IKKE ER DANNET REGERING UDØVER ADMINISTRATIONSCHEFERNE HVER INDENFOR SIT FORVALTNINGSOMÅDE FREMDELES DEN ADMINISTRATIVE MYNDIGHED STOP ADMINISTRATIONSCHEFERNE VIL I FORM AF LOVANORDNINGER UDFÆRDIGE BESTEMMELSER SOM ELLERS SKULLE HAVE VÆRET VEDTAGET AF RIGSDAGEN NÅR FØLGENDE FORUDSÆTNINGER I DET ENKELTE TILFÆLDE ER OPFYLDT KOLON I BESTEMMELSEN SKAL VÆRE NØDVENDIG FOR SAMFUNDSLIVETS UFORSTYRREDE FORTSÆTTELSE ELLER FOR OPRETHOLDELSEN AF RO OG ORDEN 2 BESTEMMELSEN MÅ IKKE STRIDE MOD DANSK RETSBEVIDSTHED STOP DENNE ORDNING ER TILTRÅDT AF REPRÆSENTANTER FOR DOMSMAGTEN STOP KONGEN OG POLITIKERNE HAR GODKENDT AT ADMINISTRATIONEN OG NØDVENDIG LOVGIVNING GENNEMFØRES SOM FORAN ANFØRT«.

Sådan blev Danmark styret i resten af besættelsestiden. Samfundslivet fortsatte ikke uforstyrret, og ro og orden lod sig ikke helt opretholde. Men der var stadig en dansk forvaltning til at afdække de værste uhyrligheder, og de indrømmelser, administrationsstyret nødvendigvis måtte give, var ikke nær så kompromitterende, som hvis en regering havde givet dem. Bestemmelser, der »stred mod dansk retsbevidsthed«, kunne overlades til de reelle magthavere.

Kongehuset blev – som tidligere – udsat for pres fra kredse, der ønskede en ny regering. Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen skrev 15. september – i hånden – en »undersåttelig henvendelse« til kronprinsen. Han skrev at »Kronens passivitet« ikke alene stred mod Grundloven, men også »kan blive skæbnesvanger for kongedømmets fremtid her i landet«.

23. september forelagde højesteretspræsidenten sine argumenter for kongen selv. Men »Kronen« holdt til presset. Kongen lod meddele, at han ikke ville handle udenom de afsatte politikere.

Føreren har anordnet, at borttransporten af jøder skal gennemføres

8. september skrev dr. Best til sit ministerium:

»For en korrekt gennemførelse af den nye kurs i Danmark må man nu efter min opfattelse se en løsning af jøde- og frimurerspørgsmålet i øjnene. De nødvendige forholdsregler må træffes endnu under den nuværende undtagelsestilstand, fordi de på et senere tidspunkt vil fremkalde reaktioner i landet, der vil føre til ny undtagelsestilstand, sandsynligvis under mindre gunstige omstændigheder end i dag.«

Rigsudenrigsministeriet til dr. Best 18. september:

»Føreren har anordnet, at borttransporten af jøder i Danmark skal gennemføres. Herr rigsudenrigsministeren beder hermed dr. Best om forslag til gennemførelse af transporten, specielt om angivelse af de nødvendige politikræfter, således at disse kan blive rekvireret herfra.«

Dr. Best til Rigsudenrigsministeriet 18. september:

»Til borttransporten af jøder fra Danmark kræves fra rigsområdet ca. 50 tjenestemænd af sikkerhedspolitiet. Forstærkning af ordenspolitiet er ikke påkrævet, hvis de forventede yderligere tre kompagnier af 2. politibataillon ankommer rettidigt.

Borttransporten fra Sjælland (med Storkøbenhavn) kan bedst ske med skib. Der må altså rettidigt beordres et skib, som kan rumme mindst 5.000 mennesker, til København. Fra Fyn og Jylland kan borttransporten ske med tog.«

På de tyske tjenestesteder i København fremkaldte førerordren en uro, som ikke kan ses i skrivelser-udvekslingen. Selv dr. Best var betænkelig ved konsekvenserne. Med hans vidende forsøgte gesandt Barandon og den nyudnævnte chef for sikkerhedspolitiet og sikkerhedstjenesten i Danmark, SS-Standartenführer Rudolf Mildner hver sin afværge-aktion ad officielle kanaler.

Barandon – og von Hanneken – skrev til Værnemagtens overkommando, at aktionen ville belaste tropperne hårdt, at der kunne komme leveringsvanskeligheder og vanskeligheder i samarbejdet med dansk administration og politi.

Rudolf Mildner forsøgte en forestilling overfor SS-rigsfører Himmler, men blev afvist. En »Sonderkommando Eichmann« – opkaldt efter lederen af Reichsicherheitshauptamts afdeling IV – blev sendt fra Berlin til København.

Nazismens »endelige løsning af jødespørgsmålet« blev sent aktuel for Danmark. Da fører-ordren nåede dr. Bests skrivebord, var deportationerne og million-drabene forlængst i system i det øvrige tyskbesatte Europa. Disse billeder er alle fra 1943. Herover: transport af jøder til tilintetgørelseslejren Auschwitz i det tidligere Polen. Herunder til venstre: en masse-skydning forberedes i ghettoen i Tárnów. Til højre: de sidste overlevende drives op fra kloakerne efter ghetto-opstanden i Warszawa

De fleste var væk, da prærievognene kom

Kl. ca. 21 den 1. oktober blev telefonerne i Storkøbenhavn afbrudt. Razziaen under ledelse af »Sonderkommando Eichmann« var i gang. Politisoldaterne havde danske vejvisere – schalburgkorps-folk og medlemmer af de sekteriske antisemitiske grupper. Man gik frem efter et kartoteksmateriale, danske nazister havde stjålet på Mosaisk Troessamfunds kontor.

Få timer inde i aktionen var det klart, at den ikke ville give det forventede resultat. De allerfleste steder var der ingen hjemme. Natten mellem 1. og 2. oktober fangedes 232, hvoraf mange var gamle eller syge. 30 blev løsladt som »ikke-heljøder«. Razziaer de følgende nætter bragte tallet af pågrebne fra hele landet op på 472, hvoraf 181 var statsløse.

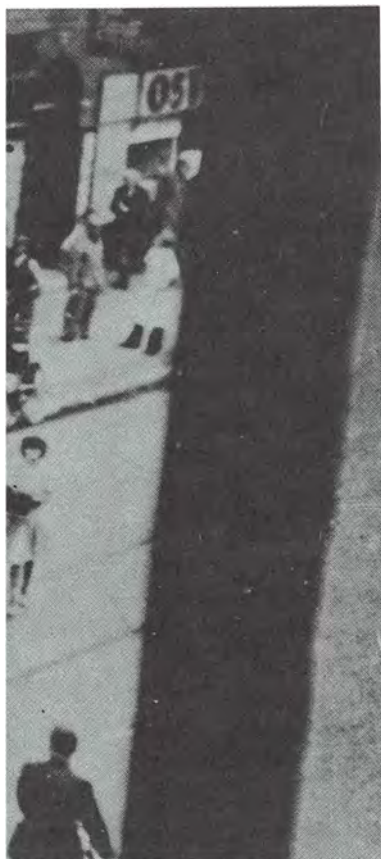
Dr. Marcus Melchior fortæller:

»Overalt, hvor jøder boede, kørte prærievognene frem, bemanded med gestapofolk og danske håndlangere. Fremgangsmåden var i de enkelte tilfælde forskellig alt efter temperament og politisk holdning. Det forekom, at behandlingen af jøderne var relativ an-

stændig, at man endog søgte at berolige de opskræmte og forsikre dem, at de i løbet af få timer ville få lov at tage hjem igen. Men i et flertal af de berettede og dokumenterede tilfælde var fremgangsmåden så brutal som tænkelig. Slag og spark ledsagede de tyske ordre. Hensynsløst slæbtes gamle og syge, endog dødsyge, fra deres leje, og grove trusler haglede ned over de hjemløse. Uden undtagelse forlangtes det, at alt, hvad man ejede af penge, guld og smykker, skulle medtages. Ikke mindst de danske nazister var fingerfærdige og sikrede sig på stedet deres andel i byttet.«

Kl. 4 om morgenen bragte Gestapo de fangne til transportskibet »WARTHELAND« ved Langeliniekaen. Her stod i forvejen Arthur Friediger, som var bragt dertil fra Vestre Fængsel. Han fortæller:

»Henad kl. 4 begyndte tyskerne så at komme med byttet af nattens razzia. Det var hovedsagelig gamle mennesker fra alderdomshjem, enlige gamle damer, der enten ikke havde kunnet eller villet flygte. De havde gennemgående fået 10–20 minutter til at pakke

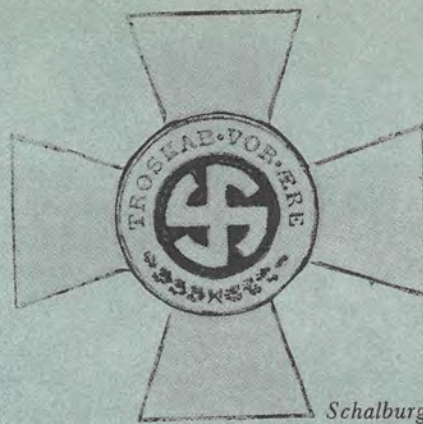
*Danske jøder
bortføres fra en
ejendom i Falkonér
Allé på Frederiks-
berg. Foran
»præievognen« en
ambulance, et af
ofrene er blevet
såret under
pågrebelsen*

i, men de fleste var så forvildede, at det var alle de forkerte ting, de havde fået med sig. Iøvrigt havde nazisterne rådet dem til at tage alle papirer og værdigenstande med.

Senere kom så de, der var blevet taget på vej til Sverige. Alle, der ved hjælp af deres papirer kunne vise, at de kun var halvjøder eller gift med ikke-jøder fik lov at gå i land igen, men en 80-årig dame, der var taget sammen med sine to døtre (som er halvjøder), måtte tage med fordi deres papirer lå i deres bankboks.

WC eller lignende fandtes der ikke ombord, men med stort besvær lykkedes det langt om længe at få tyskerne til at bevilge en spand, som man kunne forrette sin nødtørft i.

Kl. 19.30 lørdag morgen kom så de tre mand, der havde siddet i Horserød, og nogle minutter senere begyndte skibet at sejle. Vi var 199 mennesker stuvet sammen i det agterste lastrum. I forskibet var der ca. 150 danske kommunister.«

*Schalburgkorpsets
mærke*

Medlemmer af Schalburg-korpset – oprettet i april 1943 som »Germansk korps« og senere navngivet efter den faldne frikorpskommandør – var blandt »Sonderkommando Eichmann«s hjælpere natten til 2. oktober. Korpsets repertoire omfattede denne sang, Schalburgskolens »S.A.-sangen«:

Fat nu geværet, stormsoldat
og slib den lange kniv;
lad Israel mærke, det er nat
og ude med hans liv

Maskingeværet knalder løs,
hver kugle når sit mål.
Vi renser ud blandt Israels ros
på dansk med krudt og stål.

Har en håndgranat den rette klang
er den altid rar at ha',
tolv jøder ta'r den på en gang,
og dem skal Fanden ha'.

Bag fangelejrens pigtrådshegn
får Moses arbejd' kært
der hjælper ej de sære tegn
storlogen har ham lært.

Og vi, der synger denne sang,
er klar til at ta' fat;
vi ved, der kommer jo engang
de lange knives nat.

Om morgenen den 3. oktober lagde »WARTHELAND« til ved kajen i Swinemünde. Folketingsmand Martin Nielsen – en af kommunisterne fra Horserød, der havde været spærret inde i forskibet – stod på kajen, da de danske jøder blev sat i land. Han fortæller:

»Det første, vi så, da vi var kommet ned på kajen, var vore piger fra Horserød. Fra landgangsbroen i agterstavnen kom de, Inger, Ragnhild, Tove og de andre. Først nu blev vi klar over, at kvinderne var med i transporten. Men der var flere, der skulle fra borde.

Under helt ufattelige eder, skrig og skrål er gestapofolkene i færd med at drive et andet hold røvede mennesker ned ad landgangsbroen. Mennesker, hvis eksistens vi først nu blev klar over. Det er jøder.

Børnene klynker eller græder. Kvinderne græder eller stirrer frem for sig med tomme øjne og med ansigter som mejslet i sten. Som en af de første går en ung kvinde ned ad broen med sit barn på armen. Barnet, der ikke synes at være et år gammelt, klynker. Den unge moder knuger det ind til sig og tysser beroligende på det, mens hun under tyskernes eder og forbandelser går ned ad broen med sin dyrebare byrde på armen.

Efter at de unge og yngre jøder var blevet udskibet, kom turen til de ældre, de gamle, de værkbrudne, de syge. Unge, velfodrede, veloplagte, velbarberede og pomadiserede gestapo-officerer formelig dansede krigsdans på dækket omkring disse krigens sande skyldige. Med slag og spark og under eder og forbandelser drev de de ulykkelige mennesker ned ad landgangsbroen. De gamle og syge jøder var efterhånden gået fra vid og sans og søgte skræmt hid og did uden at vide, hvad de skulle gøre. De prøvede at stolpre ned ad den meget stejle bro. De klamrede sig til broens tovværk, de følte sig for med fødder og stok og kom ingen vegne. Mange af dem havde øjensynligt også svært ved at se. Deres briller var enten slået i stykker eller stjålet fra dem, briller i guldindfatning var til enhver tid herrefolkets lovlige krigsbytte.

Da væltede pludselig en skare unge velfodrede gestapofolk sig fra dækket ned på klyngen og pressede, stødte, sparkede og slog de stakkels mennesker ned ad broen. Der gik hul. De væltede og faldt over hverandre, så de til slut lå i en stor dyng på kajen.

Gestapofolkene syntes at more sig storartet.

Tilbage på dækket stod en gammel morlil. Hysteri, rædsel og panik havde fået tag i hendes gamle krop. Som i krampe greb hun med sine magre gigtkrogede fingre fast i broens tovværk, og skingre, hysteriske skrig lød fra hendes strube.

Da stod i et spring en ung gestapomand, øjensynlig bandens leder, på broen nedenfor hende. Han hvæser nogle uforståelige ord, river sin revolver op og peger et øjeblik på hendes hoved.

Nu skyder han hende, tænker jeg.

Men nej. I stedet vender han revolveren i hånden. Hans behandskede fingre griber om løbet, og i korte, kraftige hug rammer han gang på gang den gamle kvindes hænder, der krampagtigt knuger sig om tovværket. Et vildt, skingrende skrig lyder ud i den stille oktobermorgen, den gamle kvinde slipper sit krampagtige tag, og hjulpet af et velrettet spark af naziofficerens jernbeslåede støvle vælter hun ned på kajen. Jeg ser, der er blod på hendes hænder.«

Efter jagten på de danske jøder tog »Dansk Antijødisk Liga« navneforandring til »Dansk Liga til Fremme af Racebevidsthed«. Ved ligaens stiftelsesfest i 1943 sagde stabsleder Aage H. Andersen:

»Trods alle sorger og ulykker, som i den senere tid har ramt vort land har ligaen dog nu ved sin 8 års stiftelsesfest den glæde, at jøderne er fjernet fra vort land. Man kan gå på Københavns gader uden stadig at skulle vige til side for en kvalmende os af østjøder, hæderlige mennesker skal ikke mere slæbes for rettens skranke ved en jødelydig øvrigheds indgriben. Det er et stort spørgsmål, hvad der er værst: en folkefjendisk regering af jødelidige ministre, der kun danser efter det jødiske tredje tings pibe – eller slet ingen regering at have.

Ligaen går nu ind på den mere positive side af sin opgave – nemlig den at oplyse vore danske landsmænd på et sagligt grundlag, hvorfor det, der er sket med jøderne i Danmark og rundt om i Europa nødvendigvis måtte ske, såfremt de europæiske folk skal kunne arbejde i fred på en strålende fremtid«

Løsladelse af danske Soldater paabegyndes i de nærmeste Dage

En officiel Meddelelse udsendt

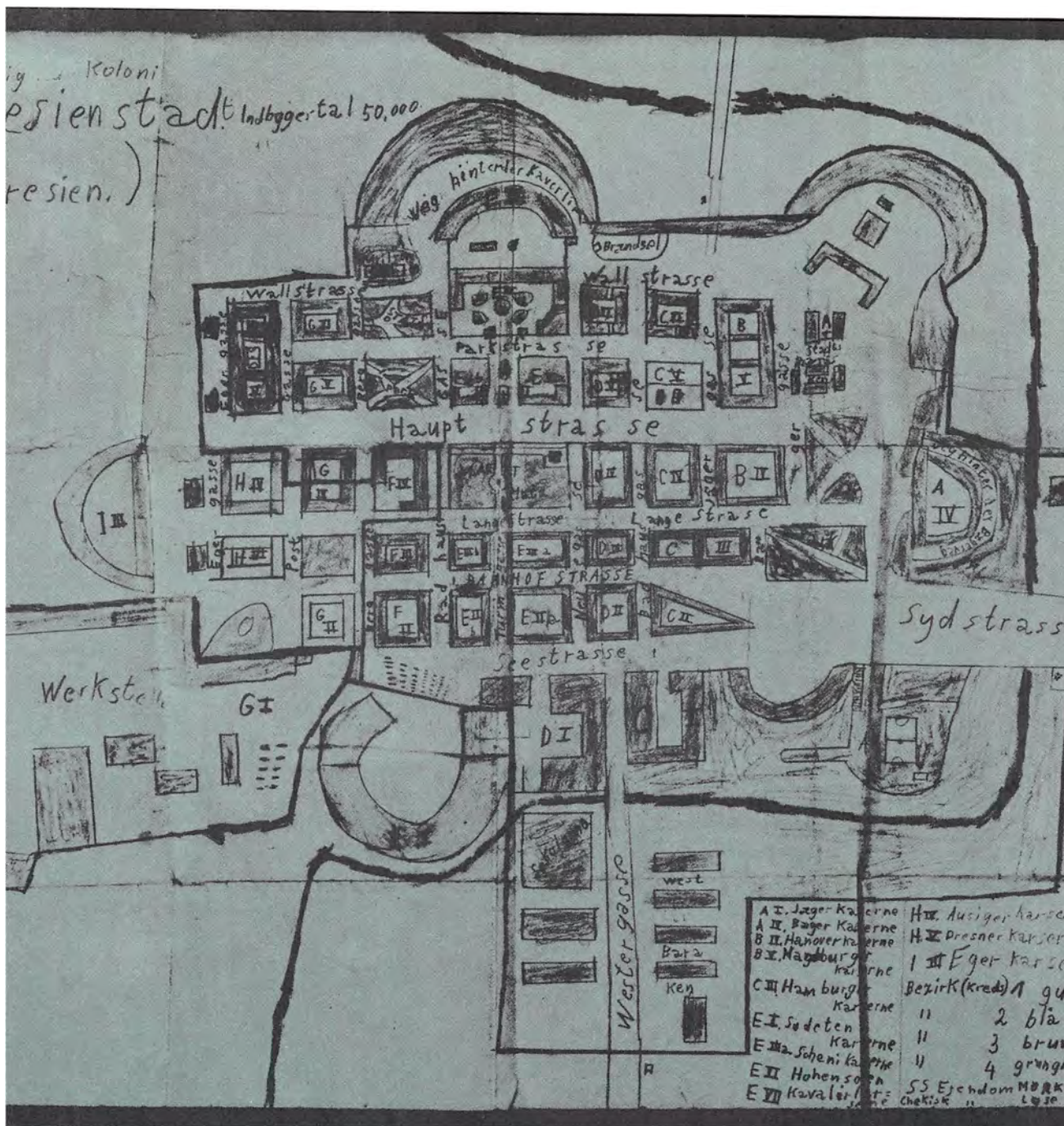
OFFICIELT meddeles:

Efter at Jøderne, som ved deres tyskjenlige Op-hidselsesvirksomhed og deres moralske og materielle Støtte til Terror- og Sabotagehandlinger, hvilket i væ-sentlig Grad har bidraget til Skærpelsen af Situationen i Danmark, ved de fra tysk Side truffne Forholdsregler er blevet udskilt af det offentlige Liv og hindret i fortsat at forgifte Atmosfæren, vil der som Opfyldelse af det Ønske, der næres i videre Krese af den danske Befolk-ning, i de nærmeste Dage blive paabegyndt Løsladelse af internerede danske Soldater, og Løsladelsen vil finde Sted i det Tempo, der bestemmes af de tekniske Muligheder.

Den officielle tyske meddelelse om jødefølgelsen i Danmark bestod af én sætningsskæde (t. v.). Den blev tvangsinlagt – med overskrift – i danske aviser. De øverstkommanderende for hæren og flåden, general Gørtz og viceadmiral Vedel, protesterede skarpt. Allerede inden aktionen havde kongen, biskopperne, arbejder- og erhvervsorganisationerne, Sagførerrådet og Højesteret advaret dr. Best. Søndag den 3. oktober blev biskoppernes afstandtagen læst op i alle landets kirker som et hyrdebrev. Efter aktionen kom der protester fra alle højere læreanstalter – der

suspenderede undervisningen i en uge – studenterforeningerne, samtlige lærer-organisationer, de fem samarbejdende politiske partier, 21 ungdomsorganisationer, Akademisk Akitektforening, Dansk Farmaceutforening, Dansk Ingeniørforening, Den almindelige Danske Lægeforening, Den Danske Dyrlegeforening, Dansk Tandlægeforening, Juristforbundet, Den Danske Landinspektørforening, Danmarks Apotekerforening, en række kommunalbestyrelser, Statsebedsmændenes Samråd, Danske Kvinders Nationalråd m. fl.

Sulten var det første, man huskede om morgenen

Tirsdag aften den 5. oktober kom det første kontingent danske jøder til ghettobyen Theresienstadt nord for Prag i »Protektoratet Böhmen og Mähren«, det tidligere Czekoslovakiet. Transporten fra Swinemünde var foregået i udrangerede kreaturvogne, én var død undervejs, én var blevet sindssyg. Flere kvinder døde få dage efter ankomsten.

Theresienstadt – her tegnet i plan – kunne med enkle midler friskes op, så f. eks. Røde Kors-delegationer kunne få indtryk af en humanitet, som ikke eksisterede. For tusinder var »byen« gennemgangslejr til de egentlige udryddelseslejr

Arthur Friediger fortæller:

»Det var mørkt, da vi ankom, og vi blev kørt ud til en kaserne udenfor byen, der tjente som »Schleusse«. Vi fik en tallerken kartoffelsuppe og nogle gryd og hver en sæk halm at sove på.

Barakken lå i en pigtrådsafspærring, og her blev vi overladt til os selv i seks dage. Efter to dages forløb fik vi hver et tyndt tæppe, og den femte dag fik vi 50 madspande. Da vi havde været der seks dage, kom tyskerne ud og lod os udfylde en formueopgørelse, som vi skulle underskrive, idet der samtidig stod, at man frivilligt overdrog den tyske stat al sin ejendom. Så endelig blev vi sluppet ind i byen.«

Ralph Oppenheim fortæller:

»På det tidspunkt, da de danske jøder ankom til lejren, fristede 40.469 mænd, kvinder og børn livet der-nede – mere end ti gange så mange som byen oprindel-ig havde rummet.

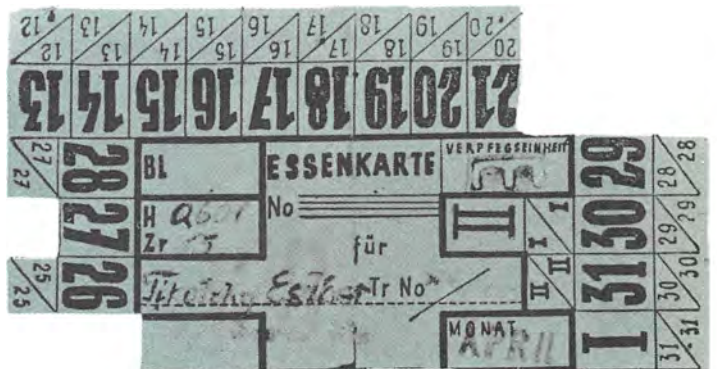
I de forfaldne kasernes kasematagtige rum, i små-husenes stinkende humre, i træbarakker, hvor ingen kunne nære sig for utøj, i fugtige kældre og på utætte lofter, overalt dyngedes danskerne som de øvrige ind-byggere sammen på dobbelte treetagers træbrikse.

Men et problem, der langt overskyggede spørgsmå-let om boligforhold, hvis man kan benytte et sådant udtryk, var problemet: mad. Hver tredje eller fjerde dag fik hver udleveret 1 kg sort brød af barkmel, klid, lidt gær og meget vand, og hver uge 60 g syntetisk marmelade og 70 g sukker. Om morgenen blev man almindeligvis betænkt med kaffeerstatning, om mid-dagen med 4 a 5 halvrådne kartofler og lidt ildlug-tende dypelse samt en suppe af det vand, kartoflerne med skræl var kogt i. Om aftenen stod atter kaffee-rstatning eller i bedste fald kartoffelsuppe på spise-sedlen.

Sulten var det første, man huskede om morgenen og det sidste, man døde bort fra om natten, og dog havde de, der lå under for den, kraft til at beskæftige deres ånd. På lofterne holdtes fremragende foredrag over højt videnskabelige juridiske, medicinske og filo-sofiske emner. Også kabaretter opførte man, og operet-ter, hvis lette, overfladiske klange fik mange til at gøre et krampagtigt forsøg på for en stund at skubbe de dystre omgivelser, den rugende frygt og den nagende sult fra sig.«

Lejrens pengesedler

»spisekortet«

og legitimations-kortet

Den bitre konsekvens

De 143 mænd og 7 kvinder fra Horserød kom i kreaturvogne til udryddelseslejren Stutthof i det tidligere Polen. Ved juletid 1943 tog Martin Nielsen her afsked med en af sine landsmænd, Arne Sode. Sode var ikke kommunist, men han havde været frivillig i Spanien og var blevet fanget af dansk politi i november 1942, under telegramkrisen.

Martin Nielsen fortæller:

»Den tredje nat må jeg være faldet i en halvslummer, for jeg vågnede til bevidsthed ved, at Arne Sode skreg. Det var nattevagten, der roligt og systematisk med sin syge arm og brættet, den var bundet fast på, gang på gang slog Arne i ansigtet, samtidig med at han uden ophidselse på polsk og tysk fortalte ham, at han ikke måtte skribe sådan op.

Jeg væltede mig i min smertende forbindelse om på siden, fik tag i Sodes hånd og bad ham lade være med at råbe op. Nattevagten gik, og Arne var ved bevidsthed. Han hviskede til mig:

– Han slog mig i ansigtet, han gjorde Martin, giv mig lidt at drikke.

Ved aftenstid den dag blev Arne Sode flyttet helt ned bagest i station 3, hvor de, der skulle dø, altid blev anbragt, såfremt der var tid til det. Fra det øjeblik var de døde. Deres rationer blev delt mellem de andre fanger, eller sygepasserne og deres hjælpere organiserede dem. De fik intet, hverken »kaffe« eller vand.

I løbet af natten hørte jeg et par gange Sode klage sig dernede, og så blev der stille. Næste morgen bar de hans nøgne, mishandlede lig ud. Det sidste, jeg så, da de gik forbi mig, var et papskilt, der var bundet til hans storetå. På skiltet var med blåkridt skrevet hans fangenummer. Ordnung muss sein.«

Den sidste søndag før jul var de danske fanger i Stutthof udkommanderet til en officiel henrettelse af to polske kvinder. Martin Nielsen husker:

»Så de deres sønner, som netop på den samme vej for et par år siden blev martret ihjel, sprængt under arbejde og pisk, hørte de deres drenges kaldende skrig på mor, da de blev trampet ned og sparket ihjel, da de segnede under byrden og opgav livet? Var det gådefulde, forklarede og lysende blik i deres øjne svaret på deres drengs råb: ja, nu kommer jeg, min dreng. Eller betød den sejrstro, der lyste i deres blik, at de på deres sidste vandring så det nye Polen, deres drenges fremtid, i forklaret glans?

Jeg ved det ikke. Men jeg ved, at jeg aldrig vil glemme de polske bondekvinder, som jeg mødte på vejen til galgen, på vejen til Golgatha. For ved galgens fod stod de som et lysende udtryk for sejren, for fremtiden.«

Natten til 22. juni 1944 – også for danske fanger et jubilæum – blev Stutthofs gaskammer indviet:

»Han var her igen i aften, krematoriekapoen, sagde Fritz M. Det var forfærdeligt, hvad han fortalte. De var indelukket i gaskammeret en halv time. Inden de blev lukket derind, blev rebene taget af dem, man kunne se, at de havde været helt vanvittige, de havde revet og flænget hinanden, nogle havde fået øjnene revet ud, sagde krematoriekapoen. Jeg tror, at den forbandede cyklon-gas dræber meget langsomt.«

Sovjetiske styrker og tropper fra den polske Ljublin-regering nåede Stutthof først på året 1945 og tog disse billeder (til venstre og herover) af lejrens gaskammer. De overlevende fanger var på det tidspunkt sendt vestpå. Til fods og under SS-bevogtning

Udfordringen fra Vedersø

Nytårsdag 1944 aflyste pastor Kaj Munk orgelspillet ved gudstjenesten i Vedersø kirke. Han slukkede de tændte lys på alteret og holdt sin prædiken fra koråbningen og uden at være i ornat:

»I undrer jer over, at jeg står her ved siden af juletræet nedenfor prædikestolen i min overfrakke med mit højrrøde tørklæde om halsen. Men da jeg i går forberedte mig for Guds ansigt til denne gudstjeneste, fik jeg det sådan, at jeg vidste, jeg ikke kunne gå på prækestol eller for altret i dag. En dyb sorg og smerte har opfyldt mit sind. I den senere tid er der begyndt at gå skred på det gode nationale sammenhold i vort sogn. Folk, der ikke har det behov, går i tyskerne's tjeneste. Dette må i i sandhedens navn påtales i denne kirke, der er bygget for at være sandhedens tempel.«

»Danmark er i krig med Tyskland. Indtil den 29. august kunne vi sige, at vor stilling var uklar. Den dag begrundede den tyske general her i landet selv sin optræden med principper, der kun gælder mellem krigsførende stater. Når en dansker godvilligt hjælper tyskerne nu, er det altså landsforræderisk færd.«

»Vi ved, hvordan det er gået med os og disse tyskere. De stiftede en ikke-angrebspagt med os. Derefter kastede de sig over os med deres kanoner, tanks og flyvemaskiner og gjorde os hjemløse hos os selv og retsløse under vor egen regering. To gange har de udgydt vor ungdoms blod, vor gamle konge har de sat fra magten og under opsyn, de har slået om sig med mishandlinger og fængslinger, og de har ladet jødeforfølgelsens skændsel udfolde sig også i vor nordiske stat, slæbt af med hundredårige gamle kvinder, trukket folk ned fra anden sal ved benene med hovedet bumpende mod trappetrinene.«

Pastor Munk talte i sin prædiken om kampen i Norge og om sabotagen:

»I sagen ret og uret skal man aldrig spørge, om det betaler sig, for det er i Djævelens interesse. Men her betaler det sig ovenikøbet. »Det går ud over os selv«. Nej – og atter nej. Det gik ud over os selv, om vi ingenting gjorde. Om vi ikke selv skaffede de værste virksomheder af vejen, var landet forlængst belagt med et tæppe af bomber. Og holdt vi komedien gående med gode miner til fjendens slette spil, kobled vi jo blot os selv som en lille påhængsvogn til Tysklands store vogn på dens raslende færd ned ad bjerget.«

Prædiken sluttede:

»Jeg kender ingen navne og bryder mig heller ikke om at få dem at vide. Jeg kan ikke andet end bede til Gud om, at disse søgnebørn må vågne til erkendelse og gå i sig selv og finde deres plads som gode kristne danske mænd mellem os igen. Amen.«

Dramatikeren Kaj Munk var blevet en forgrundsskikkelse i det nationale opgør, han var kompromisløst mod den officielle forhandlingspolitik og for en uforsonlig modstand mod besættelsesmagten. Han havde overhørt eller svaret skarpt igen på utallige advarsler og henstillinger. Allerede i 1942 blev hans skuespil »Niels Ebbesen« forbudt, og efterhånden indskrænkede censuren Kaj Munks muligheder for at komme til orde til prædikestolen i Vedersø kirke. Til højre Niels Ebbesen-motivet i Kaj Munks rimede Danmarks-historie for børn i Berlingske Tidende 1943

Saa var der en tysk *Grev Gert*
— *Kullegreven* man ham kalder.
Og han tænkte: „Det er svært,
som min Nabo har Rabalder!
Folk foruden Sammenhold
falder nemt i Fjendevold;
fisk i rorte Vande!“

Kong *Kristoffer Rævestjert*
duede ikke til at styre.
Ind i Jylland brød *Grev Gert*
med en Hær saa helt uhyre.
Ja, da saa det ud, som vi,
kære Børn, var rent forbi,
Tyskere for evigt.

Men *Niels Ebbesen*, en Mand,
sindig og stiltfærdig Jyde,
lod sig ej i eget Land
Trældom af en fremmed byde,
passede Hr. Greven op,
hugg. saa Hovede fra Krop

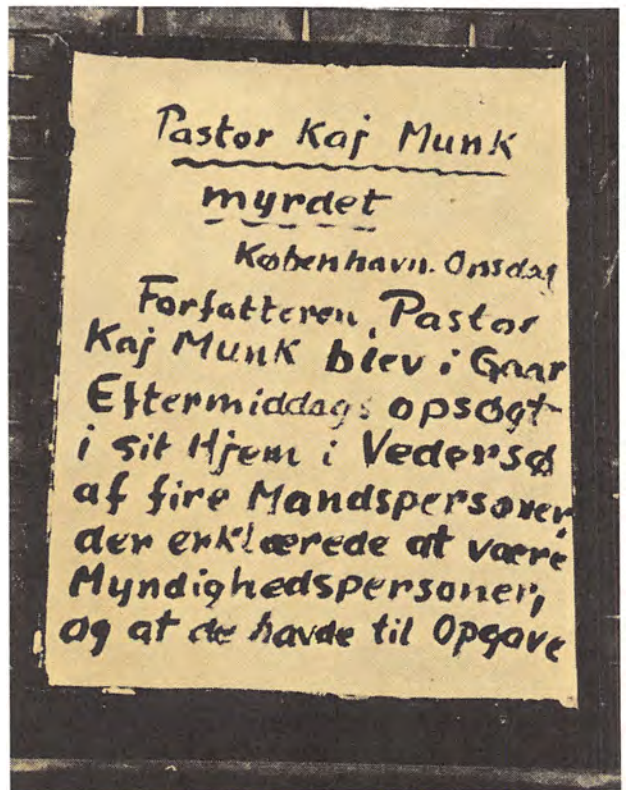
Atterdag med et det var

Svaret var: mord

Tidligt om morgenen den 5. januar 1944 blev Kaj Munks lig fundet på Silkeborg-Ringkøbing landevej ved Hørbylunde. Han var dræbt af et skud i nakken og et skud gennem tindingen.

Rigspolitiets rejsehold under vicepolitiinspektør Himmelstrup fandt frem til nummeret på morderens vogn: POL 198-935. Vognen tilhørte det tyske politi, og sagen måtte officielt henlægges.

Omkring 3.000 mennesker fulgte Kaj Munk til graven, langt de fleste stod under hele højtideligheden udenfor kirkegården. Kaj Munk havde, inden han satte sig ind i Gestapo-vognen, sagt »Lad Nøjgaard tale over mig«. Hans studiekammerat, dr. theol. Niels Nøjgaard talte ud fra ordet »Ild er jeg kommet at kaste på Jorden«. Axel Schiøtz sang i kirken »Udrust dig helt fra Golgatha«, og højtideligheden sluttede med at alle sang »Vor Gud han er så fast en borg« over graven.

Censuren krævede, at drabet på Kaj Munk skulle omtales parallelt med en likvidering, modstandsbevægelsen havde foretaget i Slagelse (herunder). Den le-gale presses opsætning af de to begivenheder lod in-gen i tvivl om, at mordet på Kaj Munk var tysk re-pressalie.

Horsens Avis, der havde bragt en nekrolog over digter-præsten, blev dagen efter tvunget til at optage denne nekrolog over den likviderede nazistiske fiskehandler i Slagelse:

»Den myrdede fiskehandler Jens Petersen var født i Heininge den 27. november 1911 som søn af gård-er-jer Lauritz Petersen, tidligere Valby ved Slagelse, der fornylig solgte sin gård og nu bor i en villa, han har købt i Helsingø.

Petersen gik i skole i Valby og lærte landbruget hjemme på gården. I 1935 kom han til Slagelse, hvor han fik ansættelse hos cementstøber Jørgensen, Ka-lundborgvej, som arbejdsmand og chauffør. Her havde han imidlertid adskillige arbejdsløshedsperioder, når arbejdet standsede på grund af frostvejr, og han be-sluttede da at søge anden levevej.

Jens Petersen gav sig derfor i 1936 til at handle med fisk og fik en fast rute på landet, som han besøgte på cykel med påhængsvogn, hvorpå han daglig kørte 50-60 kilometer. På torvedage havde han sit faste stude på Fisketorvet, hvor mange mennesker lærte ham at kende. Han blev gift med en datter af den fiskehandler, han købte sine varer af. I ægteskabet er der en 6-årig dreng. Svigerfaderen, i hvis kendte for-retning Jens Petersen hjalp til, karakteriserer den myr-dede som en ordentlig, flittig og påpasselig mand, om hvem man kun har godt at sige.

Han var for nogle år siden blevet medlem af det nationalsocialistiske parti, for hvilket han var en ener-gisk og dygtig agitator.«

Kaj Munks begravelse måtte også kun refereres på betingelse af, at man bragte et referat af fiskehandle-rens begravelse i samme udstrækning og med samme udstyr og placering.

POLITIKEN

København, Tirsdag den 6. Januar 1944

Kaj Munk myrdet

Kaj Munk blev bortført i en Bil af fire Mænd

I Gaar Morges fandtes han dræbt af Revolver-skud i Plantage ved Silkeborg

Ritzaus Bureau meddeler:

Forfatteren, Pastor Kaj Munk blev i Gaar Eftermiddags opøgt i sit Hjem i Vedersø af fire Mandspersoner, der erklærede at være Myndighedspersoner, og at de havde til Opgave at anholde ham. Kaj Munk blev derefter kørt bort i en Bil.

I Morges er han fundet liggende dræbt i en Plantage ved Silkeborg Bakker. Han var blevet aflivet ved Revolver-skud.

Politiet har konstateret, at de fire Per-soner, der har afhænt Kaj Munk i hans Hjem, ikke tilhører nogen Myndighed.

Der er etableret en stor Efterøgning af de paagældende Personer.

Signalementer

Der er indmeldt følgende Signalemente af fire Personer, der siges at have dræbt paa Kaj Munk:

48-49 Aar, middelstort, kraftig, formetlig mænk, højt opsluttet Over-ansigt, rødt tykket Ansigt, mørk Højrøst, mørke Højrøst.

Den Qvæde kan ikke signale-tes.

De herre i en lysgrøn Perso-nal med Removering bagved, og Højmyndigheden anbragt paa Skul-deren.

Dag-angreb paa Kiel, Luftkamp over Danmark

Større Aktivitet i Italien

Det store Slag i Ukraine fortsat

Side 2

Opretholdelsen af Frankrigs Orden og Sikkerhed

Den nye Generalkonvent har paabegyndt Arbejdet

Den nye Generalkonvent har paabegyndt Arbejdet

Den nye Generalkonvent har paabegyndt Arbejdet

Den nye Generalkonvent har paabegyndt Arbejdet

Den nye Generalkonvent har paabegyndt Arbejdet

Slagelseborger

Fiskehandler Jens Christensen dræbt efter Skud

Efter at have affyret de Skud forsvandt Gerningen

Ritzaus Bureau meddeler:

En 33-aarig Fiskehandler, Jens Petersen, Stenstuegade 19, Slagelse, blev skudt i Gade i Slagelse.

Jens Petersen, der tilhører nationalsocialistiske Parti, kom Bolig i Stenstuegade og blev fundt liget af en ukendt Mand, skudt ned af en ukendt Mand, ramt af to Skud i Hovedet og udgaaende Skudveksling og Gjenvidner beretter, at øjeblikket passerede en Istant forbi. Cyklisten forsvandt i stødende Gade.

Liget blev efter at være bragt til Sygehuset, og Politiet Sagens Opklaring.

Fra Slagelse foreligger der flere Meddelelser.

Fra Slagelse foreligger der flere Meddelelser.

Fra Slagelse foreligger der flere Meddelelser.

Fra Slagelse foreligger der flere Meddelelser.

Fordømmelse af

RITZAUS BUREAU

Eftertryk og enhver Art Udbredelse uden Ovenskomst forbydes Uden Ansvar for Forsinkelser og Fejl.

Onsdag den 5. Januar 1943.

Nr. 5 (Nr. 39)

PRIVAT FOR REDAKTIONERNE. PORTFOLIGT

Der udsendes gennem R.B. Meddelelse om to i Løbet af det sidste Døgn i Gaasede Mord: paa Kaj MUNK og paa Fiskehandler Jens Chr. PETERSEN, Slagelse. De to Meddelelser skal bringes i nøjagtig samme Størrelse, Udstyr og Placering. De saavidt Bladene maatte ønske godkendt yderligere Reportage om det ene eller det andet af de to Mord, skal tilsvarende Reportage om det andet Mord ligesledes foretages og skal bringes i nøjagtigt samme Størrelse, Udstyr og Placering. Det sam-gelder, saafremt Blade ønsker at faa godkendt Nekrolog, Billede, Personalie o.s. Der skal vedrørende den ene af de myrdede bringes Nekrolog, Billede, Personalie af nøjagtig samme Omfang og i samme Udstyr og Placering som den, man ønsker at se vedrørende den anden.

Disse Regler skal overholdes paa det nøjeste.

København, den 5. Januar 1944

(CENSUREN).

Jeg bad hele tiden for far og for at han måtte leve

I de første måneder af 1944 gik en bølge af drab og drabsforsøg over landet. Blandt de dræbte var læge Willy Vigholt, Slagelse, læge Stefan Jørgensen, Gentofte, advokat Holger Christensen, Århus, redaktør Sigurd Thomsen, København, adjunkt Niels Foged, Odense og politibetjent J. C. Falkenaa, København.

26. maj var turen kommet til grænsegendarmernes chef, oberst Svend Paludan-Müller. Kl. 5.30 om morgenen mødte tyske politifolk op for at hente ham i hans hjem i Gråsten.

Oberstens 17-årige datter Dagny skrev dagen efter i sin dagbog:

»Da Far vækkede mig om morgenen, sagde han som sædvanlig »God morgen, lille skat« og gik hen til vinduet for at se på vejret. I det samme hørte jeg skridt udenfor vinduet; jeg så lige det øverste af en civil hat, så ringede det kraftigt på døren. Far gik ud og spurgte, hvem det var, og en stemme råbte: »Es ist die deutsche Polizei, mach auf« . . . Far sagde til mig, at mor og jeg skulle gå ned i kælderen – jeg så ham slæbe en tung egetræskiste for hoveddøren; selv låste jeg døren til mit værelse, så ingen derigennem kunne komme ud i hallen, hvor far var.

Mit hjerte havde banket sådan under alt dette, og jeg rystede over hele kroppen, men nede i kælderen blev jeg helt rolig. Vi sad på stengulvet bag et træskillerum – hele tiden hørte vi, hvor der blev skudt, og gennem et vindue så jeg tyske soldater løbe om bag huset, mens en stemme råbte »2. salve«. Gang på gang drønedes det mod huset, og ind i mellem blev der råbt »Herr oberst, herr oberst« og så noget mere. Jeg havde imidlertid listet mig ind i et andet rum og fundet en trækasse, vi kunne sidde på; jeg tænkte egentlig ikke på, hvad der skete ovenover, men bad hele tiden

for Far og for, at han måtte leve. En gang hørte jeg ham helt tydeligt sige mit og lidt senere mors navn, og hvis ikke mor havde forhindret det, var jeg løbet ovenpå – men det må jo være noget, jeg har bildt mig ind. Ved 7-tiden hørte vi pastor Hvidts stemme.«

Præsten i Gråsten havde fået tilladelse til at gå ind til obersten for at få hans kone og datter og en husassistent ud af huset. Pastor Hvidt fortæller:

»Jeg stod nede i forstuen og så op imod obersten, og uden nogen anledning fra min side hørte jeg ham pludselig sige: »Gud forlade mig mine synder«. Idet han talte, knælede han ned. Geværet satte han fra sig op imod væggen. Jeg var stærkt bevæget af situationen og sagde da til ham: »Vil De endnu engang have Herrens velsignelse?« Han svarede kun med et nik, og jeg lyste velsignelsen over ham: »Herren velsigne dig og bevare dig. Herren lade sit ansigt lyse over dig og være dig nådig. Herren løfte sit åsyn på dig og give dig fred«. Jeg ved ikke, om der blev skudt imens. Det er bagefter blevet påstået, men jeg har i hvert fald intet hørt. Jeg var jo også grebet i det store, der skete her.«

Præsten fik først husassistenten, Henny Holm, ud. Så hentede han oberstinden og datteren i kælderen og førte dem op i hallen. Dagny Paludan-Müllers dagbog fortsætter:

»Der så frygteligt ud. Loftet var helt gennemhullet af skud og væggene tildels også. Foran hoveddøren lå en død tysk soldat. Blodet flød nedover hans ansigt fra et skud gennem halsen; han har uden tvivl prøvet at gå op ad trappen og er blevet ramt, da han har set op.

Nedad trappen var der skubbet et klædeskab, så

Oberst Paludan-Müllers sabel

ingen kunne komme op på loftet; jeg vidste, at Far var bagved det, men vi kunne ikke se ham.

Da vi gik gennem hallen, hørte vi Fars stemme, der sagde »Farvel Ragna, farvel Ny – og Gud være med jer«. Mor sagde bare »Farvel Svend«, hun kunne ikke få mere frem; men af en eller anden grund kunne jeg bedre, og jeg råbte: Farvel, elskede Far – du har været den bedste far i verden, og ingen har haft en lykkeligere barndom end jeg«.

Ved hjørnerne af huset stod civilklædte gestapofolk med maskinpistoler og kraven op om ørerne. Rundt om i haven løb politisoldater med lange kæder af ammunition på sig; i baghaven var der et maskingevær, og rundt om i haven krøb politisoldater på maven. Jeg vil antage, der var mellem 30 og 40; vi blev ført ned i et lysthus ikke langt fra huset.«

Tyskerne havde i mellemtiden rekvireret forstærkning fra Åbenrå, og kort efter stod huset i flammer. Kl. 8.30 hørtes det sidste skud fra huset. Gråsten brandvæsen blev nu tilkaldt og fik omsider slukket ilden. Kl. 14.45 fandt man oberstens forkullede lig. Det lå bag en skorsten på 1. sal.

... og efter den. Obersten kæmpede mod en overmagt på 36 soldater og en del gestapofolk og folk fra det tyske mindretals hjemmeværn. Han havde sin tjenestepistol, en 89- karabin og ca. 100 skud. Tyskerne havde to døde og flere sårede.

Oberst Paludan-Müller havde ved byjubilæet sagt, at det gode forhold mellem dansk og tysk var ødelagt for mindst 200 år, og han havde kategorisk nægtet at lade grænsegardneriet deltage i jagten på engelske flyvere, der var styrtet ned og undsluppet

Hadets iskolde troldspejl

I Danmark voksede sabotagen påfaldende i tiden efter jødeforfølgelsen. I oktober 1943 anmeldtes 99 tilfælde, i november 151. Overretssagfører Ejnar Krenchel indledte en antisabotage-aktion med en række radioforedrag – i nogle tilfælde blev foredragene tvangsindlagt i dagbladene.

Krenchel blev en omstridt mand. Han talte altid ud fra den forudsætning, at han ikke var tyskvenlig, men færre og færre troede ham.

Her er uddrag af Krenchels foredrag fra efteråret 1943:

»Tyskerne er ikke elskede her i landet, og de ved det selv. Men spørgsmålet er ikke, hvilke følelser vi nærer overfor de tyske tropper, men udelukkende dette ene: er det klogt at fortsætte med sabotagen?«

»Lad mig sige det så tydeligt, at det ikke bliver misforstået: det er ikke min opgave at optræde som tyskerens defensor. Det er den danske industri, jeg forsvarer. Jeg kæmper for bevarelsen af danske værdier og danske interesser, som sabotørerne vil hærge med bål og brand. Tyskerne svarer for sig selv.«

»Spørgsmålet: hvem er sabotørerne? kan af gode grunde ikke besvares. Men at de godtroende iblandt dem har trukket det korteste strå, er nu indlysende for enhver. Det er forbryderne, der profiterer af situationen. At være klækkeligt betalt til gengæld for et mord på en landsmand er ikke ilde, når man samtidig kan gælde for en stor patriot.

Nej, det er ganske simpelt »den store plyndring«, som modnes, underverdenens evige drøm. Kommer den time, vil den finde et totalt afvæbnet borgerskab kontra svært bevæbnede banditter.«

»Både hjertet og synet er sundt hos det danske folk. Måske sidder der en splint af troldspejlet, hadets iskolde troldspejl – der gik i tusinde stumper ved den store katastrofe og borede sig ind i os.«

7. november talte Krenchel i radioen mod sabotagen. Samme dag blev 4 jernbanevogne sprængt på Gasværkskajen i Århus, en bombe eksploderede i pumpehuset på Randers banegård, og der blev begået sabotage mod en samleskinnefabrik på Søren Frichsvej i Århus og en radiofabrik på Søgårdsvej i Gentofte.

Efter foredraget fik Krenchel bl. a. disse to lytterbreve:

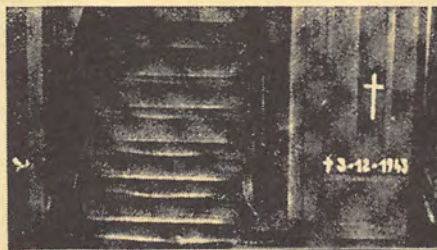
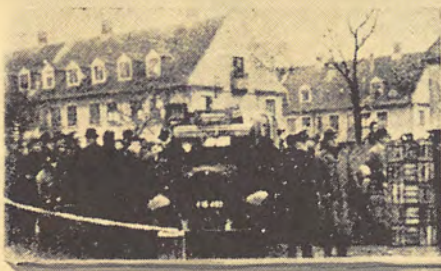
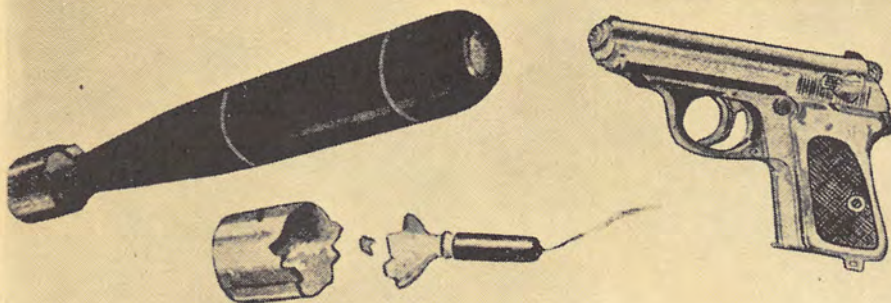
»Hvor gjorde det dog godt at høre Deres foredrag i aftes. De vildeste rygter gik her på Århuseggen om, at De var skudt og begravet, og jeg var selv begyndt at tro på det, siden vi ikke hørte Dem mere i radioen, så De kan tro, der blev glæde i hjemmet. Jeg føler en stor taknemlighed imod Dem, der i en sådan tid tør stå op og tale imod det danske folk, hvoraf mange opfører sig som vilde dyr

med megen agtelse.«

»Dit modbydelige lede stinkdyr. Gid alle Helvedes forbandelser må ramme dig, dit møgdyr, og Fanden annamme din rådne, forpestede sjæl. Krig er krig, det må vel være gået op for dig, og det er den eneste måde, du kan føre krig på, og jeg vil ønske det vil springe og knalde endnu mere end hidtil, så du ikke må mangle stof til flere propagandaaftener – det ville dog være sørgeligt, om du skulle dø af sult, før dine venner er ude af landet.«

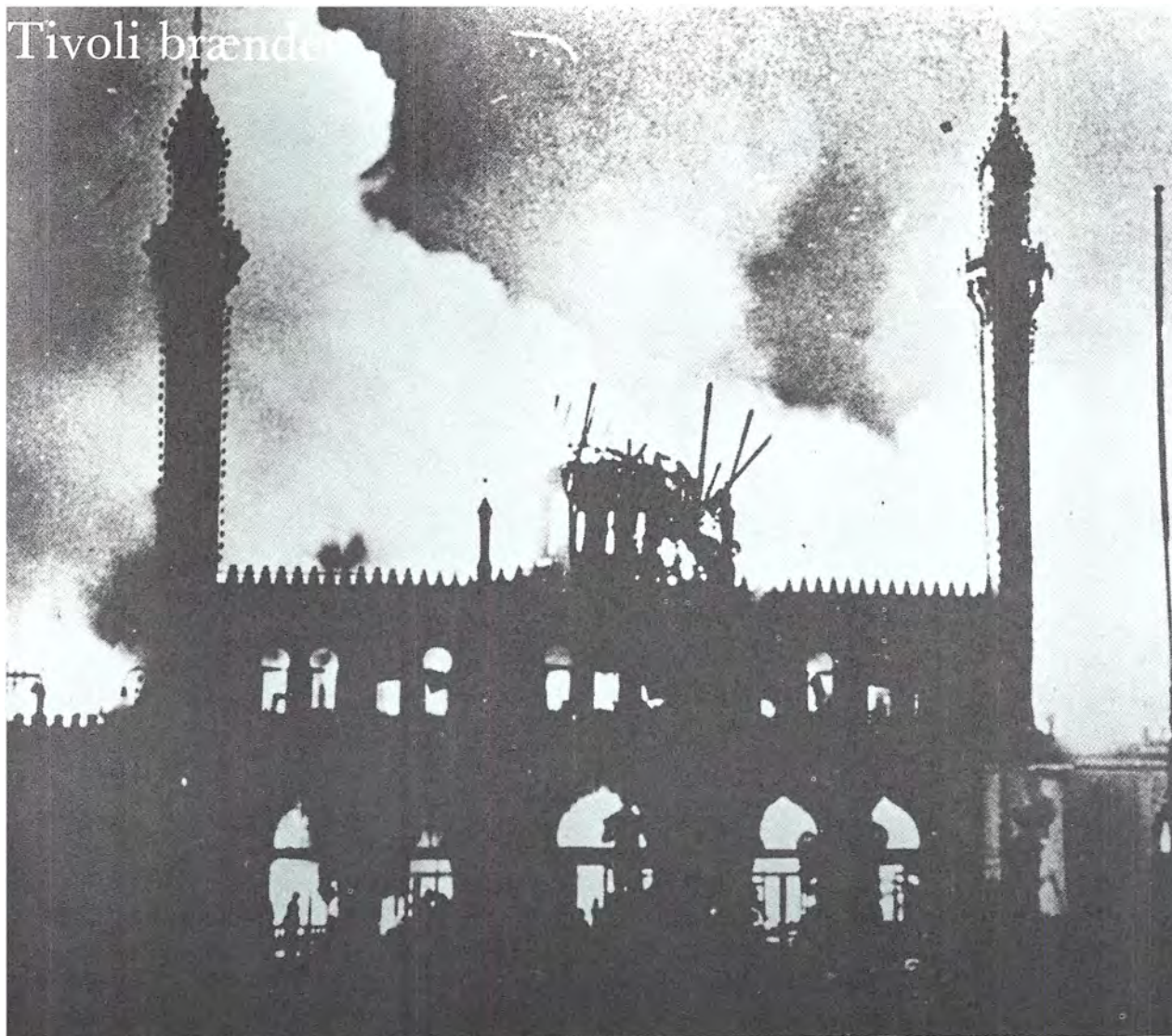

EJNAR KRENCHEL SABOTAGE OG SNIGMORD

I pjecen »Sabotage og snigmord« offentliggjorde overretssagføreren dele af sin dagbog. Her er et citat fra 20. november 1943: »Natten mellem lørdag og søndag lå jeg og spekulerede på en plan: Arbejdernes Oplysningsforbund finder mig ikke værdig til diskussion, skønt det netop er arbejdere, det gælder om at få kontakt med. Vel – lad os prøve at få de danske arbejdere i Tyskland i tale. Måske kunne isen brydes. Der kommer jo en dag, da de vælter i massevis tilbage til Danmark. Og hvad så, hvis fabrikkerne er brændt, og maskinerne er ødelagte. En flyvetur til Berlin måtte kunne arrangeres – sang og musik skal der til. Julen nærmer sig. Jeg vil have fat i teksten til »O Tannenbaum, O Tannenbaum, Wie Grün Sind Deine Blätter«. Jeg vil prøve at oversætte teksten til dansk, så kan de synge den dernede både danske og tyske. Midt i den allermørkeste krigstid skal de øjne et glimt af det store lys, der vil skinne, når hadet er glemt, når retfærdighed og menneskelighed får lov at leve videre.«

Tivoli brænder

Tidligt om morgenen den 25. juni 1944 detonerede en række bomber, anbragt forskellige steder i Tivoli i København. En voldsom brand udviklede sig. Flemming Bergsøe, der var ved Tivolis hovedindgang kl. 5 som en af de første tilskuere, fortæller:

»Hele den sydlige ende af Tivoli brænder, Glassalen, hvor jeg den samme aften har moret mig over at se swingpatterne danse jitterbug, ligger nu som et stort, sort, rygende hul i jorden, koncertsalen står i lys lue, kun facaden med dens minareter og kupler står tilbage og overdænges stadig med vand fra flere slanger.

Rutchebanen er sprængt i luften, Taverna er sprængt og brændt, ligeledes Arena.

Musikerne med Felumb og Thomas Jensen i spidsen er fortvivlede og utrøstelige over tabet af deres instrumenter og nogle originalpartiturer. Døren til den brandsikre box under Koncertsalen, hvori der gemtes en masse uerstattelige noder og manuskripter, har ved brandens begyndelse stået på vid gab. At ikke alle

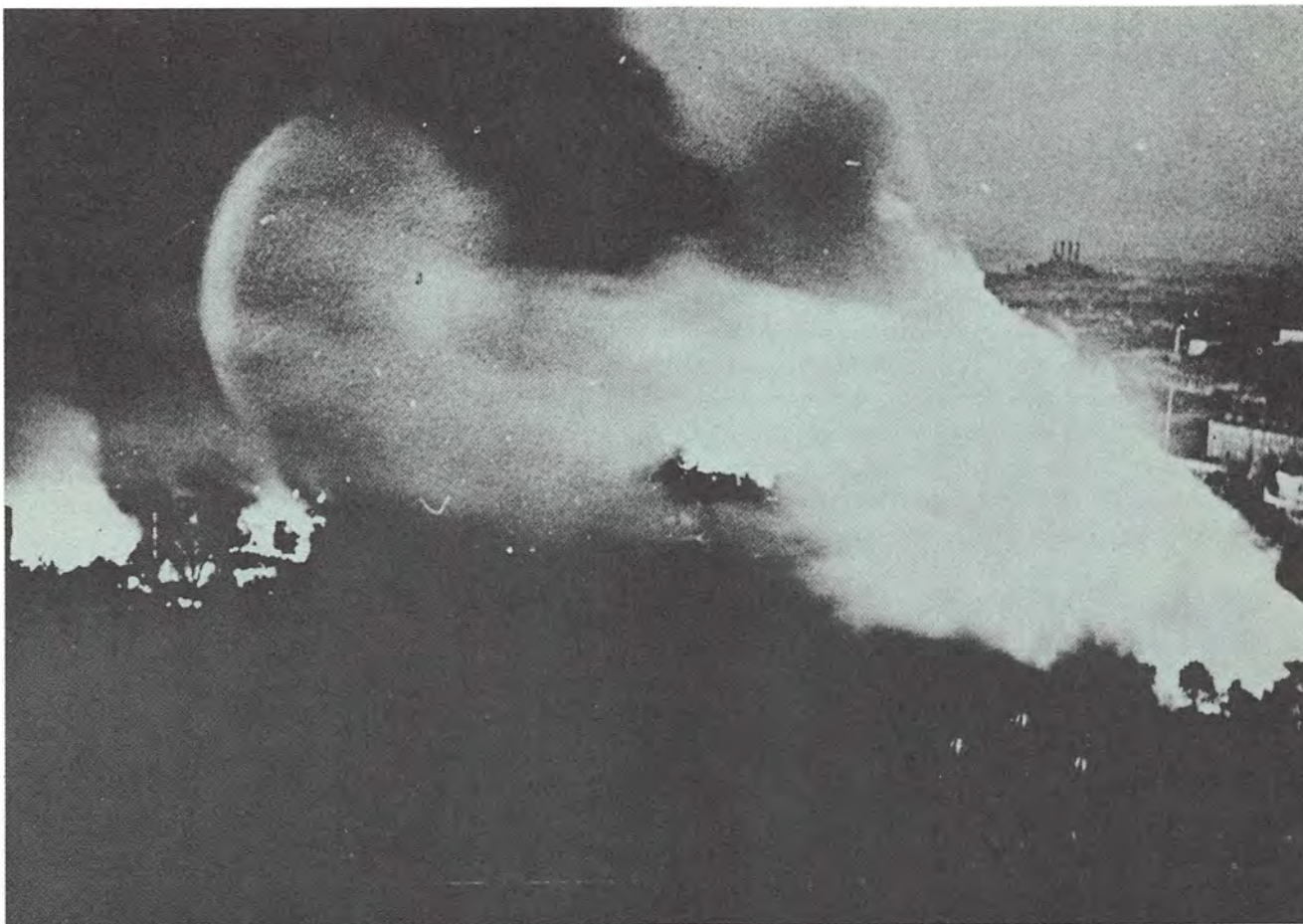
Lumbyes originalpartiturer er brændt, skyldes at snoren, der holdt døren åben, er brændt over, så døren smækkede i.

Som ved et mirakel har Divan I og Divan II undgået ødelæggelse, ikke ti af de to restauranters utallige ruder er knust. Det er det sædvanlige indtryk af bombeeksplosioners hærgen: lufttrykket går i ganske bestemte, ofte uudgrundelige bølger.«

Københavnerne opfattede bombeangrebet mod Tivoli som tysk hævn for en række sabotager – den største var rettet mod Riffelsyndikatets anlæg i Frihavnen. Foruden Tivoli blev Borgernes Hus, Den kgl. Porcelainsfabrik og Studentergården ramt af hævn-aktioner – »schalburgtage«.

Endnu mens Tivoli brændte udstedte dr. Best udgangsforbud fra kl. 20–5 og forbud mod, at mere end fem mennesker samlede.

Det var mere, end københavnernes kunne tage.

POLITIKEN

88. Aargang Nr. 247.

København, Onsdag den 7. Juni 1944

Invasion i Frankrig begy

Britiske og amerikanske Tropper er under kraftig tysk Modstand gaa paa Normandiets Kyst — Styrker landsat fra Luften

Invasionen er kommet til Udfoldelse over en Front paa ca. 400 Kilometer

Transportflaaderne blev beskudt før de naaede ind til Kysten

BERLIN, Tirsdag. Politiken privat.

GENERAL Eisenhower har siden Kl. 1,30 i Nat paabegyndt Landsætelsen af store Troppemasser, dels fra Luften og dels fra Søen paa Nordfrankrigs Kyst.

Operationerne gennemføres over en bred Front og med saa store Styrker, at man fra militær Side i Berlin i Formiddags uden Forbehold har udtalt den saa længe ventede Sætning: „Invasionen er begyndt!“

Få uger før begivenhederne i København havde de allierede fået fodfæste i Frankrig ved en kæmpe-mæssig landgang i Normandiet. På østfronten stod de sovjetiske styrker nu ved Polens og Rumæniens grænser. Og tyskerne var kastet ud af Italien. Det styrkede modet

Bålfest i spærretiden

Mandag den 26. juni nedlagde arbejderne på B&W på Refshaleøen arbejdet over middag. De måtte have tid til at dyrke deres kolonihaver, sagde de, da »de anså deres familiers sundhed for lige så vigtig som den tyske rustningsindustri«.

Da klokken blev 20, blev spærretiden ikke overholdt. Det var en lun sommeraften.

Cand. jur. O. M. Olesen fortæller:

»Gaderne vrimlede med mennesker. Måske skyldtes det de tidlige slukninger af Sct. Hansbålene den 24., at man så fandt på at tænde bål i gaderne, eller måske havde de en vis spærrefunktion, nok er det: der blev de dage talt op til 400 bål. Rundt om bålene dansede befolkningen, sange blev sunget, og stemningen var som på en kongefødselsdag. Hver huskarré sit bål! Politiet skulle jo nu og da igennem med biler, men nogle steder lagde de pænt bålet til rette bagefter, og festen fortsatte.

Lutter idyl var det dog ikke. Tyskerne satte nogle steder hårdt mod hårdt og skød, især i Istedgade og på Nørrebro. Her gjorde bålene militært gavn,

Indtil videre er vor Kontortid

Kl. 7.30—16

Lørdag Kl. 7.30—13

Rich^s

Grundet paa Spærretidens Indførelse ændres Arbejdstiden for Kontor og Værksted til Kl. 7-14

**Københavns
Trykluft Service A/S**

Polititorvet 12

*Central 9110 og 13 926

Mange firmaer bekendtgjorde i mandagsaviserne ændrede åbningstider som følge af spærretiden – men det fik ikke stor praktisk betydning

Grundet paa Spærretid og indskrænket Køretid med Varevogn, har vi forandret vor Kontortid til Kl. 7,30-15,30. Lørdag 7,30-13
Vi beder Dem venligst indgive Deres Ordre i Formiddagstimerne

Ditz Peschardt & Søn

I Anledning af Spærretiden ændres Hovedkontorets og de københavnske Afdelingskontorets Kontortid til

Kl. 8-15

Lørdag Kl. 8-13

Det forenede Danske
Livsforikrings A/S

H A F N I A

Holmens Kanal 9
Central 1890

En venlig opmærksomhed på hjørnet af Edisonvej og Gl. Kongevej på Vesterbro

Bålfest i Griffenfeldsgade på Vesterbro

... og i Parmagade på Amager

og man så husmødre ofre selv kostbare stykker som dundyner og møbler for at holde ilden vedlige; forøvrigt var fyldte skraldespande yndet skyts og spærremateriale.

Så tog halvdags-strejkerne fat – men det var ingen strejke, og om morgenen mødte arbejderne til sædvanlig tid igen. Det var klart, at sådan kunne det ikke fortsætte. Tyskerne skulle have produktionen og altså også arbejdstiden, og resultatet blev, at spærretiden blev rykket frem til kl. 23. Men nej, det hjalp ikke, bålfesterne og uroen fortsatte – også efter kl. 23.«

Tyskerne stillede kanoner op, københavnerne byggede barrikader

Fredag den 30. juni meddelte tyskerne, at de havde henrettet kroerjer Marius Fiil fra Hvidsten ved Randers, hans søn og svigersøn og fem andre. Endnu inden middag var den begyndende folkerejsning i København blevet til en effektiv folkestrejke.

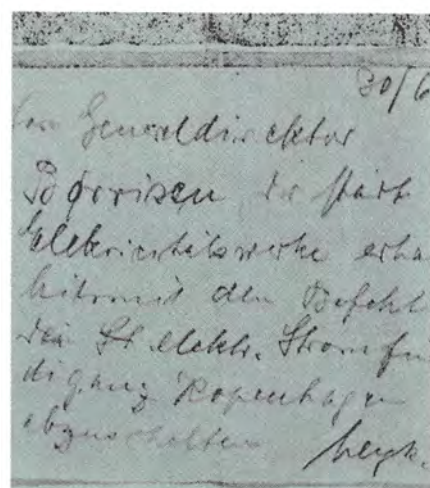
Efter middag var praktisk taget alle virksomheder og forretninger lukket, sporvognene blev standset straks om morgenen, op ad formiddagen blev også S-togstrafikken indstillet.

Store tyske tropestyrker blev trukket til København, og kanon- og maskingeværstillinger blev i løbet af dagen opstillet på strategisk vigtige steder i byen. Til aften besatte tyskerne gas- og vandværker og beordrede forsyningerne afbrudt.

På Vesterbro og Nørrebro byggede befolkningen barrikader med forhåndenværende materialer.

Barrikade – af en væltet kulvogn – på Nørrebrogade ved Elmegade

Med denne ordre standsedes al el-forsyning i København

O. M. Olesen fortæller:

»Midt i de nys påbegyndte bunkers på Rådhuspladsen lavede man fæstning med hele tre luftskytskanoner og andet skyts (herover). Men se til disse københavnere, om ikke de blot i nysgerrig undren listede sig op og kiggede interesseret på menageriet. På bænkene sad som sædvanlig gamle koner og forelskede par – mens kanonmundingene pegede lige på dem. Ja, man siger, at arbejderne et sted ganske simpelt stillede deres cykler op ad en kanon«

Der var lange køer udenfor levnedsmiddel-forretningerne – her en bagerforretning i Borups Allé – før de lukkede

*Lukket paa Grund af
Urolighederne*

Bålene blev passet så roligt og sagligt, som var det centralfy (herunder). Branden i stormagasinet »Buldog« på hjørnet Nørrebrogade-Ravnsborggade kunne ses helt over til Sverige. Indehaveren var en kendt nazist (til højre)

Juletræsstemning og dødeligt had

En snes mennesker blev dræbt på Folkestrejken første dag, mange af tyske terror-grupper eller Schalburg-folk, der skød på mængden. Mange forretninger med nazistiske indehavere blev raseret og indboet brændt.

Flemming Bergsøe fortæller:

»Valdemarsgade er spærret af en væltet kulvogn, og langt nede på Vesterbrogade ser vi et andet bål, som spærrer gaden ved Vester Fælledvej. Roligt og sagligt, som om det var et centralfy, de puslede om, passer nogle unge mænd ilden med papir, bøger, møbler og alt muligt gammelt skrammel, som folk smider ud af vinduerne. På en lang stage støttet til sporvognsnettet hænger et stort dansk flag, der tager sig pragtfuldt ud i røgskyerne og gnistregnen fra ilden.

Over hele sceneriet hviler den mærkeligste blanding af juletræsstemning og dødeligt had. Et stykke tid bliver vi stående og stirrer på ilden; en gang imellem kommer en tysk vogn jagende med soldater, men hver gang drejer de op ad Frederiksberg Allé, de skyder til højre og venstre, mens vi søger læ i opgangene.

Da vi kommer op i lejligheden, ser vi fra vinduerne, hvordan tyskerne kører gennem Gl. Kongevej og bestryger gaden fuldstændig i blinde. Heroppe får vi øje på utallige bål, de glimter fra gade til gade som fjerne bævner, stille signaliserer de solidaritet og mod fra borger til borger.

Ved midnatstid klatrer jeg med Frederik op på taget. Heroppe får vi et uforglemmeligt billede af byen denne nat. I alle fire verdenshjørner oplyser store brande den røgtunge himmel, projektører skærer gennem mørket, blåligt-hvide og gullige, og ude fra Amager sendes raketter til vejrs, røde som pæoner. Flyvemaskiner buldrer over vore hoveder, geværskalverne skratter og knitrer fra den mørke by, og ambulancerne fortsætter deres melankolske og vedholdende brægen fra alle kanter.«

*Den allierede landgang i Europa prægede
Folkestrejkenes optog*

Det gjorde ondt at være på den forkerte side

Vilhelm Bergstrøm fortæller:

»En voldsom scene fandt sted i Istedgade, hvor mængden stormede en damefrisørsalon. Om indehaverken hed det, at hun var forlovet med en tysk marinesoldat. Det gjorde ikke situationen bedre for hende, at hun truede med sine forbindelser, tværtimod.

Tøjet blev revet af hende. En maler kom til stede med sine remedier og anbragte nogle vældige hagekors på hendes nøgne krop. Mens hun græd og truede, blev hun behandlet med en af sine egne sakse. Hun blev klippet skaldet og trukket ud på gaden.

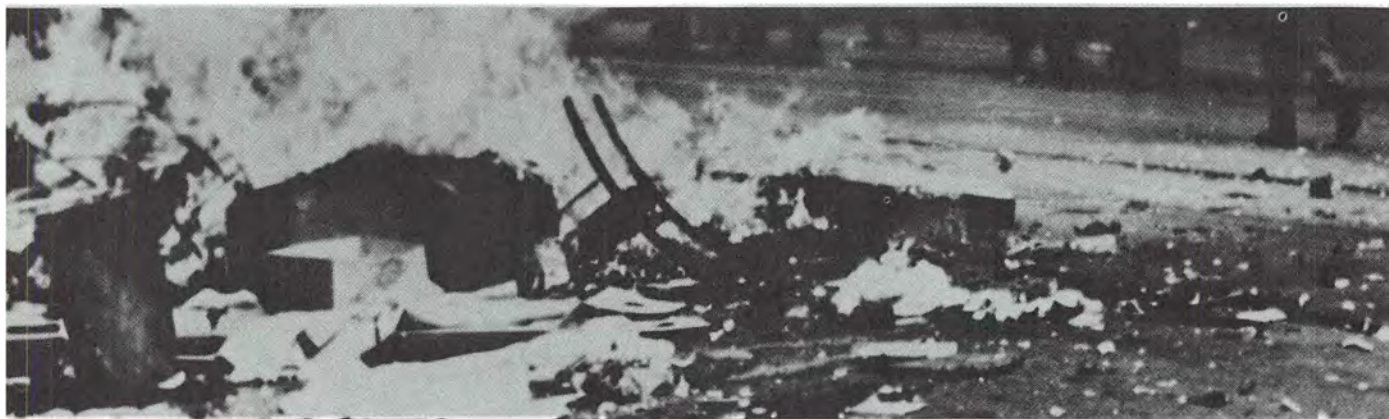
»Bare ikke genert, søster,« var der én, der råbte, »du er ikke til at genkende«.

Under almindelig hujen og piften løb hun ned ad gaden. Det lykkedes hende at slippe ind hos nogle bekendte i nærheden. Lejligheden blev belejret. Pr.

telefon blev det tyske politi på Alsgades Skole underrettet. De lod meddelelsen gå videre til det danske politi på Svendsgades Politistation. Imidlertid gik der så lang tid, at mængden fik raseret hele frisørsalonen. Inventaret blev slået til pindebrænde og kastet ud på gaden, hvor der på stumperne blev lavet et bål.

Uden at gøre brug af stavene forsøgte halvanden deling politifolk at få folk til at fjerne sig, men alle blev stående, hvorpå politiet trak sig tilbage efter at have sørget for, at den utrøstelige damefrisørinde kom af vejen.«

En dansk SS-mand, Obergrenadier Marius Nielsen, mødte sin skæbne i Saxogade nr. 39, 3. sal, på køkkentrappen. Her var han flygtet op fra en rasende menneskemængde. Den første mand, der kom imod

Mens politiet var undervejs, blev damefrisørsalonens inventar brændt på gaden

»I Dannebrogsgade genkendtes ved 13-tiden en vagtmand fra Shellhuset, Ancker. »I kloaken med ham«, blev der råbt. Man væltede ham omkuld og flåede tøjet af ham. Kun iført sine sokker, ellers spliternøgen, lykkedes det ham at komme på benene, men langt var han ikke kommet, før der blev spændt ben for ham, så han faldt. Han blev gennempryglet og sparket. Kvinderne var de mest ubarmhjertige. En skreg, at hun nok skulle sørge for, at han ikke kom til at forsyne Jorden med noget afskum af børn. Og hun handlede efter sine ord, mens manden hvinede som en stukken gris.

»Og så i kloakken med ham«, blev der råbt.

Man slæbte ham hen til en kloak, hvis rist man fjernede. Derefter begyndte man at stoppe ham ned med benene foran. Han var imidlertid for tyk om livet til, at det kunne lykkes. Man trak ham fri og pryglede videre.

Og der er ingen tvivl om, at han ville være kommet op at dingle, hvis ikke en SS-Sturmmann, Bernhard Petersen, i det samme var kommet til og med revolver i hånd havde udfriet ham. Ancker var skræmmet over hele kroppen, og hans underliv var blodigt.«

kom – en 23-årig mælkeassistent – dræbte han med et skud gennem halsen. Så kikkede hans revolver. Han blev afvæbnet og kastet ud over trappegelænderet. På etagen nedenunder stod en mand med en skruenøgle og slog ham i hovedet. Så blev han sparket ned ad trappen til gården. Hans flugt gennem gården blev en spidsrod. Han nåede ud til Saxogade omtrent samtidig med udrykningsvognen fra feltgendarmen i Gernerisgade. Hårdt kvæstet blev han kørt til lazarettet på Nylandsvej.

Mange ville gerne have et glimt af den sårede SS-mand

København vandt

I weekenden 1.–2. juli afgjordes Københavns skæbne. Sjællands tyske kommandant, generalløjtnant Richter, erklærede militær undtagelsestilstand fra lørdag kl. 12 og lagde en ring af militær omkring byen. Departementschefstyret og den rigsbefuldmægtigede forhandlede, og nogle politikere – Buhl, Hedtoft-Hansen og H. C. Hansen – blev trukket ind i forhandlingerne. Tyskerne talte om muligheden for bombardement af beboelseskvarterer.

Imens forlod tusinder den belejrede by. I timerne indtil spærringen blev effektiv, var der trængsel af vogne og cykler på alle udfaldsveje. De, der blev tilbage, forberedte sig på belejringens vilkår.

Søndag den 2. juli blev der uddelt to opråb i København. Det ene var underskrevet af repræsentanter for hovedstadskommunerne, fagforbundene og erhvervsorganisationerne. Det opfordrede til at genoptage arbejdet. Det andet var underskrevet af det anonyme »Danmarks Frihedsråd«. Det opfordrede til at fortsætte strejken, indtil visse krav var opfyldt: spærre-

tiden ophævet og Schalburgkorpset trukket væk fra gaderne.

Arbejdet blev *ikke* genoptaget mandag den 3., men den tyske gadeterror blev væsentlig indskrænket. I løbet af dagen lovede de tyske myndigheder på det nærmeste at opfylde kravene fra »Danmarks Frihedsråd«s proklamation. »Rådet« proklamerede »Sejren er vundet«, og om aftenen opfordrede ledende politikere og organisationsfolk i radioen folk til at gå på arbejde tirsdag.

Tirsdag den 4. juli afvikledes Folkestrejken, onsdag var arbejdet fuldt genoptaget. 9. juli ophævedes spærretiden, og to dage efter blev Schalburgkorpset – der havde fået forbud mod at vise sig på gaden i uniform – forlagt til Ringsted.

Københavnernes sejr var ikke gratis: dødsfrenes antal nærmede sig 100, mellem 5 og 600 var blevet såret.

*Flugten fra byen lørdag formiddag
havde karakter af folkevandring*

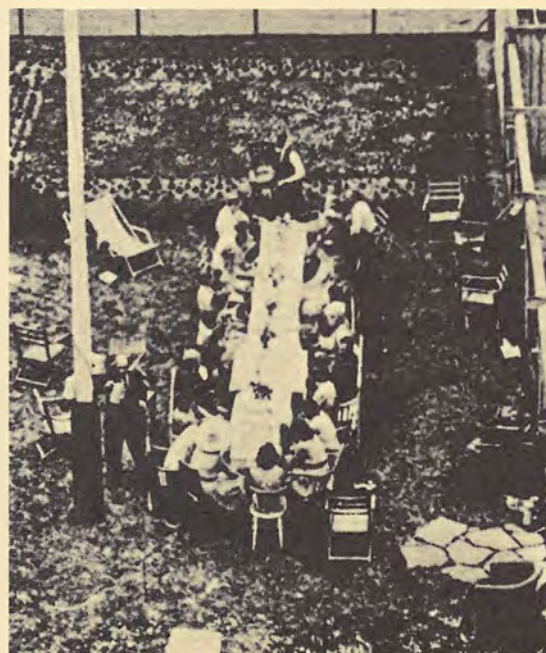
*Familie på fire plus hund bringer
sig i sikkerhed*

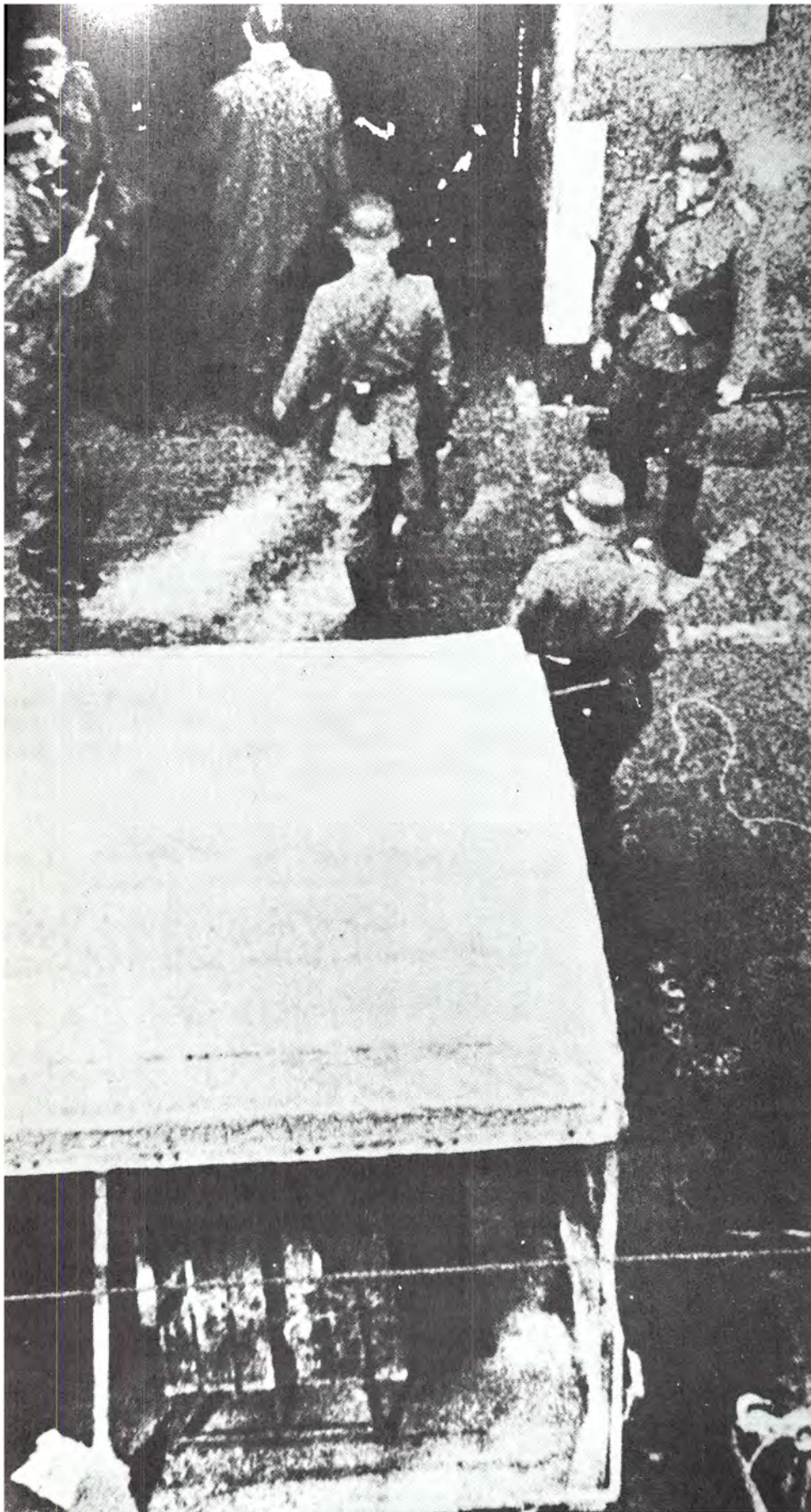
*Belejringens vilkår: der hentes vand
i kanalen i Frederiksberg Havn*

*Belejringens vilkår: en »kartoffel-ekspedition« fra
den indre by til kolonihaver i byens udkant udrustes*

*Kartoffel-ekspeditionen lykkeligt overstået, deltagerne
samles til fælles kaffebord*

19. september omkring kl. 11 forsvandt politiet

Kort før kl. 11 den 19. september 1944 blæstes der luftalarm i København, Odense, Århus og Ålborg. Alarmen var falsk. Mens gaderne tømtes, overrumplede Gestapo og tysk militær politiets tjenestesteder og anholdt uniformerede betjente på vej til deres poster.

Politikommisær Andst blev anholdt i afdeling A på Københavns Politigård. Han fortæller:

»Der blev kommanderet »Hænderne op«, vi blev visiteret og derefter, stadig med oprakte arme, drevet ud i Søjlegangen.

Jeg vil tro, at der var gået 3-4 minutter fra aktionen satte ind og til afdelingen blev besat. Andre steder, til eksempel i den politiske afdeling på 3. sal, skete det hurtigere.

Man kan ikke sige, at tyskerne under aktionen mod Politigården optrådte særlig brutalt. Der blev faret hårdere frem ved besættelsen af politistationerne, hvor det flere steder kom til skyderi, og på politistationen i Valby skød tyskerne straks ved aktionens begyndelse en overbetjent ganske uden grund.«

Det danske politi eksisterede ikke mere. Efter aktionen meddelte politigeneral Pancke, at institutionen var opløst. Politiets styrke på 9.821 mand var blevet for upålidelig.

19. september kl. ca. 11 ved hovedindgangen til Københavns Politigård

Det var et rent tilfældigheds-spil, hvem der skulle slås ihjel eller invalideres og hvem, der skulle gå fri 19. september. Betjentene på billedet var blandt spillets tabere. Ingen havde nået at advare dem, før de gik i den tyske fælde i Ålborg

Alle de arresterede politifolk under 55 år blev endnu samme nat deporteret til Tyskland, først til Neuengamme, senere til Buchenwald, hvorfra de fordeltes til forskellige krigsfange- og arbejdslejre. Omkring 80 politifolk omkom under fangenskabet.

Gennem Røde Kors kunne der sendes breve og pakker til de fleste af de deporterede politifolk. Men 110 mand på udekommando fra stamlejr IV B Mühlberg var helt uden forbindelse med Danmark. De havde kun »Jensen«, en ukendt, dansktalende velgører. Kriminalbetjent Stage Nielsen fortæller:

»Samme aften kom »Jensen« med en sæk kartofler, som han på en eller anden måde havde »organiseret« og trillet på sin cykel de 15 km fra hans bopæl i Zeyda. I tiden, der fulgte, havde vi ofte besøg af »Jensen«, der dels medbragte kartofler, brød og andre levnedsmidler, dels undertøj, sokker o. lign.

Et af de besøg, der skabte den største bevægelse mellem os, var det, hvor »Jensen« medbragte et dannebrogflag. (Billedet t. h.). Da var der ikke få af de danske politimænd, der måtte knuse en tåre.

Der er ikke tvivl om, at »Jensen« var med til at redde livet for mange af os«

Ved Amalienborg blev der kæmpet

Kl. 12.15 rykkede en tysk militærafdeling – ca. 70 mand af kystartilleriet – frem ad Amaliegade mod Amalienborg, der var bevogtet af en politistyrke på 55 mand. Politifolkene og store skarer af frivillige havde under flyvervarslet forberedt kamp, slotspladsen var afspærret med spanske ryttere og sandsække, og alle fire tilkørselsgader kunne bestryges.

Politikommissær Nielsen-Ourø fortæller:

»Tyskernes første patrulje nåede helt frem til de spanske ryttere og forsøgte at klippe pigtråden over. Der var dødsstillehed, og alle politimændene lå med fingrene på aftrækkerne. Da faldt der et par skud fra tysk side, og kaptajn Henningsen sagde til mig: »Så må der skydes«, og i det samme øjeblik knaldede en salve mod tyskerne, som lynhurtigt forsvandt i døre, porte og kælderhalse efterladende en halv snes døde og sårede. Der råbtes »zurück, zurück!« mens de sårede skreg »Hilfe, hilfe – Mutter«.

Ove Herdahl, der overværede det første angreb fra et lager i Amaliegade nr. 34, fortæller:

»Ni tyskere lå derude og var dræbt, tre var sårede. Lige ovre på den anden side af gaden stod fem tyskere i en port og spejdede ud. Pludselig må de have set en skygge gennem det vindue, bag hvilket vi lå skjult bag nogle papirballer. En af soldaterne hævdede sin maskinpistol og affyrede tre skud lige gennem butiksruden.

Pludselig hørte vi nogle skud og et efterfølgende skrig. Jeg for ud ad døren. En mand kom løbende ud mod mig og råbte: »De ligger derude, de ligger derude«. Man kan tydeligt høre én, der skreg frygteligt. To mænd lå hjælpeløse ude på fortovet. Den ene, det var en ældre mand, var dræbt på stedet. Den anden var min arbejdskammerat, Jørgen Jacobsen. Han havde frygtelige læsioner. Søster Helga var den første til at hjælpe. Hun for ud til en tysker, en sanitetssoldat, og rev hans tornyster op og tog, hvad hun skulle bruge af forbindsstoffer samt en kanyle, med hvilken hun gav min kammerat en stimulerende indsprøjtning.«

Politivagten afslog tre angreb fra Amaliegade-siden. Med håndgranater og brandbomber satte angriberne ejendommene Amaliegade 37 og 39 i brand – de mente, der var blevet skudt på dem derfra. Kl. 12.45 søgte en anden styrke forgæves at komme igennem fra Sct. Annæ Plads.

På det tysk-beslaglagte »Damehotel« i Frederiksgade blev et maskingevær rettet mod Amalienborgs forsvarere. En gruppe politifolk tog en ildduel op.

Kl. 14.10 lagde et tysk marinefartøj til ved Larsens Plads. Skibets kanon truede selve residenspalæet, men maskinpistolsskytter, posteret ved palæets portloge holdt marinesoldaterne borte fra kanonen.

Kl. 14.40 beordrede kongen kampen indstillet. Fra politigeneral Panckes hovedkvarter var det meddelt, at Amalienborgvagten ikke skulle afvæbnes, men kunne fortsætte.

På tysk side var der 19 faldne og 37 sårede. Politiholdet havde to sårede og én chok-ramt. Desuden var palæforvalteren, kaptajn Schlichtkrull, og en lagerarbejder blevet såret.

To tyske kystartillerister ligger dræbte i Amaliegade efter det første angreb

Denne hjelm tilhørte reservepolitibetjent Larsen, der blev såret ved kampen

En politibetjent, der var posteret i residenspalæets portnerløge, fortæller:

»Vi lå og holdt kanonen under ild. Maskinpistolsskytterne skød enkeltskud for vi måtte spare på ammunitionen. Der indtraf en pause, og herunder kom en af kongens lakajer krybende langs residenspalæet hen til vores vinduesåbning. Han lagde fire pilsnere oven på sandsækkene og sagde »Her er frisk ammunition«. Vi bøjede os skiftevis ned bag sandsækkene og drak af de kølige pilsnere.«

Ubevæbnede mod revolvermænd - de kørte dem ned

En bølge af kriminalitet fulgte efter fjernelsen af politiet. I de første uger efter 19. september var retsapparatet, der nu kun bestod af retterne, fængslerne og statsadvokaturen, lammet. De 7.000 ikke-deporterede politifolk så man ikke mere til officielt. 100 betjente, som var interneret på Politigården i København samarbejdede ikke i nogen betydelig udstrækning.

I løbet af oktober oprettedes i større kommuner kommunale vagtværn. Disse civile korps skulle prøve at holde ro og orden og hindre grove forbrydelser, men ikke give sig af med efterforskningsarbejde.

Mange af korpserne opnåede gode resultater i kampen mod den voksende professionelle kriminalitet, og grove tilfælde af lynch-justits blev ofte afværget. Vagtschef Melchior Larsen fra det københavnske korps fortæller:

»Bogstavelig talt alle de mennesker, vi kom i berøring med, havde pistoler, og den almindelige velkomsthilsen på Vartov lød: »Goddag, sid ned og læg pistolen«. En dag resulterede det i, at en »besøgende« først trak en 7,65'er op af højre jakkelomme, og da han blev spurgt, om ikke den, der sad i baglommen, generede ham, vippede han en Parabellum op og lagde den ved siden af, og da vi mente, han hellere måtte gøre sig ren, smuttede der en 11 mm Colt ud ad ærmegabet. Derefter kunne vi gå over til forhandlingerne.«

»På én dag anholdt vi 11 revolverrøvere, der frækt og ugenert ved højlys dag arbejdede ved Frihedsstøtten og Hovedbanen. Her gik de rundt og fratog folk tegnebøger, ure, fyldepenne og andre værdigenstande.« Undertiden kunne vagtværnets bil bruges mod de bevæbnede røvere. Fra et hold-up i en forretning i Kronprinsensgade fortæller Melchior Larsen:

»Nede i porten forsøgte vagtværnsfolkene at anholde røveren, men han skød efter dem og undløb henimod Købmagergade.

Chaufføren, der var blevet siddende i vognen, optog forfølgelsen af ham med nogle af byvakterne på trinbrættet, og på hjørnet af Klareboderne og Købmagergade indhentede vognen ham.

Revolvermanden skød to skud efter chaufføren, der efter tilråb fra vagtmesteren kørte forbryderen ned, således at han kom i klemme mellem kofangeren og muren. Han var temmelig medtaget og blev i bevidstløs tilstand kørt til Kommunehospitalet, og det varede meget længe, før han kunne fremstilles i retten.

Et lignende tilfælde fandt sted nogen tid efter på hjørnet af Prinsensgade og Adelgade, hvor et civilt medlem af Sommers Vagtkorps truede forbipasserende med pistol og et par gange skød mod dem.

Da vagtværnet ankom, truede han med at skyde vagtmesteren, såfremt Vagtværnet ikke omgående forlod stedet. Udrykningsholdet søgte dækning bag vognen, og chaufføren kørte såvel revolvermanden som dennes kæreste ned, men udover nogle knubs skete der intet. De blev begge anholdt.«

*Fra det københavnske
vagtværns hovedkvarter
i Vartov – goddag, sid ned
og læg pistolen*

*Amatør-politiet nåede
forbløffende resultater.
Her er et af dem:
en »situationsbisse«
føres væk,
grebet på
fersk gerning*

**Under de nuværende
Forhold er det ikke
muligt at garantere
mod Tyveri fra Biler,
indsat til Reparation.**

**Danmarks
Automobilforhandler
Forening**

Retsmedicinsk holdt regnskab med de myrdede

Jørgen Trolle, statsadvokaten for København, fortæller:

»Når vagtværnet havde taget nogle forbrydere, og de blev dømt, gjorde bladene meget ud af deres omtale af sagen. Derved opretholdtes et slags skin overfor publikum – og navnlig overfor forbryderverdenen – af, at bekæmpelsen af forbrydelser gik nogenlunde normalt. Men i virkeligheden var det i væsentlig grad bluff.«

»I to tilfælde er vidner blevet myrdet, men i ingen af tilfældene er sagen opklaret. Dette fænomen, at vidner er blevet angrebet, samt den omstændighed, at de i flere tilfælde er blevet truet, er på en vis måde det alvorligste, der hændte.«

»Vi kunne ikke, når en forbrydelse anmeldtes, sætte nogen efterforskning i gang. Når der var tale om et mord, måtte man dog gøre et lille forsøg. Nu fandt der jo så mange mord sted i den tid, og de fleste var politiske. Der var stikkerdrabene, der var drabene på tyske soldater, der var de fra tysk side foranstaltede clearing-mord og de tilfælde, hvor sabotører blev skudt under kamp mod tyske patruljer. Og i de sidste syv måneder var der tyskernes uofficielle henrettelser.

Det er klart, at man hverken kunne eller ville blande sig i disse drab. Vi fulgte derfor den rå gennem-

Visse politivedtægtsbestemmelser var i praksis suspenderet. Her underholder artister i det fri på Rådhuspladsen i København

snitsregel, at vi overhovedet ikke foretog os noget, hvis nogen var blevet dræbt ved skydning. Det er derfor meget muligt, at nogen kan have skudt sin konkurrent, sin uven, sin arvelader eller sin ægtefælle, uden at der er reageret fra nogen side.

Vi gjorde . . . ikke andet end at vi med mellemrum fra Retsmedicinsk Institut modtog lister over de døde.«

Den største kriminalitets-stigning i den politiløse tid faldt på gruppen røveri og tyveri. Men også plattenslagere af enhver størrelsesorden udnyttede situationen. Der var mange usædvanlig grove tilfælde af trusler og pengeafpresning, og assurancesvig forekom i et hidtil uset omfang.

Sædelighedsforbrydelsernes antal var omtrent som tidligere. En del anmeldelser om voldtægt anså man for falske. Men da der ingen efterforskning kunne finde sted, kunne anmeldelserne ikke afvises. Og ikke-afviste anmeldelser om voldtægt gav adgang til legal svangerskabsafbrydelse.

Da bøder ikke længere kunne forelægges og opkræves, steg anmeldelserne om bortkomne rationeringskort til det seksdobbelte. Mange af de »bortkomne« kort havnede på den sorte børs, der tog et voldsomt opsving i den politiløse tid. Den nåede dog aldrig, som i andre besatte lande, et omfang så samfundsliv eller forsyningsituation var truet.

Færdsels- og lukkelov blev stort set overholdt, selvom vagtværnet ikke havde kompetence på disse områder. Ikke mange ville være »situationsbisser«, som det hed.

Grunden til at De modtager dette Brev er den, at De anses for at være mellem de Personer, der enten under eller før Krigen og til Stadighed har haft og har en for stor(ulovlig) Indtægt.

Vor Organisation fremsætter derfor Krav om en Afgift, der for Deres Vedkommende vil være Kr. 25.000 \times som De vil være saa god at betale i Henhold til medfølgende Instruks. Denne Instruks vil det være af vital Interesse nøje at gennemlæse.

Da den Mulighed eksisterer at De vil vælge at negligere denne Skrivelse og eventuelt søge Hjælp mod os, skal vi lige i nedenstaaende nævne nogle af de Forholdsregler vi i saadanne Tilfælde vil træffe. Det bemærkes at vi har fuldt moderne Vaaben til vor Raadighed saasom Maskinpistoler, Haandgranater etc etc.

Ignorerang vil medføre i hvert Tilfælde, at Afgiften forhøjes til det dobbelte for at dække vor større Ulejlighed, men endvidere kan følgende f. Eks. ske

- 1) Deres Villa/Fabrik/Virksomhed sprænges i Luften
- X 2) Deres ~~Barn/Børn~~ tages som Gidsler
- XX 3) Deres Hustru/Mand tages som Gidsel. For Hustruens Vedkommende kan hun derved udsættes for at maatte stille sig til Raadighed for vort Mandskab med sit Legeme.
- XXX 4) De selv, Herr/~~Erue/Erken~~ ~~And~~ ~~Højberg~~, vil blive skudt.

De Grupper udfor hvilke der er sat Kryds hentyder til de Forholdsregler, der er truffet i Deres Tilfælde.

Enhver Form for Offentliggørelse eller Tilkaldelse af Hjælp før og efter vil medføre at Repressalierne vil blive bragt i Anvendelse.

Med Hilsen

LES APACHES.

Omkring 40 pengeafpressningsbreve fra »les Apaches« blev afsendt, før afpresseren blev afsløret. Det var en ung psykopat, som ikke havde det ringeste politiske motiv. Han fik ikke alene penge ud af sin virksomhed. Et af hans ofre havde fået ca. 75 undergrunds-folk til at holde vagt ved sin »pengepakke« på kirkegården ved Kapelvej. Afpresseren opdagede vagten og alarmerede Sommerkorpset. Det kom til en to timer lang kamp på kirkegården. Flere blev dræbt og såret

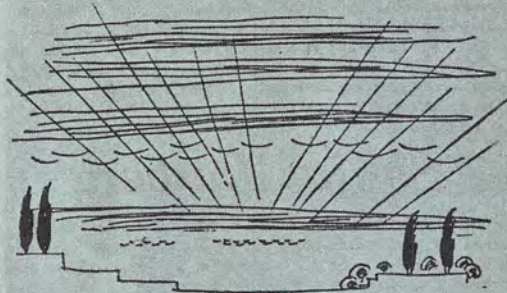
Over
1500 Dæk stjæles
hver Maaned!

Dæktverierne griber om sig. Flere og flere Dæk bliver skrækket af Cyklerne. Dæktveriene er ved at blive en Landeplage. Nu er der heldigvis sat en Stopper for dem. En ny sindrig Opfindelse er gjort: Deklassen „P. 20“. Naar den er monteret paa Cyklens For- og Baghjulsmetrik kan Dækket ikke fjernes uden Specialværktøj — og endda med Besvær. Lad Deres Cyklehandler sikre Deres Dæk med „P. 20“ endnu i Dag. „P. 20“ kan monteres paa alle Cykler og koster kun Kr. 1,25 pr. Par (til 1 Hjul). For Kr. 2,50 sikres begge Dæk.

Et brugbart cykeldæk stod i ca. 75 kr. på den sorte børs

Nytaar 1944-45

I de sidste og ledige Dage
i det gamle og mørke Aar
kan vi paa en Bods vandring søge
til hver sin Kirkegaard.
Vi har hver og een vore Døde,
som skygger for Morgenrøde.

De kommer fra Jorden den sorte,
en Hinde over en Grav.
Maaske de minder os stejlt om,
at Død er vor eneste Arv.
Det er, som om vi ogsaa drages
i Jorden, førend det dages.

Cypresserne tynger med Skumring,
og Tujaen hænger sig fast
i Sindet med sorgdystre Grene,
og hæmmer dets livsmuntre Hast.
Det er, som om vi ogsaa selv
gaar ind under Kælderhvalv.

Dog er det, som alle de Døde
har stærkere Røst end som saa.
De taler om mere end Døden.
Der er andet, de stoler paa,
De maner mod Døds slængslens Fare.
„Tag Livet, tag Livet i Vare!

Tag Livet, tag Livet i Vare!“
formaner de Dødes Røst.
„At lægge sig fejgt i Graven
er Menneskets billigste Trøst.
Men bliver det Ragnarok,
staar vi Døde bag Jer i Flok.

Vi stoler paa, I kan leve,
om end Idyllen forgik.
Med Nytaarets hule Øjne
med Mandmodets faste Blik.
Vi, Jeres Fædre i tusinde Aar,
forlanger, at I bestaar.“

TOM KRISTENSEN

Tom Kristensens nytårsdigt i Politiken

Med i Ragnarok?

Omkring nytår 1944-45 kulminerede den invasionsfrygt – eller det invasionshåb – der havde eksisteret allerede før den allierede landgang i Normandiet et halvt år tidligere. Hver dag rykkede både østfronten og den nye vestfront nærmere de danske grænser. I januar 1945 fik en ny tysk øverstbefalende i Danmark, generaloberst Lindemann, ordre til at forsvare Danmark »til sidste blodsdråbe«.

Den danske del af Vestvolden var sat i så højt beredskab, som de stadige troppeafgivelser til fronterne tillod, og inde i landet blev byggeriet af bunkers forceret.

Den tyske propaganda spillede på frygten for, at Danmark skulle blive krigsområde. Tyskfremstillede falske flyveblade forberedte befolkningen på en ufredelig befrielse. I et af dem beder »de allierede« om overbærenhed med de sultne asiater og negre, der har så stor appetit på nordiske kvinder.

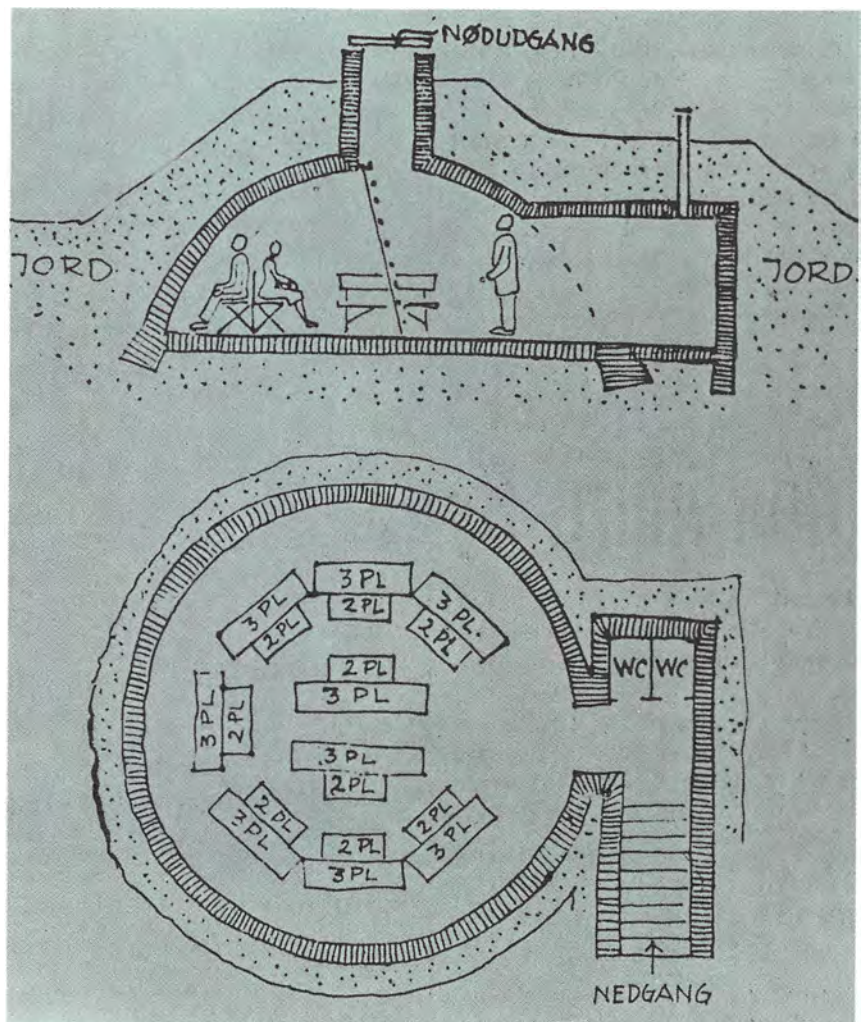

Krigskort fra Berlingske Tidende med aktuelle afstande fra London og Berlin

Østfrontveteranen Georg Lindemann (herover) satte sig kort efter sin ankomst i respekt ved at lade en gård og et ledvogterhus ved Struer nedbrænde som omgående gengældelse for en sabotageaktion mod sit private tog. Hans forgænger, von Hanneken, havde taget for godt for sig af retterne i Danmark. Han blev ved en krigsret idømt 8 måneders fængsel for korruption, men Hitler formildede dommen. Han blev degraderet til major og sendt til østfronten

Standard-indretning af et københavnsk beskyttelsesrum. Der var plads til 50 i hvert. Ved årsskiftet var der i København plads til 115.000 mennesker i bunkers. Bunkers-projektet kostede 20 mill. kr.

Skudt ned over Danmark

240 allierede fly styrtede ned eller nødlandede på dansk territorium under Besættelsen. Herved mistede ca. 1050 britiske og ca. 150 amerikanske flyvere livet. Godt 350 overlevede, og heraf blev ca. 100 hjulpet til Sverige.

De allierede maskiner overfløj Danmark på deres bombetogter til Nordtyskland. Overflyvningerne i forbindelse med den allierede luftoffensiv mod Tyskland forud for invasionen i Normandiet betegner et højdepunkt, som kan aflæses på tabslisten. En femtedel af de 240 fly, der styrtede ned eller nødlandede i Danmark, gik tabt i april og maj 1944.

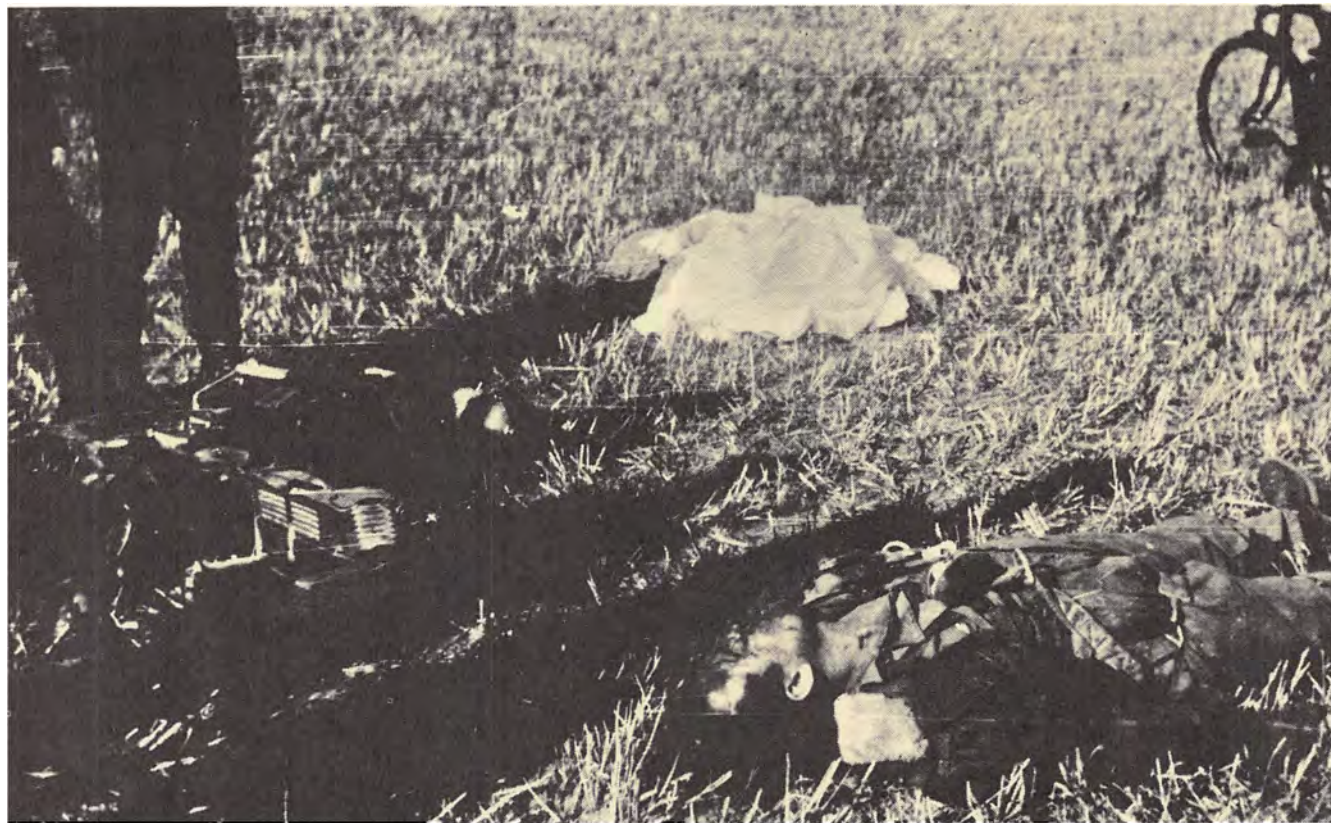
Gregers Hansen, i 1944 pressefotograf ved Horsens Folkeblad, fortæller:

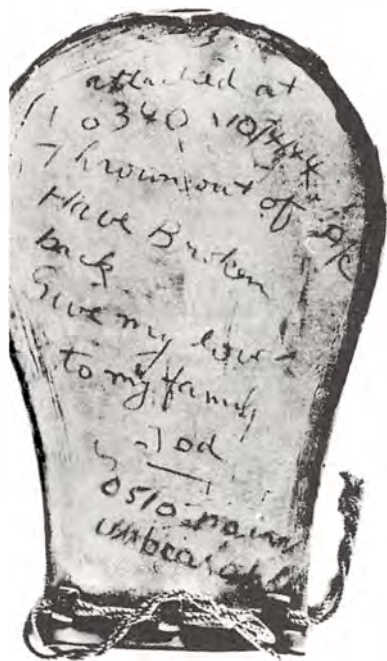
»Der var ikke blæst luftalarm. Vi var blevet vækket af motorlyden fra tunge bombefly. Fra altanen så jeg pludselig først en, så endnu en af de allierede maskiner styrte brændende til jorden 10–15 km vest for Horsens.

Så kom luftalarmen.

Sammen med to politifolk fra Voer og Nim herreders politikreds, politifuldmægtig Erling Ibsen og kriminalbetjent Aage Bram, kørte jeg ud for at se, om der kunne reddes nogen. Ikke to, men tre svære bombere, Lancasters, var blevet skudt ned. Alle ombordværende i de to af maskinerne var omkommet. Seks af besætningen i den tredje Lancaster, som vi fandt ved Aale, var også dræbt. Kun en havde overlevet nedstyrtningen.

Det var maskinens topskytte, Charles Edward Suffreen, 22 år, australier. Han havde pådraget sig et kompliceret bækkenbrud, da han blev slynget ud

Kort over nedstyrtede allierede krigsfly i Danmark under Besættelsen

af maskinen og ramte haleroret. Han var ved fuld bevidsthed og led stærke smerter.

På en lille gummipose til vand havde han skrevet sin afskedshilsen til familien:

»Attacked at 03.40 10/4/44. Thrown out of a/c. Have broken back. Give my love to my family. Jod. 05.10 pain unbearable.«

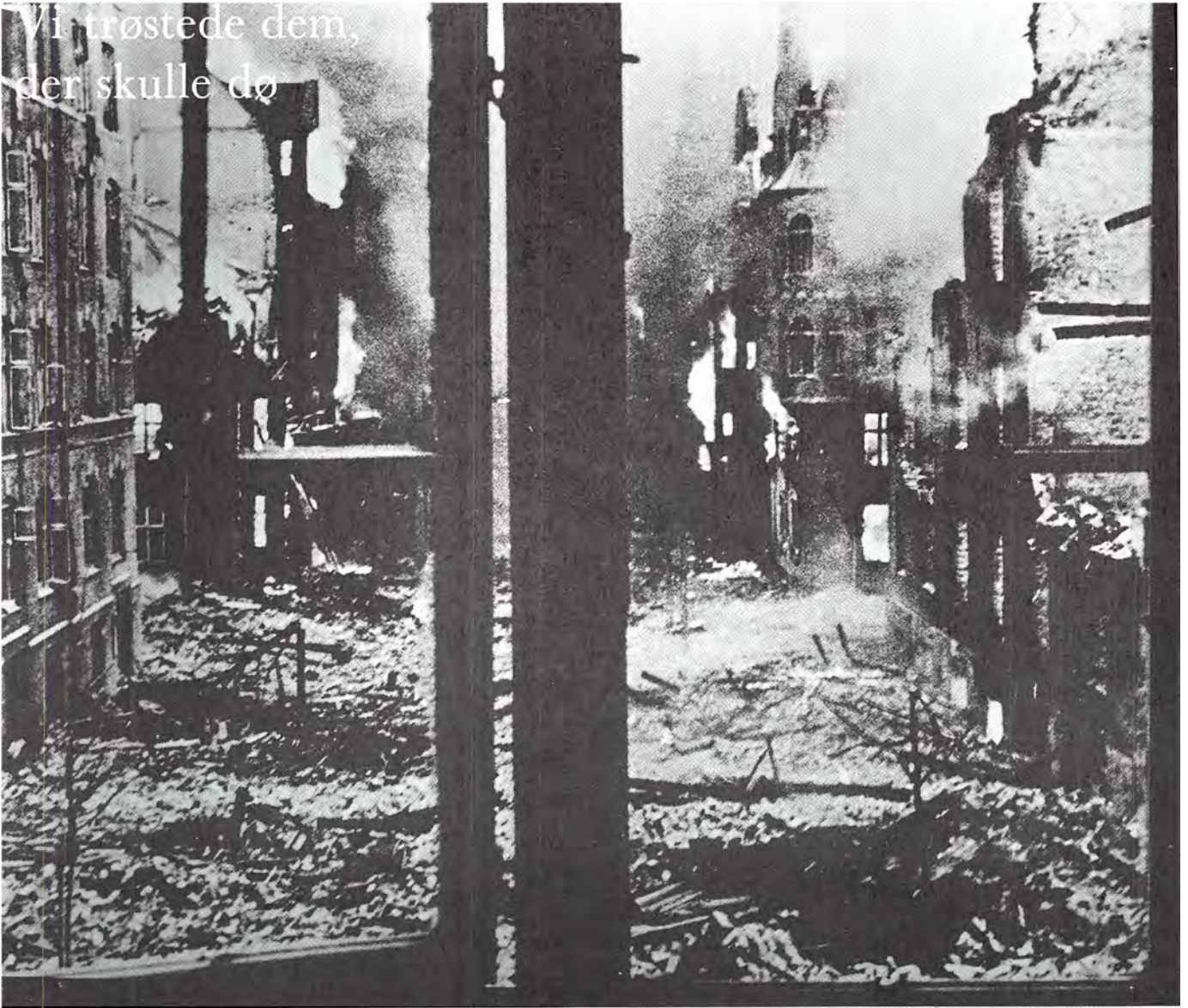
Lægen, vi tilkaldte, fandt kvæstelserne så alvorlige, at hospitalsindlæggelse var påtrængende nødvendig.

I ambulancen vred han sig i smerte, selv om der blev kørt langsomt ad de snørklede veje. Men pludselig ligesom bed han smerten i sig og smilte:

»Jeg er dog i live. Det er tyskerne i den Messerschmitt ikke. Han fik mindst en fem sekunders salve fra begge mine løb og faldt som en sten.«

Få timer efter indlæggelsen på Horsens Kommunehospital blev han hentet af tyskerne og anbragt på krigslazarettet i Århus. Han døde tre måneder efter.«

Vi trøstede dem,
der skulle dø

Den dybeste tragedie ramte den franske Jeanne d'Arc skole på Frederiksberg den 21. marts 1945. Kl. 11.20 styrtede et britisk Mosquito-bombefly med 1 ton bombelast ned bag skolen. Flyet var det sidste af seks i én af tre angrebsbølger mod Gestapo-hovedkvarteret i Shellhuset. Det havde ramt et lyskastertårn på Godsbanegårdens terræn og senere en skorsten på Henrik Ibsens Vej. Der var ikke blæst luftalarm. Alle børnene og de res lærerinder var derfor i klasseværelserne. Et minut efter nedstyrtningen kastede de seks fly i anden bølge fejlagtigt deres bombelast over den brændende skole.

Søster Margrethe, født Karen Hirt, fortæller:

»Da bomberne faldt, så jeg et vindue ikke langt fra, hvor jeg stod. Der var højt derop. Jeg sprang. To klasser – 30–40 børn – fulgte efter. De bad imens Paternoster.«

Søster Edith, født Agnes Segalt, var i skolens spisesal, da flyet styrtede:

»På trappen samlede jeg de yngste elever, stillede dem i række, beroligede dem. Den næste bombe faldt i vestibulen. Vi blev begravet i kalk. Jeg blev slynget gennem en åben dør, blev hængende ved hagen på et bord. Jeg tænkte: er der andre overlevende? Så hørte jeg søster Brita jamre. Hun lå

fastklemt under en bjælke. Mens telefondamen hjalp hende, søgte jeg efter børnene. De var i live. Andre, der prøvede at komme til beskyttelsesrummet, blev dræbt, da trappen styrtede ned fra femte sal. Jeg løb ned i kælderen, hvor børn klagede af smerte. Vandet fra de sprængte rør steg. Én af dem skreg, en anden stod lamslået. – Søster Edith, jeg græder slet ikke, hviskede hun. Nogle sagde: – Dør vi? Vi svarede: – Måske, men så kommer vi til Gud. En lille pige jamrede: – Søster, jeg har hele skolen på min ryg. De, der døde, var først bange. De blev rolige, da vi trøstede dem. Til sidst hørte man ikke mere deres åndedræt.»

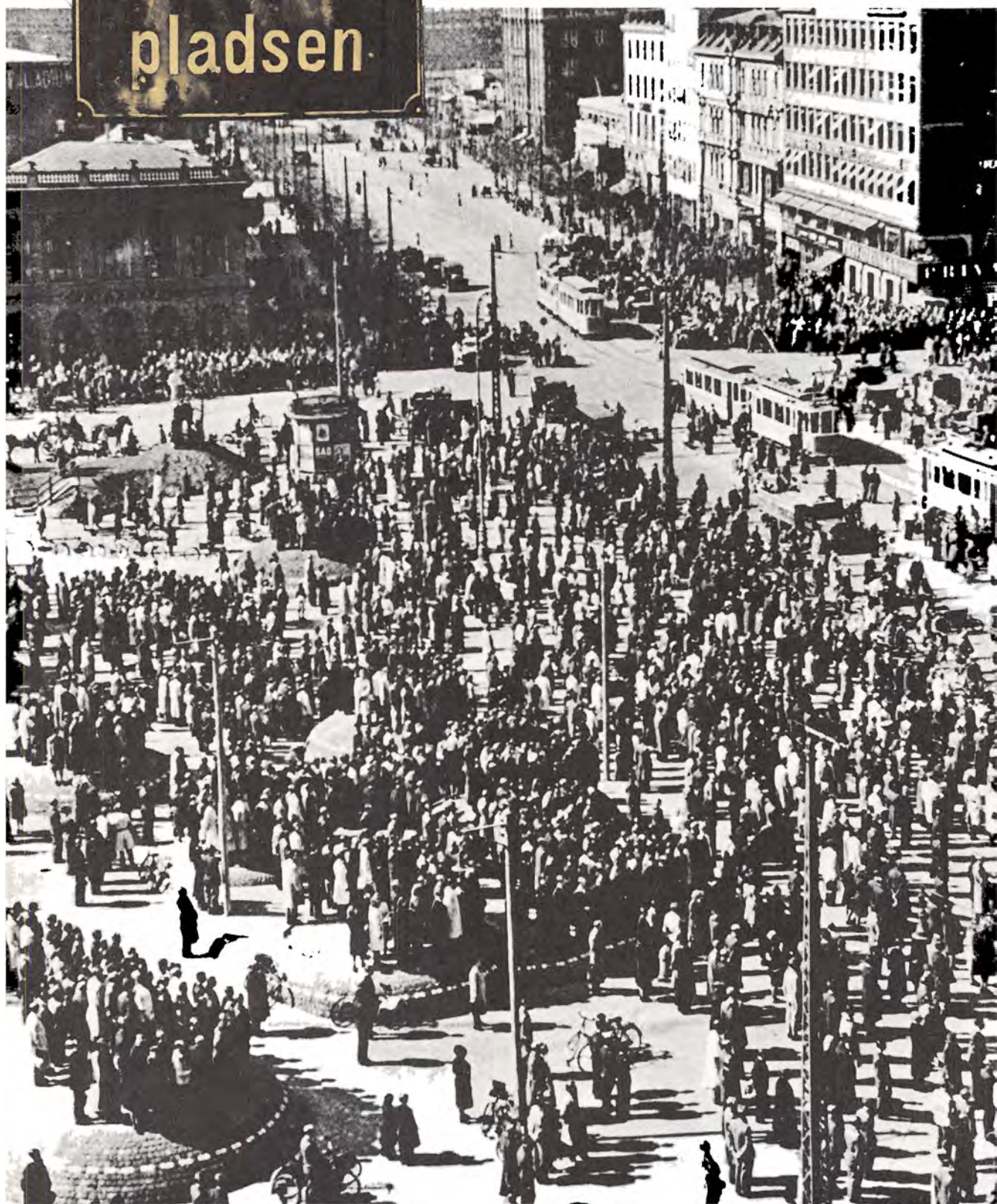

86 børn og 10 Sct. Josephs søstre blev dræbt. Mængder af civile hjalp Frederiksberg brandvæsen med rednings- og oprydningsarbejdet. Det var livsfarligt. To brandmænd blev dræbt under nedstyrtende mure. To beboere på Maglekildevej blev dræbt og 11 såret.

Jørgen Toft blev kaldt hjem fra sit kontor. Han fortæller:

»På vejen hørte jeg om fly-angrebet. Jeg tænkte hele tiden: – Det er ikke hos os, det er ikke hos os. Da jeg kom nærmere, syntes jeg, det var en anden karré, der var ramt af bomberne. Men det var hos os. I tre døgn ledte jeg efter min kone. Så fandt jeg hende. Død.«

Raadhus= pladsen

Den sidste 9. april - skydning og panik

9. april 1945 blev i København og andre byer markeret med to minutters stilhed. På Rådhuspladsen i København blev stilheden brudt af maskinpistolsalver. To tyske biler i vild fart på vej mod Dagmarhus skulle skræmme den store folkemængde. Journalist C. Næsh Hendriksen fortæller:

»Så standsede bilen pludselig ved siden af et bud, der med blottet hoved stod ved varecyklen. Han var helt alene på det sted, idet folk var gået længst muligt bort fra Dagmarhus' nærmeste omegn. Ud af vognen sprang en mand med maskinpistol, som han truende rettede mod budet. Den unge mand tog flugten, andre hipoer sprang ud af vognen, men netop på dette tidspunkt faldt der nogle skud fra Dagmarhus. Det så ud, som om der blev skudt mod vognen og dens maskinpistolbevæbnede besætning. Et par mand fra vognen råbte: »Kammeraden, Kammeraden!« samtidig med, at den åbenbare leder lod sin maskinpistol spille mod mængden.

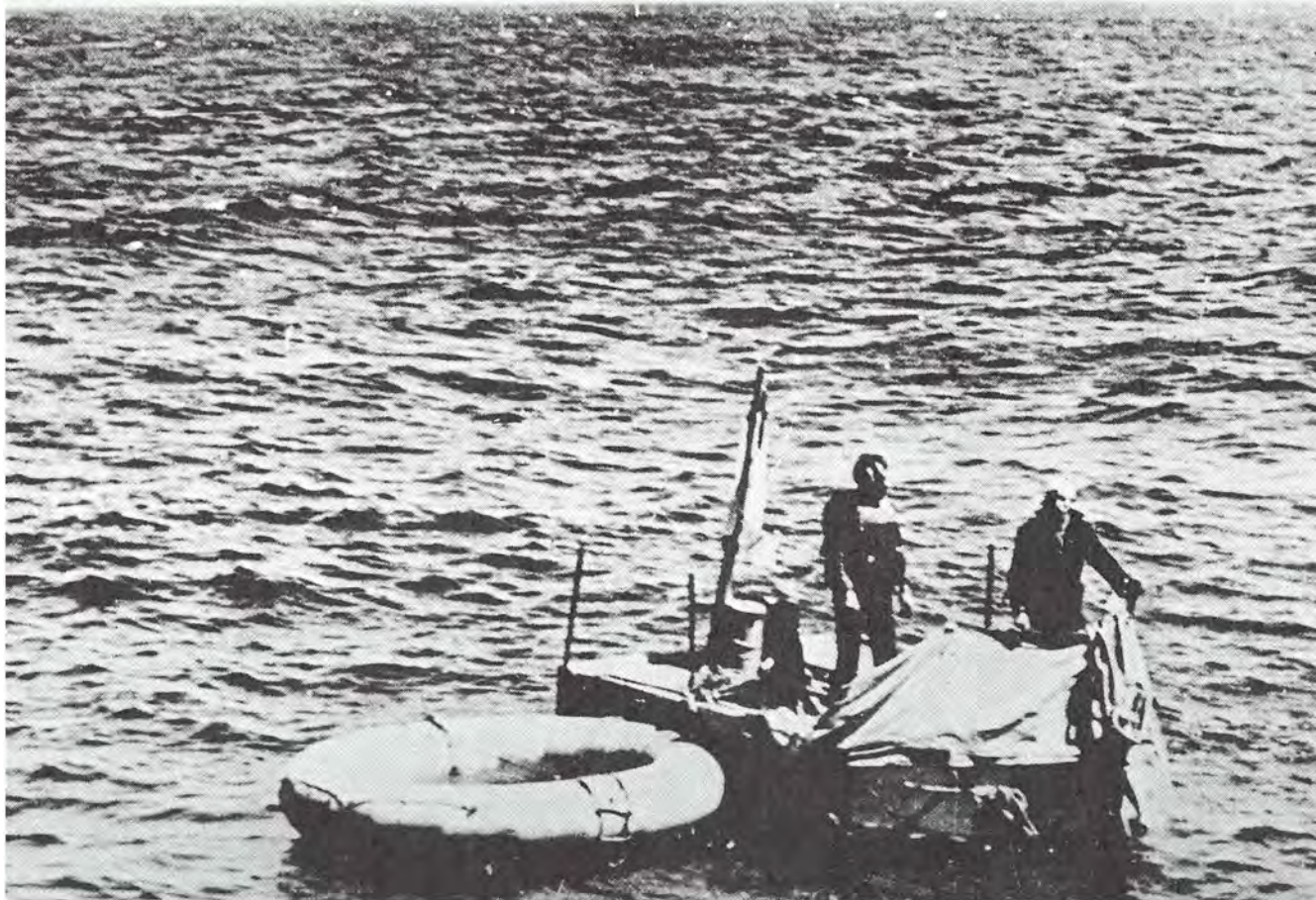
Nye maskinpistolsalver affyredes, folk kastede sig ned bag bunkersanlæg, plakatsøjler, salgsvogne, og hvor der ellers bød sig den mindste dækning. Også beskyttelsesgravene blev taget i brug.

Ved rådhustrappen lå en ung mand badet i blod. Et af landsforrædernes projektiler var trængt gennem øjet, og han var dødeligt såret.

På dette tidspunkt havde tyskerne imidlertid udkommanderet en snes mand fra Dagmarhus. De besatte kørebanerne og pladsen bagved og til begge sider for sporvejenes trafikmestervagt. Enkelte skud blev endnu løst, men en halv snes minutter efter trak tyskerne sig atter tilbage, fulgt af hipoerne og en betydelig stikkergarde, som pludselig skilte sig ud fra mængden for at følge med indenfor murene.«

De sejlede bare

1213 danske søfolk omkom under anden verdenskrig, og 240 skibe (heraf 136 i allieret tjeneste) gik tabt.

Kaptajn H. C. Røder, »TASMANIA«, torpederet 30. oktober 1942 i konvoj i Atlanterhavet, fortæller:

»Jeg var kommet ind under båden, da den kæntrede, og kunne ikke komme fri – der var noget, som havde grebet fast i mit tøj – men da jeg omtrent havde opgivet håbet om at komme ud af denne fælde, løftede en svær sø båden klar af mig. Jeg kom fri og lå nu halvt bevidstløs i mit redningsbælte og hev efter vejret, mens jeg så båden drive væk fra mig.

Under krigen var ethvert redningsbælte forsynet med en elektrisk batterilampe. Til at begynde med var disse lamper røde, senere kom der også hvide lamper.

Da jeg vågnede af min bedøvelse og så en del kraftige hvide lys, samt en del røde, som dukkede op og ned i bølgerne, følte jeg mig i min døs hensat til Tivoli en sommeraften, når illuminationen er tændt.

Pludselig blev jeg klar over, at jeg selv var et af disse blus og lå fortabt ude på det store Atlanterhav.

Så fik jeg travlt. Jeg var klar over, at nåede jeg ikke båden, var jeg fortabt. Jeg havde svært tøj på og gummistøvler, som jeg forgæves prøvede at sparke af, men der var intet andet at gøre end at svømme efter båden – og man kan gøre en del, når det gælder livet. Jeg var ikke helt ung længere, og jeg var flere gange ved at give op, men man kan altid lidt til, når

Danske skibe i allieret tjeneste førte dansk flag. Ca. 6000 danske søfolk sejlede for de allierede. Heraf omkom ca. 700

Matros Aage Olsen, førstestyrmand Christoffersen og fjerdestyrmand Georg Jensen drev omkring i 18 døgn på en redningsflåde, før de blev samlet op af et canadisk krigsskib. Deres eget skib, »M/S PANAMA«, ØK, var forlist den 11. april 1945 under konvojsjelds fra Cardiff til Philadelphia. 42 af deres kammerater omkom ved forliset

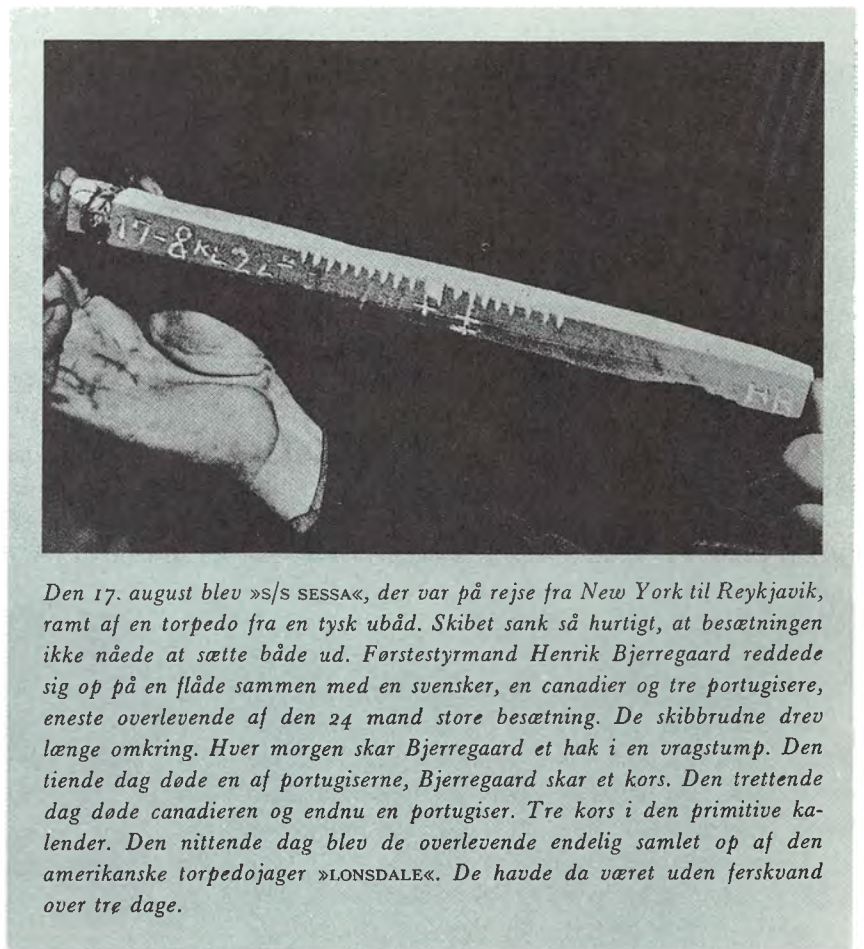
det for alvor gælder – så, hæng i københavner, livet er kært – og det lykkedes mig omsider at komme helt hen til den kæntrede båd og klamre mig til den.

Folkene lå oven på bunden af båden og ned langs dens sider, holdende sig fast til de reb, der var spændt rundt om båden netop med en sådan situation for øje.

Jeg var klar over, at vi ikke kunne henleve vor ungdom på bunden af denne båd, vi måtte se at få den på ret køl igen, men hver gang jeg ville give en ordre, blev det kun til uforståelig stammen og lallen, og jeg vidste ikke mine levende råd.

Men så kom jeg i tanker om, at jeg har hørt eller læst, at folk, der stammer, ikke gør det, når de synger – og så gav jeg mig til at synge: »Nu skal vi ha' båden halet rundt« – folkene troede vist nok, jeg var blevet skør, men de forstod, hvad jeg ville, og samledes for at hale båden rundt.«

Kort efter blev de skibbrudne samlet op.

Den 17. august blev »S/S Sessa«, der var på rejse fra New York til Reykjavik, ramt af en torpedo fra en tysk ubåd. Skibet sank så hurtigt, at besætningen ikke nåede at sætte både ud. Førstestyrmand Henrik Bjerregaard reddede sig op på en flåde sammen med en svensker, en canadier og tre portugisere, eneste overlevende af den 24 mand store besætning. De skibbrudne drev længe omkring. Hver morgen skar Bjerregaard et hak i en vragestump. Den tiende dag døde en af portugiserne, Bjerregaard skar et kors. Den trettende dag døde canadieren og endnu en portugiser. Tre kors i den primitive kalender. Den nittende dag blev de overlevende endelig samlet op af den amerikanske torpedojager »LONSDALE«. De havde da været uden ferskvand over tre dage.

Jeg var den sidste, der talte med ham

Den eneste udlænding, der under anden verdenskrig fik Victoria-korset, den højeste britiske udmærkelse, var dansker.

Det var Anders Lassen, der havde meldt sig som frivillig i 1941. Han deltog i 1942 i commando-troppers raids mod den franske kyst, avancerede hurtigt til major og ledede i 1943 og 44 en række landgangsoperationer i Det græske Øhav.

Efter Grækenlands befrielse blev han beordret til den norditalienske front, hvor hans afdeling blev sat ind ved Comacchio-søen.

Her faldt han den 9. april 1945, kun 25 år gammel.

Han havde fået til opgave at rykke frem mod en lille by ad en dæmning, som var stærkt befæstet. Da tyskerne åbnede ild og standsede fremrykningen, nedkæmpede han ene mand to tyske maskingeværstillinger.

Så løb han frem mod den tredje.

Sergeant-major Leslie Stephenson fortæller:

»Major Lassen og jeg havde fundet en smule dækning bag en lille forhøjning på vejen. Major Lassen var i færd med at kaste mine håndgranater. Han havde brugt alle sine egne. Og da han var højere end jeg, kunne han kaste længere.

Så var der nogen, der råbte »Kamerad« enten inde fra maskingeværstillingen eller lige bag den. Major

Lassen gik frem og gjorde holdt tre yards foran stillingens indgang og beordrede på tysk modstanderne til at komme ud og overgive sig, men i samme øjeblik åbnede et maskingevær ild inde fra stillingen og sårede ham dødeligt. Han må have stået på jernbanelinien, da han blev ramt. Idet han faldt, kastede han tre håndgranater ind i stillingen og dræbte og sårede forsvarerne.

Jeg hørte ham kalde og løb over til ham og fandt ham liggende omtrent to yards foran stillingen på jernbanelinien. Han lå på ryggen. Jeg løftede ham lidt ved at tage ham under armen og støttede ham mod mit knæ. Han spurgte, hvem det var, og jeg sagde: »Steve« – og han sagde: »Godt – jeg er såret, Steve, jeg skal dø – se at få de andre tilbage«. Så talte jeg til ham og sagde, at det blev alright og spurgte ham, om han troede, at han kunne gå, men fik ingen svar.

Han må have lidt, da han var dødeligt såret, men han stønnede ikke. Så prøvede jeg at løfte ham og spurgte ham, om han kunne gå ved at støtte sig til min skulder, men heller ikke på det fik jeg svar.

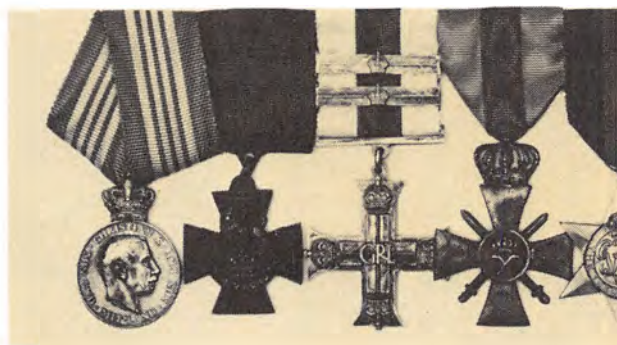
Jeg kunne indse, at majoren umuligt selv kunne gå, endsiges støtte sig til mig, og han var for tung til, at jeg kunne bære ham. Så gav jeg ham morfin.

Han syntes da at være ved bevidsthed, for han spurgte mig, hvad det var. Jeg sagde, at det var morfin, og at han ville være alright, og at jeg skulle få ham tilbage til bådene, men så sagde han igen:

»Det nytter ikke, Steve, jeg er ved at dø – lad mig ligge, og se at komme bort og få de andre med dig«. Så blev han bevidstløs.

Nu kom en af de andre til, i mørket så jeg ikke, hvem det var – jeg bad ham hjælpe mig, men han bøjede sig ned og sagde: »Majoren er død«.

Så lagde jeg Andy ned. Jeg var den sidste, der talte med ham.«

Anders Lassens afdeling på den norditalienske front ved Comacchio-søen i 1945. Major Lassen står i midten med baret og feltflaske på hoften

MAJOR ANDERS LASSEN.

Major Lassen, a Dane serving in the British Army, was posthumously awarded the V.C. in September 1945 for his courage in Italy on April 8-9, 1945. By his leadership, when commanding a patrol, he was responsible for wiping out three enemy positions, and died hurling a grenade at the enemy.

I den skrivelse, der fulgte med Victoria-korset, hedder det om Anders Lassens indsats:

»Takket være sin fremragende ledelse og tilsidesættelse af sin personlige sikkerhed, nåede major Lassen sine mål trods fjendens overlegenhed. Han nedkæmpede tre stillinger med seks maskingeværer, dræbte otte fjender, sårede mange og tog to fanger.«

Samme dag, den 9. april 1945, faldt en anden dansk frivillig i den britiske hær: Christmas Møllers søn John. Han blev dræbt under den britiske offensiv i Nordtyskland.

Ca. 1000 danske gjorde frivillig tjeneste i Storbritanniens og dominions hære. Heraf faldt 110. Også i de amerikanske hære gjorde mange danske frivillige tjeneste, men dem har man ingen tal på.

Et førkrigsbillede af den daværende aspirant Anders Lassen, den eneste udlænding som under anden verdenskrig dekoreredes med Victoria-korset. Allerede den 9. april 1940 meldte Anders Lassen sig i Colombo på Ceylon som frivillig i det berømte engelske regiment The Buffs

Anders Lassens medaljer. Fra venstre: Chr. Xs Erindringsmedalje, Victoria-korset, Military Cross, det græske krigskors, The War Star, The African Star, The Italy Star, Defence Medal og War Medal

Lillekrigen nord for polarcirklen

Grønland blev krigsskueplads, da tyskerne besluttede at oprette en meteorologisk station på østkysten nord for Scoresbysund. Observationer i dette område var af så stor betydning for vejrmeldingerne for Europa, at tyskerne prøvede lykken fem gange – uden held.

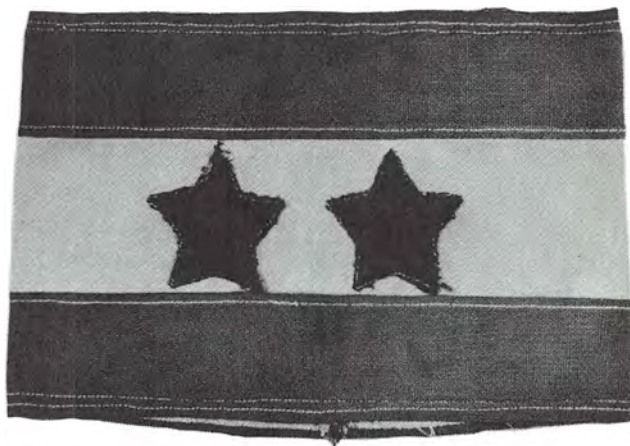
Bevogtningen af nordøstkysten varetoges af krigens mindste selvstændige militærstyrke, den nordøstgrønlandske slædepatrulje, som kun talte en snes mand.

Sergent Kurt Olsen fortæller:

»Det er normalt for mennesker at slutte sig sammen og stå last og brast mod en overvældende natur, men vi måtte altid være beredt på, at alle, vi stødte på, når som helst og hvor som helst kunne vise sig at være vore fjender.«

I marts 1943 opdagede slædepatruljen, at tyskerne var gået i land på Sabineøen.

Det blev optakt til en usædvanlig lillekrig i de øde polaregne.

Slædepatruljens eneste uniformering var et armbind i farverne blå og hvidt og rødt

Tyskerne slog først. De angreb den danske station på Eskimonæs, men slædepatruljens folk undslap, og chefen, kaptajn I. K. Poulsen, gik på elleve døgn de 377 km til Scoresbysund for at underrette landsfogden, Eske Brun, om slædepatruljens iagttagelser.

Hans telegram lyder:

»KL. 23.00 DEN 23. MARTS ESKIMONÆS EROBRET AF FJENDEN I LØBET AF TI MINUTTER. ESKIMONÆSFOLKENE UNDSLUPPET. DE HAR INGEN KLÆDER ELLER ANDRE NØDVENDIGHEDSGENSTANDE OG ER IKKE SAMMEN. HUNDESPAND OG KODE FOR MARTS TAGET AF FJENDEN«.

Tyskerne brændte alle bygningerne på Eskimonæs, med undtagelse af en lille hytte, på hvis dør de skrev:

»USA beskytter sine forsvarsinteresser her i Grønland. Det samme gør vi. Vi er ikke i krig med Danmark. Men Deres guvernør har givet ordre til at fange eller skyde os. De gør derfor Grønland til krigsskueplads. Hvis De vil have krig, skal De få krig. Bemærk, at vi har lagt alle Deres jægers personlige ejendele og alt pelsværk i denne hytte, mens vi har ødelagt radioinstallationerne, som blev brugt i USA's tjeneste.«

Under de følgende småkampe i området dræbte tyskerne korporal Eli Knudsen og tog korporal Marius Jensen til fange, men han flygtede fra dem og tog deres chef, kaptajn H. Ritter, med.

Så greb amerikanerne ind og bombede den tyske vejrstation.

Oberst Bernt Balchen fortæller:

»Vi kaldte ham »Propel«, og han var en islandsk fårehund, en 6 måneder gammel hvalp med spidse øren og en hale, der kunne svirre 360 grader rundt, hvilket gav ham navnet.

Slædepatruljens folk tilbagelagde i alt 40.000 km med hundeslæde under krigen. Kurt Olsen fortæller: »Hundene fulgte med vågen interesse alt, hvad der foregik omkring os. Vi var helt afhængige af dem, når det gjaldt om at spore fremmede og mystiske dufte i terrænet«

Hans lidenskab for flyvemaskiner var lige så inderlig som en flyveraspirants efter den første solo. Af den grund var »Propel« med, da vi foretog vort længe ventede bombeangreb på de tyske poster på Sabine.

Den 25. maj blev vejret gunstigt for flyvningen.

Vi nærmede os målet i klart morgenlys. Solen fik isen på bjergene til at glimte, de hvide snepletter og sorte klipper dannede mønster som et skakbrædt neden under os.

Da vi fløj over området i 5000 fods højde skelnede vi to hovedbygninger, en toetagers bygning, som vi antog for radiostationen, og et enetages skur nogle hundrede meter derfra, som vi mente måtte være et forråds-hus. I midten af Hansabugten var et tysk forsynings-skib frosset fast i isen.

Kaptajn Turner og jeg slog en cirkel med vore kampfmaskiner og kom ned nordfra gennem en dal, idet vi dykkede ned 50 fod over hovedbygningen. Da vi nærmede os, gav vi alt, hvad vore forreste maskingeværer kunne yde, og haleskytten tog fat, da vi var passeret. Da vi så os tilbage kunne vi se røgen fra vor brandammunition vælte ud af begge bygninger, som nu var et let mål for bombemaskinerne.

Nu så jeg den første bombemaskine gøre en runde over lejren, men han smed mærkelig nok ingen bomber og fløj tilbage for at gøre et andet forsøg. Den an-

Eskimonæs efter det tyske overfald

den Liberator kastede sine bomber i første omgang. Da han var færdig kom den første Liberator igen, og denne gang kom han af med sine bomber, der ramte, hvor de skulle, og gjorde betydelig skade.

Da vi var kommet tilbage, spurgte jeg piloten i den første bomber, hvorfor det ikke var lykkedes ham at komme af med bombelasten i første omgang. Han så lidt fåret ud: »Jeg skal sige Dem, hvordan det var, hr. oberst. Ligesom bombekasteren havde sin finger på udløseren, kom jeg til at se mig tilbage, og der lå »Propel« i dyb søvn i bomberummet. Et minut til, og han ville have været på vej ned med bomberne.«

Den 4. oktober 1944 overraskede amerikanske soldater fra Coast Guard-skibet »EASTWIND« en tysk vejrstation på Lille Koldenvey og tog 12 mand til fange. Dermed opgav tyskerne forsøgene på at få fodfæste på Grønland

Dannebrogslaget fra stationen på Eskimonæs

Broderfolkenes afsked

Christian Xs rige blev mindre under Besættelsen. Islændingene opsagde den dansk-islandske forbundsoverenskomst af 1918 og proklamerede republikken Island. Afskeden med Danmark var ikke særlig hjertelig, og det var for en stor del tyskernes skyld.

Allerede i tyverne havde det islandske Alting erklæret, at man ville opsigte personalunionen med Danmark, så snart forbundsloven tillod det. Loven kunne tages op til revision – efter 1940. I maj 1940 blev Island besat af Storbritannien, og i sommeren 1941 overtog USA – efter overenskomst med Island – beskyttelsen.

17. maj 1941 erklærede Altinget sig i princippet for republikken. Synspunktet var på ingen måde nyt for Danmark, men et »uafhængigt islandsk statssamfund« passede ikke ind i de nazistiske »Neuropa«-planer. Det tyske udenrigsministerium lagde nu pres på den danske regering for at bringe den i et modsætningsforhold til den islandske. Efter tysk diktat tog den danske regering afstand fra de islandske skridt på en måde, der næsten kun kunne virke sårende.

8. marts 1944 vedtog Altinget énstemmigt at indføre republikken, hvis en folkeafstemning godkendte det. Kongen skrev til den islandske regering, at han forventede, båndet mellem det islandske folk og dets konge ikke blev skåret over for stedse, så længe både Island og Danmark var besat. Kongens budskab sluttede:

»Vi nærer den faste overbevisning, at det ville være lidet lykkeligt for det gode broderskabsforhold mellem disse to nordiske stater, som ligger os så stærkt på sinde, dersom dette skete. Vi ønsker derfor, at det, inden den endelige afgørelse træffes, tilkendegives Islands regering og folk, at vi ikke, så længe de nuværende forhold består, kan anerkende den forandring af regeringsformen, som Islands Alting og regering uden forhandling med os har besluttet.«

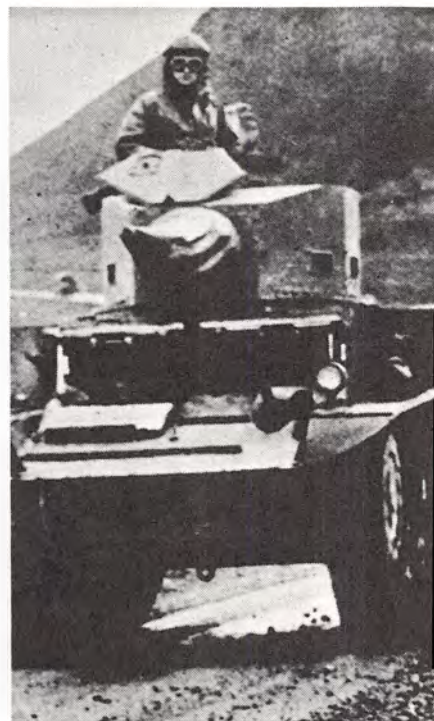
I den islandske regerings svar hed det:

»Fremmede troppers nærværelse i Island er ikke til hinder for, at folket frit kan udtrykke sin vilje. Man er i Island af den opfattelse, at den gældende islandske forfatning bygger på og anerkender den grundregel, at en suveræn stats regeringsform bør bestemmes alene af folket selv.«

Efter denne meningsudveksling gik islændingene til folkeafstemning 20.–23. maj. Deltagelsen var 98,6 pct. Der var 70.536 stemmer for ophævelse af unionen, 535 imod. 68.862 for republikken, 1.064 imod. Til proklamationen af republikken Island 17. juni 1944 på Þingvellir sendte kongen et telegram med de bedste ønsker for den nye nations fremtid.

Færøerne blev besat af britiske styrker 12. og 13. april 1940. Ved en styreløse af maj 1940 delte Lagtinget og den danske amtmand de lovgivningsmæssige og administrative beføjelser mellem sig. Denne ordning bestod til krigens slutning. Men Folkeflokket, der krævede færøsk selvstændighed, fordoblede i august 1943 sit mandattal i Lagtinget og fik 12 af de 25 mandater.

Den færøske fiskerflåde led store tab under fiskeriet og sejladsen til de britiske fiskerihavne. Alle skibe sejlede under det færøske nationalflag, selvom det rød-blå-hvide flag på afstand nemt kunne forveksles med et britisk marineflag.

*Det tyske
propaganda-
ministerium auto-
riserede dette
billede:
den tyske
generalkonsul i
Reykjavik føres
væk - »i strid med
Folkerettens
bestemmelser«*

*Her ses
nogle af de
garnisonerede
tropper på march
gennem Thorshavn.
Nederst et canadisk
højlanderregiment*

*Amerikanske
Stewart-
kampvogne i Island*

Rædslernes omfang

I april 1945 kom de fleste af de danske fanger i tyske koncentrationslejre hjem – på gennemrejse til Sverige, hvor de efter overenskomst med Tyskland kunne interneres »til krigsafslutningen«. Transporten fra lejrene Buchenwald og Neuengamme var kommet i gang i lille målestok allerede i december 1944, nu kunne en storstilet undsætningsaktion sættes ind. Den blev organiseret af svensk og dansk Røde Kors, ledet af greve Folke Bernadotte.

Danske og norske fanger hentedes fra stamlejre, udekommandoer og gestapofængsler over hele Tyskland. Midt i marts oprettedes en dansk-norsk fælleslejr i Neuengamme-lejren. Neuengamme og denne lejrs udekommandoer havde haft det største kontingent af danske fanger, ca. 1600.

15. april undsatte 35 af de hvide busser de danske jøder i Theresienstadt. Overrabbiner Friediger husker:

»Jeg bilder mig ind, at hvis Himlen i dette øjeblik havde åbnet sig for mig, så ville den herlighed, jeg kunne skue, næppe have gjort mere overvældende indtryk på mig end denne meddelelse.«

20. april førtes de sidste danske og norske fanger fra fælleslejren i Neuengamme, foreløbig til Frøslevlejren og til Møgelkær ved Horsens. Omfanget af rædslerne i Det tredje Rige begyndte at kunne anes. 6.159 danskere blev sendt til tysk »genopdragelse«, hver tiende af dem døde af mishandlingerne, og resten var fysisk og psykisk mærket for livstid. Men af kz-fanger fra

andre nationer – hvis genopdragelse havde varet længere og som ikke havde fået pakker fra det hjemlige Røde Kors – døde 90 pct.

De danske Stutthof-fanger kunne ikke undsættes. Nogle af dem var i slutningen af januar blevet sendt på døds-march, på flugt for de fremrykkende sovjetiske tropper. De overlevende blev befriet på grænsen mellem Østpommern og den tidligere polske korridor den 10. marts.

I Buchenwald fik Røde Kors-ambulanceføreren i stedet for fem danske fanger denne kvittering for »5 danske askeurner, rigtigt overgivet«

Bilag 2.

Von der Verwaltung des Konzentrationslagers-Buchenwald werden heute 5 Stück Aschenurnen an das Dänische Rote Kreuz übergeben:

	Vorname:	geboren:	gest.:	eingel.:	Geb.-Ort:
lsen	Arne	1.9.09	12.1.45	15.1.45	Høstved
ger	Christen	25.5.91	13.1.45	16.1.45	København
ng	Peter	9.9.99	6.1.45	9.1.45	Vejle
en	Peter	15.9.88	3.1.45	6.1.45	Hjerm
ch	Carl	26.6.10	16.1.45	19.1.45	Kalundborg

Die 5 oben aufgeführten D. Aschenurnen richtig übergeben:

2. Feb. 1945.

Der Leiter des Krematoriums.

Omkring 18.000 kz-fanger undsat-tes ved Bernadotte-aktionen. I de sidste hektiske uger slap også ikke-skandinaviske fan-ger med. Her kaster polske og franske kvinder sig over nogle madrester ved grænsestationen i Padborg

En dansk politi-betjent, hentet fra Neuengamme. Han er 40 år

Blandt fangerne i en af de sidste Røde Kors-transporter fra Neuengamme var journalist Niels Jørgensen. Han havde været anbragt i Neuengammes udekommmando Alt Garge, hvor fangerne blev udlejet til civile firmaer. Firmaerne betalte lejren 6 mark og 25 pfennig pr. fange pr. dag. Næsten alle døde af mishandling og underernæring. Niels Jørgensen fortæller:

»Koncentrationslejren i Alt Garge svarede i de fleste henseender til landsbykirken hjemme. Den var midtpunktet i landsbyens liv.

Vi var en del af landsbyens liv, selvom det bare var som slaver.

Der var ingen, som vendte ansigtet bort eller slog øjnene ned. Tværtimod stod de små børn og pegede fingre ad os, medens de efterlignede SS'ernes kommandoråb; og de gamle så på os med kolde, hårde øjne.

En af egnens matadorer henvendte sig en dag til lejrkommandanten for at klage over, at fangerne ofte blev slået med knipler på vejene, når de marcherede til og fra deres arbejde. Han havde, forklarede Lagerälteste, udtrykkeligt understreget, at fangerne for hans skyld måtte blive slået fordærvet allesammen. Men det måtte ikke ske på alfarvej, således at det var til gene for befolkningen. Han havde selv to døtre, som flere gange var blevet vidne til mishandling af fangerne, og det havde virket så uappetitligt.«

Et døgn i Danmark under sammenbruddet

Udenrigsministeriets Pressebureau registrerede, så godt det lod sig gøre, de vigtigste begivenheder døgn for døgn. På disse og de følgende sider kan De læse den fortrolige rapport nr. 175 – hvad der skete i Danmark i døgnet 23. april 1945:

Ni henrettelser. Det er meddelt Udenrigsministeriet, at følgende danske statsborgere den 18. april er dømt til døden ved tysk krigsret for franc-tireur-virksomhed:

Handelslærling Ivar Peder Lassen, Fredericia.

Jernbanefunktionær Hans Eeg, Fredericia.

Jernbanearbejder Helge Karlo Harry Hermann, Fredericia.

Gartneriejer Hans Christian Just Petersen, Fredericia.

Jernbanearbejder Emil Martin Andersen, Fredericia.

Eluf Preben Månssen, Taulov.

Carl Gustav Kolding, Taulov.

Henry Jacobsen, Taulov.

Jernbaneassistent Ole Christensen, Fredericia.

Dommene er fuldbyrdet. Der er ved Udenrigsministeriets foranstaltning givet de efterladte underretning.

Det er endvidere meddelt Udenrigsministeriet, at jernbanearbejder Ib Schermer-Schaltz, Fredericia, ligeledes er dømt til døden, men at dommen efter indsendt benådningsansøgning er ændret til livsvarigt tugthus.

Tysk gade-razzia i København foråret 1945

PROVINSSEN:

ÅLBORG: Razziaen sidste mandag. Om den tidligere omtalte razzia den 16. ds., hvor tysk politi gjorde et våbenfund, oplyses nu, at bogtrykker Kurt Holten Andersen, som først blev anset dræbt og sæbehandler Mortensen begge ligger såret i tysk fængsel. Lederen af Springborgs trævarefabrik, direktør Buck, der blev arresteret tirsdag morgen, er atter løsladt, man eftersøger virksomhedens kontorchef og en ingeniør. Fredag eftermiddag blev trævarefabrikken besat af tysk militær.

Ved den aktion, som nogle modstandsfolk mandag aften rettede mod Gestapo, mens razziaen mod Springborg stod på, dræbtes to gestapofolk, den ene af dem en dansker ved navn Clemmensen, mens ca. 10 blev såret. Alle modstandsfolkene slap bort fra denne aktion, men natten til tirsdag blev der foretaget ca. 10 arrestationer.

ÅBENRÅ: Fra Røde Kors's station i Padborg afgik søndag ni rutebiler til Hamburg for at hente beboerne

Sabotage mod Højspændings- og Telefonledninger

Ritzaus Bureau meddeler:

Der er i de sidste Dage i Jylland udført nogle Sabotagehandlinger mod Højspændings- og Telefonledninger.

Henrettelse for Begunstigelse af Fjenden

Fra officiel tysk Side meddeles:

Bagersvend Lars Bager Svane, født den 26. April 1919 i Marstal, er i Henhold til Krigslovene dømt til Døden og henrettet for Begunstigelse af Fjenden ved Spionage og ved andre Gerninger.

på det danske alderdomshjem, Stift Rosénborg, til Danmark.

THISTED: Ved 23-tiden søndag aften eksploderede en meget kraftig bombe i Thisted Andels Svineslagteris pølsemageri, der blev fuldstændig ødelagt. Meget uerstatteligt maskineri blev ødelagt, og pølsemageriet vil ikke komme igang igen foreløbig. Slagteriets drift er i øvrigt uforstyrret.

RONNE: Det meddeltés i UPS nr. 173, at en skipper Holm var fundet skudt i Dragør. Det oplyses nu, at skibsføreren, Johannes Holm, med sit skib var på vej

fra Sletten til Rønne, da det blev prajet af et tysk vagtskib. Man misforstod imidlertid signalet, hvorfor der blev skudt fra vagtskibet, og en kugle ramte skibsføreren.

RONNE: En halv snes tyske soldater besatte søndag eftermiddag kl. 17.30 telefonselskabets bygning i St. Mortensgade. Samtidig blev der spærret for almindelig telefontrafik, og kun livsvigtige samtaler blev ekspederet. Spærringen ophævedes kl. 20.30. Årsagen til den tyske foranstaltning var en sabotage den foregående nat mod nogle telefonledninger ved Nyker.

FREDERICIA: Ved en af fangetransporterne sydfra havde en del folk taget opstilling på gaden, og Vagtværnet opretholdt ordenen. En hipomand fandt, at der var for mange folk, og skød sin maskinpistol af ned i jorden. Vagtværnschefen henvendte sig til den tyske banegårdsofficer og bad ham tage våbnet fra hipomanden. Dette skete.

En repræsentant, Christian Morrild, blev natten til mandag såret på Vesterbrogade. En flok hipo-folk gik op på siden af ham og spurgte, hvorfor han havde råbt efter dem. Samtidig fik han et skud i brystet. Han mener at være udenfor livsfare.

GRENÅ: Et halvt hundrede hipo-folk er blevet stationeret i Grenå, hvor de udfolder en omfattende patruljeaktivitet. Hele egnen afsøges hver dag, rutebilerne stoppes og gennemses, legitimationskort kræves overalt forevist.

ROSKILDE: Den svenske gesandt i Berlin, minister Richert, har passeret Danmark på vej til Sverige. Undervejs var han gæst hos stiftsamtmand Neumann i Odense, og natten til mandag overnattede han i Ros-

Sabotør henrettet

Fra officiel tysk Side meddeles:

Assurandør Karl Erich Abel, født 18. September 1910, i Løgstør, er i Henhold til Krigslovene dømt til Døden og henrettet for Sabotage.

kilde. Han ledesagedes af sin hustru, men oplyser i øvrigt, at det svenske gesandtskabspersonale fortsat opholder sig i Berlin.

RONNE: Arbejderne på Bornholms flyveplads og på den store arbejdsplads ved Klemensker har efter at der er opslået plakater, der advarer mod at arbejde mod tyskerne, nedlagt arbejdet. Det skete lørdag formiddag, og siden har ingen arbejdere vist sig på de to arbejdspladser.

SONDERBORG: Det hjemmetyske Heimwehr er blevet

opløst og medlemmerne har fået ordre til at aflevere deres våben og uniformer.

HADERSLEV: Natten til søndag nedkastede en allieret maskine 60-70 brandbomber med eksplosiv ladning ved Høgelund mellem Haderslev og Over Jersdal. De faldt i nærheden af en gård, men der skete ingen skade.

Toggangen var ikke til at regne med mere. Her bespiser DSB ventende passagerer med havregrod på Roskilde station

ÅRHUS: Natten til mandag ved 2-tiden åbnede det tyske luftværn ved Egå under luftalarm ild mod overflyvende maskiner. En 4-motorers Mosquito styrtede brændende ned ved Egå, og af dens tre mands besætning blev den ene såret, mens to slap næsten uskadt.

KOLDING: Rutebilejer Brendekilde, Jels, fik søndag meddelelse om, at den rutebil, han havde stillet til rådighed for Røde Kors til afhentning af danske og nordmænd fra Tyskland, var brændt natten til søndag efter et allieret flyverangreb. To af bilens passagerer var dræbt, to hårdt såret og ni lettere såret. Blandt de sårede var ejerens søn, den 23-årige chauffør Kadwill Brendekilde og mekaniker Kaj Skov fra Kolding. De døde og sårede blev mandag aften hentet i Bad Segeberg af Dansk Røde Kors. De to nævnte er indlagt på Kolding Sygehus.

SONDERBORG: Søndag morgen ved 3-tiden blev Tinglev atter angrebet fra luften. Der blev skudt på biler og nedkastet en større bombe, som eksploderede nord for viadukten; da den faldt i mosejord, var skaden ikke større, der knustes dog en del ruder. Da baneområdet nu for tredje gang i løbet af en uge angribes, tilbringer de fleste beboere natten udenfor stationsbyens område. Natten til mandag har der atter været flyvere over Tinglev. De beskød biler, men der nedkastedes ikke bomber.

Mord, bortførelser, attentater, sårede, flygtninge

KØBENHAVN: Den 20. og 21. april ankom ca. 7500 sårede og ca. 7800 flygtninge til København, og dermed er i alt ca. 306.800 personer ankommet til byen.

RØNNE: Tyskerne har beslaglagt Bornholms Amtstue på Havnepladsen. Alderdomshjemmet i Rønne er alligevel blevet beslaglagt, og de gamle er blevet indkvarteret dels på Amtssygehuset, dels hos private, og dels på Hotel Salene ved Gudhjem.

Jernbanesabotagen: Fra 2. distrikt meddeles mandag eftermiddag (2.43), at trafikken blev genoptaget mandag på de fleste af de tidligere omtalte saboterede strækninger, dog kan reparationerne ved Grindsted ikke afsluttes før fredag, og mellem Silkeborg og Svejlbæk genoptages trafikken først tirsdag formiddag. Af nye sabotager mandag formiddag indrapporteres følgende: Ebberup Station kl. 8.15 (sporskifte), Ebberup-Flemløse kl. 7.40 (to skinner), Norup-Glamsbjerg kl. 7.40 (15 skinner), Filskov-Biåhøj kl. 8.30 (18 sprængninger, 38 skinner skal udveksles, det kan endnu ikke overses, hvor længe reparationen vil vare), Lunderskov-Vamdrup kl. 12.36 var der sprængninger

15.000 nye sårede og flygtninge på ét døgn. Her er tyske flygtninge anbragt i K.B.-Hallen i København

under et tomt tysk lazarettog på vej fra Nyborg, ingen vogne blev afsporet, to skinner skal udveksles. Der er enkeltsporkørsel Ålborg-Svenstrup, Laurbjerg-Århus, Odense-Langeskov, Kolding-Lunderskov, Vejen-Brørup, Esbjerg-Bramminge.

KØBENHAVN: Lørdag mellem kl. 18 og 19 tiltvang nogle sabotører sig adgang til Lodsstationen i Køben-

havns Havn, hvor de tre vagthavende lodser blev tvunget ombord i de tilstedeværende lods-både (s/s LODSEN og to motorbåde) og tvunget til sammen med sabotørerne at sejle ud af havnen. Samtidig har alle andre lodser modtaget trusler på livet, idet det er meddelt dem, at de vil blive skudt, såfremt de passer deres tjeneste. Lodserne er således forhindret i at møde ved tjeneste. Dette gælder lodserne i København, Helsingør, Dragør og muligvis en række andre havne.

Den i UPS nr. 174 omtalte sekretær Mogens Grau i Justitsministeriets 1. kontor, er arresteret.

Lrs. Schiorring-Thyssens søn bortført.

Samtidig med det i dagspressen omtalte mord på lrs. Schiorring-Thyssen og hustru er ægteparrets 19-årige søn, Erik, blevet bortført. Landsretssagføreren, der var et kendt medlem af gardereforeningen, sad en kort overgang i efteråret arresteret. Det var hos ham, Christmas Møller virkede som sagførerfuldmægtig efter sin fratræden som handelsminister.

Skyderi: Efter hvad der meddeles, er to mænd lørdag eftermiddag blevet skudt ned i Rundetårn, hvor de tilsyneladende havde søgt at skjule sig. Kort efter, at de var løbet op i tårnet, kom tre mænd ind og holdt portneren op, hvorefter de fandt mændene, som blev skudt og bragt ud i en ventende bil, der kørte bort. Ingen danske myndigheder har været impliceret.

Politibetjent saaret ved Skud

København, Fredag. (R.F.)
En ung Reservepolitibetjent, Jensen, Frederiksberg Politid., blev Eftermiddag ved 13-Tiden beskuet Bolighedsvej, omtrent ved Bulow da han paa Cykle var paa Vej til Post.

To Mænd kørte ind mod ham fra, og den ene affyrede et Skud, gik gennem Kaj Jensens Nakke og foran ved Munden. I en Ambulance blev han ført til Hospitalet.

Barber skudt i sin Forretning

København, Fredag. (R.F.)
Der har Torsdag Eftermiddag fundet nyt Mord Sted i København, idet en 40-aarig Barber Børge Petersen blev ramt af Skud, da han opholdt sig i sin Forretning, Mozartvej 17. Han var død, inden Ambulancen nåede frem.

Skudt ned

København, Fredag. (R.F.)
TO Brødre A. og E. Nicolaisen i Aften og vilde gaa op i A. Nicolaisens Bopæl i Ørnuvej 36. Ved indgang til Gaarden mødte de en Mand skudt paa dem og A. Nicolaisen blev haardt saaret, at han kort efter E. Nicolaisen er ret haardt medtaget.

Skudt ned paa Gaden

København, Fredag. (R.F.)
En Sofyrbøder Knud Magnus Jensen, Adelgade 17 B, blev i Aften 22.30 skudt ned i Dronningensgade ved Borgergade. Han blev død paa Stedet.

Død efter Revolver-Attentat

København, Fredag. (R.F.)
Som omtalt fandt der i Gaar en volderattentat Sted i en Emsensal Hambroegade.

Det viser sig at heru paa en Mistanke, naar det meddeltes, at haveren, Fabrikant Kongsmar, er af sine Saar. Derimod er den 35-aares Hans Gorch, der blev saaret ved et Lejlighed, nu afgaaet ved Død.

Røveri hos Skrædder

København, Fredag (R.F.)

**Kammeraden
Wir sind verloren
Mach Schluss
Kehre Heim**

*Oplosningen i DNSAP blev total i april 1945.
Her er den sidste meddelelse fra den storkøbenhavnske
afdeling – flygt!*

Skyderi: Det tyske politi rekvirerede lørdag kl. 13.20 en ambulance til Godthåbsvej 172, hvor en mand blev såret i brystet inde i en lejlighed på 2. sal. Han bragtes til feltlazarettet på Nyelandsvej. Efter hvad der oplyses, var drabsforsøget begået af nogle bevæbnede mænd, der kort forinden havde indfundet sig i lejligheden.

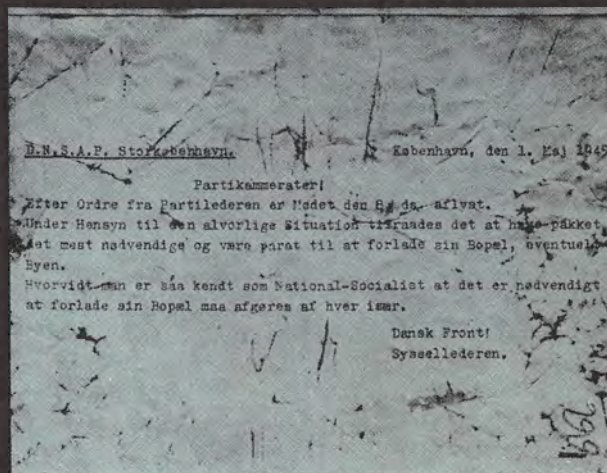
Skibe bortført: Inspektionsskibene »ARGUS« og »LOVENØRN«, der var blevet sendt ud for at udføre noget arbejde på internationalt farvand nord for Middelhavets grundsfortet, er taget af modstandsfolk og indbragt til svensk havn.

Røveri fra Toldboden: Onsdag i forrige uge, da Værnemagten netop kørte ud fra frilageret i Amaliegade med en last tobak, vin m. m., blev lastbilen holdt op af revolvermænd, som afvæbnede vagterne og kørte bort med bilen. Torsdag foretog revolvermænd en aktion mod et speditørfirma på Toldboden. Der beslaglagdes og bortførtes et større parti varer, som var bestemt for tyske myndigheder.

Hipo-mand skudt: Ved 13.30-tiden mandag eftermiddag ankom tre mænd fra det tyske sikkerhedspoliti i bil med en arrestant til glarmester Walther Jensens lejlighed, Fredensvej 48 i Charlottenlund. De spurgte efter glarmesterens datter, som imidlertid ikke var hjemme på det tidspunkt, hvorfor de to af politimæn-

dene kørte bort, mens den tredje satte sig til at vente sammen med arrestanten. Pludselig fik arrestanten fat på en mursten og slog med denne politimanden i hovedet. Der opstod en kamp mellem de to mænd, og under slagsmålet fik arrestanten fat i politimandens revolver og skød ham. Derefter forsvandt arrestanten, og ingen har set noget til ham siden. Den hårdtsårede politimand blev bragt til lazarettet på Nyelandsvej, og samtidig ankom det tyske politi og foretog afspærringer og undersøgelser.

Dræbt ved skud: Til Retsmedicinsk Institut førtes fredag en ukendt 25-årig mand, der var blevet dræbt under et skyderi, som fredag middag foregik i nærheden af Pilegården i Brøndby.

Danskfremstillet lobeseddel til tyske soldater fra foråret 1945: vi er fortabte, gør det forbi, tag hjem

Det meddeles i dette øjeblik, at tyskerne har kapituleret

6 minutter inde i BBCs 20.30-udsendelse til Danmark den 4. maj 1945 blev den fungerende speaker, Johs. G. Sørensen, afbrudt. Hans kollega Flemming Barfoed kom ind i studiet og dunkede ham i ryggen. Johs. G. Sørensen fortæller:

»Flemming fremstønnede: tyskerne har kapituleret – sig det«. Et sekund overvejede jeg, om jeg turde risikere at bringe en så formidabel nyhed uden yderligere bekræftelse, men jeg stolede på Flemming, lukkede op og gentog hans ord. Det var ikke i hele sin udstrækning gået op for mig, hvad der var

*Johs. G. Sørensen ved mikrofonen
i BBCs danske studie*

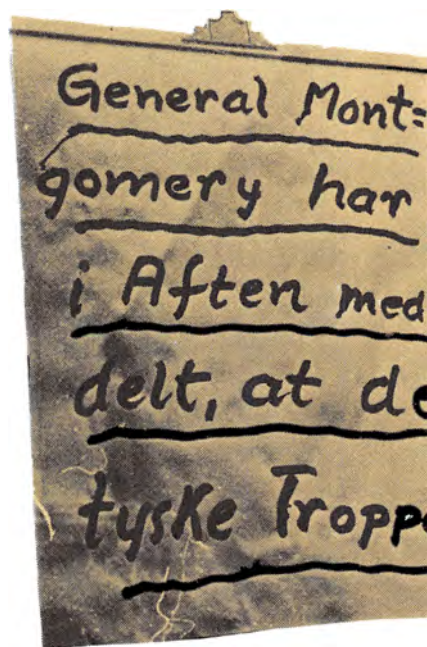

sket, og det var nok et held for mig. Derved var det muligt roligt og nøjagtigt at bringe Danmark den vigtigste nyhed, vi har modtaget i vor nyere historie.

Om eftermiddagen havde Leif Gundel indtalt Frihedsrådets erklæringer på en plade, og dem bragte vi straks efter meddelelsen. Det gav mig tid til at besinde mig, og da jeg efter pladerne gentog meddelelsen, var det mit vejr, det kneb med. Da var det helt gået op for mig, hvad der var sket, med hjertebanken og med klemmen i halsen. Kun en journalist vil sikkert helt ud forstå, hvad en journalist føler ved at være formidler af sin generations største nyhed. Det var højdepunktet i ens liv.

Resten af udsendelsen måtte jeg improvisere, mens de ude i kontrolrummet på den anden side glasruden allerede var begyndt at fejre Danmark.

Jeg er glad for, at min mor hørte udsendelsen til ende, for til sidst bragte jeg en hilsen fra os derude til dem derhjemme, en hilsen, som havde særlig karakter for mig selv – det var nemlig min mors fødselsdag.«

I Bredgade standsede alle de vildfarne sporvogne ved Frederiksgade, indkørslen til Amalienborg. Folk, som stod på taget af hovedvognen, rev kørestangen væk fra luftledningen. Man ville se, hvad der skete på pladsen. Men kongen ville ikke vise sig, før kapitulationen var officiel 5. maj om morgenen

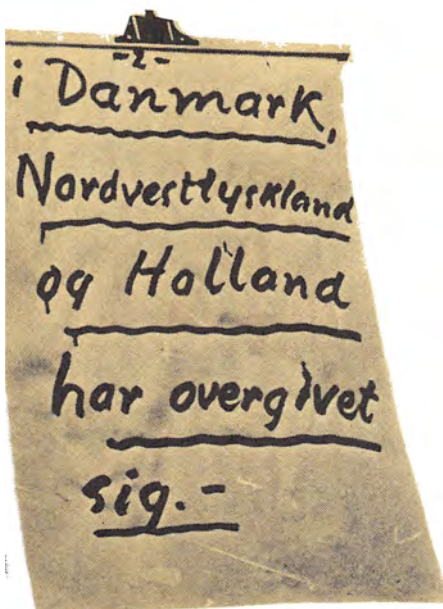
Sporvognene kunne ikke finde hjem

Susanne Palsbo fortæller om hovedstadens 4. maj-aften:

»Folk omfavnede og kyssede hinanden, levende lys blev sat frem i vinduerne, og hvor man ingen stearinlys havde, fejrede man i hvert fald aftenen ved at rive mørklægningsgardinerne ned.

Sporvognene, der i grunden skulle være holdt op at køre, lod slet ikke til at kunne finde hjem til remiserne. De blev ved at rulle rundt med fuldt læs og fuldt blus, og til gengæld kørte de ad de mest besynderlige ruter. Man kunne møde linie 18 på Gammeltorv og en linie 7 ved Højbro.

Rådhuspladsen var en myretue, et drøn af råben, sang og latter. En gang imellem knaldede en serie skud et eller andet sted fra, og man konstaterede med en fjern krog af sin hjerne, at det jo nok var stikkeropgøret, der nu tog sin begyndelse. Men ingen tog flugten af den grund. Man fortalte hinanden, at det vel egentlig lige så godt kunne være fyrværkeri, der knaldede. Man var så glad, at man ligefrem ikke kunne overkomme at være bange igen.«

Intet vil mere blive som før

Landsretssagfører Carl Marius Madsen – en af dem, det lykkedes at flygte fra Horsørøddlejren 29. august 1943 – var også på Rådhuspladsen i København. Han betragtede en kolonne tyske soldater, der marcherede mod Dagmarhus:

»Midt igennem den jublende folkemængde marcherede de. Tysklands bedragne sønner, over den menneskefyldte plads.

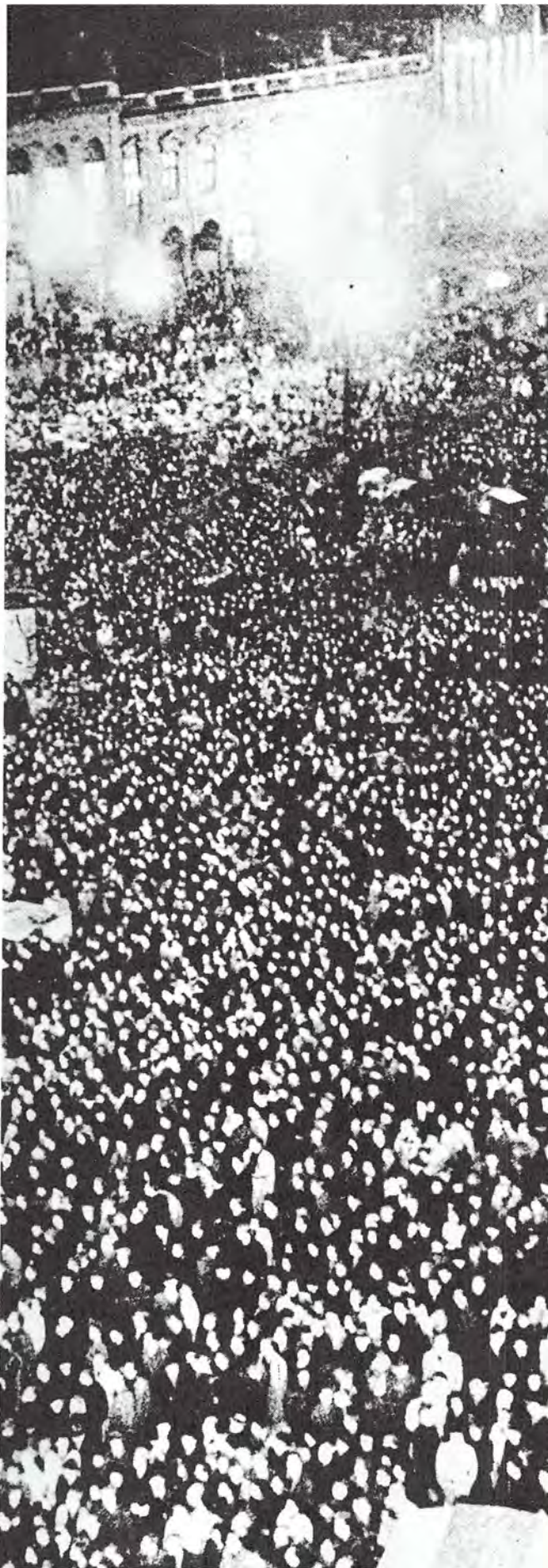
Mængden åbnede sig trægt for soldaterne og lukkede sig efter bagtroppen. Jeg betragtede soldaternes og officerernes blege, forbitrede ansigter. Hørte på de hånende og fornærmende tilråb, der kom fra alle sider.

Det var selve nederlaget og kapitulationen, der bandede sig vej gennem Rådhuspladsens menneskemylder.

Krigen var endt. En skummel fred brudt ud.«

Forfatteren Niels E. Nielsen har denne erindring fra 5. majs morgen:

»Langt ude i landsbyerne begyndte de at ringe for sol. Men ringerne holdt ikke op igen. De trak i rebene samtidig over tusind sogne. Og uden varsel var det, som skubbedes landet en tomme under foden. Intet ville mere blive helt som før.«

FRIBO-

BALTICA

KBHS TELEFON-KIOSKER

ONCEBUREAU FOR DANSKE ERHVERV

PRIVATBANK

NKI

1111

Befrielsen blev tragedie

På Bornholm fejredes 4. maj-aftenen som i resten af landet, men der kom ingen britiske tropper til øen 5. maj. Den tyske kommandant, Kapitän zur See von Kamptz ville hverken overgive sig til den lokale frihedsbevægelse eller til de sovjetiske styrker, hvis front på kontinentet lå vestligere end Bornholm.

Hans holdning førte til en katastrofe.

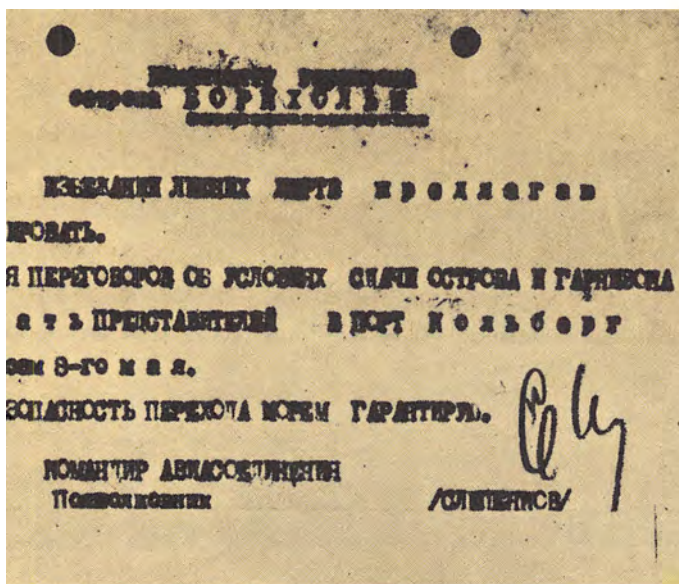
Mandag den 7. maj kl. 10 fløj to russiske maskiner ind over Neksø. De tyske batterier åbnede ild mod dem, dog uden at ramme. Kl. 12.45 kom en lufteskadre på 15 maskiner ind over øen fra syd. Overlæge H. Chr. Olsen, der stod på flyvepladsen ved Rønne, fortæller:

»Maskinerne gik højt, men næsten lige over, så vi kunne se stjernerne. De var russiske. Pludselig vendte de næserne nedad. Det var, som om de fnøs. Vi hørte maskingeværernes skratten. Derefter fulgte nogle tunge detonationer.«

Kl. 18.45 blæstes der luftalarm i Rønne og Neksø. To eskadrer dykkede ned over havneområderne. Henning Ipsen fortæller:

»Om aftenen lå jeg i græsset på røgeribarakkerne og så de nye flyvere komme. Utroligt. Afværgemekanismen trådte i funktion: den slags skete ikke her, ikke nu, det var bare en film, da maskinerne dykkede og vandet stod op i kaskader om det store tyske fartøj,

Luftfartskommandør Slepenskous opfordring til kapitulation. Den blev ikke besvaret

Ruiner i Rønne efter det tredje russiske angreb

som til sidst knækkede over og sank langsomt. Naturligvis var det film, da også lydene kom, da røgskyen steg op fra byen derude. Det kunne ikke passe. Det var naturligvis øjenforblændelse som det hurtigt opdukende rygter om, at kvinder skulle være piloter.«

Ni danskere blev dræbt og mange såret i de to angreb. Den tyske kommandant nægtede at besvare den russiske opfordring til kapitulation. Rønne og Neksø blev nu totalt evakueret. Evakueringen var tilendebragt tirsdag den 8. maj kl. 8. Kl. 9.45 kom det tredje angreb mod Rønne. Det varede 55 minutter. Børge Andersen oplevede angrebet fra en bombekælder i byen. Han fortæller:

»De brugte både bomber og maskinkanoner skånselsløst, her var ikke tale om at bombardere bestemte mål. Larmen og rystelserne var enerverende, bølge efter bølge kastede bomber over den dejlige gamle by.

Den eneste trøst var, at alle beboerne var ude af byen. Måske kun en gammel kone var tilbage; hun havde talt med en af gruppen kort inden bombardementet og udtalt, at hun havde talt med sin Gud om sagen og var bestemt på at blive i sin rede.

Kl. 1 om natten blev gruppen sendt på sin post og patrulje i den hærgede by. Sammenstyrtede huse, brændende huse overalt, gaderne ufremkommelige af murbrokker, bjælker, glasskår og ledninger, bombekrater ved bombekrater, gade efter gade, mange steder strømmede vandet op fra brolægningen fra de knuste vandledninger. Billedet på det fuldkomne vanvid.«

Evakuerede børn i Nyker kirke

Russiske tropper på Bornholm 9. maj 1945. Forholdet til befolkningen blev godt, trods det, der var sket

*Tre befriere: garde-
premierløjtnant
Galina Chromuschila*

... og to af hendes soldater

Knap 400 ejendomme blev ødelagt, 2.600 beskadiget i Rønne, i Neksø var tallene 392 og 330. von Kamptz overgav sig ikke. Han blev anholdt af stabs-officerer, sendt pr. fly fra Dönitz' hovedkvarter i Flensborg. Så kapitulerede tyskerne på Bornholm.

Onsdag morgen den 9. maj kom de russiske styrker til øen. De blev – trods alt – modtaget som befriere

Afskedsaudiens

5. maj 1945:
motorcykelpatrulje
med frihedskæmpere

5. maj. Eftermiddag. En ældre herre beder frihedskæmperne om lov til at passere afspærringen ved Kongens Nytorv. Der skydes en del på pladsen.

Hugo Horwitz fortæller:

»Hans ansigt forekom mig bekendt, men i forvirringen kunne jeg ikke føre det nogen steder hen, og det sagde jeg til ham på en høflig måde, og han svarede: »De behøver sandelig ikke at undskylde, men jeg er forhenværende stats- og udenrigsminister Erik Scavenius.«

Scavenius forklarede mig så, at han skulle i afskedsaudiens hos Hans Majestæt Kongen klokken 17, og han ville bede om tilladelse til at passere Kongens Nytorv.

Da jeg tilbød at følge ham, sagde han, at det var alt for megen ulejlighed, men jeg er nu ikke ked af, at jeg gjorde det.

Man må huske, at det var temmelig modigt gjort af Scavenius at gå i fuldt diplomatisk antræk fra sin bopæl – jeg tror, han boede i Vester Voldgade – og tværs gennem en sydende og hujende by, hvor skuddene knaldede tæt. Enhver kunne have skudt ham ned, uden at nogen ville have taget anstød af det. Det indgød mig respekt for manden.

Scavenius spurgte mig i meget diplomatiske vendinger, om jeg havde været med i længere tid og indblandet i større sager, eller om jeg måske først på et noget senere tidspunkt var blevet tilknyttet modstandsbevægelsen.

Jeg svarede, at jeg havde været med i længere tid, og at jeg mente at turde sige, at det var ret betydelige ting, jeg havde beskæftiget mig med.

Scavenius gik et øjeblik tavs. Så sagde han: »Når De har været med i så meget, må De vel omfatte mig med en betydelig afsky?«

Jeg svarede ham noget pænt om, at enhver vel havde lov til at kæmpe for sin overbevisning på en ærlig måde, og at jeg ikke afskyede ham.

Scavenius sagde, at det glædede ham at høre, og vi kom i en hyggelig snak.

Jeg travede ned midt ad gaden med min maskinpistol og min minister, og bedst som vi gik og snakkede, blev vi råbt an. En meget stor og rund overbetjent galoperede mig ophidset i møde med vilde fagter og snerrende kommandoråb.

På hans forespørgsel om, hvem jeg kom med, svarede jeg ham, at det var forhenværende stats- og udenrigsminister Scavenius.

Denne oplysning fik overbetjenten til at rette sig op, smække hælene sammen og gøre honnør, idet han råbte: »Javel, er han under arrest?«

Jeg måtte bedrøve overbetjenten: »Nej, nej, lille mand«, sagde jeg, »det er han slet ikke. Han skal i afskedsaudiens hos Hans Majestæt Kongen.«

Da jeg sagde det, så jeg et lille, sarkastisk smil på Scavenius' læber.«

5. maj 1945: Kongens Nytorv
i København med afspærring
af biler fra
modstandsbevægelsen

7/2007

Instruktioner
 Evakuering af
 ...

... har denne Ausweis *Henry Rignusberg*
 geb. *23.1.1900* wohnhaft in *Barr*
 ist berechtigt zum Zwecke des ...
 sich von *hospital* nach
 und zurück zu begeben.
 Gültig bis *19.8.43 21 Uhr* in Vert.
 ausweis.

40	Rusprod
40	Rusprod
40	Rusprod
40	Rusprod
40	Rusprod

NERINGS-RO
 10 Liter Benzol
 10 Liter Benzol
 10 Liter Benzol
 10 Liter Benzol

7.4	28 - 4/5		
er	1/2 Liter		
ik	Malk	Malk	
7.9	28 - 4/5	35 - 1/5	12.5 - 18
er	1/2 Liter	1/2 Liter	1/2 Liter
ik	Malk	Malk	Malk
7.4	28 - 4/5	35 - 1/5	12.5 - 18
er	1/2 Liter	1/2 Liter	1/2 Liter
ik	Malk	Malk	Malk

med skud
med i Morges

Politihetjent dræbt

AUSWEIS No. **96398**
Werner Riecke-Pallmann
 21.3.22
 ...

Proplads
 ...

KAF
THE-I
 4de og 5te

Evakuering

Der vil ved ministeriel ...
 relse blive g ...
 delelse om ...
 Mærkerne a ...
 de to Alle ...
 maa anven ...
 om Mærker ...
 maalyd